

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

BEDÂYİÜ'L-VEKÂYİ (vr.201A-220B, METİN, DİZİN VE İNCELEME)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İSLAM ERDOĞAN

İSTANBUL 2015

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

BEDÂİYÜ'L-VEKÂYİ (vr.201A-220B, METİN, DİZİN VE İNCELEME)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İSLAM ERDOĞAN

PROF. DR. EMİNE GÜRSOY NASKALİ

İSTANBUL 2015

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek lisans öğrencisi İslam ERDOĞAN'ın "Bedâyiü'l-Vekâyi (vr.201a-220b) (Metin-Dizin-İnceleme)" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Edebiyatı Bilim Dalı yüksek lisans tezi olarak oy birliği / oy çokluğu ile başarılı bulunmuştur.

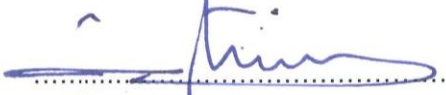
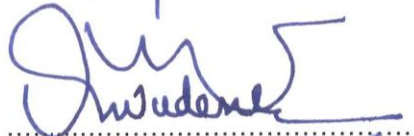
İmza

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Emine GÜRSOY NASKALI
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

Üye : Yrd. Doç. Dr. Göksel ÖZTÜRK
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

Üye : Doç. Dr. Osman Gazi ÖZGÜDENLİ
Üniversitesi Fatih Üniversitesi

.....

.....

.....

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun ...09/03.../2015 tarih ve ...2015/06-5... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Zekeriyya KURŞUN
Müdür

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖN SÖZ	IV
ÖZET	V
SUMMARY	VI
KISALTMALAR	VII
TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ	VIII
1. GİRİŞ	1
1.1. MÜELLİF ve ESER HAKKINDA BİLGİ	1
1.2. TEZİN KAPSAMI	4
1.3. TEZİN HAZIRLANIŞINDA İZLENEN YÖNTEM	5
2. METNİN ÖZETİ	7
2.1. (201a/01-202b/17).....	7
2.2. MÜYESSER-GÜŞTEN-İ FETH-İ SİTANBUL (202b/17-205a/24)	7
2.3. DUHÛL-İ HAZRET-İ SULTÂN BE-ŞEHR-İ İSTANBUL (205a24-206b21)....	8
2.4. ZİKİR-İ TA‘RİF-İ ŞEHR-İ İSTANBUL (206b21-209a/01)	8
2.5. HÂTİME-İ İBN-İ VELERNÖS’DUR (209a/01-210a/14)	8
2.6. DER-BEYÂN-I KAYŞAR-I YÛNÂNİYÂN (210a/15-213a/14).....	9
2.7. ZİKİR-İ TAKYÂNÖS -I KAYŞAR (213a/14-215a/21).....	9
2.8. ZİKİR-İ ZUHÛR-I ŞALİB (215a/21-217a/16).....	10
2.9. [ŞEHRİN] ZELÂZİLDEN HÂRÂB OLDUĞIDUR (217b/16-219a/08)	11
2.10. DER-BEYÂN-I BÂNİYÂN-I HİŞN U EZ-DEYR-İ KÛHEN (219a/08- 220b/25).....	11
3. METNİN DİL ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ.....	12
3.1. ÜNLÜLERİN YAZILIŞI	12
3.1.1. a ünlüsü.....	12
3.1.2. e ünlüsü.....	12
3.1.3. ı, i ünlüleri.....	13
3.1.4. u, ü, o, ö ünlüleri.....	13
3.2. ÜNSÜZLERİN YAZILIŞI.....	13
3.2.1. ç ünsüzünün yazılışı.....	14
3.2.2. d ve đ ünsüzlerinin yazılışı	14
3.2.3. ğ ve ķ ünsüzlerinin yazılışı	14
3.2.4. g ve k ünsüzlerinin yazılışı	14

3.2.5. h, ħ, ħ ünsüzlerinin yazılışı	15
3.2.6. ñ ünsüzünün yazılışı	15
3.2.7. p ünsüzünün yazılışı	15
3.2.8. s, ş, ş ünsüzlerinin yazılışı	15
3.2.9. t ve t ünsüzlerinin yazılışı	16
4. TEZİN MORFOLOJİK AÇIDAN İNCELENMESİ	17
4.1. İSİM ÇEKİM EKLERİ	17
4.1.1. Çokluk Eki	17
4.1.2. İyelik Ekleri	17
4.1.3. Hal Ekleri	18
4.1.3.1. Belirtme (Akuzatif) Eki	18
4.1.3.2. İlgı (Genitif) Eki	18
4.1.3.3. Bulunma (Lokatif) Eki	18
4.1.3.4. Datif (Yaklaşma) Eki	19
4.1.3.5. Uzaklaşma (Ablatif) Eki	19
4.1.3.6. Eşitlik Eki	20
4.1.3.7. Cihet (Yön) Eki	20
4.1.3.8. Vasıta (İnstrumental) Eki	20
4.2. FİİL YAPIM EKLERİ	21
4.2.1. İsim Fiil Ekleri	21
4.2.2. Sıfat Fiil (Partisip) Ekleri	22
4.2.3. Zarf Fiil (Gerundium) Ekleri	22
4.2.4. Ettirgenlik (Faktitif) Ekleri	23
4.2.5. Pasiflik ekleri	23
4.2.6. Dönüşlülük eki	24
4.2.7. İşteşlik eki	24
4.3. FİİL ÇEKİM EKLERİ	24
4.3.1. Bildirme Ekleri	24
4.3.1.1. Görülen Geçmiş Zaman Eki	24
4.3.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki	25
4.3.1.3. Geniş Zaman Eki	25
4.3.2. Tasarlama Ekleri	25
4.3.2.1. Emir Eki	25
4.3.2.2. İstek Eki	25

4.3.2.3. Şart Eki	26
5. METİN.....	27
6. DİZİN VE SÖZLÜK	577
7. TIPKIBASIM.....	27272
8. KAYNAKÇA.....	31212
9. ÖZGEÇMİŞ	31414

ÖN SÖZ

Bedâyiü'l-Vekâyi, Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan itibaren 1520'ye kadar olan savaşlarını, dış ve iç politikasını, azınlıklarla ilişkilerini anlatan Tarih'i bir eserdir. Bu amaçla yazılmış farklı eserlerden de faydalanan ve eserinde, kendi yazdıklarıyla bunları harmanlayan, zaman zaman karşılaştırmalar yapan Hoca Hüseyin, verdiği bilgileri kalem odasından ulaştığı belgelerle desteklemiştir. Eser; beyit, ayet, atasözü ve deyimlerle renklendirilerek yazılmıştır.

Eserin dili noktasından baktığımız zaman ise *Bedâyiü'l-Vekâyi'nin* geçiş dönemi eseri olduğu için Eski Anadolu Türkçesi'ne ait bazı özellikleri devam ettirdiğini, eserde ikili kullanımların fazla sayıda olduğunu söyleyebiliriz. Yazar eserin diline de özenmiş, dilimizin ifade zenginliğinden ziyadesiyle faydalanmıştır.

Eserin Viyana ve Leningrad elyazmalarına ulaşarak bu elyazmalar üzerinde geniş çaplı bir araştırma yapan Rus araştırmacı A. S. Tveritnova, eserin tıpkıbasımına Rusça bir giriş yazmış ve Y. A. Petrosyan'ın hazırladığı -eserin orijinalinde yer alan izahlı fihristi de eklemiştir.

Bedâyiü'l-Vekâyi'nin 201a-220b varaklarını içeren bu çalışma yazar ve eser hakkında bilgilerin verildiği giriş, transkripsiyonlu metin, dil özellikleri, morfoloji incelemeleri, metnin özeti, dizin ve sözlük, tıpkıbasım olmak üzere yedi bölümden oluşmaktadır.

Tez çalışmamın çeşitli aşamalarında yardımlaştığım Fatih Budak'a, dizin konusunda fikirlerinden faydalandığım Alime EVCİ'ye, motivasyon olarak destekleyen Yard. Doç. Dr. Göksel ÖZTÜRK Hoca'ya, beni bu çalışmaya yönlendiren, çalışmanın her safhasında beni destekleyen, çalışma azmini ve sabrını hayranlıkla izlediğim ve örnek aldığım kıymetli hocam Sayın Prof. Dr. Emine GÜRSOY NASKALİ'ye teşekkürlerimi borç bilirim.

ÖZET

Üzerinde çalışmış olduğum tezin konusu 17. yüzyıl tarihçilerinden Hoca Hüseyin Efendi'nin yazmış olduğu *Bedâyiü'l-Vekâyi* adlı eserdir. 201a-220b varaklarının incelendiği tez, yedi bölümden oluşmaktadır.

Ele alınan bölüm, Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u nasıl fethettiği, fethin başarıya ulaşması için neler yapıldığı ve İstanbul'un fethine kadar geçirdiği tarihsel dönemler ve İstanbul'da bulunan önemli eserler ele alınmaktadır.

Giriş bölümünde, eserin içeriği ve müellifi hakkında bilgi verilmiş, tezin kapsamı ve nasıl hazırlandığı açıklanmıştır. İkinci bölümde, *Bedâyiü'l-Vekâyi*'nin çalışmamıza konu olan kısmının özeti yer almaktadır. Özetler, bütünlüğü sağlamak amacıyla, metin içerisindeki başlıklara uygun şekilde verilmiştir. Başlıklar, yer adları ve kişi adları günümüzdeki biçimleriyle yazılmıştır. Üçüncü bölümde, geçiş dönemi özelliği gösteren eserin dil özellikleri incelenmiştir. Eski Anadolu Türkçesi özelliklerini taşıyan eserde, eklerin birkaç farklı şekilde yazıldığı saptanmıştır. Dördüncü bölümde ise, tez danışman hocamla birlikte eser bazı morfolik başlıklarda incelenmiştir. Beşinci bölümde, metnin Latin harfleriyle transkripsiyonu; altıncı bölümde indeksli sözlüğü yer almaktadır. Dizin ve sözlük kısmında metinde geçen tüm kelimeler ele alınarak anlamlandırılmış, kelimelerin geçtiği tamlamalar ve yer aldığı sayfalar belirtilmiştir. Son bölümde, eserin tıpkıbasımı verilmiştir.

Tüm bu çalışmalar, *Bedâyiü'l-Vekâyi*'nin 201a-220b varaklarını içermektedir.

Anahtar Kelimeler: Fatih Sultan Mehmet, İstanbul ve İstanbul'un Fethi ve Tarihi Gelişimi, *Bedâyiü'l-Vekâyi*, Hüseyin Efendi,

SUMMARY

The purpose of my thesis is to analyze 17th century scholar Khodja Hüseyin Efendi's work called *Bedâyiü'l-Vekâyi*. The thesis focuses on pages 201a-220b and comprises of seven parts.

Discussed in the chapter, how Fatih Sultan Mehmet conquered Constantinople, what was made for the success of the conquest of İstanbul and has undergone historical periods up to conquer and artifacts are addressed.

In the introduction, general information about the author and his work is given, and the scope of this thesis is explained. The second part discusses the reasoning behind choosing *Bedâyiü'l-Vekâyi* as the topic of this thesis. Summaries are given in a way to be compatible with the titles in the text to provide coherence. Titles, place names and person names were written with today's format. The third part analyzes the specific linguistic choices of the transitional period in the Ottoman history. The text was read according to the phonetics indicated in the text. In cases where no indication of the phonetics was provided by the text, the reading was done according to the standard Old Anatolian Turkish grammar. In the forth part, the book was analysed under the titles of some morphological issues by my counselor and me. The fifth part gives the transcription of the original text in the Latin alphabet, and the sixth part provides the index of the text. The meaning of every entry in the index is given. In the last section a facsimile copy of the original text is reproduced. All the research is based on pages 201a-220b of *Bedâyiü'l-Vekâyi*.

Keywords: Fatih Sultan Mehmet, İstanbul ve İstanbul'un Fethi ve Tarihi Gelişimi, *Bedâyiü'l-Vekâyi*, Hüseyin Efendi,

KISALTMALAR

Ar.	:	Arapça
Ar. sf.	:	Arapça sıfat
Ar. is.	:	Arapça isim
Ar. zf.	:	Arapça zarf
Far. is.	:	Farsça isim
Far. birl. sf	:	Farsça birleşik sıfat
Far. ed.	:	Farsça edat
Far. bağ.	:	Farsça bağlaç
Far. Ar.	:	Farsça, Arapça(Biri Arapça diğeri Farsça birleşik kelimelerde)
birl.	:	birleşik kelime
birl. zam.	:	birleşik zamir
bkz.	:	bakınız
f.	:	fiil
Far.	:	Farsça
is.	:	isim
sf.	:	sıfat
ünl.	:	ünlem
vb.	:	ve benzeri
Yun.	:	Yunanca
zam.	:	zamir
zf.	:	zarf

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

ا (إ)	a, ā	ص	ş
ا (أ)	a, e, ı, i, u, ü	ض	ž, đ
ب	b, p	ط	t
پ	p	ظ	z
ت	t	ع	c
ث	ṣ	غ	ğ
ج	c, ç	ف	f
ح	ç	ق	ķ
خ	ħ	ك	k, g, (ñ)
د	ḥ	ك	ñ
ذ	d	ل	l
ز	z, d	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ی	y, ı, i, ĩ
		ء	ʾ

1. GİRİŞ

1.1. MÜELLİF ve ESER HAKKINDA BİLGİ

Yaşamıyla ilgili olarak bilinenler hemen sadece kendi eserinde verdiği bilgilere dayanan Hoca Hüseyin Efendi, aslen Saraybosnalı'dır. Babası Bosna'da, Gazi Hüsrev Paşa Camii Kütüphanesi'nde Hâfız-ı Kütüb olan Hoca Hüseyin Efendi'nin İstanbul'a geliş tarihi ve devlet hizmetine giriş tarihi bilinmemektedir. Tezin bu bölümünde Duygu Turp¹'un çalışmasından faydalanılmıştır.

*Bedâyiü'l-Vekâyi'*de, 1613'te reisülküttâblık makamında bulunduğunu, altmış yıldan beri Divân-ı Hümâyun hizmetinde olduğunu ve yetmiş seksen yaşlarındayken reisülküttâblıktan ayrıldığını ifade eden Hoca Hüseyin'in, bu görevi aralıklarla birkaç defa üstlendiği anlaşılmaktadır. 1637'de Sultan IV. Murad ile Bağdat seferine katılmış ve padişahın emri üzerine Ahmet bin Yûsuf el-Karamânî'nin **Ahbârü'd-düvel**'ini Arapça'dan Türkçe'ye tercüme etmiştir. Bursalı Mehmet Tahir Efendi'nin Osmanlı Müellifleri eserinde ise, Hoca Hüseyin'in, Bağdat seferinden sonra Diyarbakır'a gelindiğinde reisülküttâblığa terfi edildiği belirtilir.

Sicill-i Osmânî'de Hoca Hüseyin'in biyografisi bulunmamakla birlikte reisülküttâblar listesinde 1624, 1629 ve 1634 yıllarında vazifede olduğu belirtilir. Anadili Boşnakça'nın haricinde Türkçe, Arapça, Farsça dillerine de hakim olan Hoca Hüseyin Efendi'nin Naimâ Tarihi'ne dayanarak, ölüm tarihi pek çok eserde 1644 olarak geçer; ancak Hüseyin Efendi Ocak 1645'te eserin 1. bölümünü temize çektiğini ve gördüğü bir rüya neticesinde 2. bölümü yazmaya karar verdiğini belirtmektedir. Ayrıca eserin 2. cildinin 269 a numaralı varağında, 1646 yılı içerisinde bulunulduğunu yazar. Bu nedenle bu tarihte hayattadır ve bir iki yıl sonra irtihal ettiği muhtemeldir.

Müellifin **Ahbârü'd-düvel** çevirisi henüz ele geçmediği için bilinen tek eseri *Bedâyiü'l Vekâyi* adlı tarih kitabıdır. İlk olarak XVIII. yüzyılın ünlü diplomatı Ahmet Resmi Efendi tarafından Halifetü'r-Rüesâ eserinde zikredilen *Bedâyiü'l-Vekâyi'*den Hammer da bahsetmekte ve Viyana Kütüphanesi'nde eserin bir nüshasının bulunduğunu belirtmektedir. Hammer'ın Viyana Nationalbibliothek'te görmüş olduğu 1. cildin nüshasını Gustav Flügel tavsif etmiş, 609 varaktan oluşan bu ciltte üç bablık bir mukaddime ve dört fasıl olduğunu söylemiştir.

¹ TURP Duygu, *Bedâyiü'l-Vekâyi* (446a-482b Metin, Dizin ve İnceleme) S.1-4.

1957'de Münih'te toplanan XXIV. Milletlerarası Şarkiyatçılar Kongresi'nin Türkoloji oturumunda, Rus bilimkadını Dr. Tveritnova, müellifi, muhtevası ve kısa bir incelemesiyle birlikte *Bedâyiü'l-Vekâyi*'yi bilim dünyasına tanıtmıştır. Tveritnova'nın verdiği bilgilere göre yazmanın Viyana nüshasının ikinci cildi, 1862 yılında Asya Müzesi tarafından özel bir koleksiyon sahibinden satın alınarak Rusya'ya girmiştir. Eser, Rusya Federasyonu İlimler Akademisi Şarkiyat Enstitüsü Petersburg Şubesi El Yazmaları Bölümü'nde bulunmaktadır.

Dr. Tveritnova "Giriş" başlığı altında eseri tanıtmak amacıyla yazdığı ön sözde, Osmanlı tarihçiliğinde vekâyiname tarzındaki eserlerin büyük ölçüde yer aldığını söyleyerek, bunlardan bilhassa zamanının olaylarını nakledenlerin önemini belirttikten sonra, 16. ve 17. yüzyıllarda yazılmış bu neviden bir kısım eserlerin de, yazarların kullandıkları kaynakların çokluğu nispetinde üzerlerinde durulmaya değer bir özellik taşıdıklarını, bilhassa bunlarda zamanımıza kadar gelemeyen kaynaklardan elde edilmiş bilgilere rastlandığına işaret etmektedir.²

Eserin cilt kapağında yazılı olan bilgilere bakılarak 1800 yılına kadar Türkiye'de kaldığı düşünülmektedir. Giriş kısmında yer alan methiyeye bakılarak, Sultan I. İbrahim döneminde yazıldığı anlaşılmaktadır.

Dar aralıklarla yazılmış nüsha 517 varaktan oluşmakta ve Viyana'daki nüshadan bağımsız, Osmanlı tarihini içeren müstakil bir eser olarak değerlendirilebilecek olma özelliği göstermektedir. I. cildin muhtevasında yerin ve göğün, melekler ve cinler âleminin, Adem ve Havva'nın nasıl yaratıldığı, Hz. Muhammed'in ecdadı, doğumu ve ölümü yer almaktadır. Birinci fasılda Hülefa-i Raşidîn, On İki İmam, Emevî, Abbasî ve Fatımî halifeleri hakkında bilgiler vermektedir. Yazar eserin yazılış amacını şu şekilde dile getirmektedir:

"Bais-i tahrir-i kitab oldur ki:

Bu abd-i hakir-i pür-taksir yani Hüseynü'l-fakir altmış seneden berü Divan-ı Adalet Unvan-ı Âl-i Osman'da hidmette bulunup sinnen seb'în ve semanîn mabeyninde, riyaset-i küttab-ı Utarid cenab hidmetinden münfasıl olduğumuz eyyam-ı taattulâtta, taziy-i evkat etmeyüp sahife-i ruz-i gârda âsarımız kalsun deyü Bedâyiü'l- Vekâyi ismi ile müsemma ilm-i tevarihte bir mecmua telif idüp Hazret-i Resul-i Ekrem sallallahü aleyhi vesellem hazretlerinin ve ecdadının ve Hülefa-i Raşidînin ve Eimme-i İsna Aşer ve Hülefa-i Emeviyye ve Abbasiyyenin ve sair zaman-ı İslamda olan padişahların

² *TTK Belleten*, XXVII say.: 105-108, TTK Basımevi, Ankara, 1963.

asırlarında vaki olan nevadir ve bedayii ceste ceste tebyin ve her devletin tulu ve gurubunun tarihini ve her padişahun müddet-i saltanatların tayin itmiş idük. Lakin beyaza çıkarmayup müsvedde idi. Hicret-i nebeviye aleyhi efzalüttehayanun bin elli dört zilhicce senesinde tedvin itmege niyyet itdügümüzde bir gice alem-i misalde gördüm ki karşımda iki azim bab meftuh olup bir derya-yı bi-payan zahir oldu. Yine alem-i menamda bu vechle ilham oldu ki ol iki bab-ı küşadenün birisi beyan olunan müsveddat olup biri dahi selatin-i cihad-ayin-i Âl-i Osman enarallahü teala burhanü's-salifin ve izzü nasralkakinü'l- mütehallifin zaman-ı nusret-karînlerinde vaki olan fütuhât-ı azîme ve esna-yı saltanatlarında vuku bulan nevadir ü bedayi tahrîri ola ve lihaza tevarih-i Âl-i Osmanı dahi kaide-i mezbure üzre tahrir ve telife şüru olundu ve İran ve Irak- Arab ve Mısır ve Şam ve Diyarbekir ve Karaman ve sair müluk-ı müteferrikadan her padişahın asrında olan selatini dahi ictimalen zikr eyledik. Zira müluk-ı mezburenün saltanatları tedricle padişahan-ı Âl-i Osman'a nasip olacaktır. Bu babda Heşt Bihîşt musannifi Mevlana İdrisi-i Bidlisî'ye iktiza eyledik ve müverrihîn-i salife yazdıkları kitaplarda zaman itibar idüp el-akdem fel-akdem derler imiş. Lakin selatin-i Âl-i Osman guzzat-ı fisebilillah olmagla Tabiîn ve Hülefa-i Abbasiyye'den sonra yazılıp sair müluk ve selatine takdim ve tafdil olundu ve tafsil-i tefazzulları dahi beyan olundu.”

İkinci fasılda Abbasî halifeleri zamanında Horasan ve Maveraünnehir'de; Fars, Azerbaycan gibi beldelerde istiklâl üzere saltanat edenlerin özetlenmiş menkıbelerine yer verilmiştir. Üçüncü fasılda Mısır, Şam ve diğer İslâm ülkelerindeki padişahların menkıbeleri, dördüncü fasılda ise Cengiz Han ile “Kazılbaş” olarak bahsettiği İranlılar hakkındaki malûmat kronolojik sırayla verilmektedir.

609 varaktan oluşan bu 1. cildin son kısmında hükümdar silsilenameleri, şehir tasvirleri, bazı filozoflar hakkında bilgilere ve Samanoğulları, Gazneliler, Müslüman Afrika devletlerine ait konulara yer verilmektedir.

2. ciltte ise, eserin daha özel bir amaç doğrultusunda yazılmış olduğuna işaret eden, bir giriş yazısı bulunmaktadır. Osmanlı Beyliği'nden Yavuz Sultan Selim devrinin sonuna kadar gelen bu eserde, Hüseyin Efendi her padişah devrini ayrı bir fasılda ele almış; Anadolu'daki askerî ve siyasî olaylardan, toprak meseleleri, vergiler vb. konulardan bahsederek bu bahisleri kendi gözlemleriyle aktarmıştır. 517b ve 518a varaklarında Sultan Selim'in vefatı sonrasındaki olayları ayrıntılı olarak yazacağını ve 284a varağında Fatih Kanunnamesi'nin elkâb ve erkânının tashih edilmesine daha sonra

değineceğini belirtmesinden anlaşılacağı üzere, müellifin eseri devam ettirmek istediği açıktır.³

Hüseyin Efendi, eserinin kaynaklarıyla ilgili yapmış olduğu açıklamada Türkçe olarak Âşık Paşazâde, Neşrî, Koca Nişancı Celalzâde Mustafa, Kemal Paşazâde ve Sadettin'den; Arapça ve Farsça olarak ise İdris-i Bitlisî, Şerafettin Ali, İbnî Arabşah, Suriyeli Hasan Burunî'den faydalandığını söyler. Yazarların verdikleri bilgileri, kaynak olarak gösterdikleri eserlerden teyit ederek aktarırken, kaynak olarak gösterdiği eserlerin tenkidini de yapmıştır.

Eseri önemli kılan diğer hususlara değinecek olursak; Hüseyin Efendi'nin dilindeki anlaşılabilirliğe dikkat çekebiliriz. Konular diğer tarihnamelerle kıyaslandığında açık bir Türkçe ile yazılmıştır. Ayrıca devletin ileri gelenleriyle ilgili bilgiler ve tarihî meseleler detaylarıyla anlatılmıştır. Ayet, atasözü, hadis ve beyitlerle anlatımın akıcılığı sağlanmıştır. Fethedilen ülkelerdeki Türk devlet politikasını; toprak paylaşımı, savaşların ayrıntılı tasvirleri, o dönemin fiyatları ve vergileri gibi sosyal ve ekonomik özellikleri aktarması bakımından da önemlidir.

Tveritinova, fihrist ve ayrıntılı indeksler ilaveleriyle 1961'de Moskova'da faksimile hâlinde iki cilt şeklinde bu eseri yayımlamıştır.

1.2. TEZİN KAPSAMI

Bu çalışma, Hoca Hüseyin'in yazmış olduğu Bedâyiü'l- Vekâyi adlı eserin ikinci cildinde yer alan 201a-220b varakları arasındaki kısmın metin neşri, dizini ve incelemesini içermektedir. Tezin kapsam olarak ilgili bölümlerin özetlersek: Tezin başladığı bölümde (201a/01) topların surları yarması, Frenklerle aralarında oluşan ihtilaf ve bu durumun fethi olumlu etkileriyle başlamaktadır. Fetihte Sultan'ın elini kolaylaştıran durumlar anlatılmıştır. Dini olarak da fethin müjdelenmesi fethin sonuçlarına önemli bir katkı sunduğu ifade edilmiştir.

Yine fetihde askerlerin padişaha bağlılığının ve gemilerin Haliç'e indirilmesinin fetih üzerindeki olumlu etkilerinden bahsedilmektedir. Vezir-i Azam Halil Paşa'nın fetihteki olumsuz durumu da ortaya konulmaktadır. Sultan'ın askerlerinin gönlünü kazanmak için askerlerini yanına alması ve fetihden sonra ganimetin dağılma biçimini ortaya koymasından bahsedilmiştir. İstanbul'un fethinin Sultanların ve halifelerin hasreti

³ Efendi, Hoca Hüseyin, Bedâyiü'l- Vekâyi, Cilt:2 Varak:517b, 518a.

olup Emevi halifeleri ve Osmanlı Sultanları tarafından bizzat muhasara edilmesi, Abbasi halifeleri, Selçuklu melikleri ve başkalarına nasip olmamışken o kutlu günde Allah'ın inayetiyle mücahit Sultan Muhammed Han'a ve askerlerine fethi nasip olması ifade edilmiştir. İslâm bayrağını surlara dikerek fethi ilan eylediler, denilerek bu bölüm tamamlanmıştır. Sonra, fetih esnasındaki durum ortaya konulmuştur. Savaş sahneleri çok canlı bir biçimdedir. Şehre girildikten sonra burada bulunan halkın ve askerlerin durumları tasvir edilmiştir. Padişahın ihtişamlı bir şekilde şehre girmesi, Ayasofya'ya varıp şehadet getirip ezan okuması, İstanbul şehrinin fiziki ve coğrafi durumu hakkında bilgiler verilmiştir. Şehrin isminin nereden geldiği ve ayrıca kimler tarafından kurulduğu yine bu bölümde verilmiştir. Şehrin Frenkler ve Yunanlar olmak üzere ikiye ayrıldığı Kayser unvanının nereden geldiği ortaya konulmuştur. Şehri yönetenlerin sırasıyla kimler olduğu anlatılmıştır. Devamında Velernos'un oğlu Kostantinos'un Frenk topraklarından büyük bir orduyla Makedonya topraklarına yerleşmesi ki Kostantiniye de bu topraklara dahil anlatılmaktadır. Yunan Kayserler (yöneticiler) hakkında bilgiler verilmektedir. Bunlardan Takyanos hakkında bilgi verilerek ne zaman başa geçtiği Rumlardan değil de Yunan olduğu ayrıca çok zalim olduğu anlatılmaktadır. Devamında Kostantin'in, annesine Beytü'l-Makdis'e (Kudüs) giderek Hazret-i İsa'nın bazı eşyalarını bulup kendisine getirmesini ve burada kiliseler inşa etmesini emrettiği bölüm detaylı verilmektedir. Diğer bölümde ise İstanbul şehrinin zelzelede nasıl harap olduğu anlatılmaktadır. Akabinde Aya Sofya Mabedi ve kalenin kurucuları hakkında bilgiler verilmektedir.

1.3. TEZİN HAZIRLANIŞINDA İZLENEN YÖNTEM

Çalışmanın konusu ve içeriği belirlendikten sonra bunlarla ilgili detaylı bir araştırma yapılmıştır. Elde bulunan tıpkıbasımdan başka bilimsel bir neşri olmayan eserin yazarı ve kapsadığı dönemle ilgili bilgiler toplanmıştır. Eser ve yazarı hakkında teze eklenen bilgilere Rus tarihçi A. S. Tveritnova'nın Türkçeye tercüme ettirilen kısımlarından, İslam Ansiklopedisi'nden, Faik Reşit Unat'ın 1963 tarihli TTK Belleten'de çıkan makalesinden ulaşılmıştır.

Eserin 201a-220b arasındaki varakları okunmuş ve çeviri yazıya aktarılmıştır. Bu işlem yapılırken metnin orijinaline sadık kalınmış, yalnızca eksik harfler “[]” içinde gösterilerek düzeltme yapılmıştır. Harflerin noktalarının unutulduğu bazı kelimeler anlamdan çıkarılmış ve bunun gibi diğer nedenlerle okunamayan kelimeler “[...]” işaretiyle geçilmiştir. Metinde geçtiği şekilde sayfa ve satır numaraları belirtilmiş; varak

numaraları [201a] satır numaraları (8) şeklinde gösterilmiştir. Metnin yer aldığı çerçevenin dışına düşürülen notlar ve eklenen başlıklar metinde ait olması gereken kısma eklenmiş, dipnot olarak belirtilmiştir. Anlaşılabilirliği sağlamak amacıyla, günümüz yazım özelliklerine göre noktalama işaretleri kullanılmış ve Türkçe adlar ile yer adlarında uzun ünlüler gösterilmemiştir. Ayet, hadis ve beyitler “ ” (tırnak işareti) içinde verilmiş, araştırma kolaylığı sağlama amacıyla bölüm başlıkları biçiminde koyu yazılmıştır.

Metin, tıpkıbasımdaki başlıklarla günümüz Türkçesine uygun şekilde aktarılmıştır. Çalışma kapsamına giren bölümün dil incelemesi yapılarak dönemin dil özellikleri hakkında fikir edinilmesi amaçlanmıştır. Bununla birlikte bazı başlıklarda morfolojik incelemeler yapılmıştır.

Dizin bölümünde madde başları koyu yazılmış, yanlarında anlamları verilmiştir.

2. METNİN ÖZETİ

2.1. (201a/01-202b/17)

Tezin başladığı bölümü (201a/01) İstanbul şehrinin surlarının Osmanlı toplarıyla yarılması, Frenklerin aralarında oluşan ihtilaf ve bu durumun fethine olumlu etkileriyle başlamaktadır. Fetihte önemli iki durumun aydınlatılmasının da Sultan'ın elini kolaylaştırdığı anlatılmıştır. Dini olarak da fethin müjdelenmesi fethin sonuçlarına önemli bir katkı sunduğu ifade edilmiştir.

Yine fetihde askerlerin padişaha bağlılığının ve gemilerin Haliç'e indirilmesinin fetih üzerindeki olumlu etkilerinden bahsedilirken, Vezir-i Azam Halil Paşa'nın fetihteki isteksiz tutumu da ortaya konulmaktadır.

Sultan'ın, askerlerinin gönlünü kazanmak için askerlerini yanına alması ve fetihden sonra ganimetin dağıtılma biçimini ortaya koymasından bahsedilmiştir. İstanbul'un fethinin Sultanların ve halifelerin hasreti olduğu Emevi halifeleri ve Osmanlı Sultanları tarafından bizzat muhasara edilmesine rağmen fetih sonuçlanamamışken, fethin -Allah'ın inayetiyle- mücahit Sultan Muhammed Han'a ve askerlerine fethi nasip olduğu, İslâm bayrağını surlara dikerek fethi ilan eyledikleri söylenerek bu bölüm tamamlanmıştır.

2.2. MÜYESSER-GÜŞTEN-İ FETH-İ SİTANBUL (202b/17-205a/24)

Bu bölümde fethin başlaması ve fetih esnasındaki durum ortaya konulmuştur. Savaş sahneleri çok canlı bir biçimdedir. Şehre girildikten sonra burada bulunan halkın ve askerlerin durumları tasvir edilmiştir. Ayrıca Padişahın şehre girişi ve iki rekât şükür namazı kılması anlatılmıştır. Şehrin üç gün yağmalanmasının ardından padişah fermanı ile yağmaya son verilmesi, ezanın okunması ifade edilmiştir. Kiliselerin camiye çevrilmesi de ortaya konulmuştur. Tekfur'un kalenin düştüğünü öğrendikten sonra Kadırğa Limanı'na yönelmesi ve orada öldürülmesi anlatılmıştır. Halil Paşa'ya yakalama emri çıkartılması ve maiyetiyle birlikte hapse atılıp kırk gün geçtikten sonra Paşa'nın idam edilmesi ve maiyetinin ise serbest bırakılması, yerine Mahmud Paşa'nın vezir-i azam tayin edilmesiyle bu bölüm tamamlanmıştır.

2.3. DUĞUL-İ ĖAZRET-İ SULTĀN BE-ŞEHR-İ İSTANBUL (205a24-206b21)

Padişahın ihtişamlı bir Şekilde Şehre girmesi, Ayasofya'ya varıp Şehadet getirip ezan okuması bu bŖlümde ele alınmıştır. Buranın camiye çevrilmesi, KuŐderan SŖleyman Bey'in İstanbul SubaŐısı tayin edilmesi ve Şehrin tamiri ile onu vazifelendirmesi burada anlatılmaktadır. Sultan'ın, fetihden sonra Ayasofya hakkında bilgi istemesi ve Rum ve Frenk tarih kitaplarının tercŖme edilerek konunun ortaya konulmasını istemesi bu bŖlŖmŖn konularındandır.

2.4. ZĖKR-İ TA'RĖF-İ ŞEHR-İ İSTANBUL (206b21-209a/01)

Bu bŖlŖmde, İstanbul Şehrinin fiziki ve coğrafi durumu hakkında bilgiler verilmiştir. Şehrin isminin nereden geldiği ve ayrıca kimler tarafından kurulduğu yine bu bŖlŖmde verilmiştir. Şehrin Frenkler ve Yunanlar olmak Ŗzere ikiye ayrıldığı Kayser unvanının nereden geldiği bu bŖlŖmde ortaya konulmuştur.

Şehri yŖnetenlerin sırasıyla kimler olduğu anlatılmıştır. Seflenderos adındaki azizin kayseri iyileŐtirmesi ve neticesinde kayserin Hristiyan olması ve bu kayserin Avrupa, İspanya ve etrafının fethini nasıl yaptığı anlatılmıştır. Yine Peç, Macar, Çek, Leh, Moskof, İspanya, Fransa, İngiltere, Venedik, Hollanda, Bosna, Serf, Eflak, Boğdan, Las ve diğerlerinin Papa'nın emrinde olduğu ifade edilmiştir.

2.5. ĖĀTĖME-İ İBN-İ VELERNŖS'DUR (209a/01-210a/14)

Velernos'un oğlu Kostantinos'un; Frenk topraklarından bŖyŖk bir orduyla Makedonya topraklarına yerleşmesi, Kostantiniye'nin de bu topraklara dahil olması anlatılmaktadır. Burada bir kalenin gŖçlendirmesi ve ihtişamlı bir sarayın yaptırılması, Şehrin imaretlerle donatılması da bu bŖlŖm konularındandır. Sonra, Kayser Kostantin'in otuz yıl tahtta oturduktan sonra ŖldŖĖi ve oğlu Kostantidis'in babasının yerine tahta çıktığı, Kostantidis de beş yıl hŖkŖm sŖrdŖkten sonra ŖldŖĖi ve yerine Kostantin-i Ekberin torununun Ŗlkenin Kayser'i olması da bu bŖlŖmŖn konularındandır.

2.6. DER-BEYÂN-I KAYŞAR-I YÛNÂNİYÂN (210a/15-213a/14)

Bu bölümde Yunan Kayserler (yöneticiler) hakkında bilgiler verilmektedir. Müslümanlar arasında Herakl-i Azimu'r-Rum olarak bilinen ve Yunan olan Heraklis adlı Kayser'in, Hazret-i Peygamber'in muasırı ve Yunan Kayserlerinin dördüncüsü olduğu, İslam'ın ortaya çıkmasına yakın bir zamanda hüküm sürdüğü üzerinde durulmuştur. Bu Kayser'in, yüce değerlere sahip bilge bir hükümdar, tarih ve astronomi ilminde oldukça marifetli, Rum, Şam ve Frenk diyarının tamamına hükmeden bir yönetici olması yanında İslam'a yakınlığı da üzerinde durulan konulardandır.

Heraklis'ten sonra Kayserlik tahtına oğlu Kostantinos'un oturduğu anlatılmıştır. Diğer taraftan müminlerin emiri Hazret-i Ömer b. Hattab (r.a.)'ın Hilafeti zamanında tahtta Kostantinos olduğu, Kostantinos zamanında Mısır, Şam ve Beytü'l-Makdis Müslümanların eline geçtiği, otuz yıl hüküm sürdükten sonra öldüğü ve yerine İkinci Kostantin Kayser olduğu, İkinci Kostantin seleflerine göre marifet ve hikmette daha yüksek seviyede olduğu, Müslümanlara cizye ödemeyi kabul ettiği, bu davranışıyla da mal ve mülkünü yok olmaktan kurtardığı bu kısımda ortaya konulmuştur. Kayser olarak yönetimin artık Kostantinos'a geçmesi de anlatılmıştır.

Kostantin ile Müslümanlar arasında Güney ve Doğu Anadolu'da birçok çarpışmanın vuku bulduğu, Kostantin'in Avrupa'da bulunan oğlunun da Mağrip'teki İslam ordusuyla defalarca çarpıştığı bu bölümde ifade edilmiştir.

2.7. ZİKR-İ TAKYÂNÖS -I KAYŞAR (213a/14-215a/21)

Bu bölümde Takyanos hakkında bilgi verilerek ne zaman başa geçtiği Rumlardan değil de Yunan olduğu ayrıca çok zalim olduğu anlatılmaktadır. Nerelere hükmettiği nereleri ele geçirdiği, döneminde Mısır'da çıkan bir isyanı şiddetli bir bastırıldığı ortaya konulmaktadır. Ayrıca putperest olmasından dolayı da Hristiyanlığı yasaklayarak kiliseleri kapattığı ve son putperest olduğu ifade edilmektedir. Ondan sonra gelen yöneticilerin Hristiyan olduğu ifade edilmiştir. Dakyanus zamanında bazı muteber kimselerin Mısır vilayetine kaçması bu bölümde ortaya konulmuştur.

O dönemde Mısır vilayetinin idare merkezinin İskenderiye şehri olduğu, Mısır'a sığınanlardan birinin de Âcile olduğu ve Dakyanus'un, Âcile'nin peşinden İskenderiye'ye kadar geldiği, İskenderiye'yi sekiz ay kadar muhasara ettiği sonra da ele geçirdiği ve Âcile'yi yakalatıp öldürttüğü üzerinde durulan konulardandır. Ayrıca bütün

Mısır'ı yağmalayıp talan etmesi ve arkasından Acem Kisrası; Misabur ile uğraşması, Kumandanlarından birini ordu ile Acem diyarına göndermesi, Kumandan Şapur'u basıp Kisra'nın ordusunu telef etmesi, eşini ve kardeşlerini esir alıp memleketini yakıp yıkması bu bölümün konularındadır.

Roma Hükümdarlığının; Rum kayserlerinden ilk olarak putlara tapınmayı reddedip Hıristiyanlığa geçen Kostantin'e intikal ettiği, Kostantin'in tüm putları kırıp yerine kiliseler ve mabetler inşa ettirdiği, Annesi Helena'yla Ruha şehrinde yaşadığı ve orada eğitim alıp ve olgunlaştığı, gayet mutlu ve uğurlu bir hükümdar olduğu bu bölümün bahsedilen konularındandır.

Bu Kayserin ilk başta Mecusi dininden olup sonra Hıristiyan olması da bu bölümde ifade edilmiştir. Kötü bir hastalığa yakalanıp bu hastalıktan nasıl kurtulduğu burada etraflıca ortaya konulmuştur.

Ayrıca putperestliği reddettiği için Roma halkının isyan ettiği ve bunun üzerine Roma'yı terk ederek Kostantiniye şehrini kurduğu anlatılmaktadır. Bu şehre tüm Hıristiyan olanları toplaması bu durumdan ise Romalıların hoşlanmaması bu bölümün konularındandır. Gördüğü bir rüya üzerine annesi Helena'yı Beytü'l-Makdis'e (Kudüs) göndermesiyle bu bölüm sonlanmaktadır.

2.8. ZİKR-İ ZUHÜR-I ŞALİB (215a/21-217a/16)

Haç'ın bulunmasıyla ilgili bölümdür. Kostantin, annesine Beytü'l-Makdis'e (Kudüs) giderek Hazret-i İsa'nın bazı eşyalarını bulup kendisine getirmesini ve burada kiliseler inşa etmesini emrettiği ve Helena'nın sağlam bir teçizat ve büyük bir hazineyle Kostantiniye'den çıkıp Kudüs'e vardığı bu kısımda ele alınmıştır.

Kudüs'te Makaryos adlı bir papazın, Hıristiyanların Hazret-i İsa'yı üzerine astıklarını zannettikleri ağacın yerini Helena'ya bildirdiği anlatılmıştır.

Ayrıca Makaryos'un; Yahudilerin Hazret-i İsa'ya yaptıkları işkenceleri Helena'ya anlatması bu bölümün konularındandır.

Nasara'nın haç bayramı dedikleri bayramın nereden geldiği bu bölümde ortaya konulan konulardandır.

Kostantin'in tam yirmi yıl Rum ülkesini yönettiği, yerine kendi adını taşıyan oğlu Kostantin'in hükümdar olduğu, bu hükümdara Kostantin-i Asgar, babasına da Kostantin-i Ekber denildiği ifade edilerek bu bölüm tamamlanmıştır.

2.9. [ŞEHRİN] ZELĀZİLDEN HĀRĀB OLDUĞIDUR (217b/16-219a/08)

Bu bölümde İstanbul şehrinin zelzelede nasıl harap olduğu anlatılmaktadır. O dönemde, Yanko b. Madyan'ın şehrin yöneticisi olduğu, kendi adına bir mabed inşa ettirdiği ve burada yetmiş bin ruhbanın puta taptığı, bundan dolayı şehirde zelzele olduğu ve bu tapınağın yıkıldığı anlatılmaktadır. Mabed içinde olanların bu zelzelede helak olduğu, şehrin yarısının yıkıldığı, Ayasofya'nın yanındaki harap kiliselerin bu zelzelenin eseri olduğu ve halkın bu nedenle şehri terkettiği ortaya konulmuştur.

Daha sonra, o felaket esnasında mabette bulunmayan, Yanko'nun oğlu Bozantin'in şehre gelip ve şehri tamir ettirmesi bu bölümde işlenen konulardandır.

Bozantin'in Macaristan'da hüküm sürdüğü ve şehre gelerek tamirat işiyle uğraştığı ve şehrin adını Barnatiye olarak değiştirdiği anlatılmaktadır.

Bozantin'in putlara tapmayanları öldürdüğü, bu nedenle Hak Teala'nın ceza olarak veba salgınıyla bunları helak ettiği, Bozantin'in soyundan Kostantin ibn-i Hulafe'nin bu şehri yeniden tamir ettirdiği, bayram günlerinde Yedikule'yi ve saray yakınında olan tüm kuleleri kırmızı kadife ile geriye kalan diğer kuleleri de yüz çile çuha ile giydirdiği, kadın hükümdarlardan birinin Safiye adlı kızıyla evlendiği, kadın ölünce de onun malıyla Ayasofya mabedini inşa ettirmesi bu bölümde anlatılan konulardandır.

2.10. DER-BEYĀN-I BĀNİYĀN-I HİŞN U EZ-DEYR-İ KŪHEN (219a/08-220b/25)

Burada Ayasofya mabedinin bütün yönleri üzerinde durulmuş ve Mabed'le ilgili ayrıntılı bilgiler aktarılmıştır. Ayrıca bu bölümde bazı hususların yazılmasına özen gösterildiği ve bunların neler olduğu özenle anlatılmıştır. Devamında ise hangi hükümdarların başa geçtiği hangi eserleri bıraktığı ele alınmıştır.

3. METNİN DİL ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ

Bu bölümde, Bedâ'yü'l-Vekâ'î'nin 201a-220b arasındaki kısımda yer alan metnin özellikleri açıklanmış ve örneklendirilmiştir.

Okumada müellifin tercihlerine sadık kalınarak imlada gösterilen özellikleri transkripsiyona yansıtılmıştır. Bedâ'yü'l-Vekâ'î'nin tarafımdan okunan kısmının, 17. yüzyılda kaleme alınmasına rağmen, Eski Anadolu Türkçesi gramer özelliklerini devam ettirerek yazıldığını söylemek mümkündür. Metinde harekeler bulunmadığı için; müellifin ünlüleri belirtmediği kısımlar, metnin diğer imla özelliklerinden yola çıkılarak, Eski Anadolu Türkçesi özelliklerine göre okunmuştur.

3.1. ÜNLÜLERİN YAZILIŞI

Bu bölümde, metindeki ünlülerin yazılışı hakkında bilgi verilmiş ve bunlar metinde geçtiği şekliyle örneklendirilmiştir.

3.1.1. a ünlüsü

Metinde a sesi ön seslerde bazen elif (l) harfiyle, bazen de üstünlü elif (İ) ile gösterilmiş; bazı durumlarda açık hecelerde bu sesi gösterecek hiçbir harf kullanılmamıştır.

İç seslerde genel olarak gösterilmiş; ancak eklerde gösterilmediği de olmuştur.

Son seste çoğunlukla he (e), bazen de elif (l) ile yazılmıştır.

Metinden bazı örnekler

اندن andan 203a/12

ارسال irsāl 206a/08

هياننده miyānında 207b/04

اولالر olalar 211b/22

3.1.2. e ünlüsü

Ön seslerde e sesi eğer kelimenin baş harfi ise elif (l) ile gösterilir; değilse herhangi bir işaret konulmamıştır.

İç seslerde bazen açık hecelerde gösterilmiştir.

Son seslerde he (e) ile gösterilir.

Metinden bazı örnekler

دولت	devlet	209b/06
سنه	sene	212b/07

3.1.3. ı, i ünlüleri

Ön seslerde esreli elif (ا), elif ye (اي) ya da elif (إ) ile yazılmıştır.

İç seslerde bazen gösterilmemiş; bazen de ye (ي) ile gösterilmiştir.

Son seslerde ye (ى) ile mutlaka gösterilmiştir.

Metinden bazı örnekler

احتمال	ihtimāl	212a/17
إيله	ile	201a/14
اسكي	eski	201a/11

3.1.4. u, ü, o, ö ünlüleri

Kalınlık-incelik, darlık-genişlik açısından ayırt edici işaretler kullanılmaksızın u, ü, o, ö ünlüleri aynı şekilde yazılmıştır. Bu sesleri göstermek için bazen harflerin üzerine yalnızca ötre (˘) konulmuştur.

Ön seslerde elif (ا), ötreli elif (أ) ya da elif vav (او) şeklinde yazılmıştır.

İç seslerde bazen vav (و) ile gösterilmiş; bazen hiç yazılmamıştır.

Son seslerde hece kapalıysa gösterilmemiş, açıksa genelde ye (ي), seyrek olarak da vav (و) ile gösterilmiştir.

Metinden bazı örnekler

اون	on	203b/25
سوار	süvār	205a/03
اوکنده	öñinde	203a/04
گتوروپ	getürüp	204b/23

3.2. ÜNSÜZLERİN YAZILIŞI

Bu bölümde, metindeki ünsüzlerin yazılışı hakkında bilgi verilmiş ve bunlar metinde geçtiği şekliyle örneklendirilmiştir.

3.2.1. ç ünsüzünün yazılışı

Ön, iç ve son ses durumundaki ç sesi genel olarak (چ) ve bazen de cim (ج) ile yazılmıştır.

Metinden bazı örnekler

اوچنجی	üçüncü	215b/08
کچمایوب	geçmeyüp	201a/09
آچوب	açup	202a/05

3.2.2. d ve đ ünsüzlerinin yazılışı

de sesini karşılayan ünsüz dal (د), Arapça kelimelerde karşımıza çıkan đ harfi (ض) ile gösterilmiştir.

Metinden bazı örnekler

امید	ümīd	201a/01
ضرب	đarb	204a/24
دیدکده	didükde	208ab/08

3.2.3. ğ ve ķ ünsüzlerinin yazılışı

Kalın okunan ğ sesi için gayın (غ), ķ sesi için ise kaf (ق) kullanılmıştır.

Metinden bazı örnekler

واقع	vāqı ^c	201a/03
ایاقلری	ayaqları	205a/01
قارشو	ķarşu	207b/18
باغله	bağla	213b/02
غلبه	ğalebe	214a/04

3.2.4. g ve k ünsüzlerinin yazılışı

Her iki ses de kef (ك) ile gösterilmiştir.

Metinden bazı örnekler

كدكلر	gedikler	201a/02
فرنكلره	Frenklere	201a/06
بكلر	begler	201a/07
كركدر	gerekdür	201a/07
ملكلىرى	mülkleri	201b/09

3.2.5. h, ħ, ḥ ünsüzlerinin yazılışı

Genel olarak Farsça ve Arapça kelimelerde rastladığımız bu sesler ince sıradan kelimelerde he (ه), kalın sıradan kelimelerde (خ), (ح) ile yazılmıştır.

Metinden bazı örnekler

حياتدن	ḥayātından	201a/01
مقهورك	maḥhūruñ	201a/03
خطرناك	ḥaḥar-nāk	201a/06

3.2.6. ñ ünsüzünün yazılışı

Ön ses durumunda bulunmayan, yalnızca iç ve son seste görülen ñ sesi; genellikle kef (ك) ya da üç noktalı kef (كْ) kullanılmıştır.

Metinden bazı örnekler

عسكرك	askerüñ	201b/23
خصارك	ḥiṣāruñ	201b/25
سقوطناك	süḳūṭunuñ	201b/25
كفّارك	küffāruñ	202a/06

3.2.7. p ünsüzünün yazılışı

Türkçe kelimelerde ön seste p ünsüzü yoktur. Yalnızca iç ses ve son ses durumunda bu ünsüz karşımıza çıkmaktadır. Metnin okunan kısmında bu ünsüz be (ب) ve pe (پ) ile gösterilmiştir.

Metinden bazı örnekler

ايدوب	idüp	201a/05
واروب	varup	201a/06
كچمايوب	geçmeyüp	201a/09
اولوب	olup	201b/01

3.2.8. s, ş, ṣ ünsüzlerinin yazılışı

Türkçe kelimelerde, genellikle kalın ünlülü kelimelerde sad (ص), ince ünlülü kelimelerde sin (س) kullanılmıştır. Bu iki şeklin ön, iç ve son seslerde de kullanıldığı görülmektedir. (ث) yalnızca Arapça kelimelerde vardır.

Metinden bazı örnekler

سرائي	serāyı	201a/03
اصمرلنمش	ısmarlanmış	201a/04
خواص	ḥavāř	201a/05
حسد	ḥased	201a/05
حد يص	ḥadīř	201a/18
سياق	siyāk	201a/24

3.2.9. t ve ř ünsüzlerinin yazılışı

Kalın ünlü lü kelimelerin ilk hecesinde t sesi tı (ط) ile yazılmıştır; ancak diğer hecelerdeki durum için bu şekilde genel bir şey söylemek mümkün değildir. İç ve son seslerde hem tı (ط) hem te (ت) kullanılmıştır.

Metinden bazı örnekler

قطع	ḫaṭ ^ç	201a/01
طريقله	ṭarīḫla	201a/01
طرفدن	ṭarafdan	201a/01
حراسيتي	ḥirāseti	201a/04
معتمد	mu ^ç temed	201a/07

4. TEZİN MORFOLOJİK AÇIDAN İNCELENMESİ

4.1. İSİM ÇEKİM EKLERİ

4.1.1. Çokluk Eki

Çokluk eki isimlerin çokluk şekillerini yapan işletme ekidir. Bir isim hiçbir ek almadan normal şekliyle tek bir nesneyi karşılar. İsmin tek bir nesneyi karşıyan bu asıl normal şekline teklik şekli denir.

Türkçede çokluk eki eskiden beri -lar, -ler'dir.

Çokluk eki olan -lar, -ler eki sonradan bazı fiil şekillerine geçmiş, böylece bir fiil işletme eki haline de gelmiştir: aldı-lar, yapar-lar.

Müellif eserde(لر) biçiminde göstermiştir.

Metinden bazı örnekler

ایلدیلر eylediler 201a/01

كدكلرك gediklerin 201a/03

4.1.2. İyelik Ekleri

Müellif, üçüncü tekil şahıs dışında, iyelik eklerinin yazımında belli bir kurala uymamıştır. Bazı durumlarda ünlüleri göstermiştir. Üçüncü tekil şahısta iyelik eki her durumda düzdür. Düzlük yuvarlaklık uyumuna uymamaktadır.

Metinden bazı örnekler

ادرنه قپوسنك Edirnekapusunuñ 201a/02

انتسابی intisābı 201b/23

حریمینی ḥarīmini 202a/02

کنگر küngür 202a/05

Aşağıda yer alan tabloda, diğer şahıslarda iyelik eklerinin farklı yazılışları örneklendirilmiştir.

Metinden bazı örnekler

خانمانمیزی ḥānumānumuzı 201a/08

جانمیزی cānumuzı 201a/08

خدمتمیز ḥıdmetümüz 201a/09

4.1.3. Hal Ekleri

4.1.3.1. Belirtme (Akuzatif) Eki

Kelime guruplarında ve cümlelerde fiilin doğrudan doğruya tesir ettiği isimler akkuzatif halinde bulunur.

Eski Anadolu Türkçesi'nde olduğu gibi, bu metinde de belirtme durum eki daima düzdür. Düzlük yuvarlaklık uyumuna girmemiştir. 3. şahıs iyelik eklerinden sonra -n şeklinde eklendiği de görülmüştür.

Metinden bazı örnekler

شوكتتي	şevketini	201a/01
خراستي	hırāseti	201a/04
محللری	mahalleri	201a/06
جانموزی	cānumuzı	201a/08
معاشن	ma'āşın	202a/15
نسبتن	nisbetin	203a/15

4.1.3.2. İlgı (Genitif) Eki

Bu ek, ismi genitif haline sokar. Bir isim tabi olduğu başka bir isme genitif halinde bağlanır.

Müellif, eserde tamlayan ekini ünlüyle biten kelimelerden sonra nun ve kef (نك) harfleriyle, ünsüz harflerden sonra kef (ك) harfiyle göstermiştir. Harekelendirme yapılmadığı için, bu kelimeler okunurken, Eski Anadolu Türkçesi özelliklerine uyulmuştur.

Metinden bazı örnekler

قسطنطينيهنك	Ḳoştantıniyye'nüñ	201b/01
خبرك	ḥaberüñ	201a/12
بولدقارينك	bulduḳlarınuñ	215a/03

4.1.3.3. Bulunma (Lokatif) Eki

Kelime guruplarında ve cümlede fiilin kendi içinde cereyan ettiğini ifade etmek için isim lokatif halde bulunur. Ekin bugünkü biçimi -da, -de, -ta, -te'dir. Eski Türkçede de aynı şekilde idi ama konsonant uyumuna bağlı değildi. Eski Anadolu Türkçesinde ve

Osmanlı Türkçesinde ekin yalnız d'li şekilleri var olmuş, t'li şekilleri konsonant uyumuna bağlı olarak ancak son zamanlarda ortaya çıkmıştır.

Müellif eser (دلا) biçiminde göstermiştir.

Metinden bazı örnekler

ديوار دلا dīvārda 201a/02

طرفردلا taraflarda 201a/03

4.1.3.4. Datif (Yaklaşma) Eki

Kelime guruplarında ve cümlede fiilin kendisine yaklaştığını, yöneldiğini ifade etmek için isim datif haline sokulur. Daima ekle yapılıdır.

Bu ek Eski Türkçede -ga, -ge şeklinde idi. Batı Türkçesine geçerken çekim eklerinin başındaki g'ler düştüğü için datif eki de -a, -e şekline girmiştir. Yalnız, datif ekinin eski -ga, -ge şeklinin izi zamirlerin datif şeklinde son zamanlara kadar kalmıştır.

Müellif eserde bu eki(۴) şeklinde göstermiştir.

Metinden bazı örnekler

نامدارلرینه nām-dārlarına 201a/04

كدوکه gedüge 202b/22

جنگه cenge 203a/01

4.1.3.5. Uzaklaşma (Ablatif) Eki

Kelime guruplarında ve cümlede fiilin gösterdiği hareketin kendinden uzaklaştığını ifade etmek için ablatif eki kullanılır. Türkçede bugün konsonant uyumuna bağlı olarak -dan, -den, -tan, -ten biçimindedir.

Ablatif eki Eski Türkçede konsonant uyumuna bağlı olmayarak -tın, -tin, -dın, -din şeklinde dar vokalli idi. Batı Türkçesinde ise datif ve lokatif eklerinin etkisiyle olacak ek geniş vokalli olmuştur. Başındaki konsonant bakımından ise Batı Türkçesinde ekin uzun zaman d'li şekilleri mevcut olmuş, t'li şekilleri ancak son zamanlarda konsonant uyumuna bağlanınca ortaya çıkmıştır. Yana ablatif eki Eski Anadolu Türkçesi ile Osmanlıcanın ilk devrelerinde -den, -dan şeklinde idi. Osmanlıcanın sonlarında konsonant uyumuna bağlanarak bugünkü -dan, -den, -tan, -ten şekillerini almıştır.

Müellif eserde (دن) şeklinde konsonant uyumu olmayan biçimde göstermiştir.

Metinden bazı örnekler

طرفدن tarafdān 201a/01

بحردن baırden 201b/25

صدالرنندن řadālarından 202a/06

4.1.3.6. Eşitlik Eki

Kelime guruplarında ve cümlede fiilin nasıl yapıldığını ve ne şekilde olduğunu veya yapıldığını, fiilin oluş veya yapılış tarzını ifade etmek için isim eşitlik haline girer. Yani isim, fiilin kendisi gibi, kendisine benzer bir şekilde cereyan ettiğini göstermek için eşitlik halini alır. Eşitlik ekleri ismi fiile bağlayan hal ekleridir. Fiile bağladığı için zarf olarak kullanılır. Asıl eşitlik eki -ce, ca'dır. Eski Türkçede ek yalnız ç'li olmuş. Batı Türkçesinde de başlangıçta yalnız ç'li olmuş ancak Eski Anadolu Türkçesinden sonra ve Osmanlı sahasında c'li şekilleri de ortaya çıkmıştır.

Müellif eserde bu eki (جه) şeklinde yazmıştır.

Metinden bazı örnekler

اینلوجهدر inlücedür 207a/18

دللرنجه dillerince 208a/06

لساننجه lisanınca 212a/12

4.1.3.7. Cihet (Yön) Eki

Kelime guruplarında ve cümlede fiilin kendi yönünde yapıldığını göstermek için isim yön gösterme haline girer. Buldukları kelime zarf olarak kullanılır. Yön ekleri Türkçede sonradan çekim ekliğinden tamamiyle çıkmış ve sayılı kelimelerin bünyesinde tam bir yapım eki gibi kalıplaşmıştır. Bugün artık birkaç kelimedeki kalıplaşmış olarak yapım eki haline gelmiş bulunan bu yön ekleri yerine yön ifadesi için datifle birlikte kullanım vardır. Günümüzde yapım eki olarak kullanılmakla birlikte -ra, -re, ve -arı, eri olarak kullanılmaktadır. Diğer taraftan -arı, -eri eki ise bu Eski Türkçede garu, -gerü şeklinde idi. G'lerin düşmesiyle -aru, -erü şekline girmiştir. Eski Anadolu Türkçesinde ek yuvarlak vokalli olarak hep -aru, -erü şeklinde idi.

Müellif eserde (ارو) şeklinde yuvarlak biçimiyle kullanmıştır.

Metinden bazı örnekler

یوقارودن yukarudan 203b/06

4.1.3.8. Vasıta (Instrumental) Eki

Kelime guruplarında ve cümlelerde fiilin kendisi vasıtası ile, kendisinin iştiraki ile veya kendisinin ifade ettiği zamanda yapıldığını göstermek için isim instrumental

olarak kullanılır. Türkçede instrumental eki -n'dir. Fakat bu ek zamanla işlekliliğini kaybetmiştir. Türkçede vasıta eki işlekliliğini kaybederken onun vazifesini ile edatı almış, edat halinde kalarak veya ekleşerek tamamiyle vasıta eki yerine geçmiştir.

Müellif eserde bu eki (ن) ve(له) şeklinde göstermiştir.

Metinden bazı örnekler

ایچنه	içine	204a/03
طریقله	tarıqla	201a/01
اولمقله	olmağla	201a/02
جاریهصیله	cariyesiyle	201b/05
کتمکله	gitmekle	201b/09
ایتمکله	itmekle	203a/17
امراسیله	ümerasıyla	204b/23
نامیله	namıyla	206b/23

4.2. FİİL YAPIM EKLERİ

4.2.1. İsim Fiil Ekleri

İstinasız bütün fiil kök ve gövdelerine getirilen bu ekler eskiden beri Türkçenin fiilden isim yapma ekleridir. Bu ekler; -mek, -mak, -ma, -me, -ış, -iş, -uş, -üş'tür. Bu dönemde -mek, -mak, -ma, -me, biçimi kullanılmıştır.

Müellif eserde(مک, مق) biçiminde kullanmıştır.

Metinden bazı örnekler

اولمقله	olmağla	201a/03
قومق	çomağ	201a/07
اولمق	olmağ	201b/23
کتمکله	gitmekle	201b/09
ایتمکله	itmekle	203a/17
ویرمکه	virmege	210b/13
چکلمکه	çekilmeye	212b/22
ایتمکه	itmege	216a/21
ایتمکی	itmegi	217a/22
ایتمکن	itmegin	218b/19
ایرشمکیه	irişmeye	219a/11
کوندرمکی	göndermegi	220b/22

4.2.2. Sıfat Fiil (Partisip) Ekleri

-duḡ, -dük sıfat fiil eki, Eski Anadolu Türkçesi'nde olduğu gibi, düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymamaktadır. Müellif, iyelik ekiyle kullanılan durumlarda, bu eki (دوق/دوك) şeklinde yazmıştır.

Metinden bazı örnekler

بيوردقده buyurduḡda 202a/18

يتدكلي itdükleri 205b/21

اودوغينه olduğına 206a/03

گلدوكي geldügi 212a/01

گتوردوك getürdük 214a/18

ياندوغي yazduğı 216a/07

4.2.3. Zarf Fiil (Gerundium) Ekleri

-ınca, -ince zarf fiil eki Eski Anadolu Türkçesi'nde olduğu gibi düz ünlü ile okunmuştur. Müellif, bazı kelimerde ise bu ekin yerine -ıcak, ekini tercih etmiştir. Bu ek daima düz ünlü ile gösterildiği için düzlük yuvarlaklık uyumuna uymamaktadır.

Metinden bazı örnekler

اولنجه olunca 202b/25

گوريجك göricek 204a/10

وارنجه varınca 212b/11

گليجك gelicek 217b/02

ايديجك idicek 217b/08

مقتضاسنجه muktezasınca 220a/13

-İp zarf fiil eki daima yuvarlak yazılmıştır. Düzlük yuvarlaklık uyumuna uymamaktadır.

Metinden bazı örnekler

واروب varup 201a/06

ياقوب yaqup 203a/05

قوشانوب kuşanup 203a/21

اتلup atılup 203b/07

-madan, -meden zarf fiil eklerinin yanında, bununla aynı anlama gelen -madın, -medin eki kullanılmıştır.

Metinden bazı örnekler

كچمدين geçmedin 213b/22

كامادين gelmedin 217b/05

-dığında, -diğinde zarf fiili görevinde kullanılan kalıplaşmış ek yerine Eski Anadolu Türkçesi'nde görülen -dukta ve -dükte ekleri kullanılmıştır. Bu ek düzlük yuvarlaklık uyumuna uymamaktadır.

Metinden bazı örnekler

ایلدکه eyledükde 205a/10

بولدقدن bulduğdan 208b/01

4.2.4. Ettirgenlik (Faktitif) Ekleri

Bu ek Türkçede işlek olarak kullanılan fiilden fiil yapma eklerindedir.

Müellif, günümüzde düzlük-yuvarlaklık uyumuna uygun şekilde kullanılan -ur, -ür, -ır, -ir; -dır -dir, -dur, -dür fiilden fiil yapım eklerini yazarken bazen ekin ünlüsünü vav (و) ile göstermiş, bazen yazmamıştır.

Metinden bazı örnekler

ایتدردی itdürdi 213b/01

اودردی öldürdi 213b/10

اودرمکدن öldürmekden 214a/25

کچورب geçürüp 219b/20

4.2.5. Pasiflik ekleri

Türkçede eskiden beri işlek bir fiilden fiil yapım eki olarak kullanılmaktadır. İşlevi pasiflik ve Türkçede pasiflik ve meçhul ifade eden fiiller kurmaktır. Bu ek -l-, -l-'nin kullanılmadığı yerlerde ise -n-'dir.

Müellif eserde (لن) olarak iki biçimiyle de kullanmıştır.

Metinden bazı örnekler

اچلدى açıldı 201a/02

اصمرلنمیشیدی 201a/04

اولنمەسى olunması 201b/02

4.2.6. Dönüşlülük eki

Dilimizde işlek olarak kullanılan fiilden fiil yapım eklerindedir. Fonksiyonu kendi kendine yapma veya olma ifade eden fiiller yapmaktır. Bu ek -n- ekidir. Müellif eserde (ن) olarak kullanmıştır.

Metinden bazı örnekler

كورينور görünür 201b/19

كورينميشيدي görünmüşüdi 202a/04

بولنيلر bulundılar 203b/05

4.2.7. İşteşlik eki

Dilimizde işlek olarak kullanılan fiilden fiil yapım eklerindedir. Fonksiyonu yaptığı fiiller bir ortaklaşma ve bir oluş ifade ederler.

Müellif eserde(ش) biçiminde yazmıştır.

Metinden bazı örnekler

طولاشدی tolaşdı 203b/06

سگرددشديلر segirdişdiler 203b/14

اوشوب üşüp 205a/06

4.3. FİİL ÇEKİM EKLERİ

4.3.1. Bildirme Ekleri

4.3.1.1. Görülen Geçmiş Zaman Eki

Görülen geçmiş zaman eki, üçüncü şahıs dışında, herhangi bir ünlüyle ya da harekelendirmeye yazılmamıştır. Üçüncü şahısta daima dal ve ye (دي) ile gösterilmiştir; bu nedenle düzlük yuvarlaklık uyumuna uymamaktadır.

Metinden bazı örnekler

ایلدی eyledi 208a/22

ایدندی idindi 208b/05

گتدی gitdi 214b/18

یپیدیلر yapıldılar 217b/13

4.3.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki

Öğrenilen geçmiş zaman ekinde de, ekin ünlüsü gösterilmemiştir; ancak okurken Eski Anadolu Türkçesi özelliklerine uyulmuş ve -mlış (مش) biçiminde yazılmıştır.

Metinden bazı örnekler

كورلمشدر görülmüşdür 207a/21

ايلمشدر eylemişdür 207b/07

اتمشدر itmişdür 207b/22

اولمشدر olmuşdur 207b/25

4.3.1.3. Geniş Zaman Eki

Yalnızca birkaç kelimedeki karşılaşılan geniş zaman eki, yuvarlak ünlü ile yazılmıştır. Düzlük yuvarlaklık uyumuna uymamaktadır.

Metinden bazı örnekler

طولشور tolaşur 207a/01

اولور olur 207a/04

ايريشور irişür 207a/18

4.3.2. Tasarlama Ekleri

4.3.2.1. Emir Eki

Üçüncü tekil şahısta emir eki yuvarlak ünlü ile gösterilmiştir. Üçüncü şahıs emir eki düzlük yuvarlaklık uyumuna uymamaktadır.

Metinden bazı örnekler

اولونسون olunsun 206b/17

كلسون gelsün 214b/05

4.3.2.2. İstek Eki

Birinci çoğul şahısta ekin ünlüsü ile ilgili herhangi bir işaret olmadığı için, Eski Anadolu Türkçesi'ndeki şekillere göre okunmuştur.

Metinden bazı örnekler

ايدلم idelüm 211a/21

كيديلم gidelüm 211a/22

ايليهلم eyleyelüm 212a/24

ايليهسن eyleyesin 220b/07

4.3.2.3. Şart Eki

Şekil ifade eden bir ektir. Tasarlama kiplerindedir.Hareketin şart şeklinde tekrarlandığını, şart olarak düşünüldüğünü anlatmak için fiil kök veya gövdelerine eklenir.Eski Türkçede uzun zaman -sar, -ser biçiminde devam etmiş sonlarında r'si düşmüştür. Metnimizide ise -sa, -se biçimindedir.

Müellif eserde (سه) biçiminde yazmıştır.

Metinden bazı örnekler

اوغراشسه uğraşsa 214a/04

اولنسا olunsa 216a/04

ايدنسeler idinseler 217a/02

5. METİN

[201a] (1) ve ferr u şevketini göricek, hayâtından kaç^ç-ı ümîd eylediler. Bu tarîkla iki taraftan (2) döğüp **Edirnekapısı**'nuñ ğarb tarafında olan dîvârda gedikler açıldı. (3) Tekfûr-ı maḫhûruñ serāyı daḫî ol taraflarda vâkı^ç olmağla, ol gedikleriñ (4) ḫıfz u ḫırâseti **Freng** tâ'ifesiniñ nām-dârlarına işmarlanmışıdı. Anlar daḫî (5) derûnî ḫızmet eylediler idi. İttifâḫan Tekûruñ ḫavâşşı ve muḫarrebleri ḫased idüp (6) Tekûr'a varup ḫatar-nâk olan maḫalleri bî-gâne olan Frenglere i' timâd (7) cāyız degildür, ol gediklere ḫadîmî mu' temedün 'aleyh begler ḫomaḫ gerekdür, didiler. Bu ḫaber (8) Frenglere vâşıl olduḫda, biz ḫānumānumuzı terk idüp baş u cānumuzı (9) yollarına fidā ider iken ḫıdmetümüz minnete geçmeyüp bizden su'ı zann ideyorlar diyü (10) rencide-ḫâtır oldılar. Ve **Rûmîli Freng** mā-beynine ihtilâf düşdi. (11) Beyt: “Çü der-leşker-i düşmen ufted ḫılaf / Tü şemşîr-i kîn dāyım yamān der-ğılâf”⁴ (12) Ve li-hāzâ bu ḫaberüñ intişârından 'asker-i nuşret-şî'âr fethi ümmîd-vâr oldılar. (13) Ve sultān daḫî cānib-i berr u baḫrde olan leşkere istimâletler virürdi. (14) Ve her çend ilkâ'-i ilhām-ı Sübhānî ile feth-i ḫişâra muştulıḫ idi. Ammā ol feth-i (15) mübînde iki gûne te'yîd-i ğaybî mümidd ü mu'in-i sultān olmuşıdı. Biri ümür-ı (16) ma'nevîden ve biri esbâb-ı 'ādîden idi. Zıkr-i nâ-bedîd-i ma'nevî evvel (17) ol idi ki, feth-i **Ḳoştantıniyye**'ye mev'üd olduḫuna Eḫādîş-i Şerîfe (18) vârid olmuşıdı. Evvelâ “Lâ yaḫrucu'l-melḫamete fethü Ḳoştantıniyye”⁵ ve Ḥadîş-i āḫarda (19) “El-melḫametü'l-'uzmâ fethü Ḳoştantıniyye”⁶ ve ḫadîş-i āḫarda “Şümme yefteḫu le-kümü'r-Rûm (20) fe-seyekfî-ke-hümu'llâh”⁷ ve ḫadîş-i āḫarda “Teğuzzüne Cezîrätü'l-'Arab fe-yüveffıka-he'llâhü (21) şümme Fârise fe-yefteḫa-hâ şümme teğuzzüne'r-Rûme fe-yefteḫa-he'llâhu.”⁸ Pes, dānāyān-ı (22) ḫavā'id-i me'ânî ve beyān ü esālîb-i kelām-ı belāğat-nişān, kavllerinde 'ayāndur ki (23) **Rûm** ol kişverān-ı mu'ayyenüñ 'alemidür ki anuñ dāru'l-mülki **Ḳoştantıniyye**'dür. Bu taḫdîrce cümlesinüñ (24) siyâḫ-ı Eḫādîş-i Nebeviyye'den ma'lûm olur ki ma'tūfun 'aleyhā olan **Fâris** ki (25) **Memâlik-i 'Acem**'dür ve **Cezîretü'l-'Arab** ki mā-beyn-i **Deryâ-yı Yemen** ve **Baḫr-i 'Ummān**'dur, meftûḫ olıcaḫ [201b] (1) ma'tūf olan **Rûm** daḫî meftûḫ olup dāru'l-mülki olan **Ḳoştantıniyye**'nüñ (2) daḫî elbette feth olunması ḫâ'ide-i ḫaḫîḫat ve mecâzdan bîrûn olmaz. Ve Ḳoştantıniyye'nüñ (3) fethine bu Ḥadîş-i Şaḫîḫ

⁴ Vezni: *Fe'ülün Fe'ülün Fe'ülün Fe'ul*

⁵ Hadîs-i Şerîf.

⁶ Hadîs-i Şerîf.

⁷ Hadîs-i Şerîf.

⁸ Hadîs-i Şerîf.

daḥī mü'eyyediddür ki "Heleke Kisrā fe-lā yekūne Kisrā ba' dehū (4) ve Qayşara le-yühlekenne. Şümme lā yekūne Qayşar ba' dehū ve le-yaqşimenne künūze-hümā fi sebīli'llāhi."⁹ (5) *Şadeqa Rasūlu'llāh*. 'Ādet-i cāriyyesiyle mā dāme ki ḥazāyin ü künūzuñ zarfı olan (6) mekānuñ bābı meftūḥ olmaya, künūza vuşul ma' hūd degildür. Ol künūz-ı mev'ūduñ (7) zarfı, Qayşar'uñ dāru'l-mülki olan **Qoştantıniyye** idi ki fetḥ olunmağla Ehl-i İslām'a (8) naşib olup mā-beynlerinde taqşim olundu. Ve Tekür, **İstanbul** qayāşira-i sābıkanıñ (9) neslinden olup mülkleri ellerinden gitmekle qayşar nāmı şahıḥa-i 'ālemden ḥāk ü nā-būd (10) olmuşdur. Ve mecme'-i micāhidān-ı dīn, bu Ḥadīs-i beşāret-tazmīn ile daḥī kām-bīnlerdür ki (11) '*An Ebī Hüreyrete "radıyallahü 'anhü" k̄āle: K̄āle Rasūlu'llāhi "şalla'llāhü 'aleyhi ve sellem"* (12) 'Hel semi'tüm bi-Medīnetin cānibün min-hā fi'l-berri ve cānibün min-hā fi'l-baḥri?' *Kālū: Ne'am yā Rasūle'llāh*. (13) *K̄āle: 'Lā teḳümü's-sā' atü ḥattā teḡuzzū-hā seb'üne elfen min Benī-İşḥāka. Fe-izā (14) cā'ü-hā nezelū fe-lem yuḳātilū bi-silāḥın. Ve lem termū bi-sehmin. İllā ḳālū Lā ilāhe illa'llāhu (15) vallāhu ekber. Fe-tesḳuḫū eḥadū cānibi-he'lleẓi fi'l-baḥri. Şümme yeḳülū's-şāniyete Lā ilāhe illa'llāhu (16) vallāhu ekber, fe-tesḳuḫū eḥadū cānibi-he'lleẓifi'l-baḥri. Şümme yeḳülū's-şālişetü Lā ilāhe illa'llāhu vallāhu ekber (17) fe-yefraḫū le-hum, fe-yedḥulū."¹⁰ *El-Ḥadīs*. Ma'nāsından şevāhid ü 'alāmāt-ı fetḥ-i mev'ūd-ı (18) İstanbul zāhir olur. Anuñiçün ki, bā-vücūd-ı şāhid-i sāyir-i Eḥādīs-i me'sūre, (19) ol şehr-i meşḥūr **Qoştantıniyye**'ye münḥaşır görünür. Ve me'a zālik, muḳaddeme-i kitāb-ı **Heşt** (20) **Behişt**'de muşarraḥdur ki, **Selāḫin-i Āl-i Oşmān**, a' ḳāb-ı '**İş bin İşḥāk** "'aleyhi's-selām" (21) ve **Monlā İdrīs**, fetḥ-i İstanbul'da mevcūd olan şikātdan rivāyet ider ki **Fātiḥ** (22) **Sultān Muhammed**-i cennet-mekān ile yetmiş biñ 'asker var imiş. "En-nāsu 'alā dīni mülūke-hüm"¹¹ (23) mefhūmunca cümle 'askerūñ intisābı, pādişāh larına olmağ şāyi'dür. Ve ol sipāhuñ (24) zıkr ü şī'arı, lafz-ı "Lā ilāhe illa'llāh" olduğı beyān-ı vāḳı'dur. Ve cenāb-ı şehr (25) ü ḥiṣāruñ sūḳūḫunuñ tertibi evvelā cānib-i baḥrden oldur ki, Ehl-i İslām'uñ [202a] (1) keştīleri ḥilāf-ı mu'tād u ma' hūd ḳorı cānibinden miyān-ı **Ḥalīc**'e getürmişlerdür. (2) Ve ḥiṣāruñ ḥarimini ki ol*

⁹ Hadīs-i Şerif.

¹⁰ Hadīs-i Şerif: Ebū Hureyre "radıyallahu anh" anlatıyor: "Resulullah "aleyhissalātu vesselām)" [birgün]: "Bir tarafı karada bir tarafı da denizde olan bir şehir işittiniz mi?" diye sordular. Oradakiler: "Evet!" deyince, şöyle buyurdular: "İshakoğullarından yetmiş bin kişi bu şehre sefer tertiplemedikçe kıyamet kopmaz. Askerler şehre gelince konaklarlar. Ancak silahla savaşmazlar, tek bir ok dahi atmazlar. "Lâ ilâhe illallâhu vallâhu ekber!" derler. Bunun üzerine şehrin deniz tarafı düşer. Sonra askerleri ikinci kere, "Lâ ilâhe illallâhu vallâhu ekber" derler, şehrin diğer tarafı da düşer. Sonra tekrar "Lâ ilâhe illallâhu vallâhu ekber!" derler. Bu sefer onlara (kapılar) açılır. Oradan şehre girerler ve şehrin ganimetini toplarlar..." [Müslim, Fiten 78, (2920).]

¹¹ Hadīs-i Şerif: "İnsânlar, meliklerinin [devlet reîslerinin] dīni üzerinedir."

cānibde idi, müsahhar eylemişlerdür. Ve şahrā cānibinden (3) **Edirne Kapusu**'nuñ garbisinde olan dīvār-ı hişār, 'azīm tōplar ile dōgölüp (4) zemīn hāmūna hem-vār görünmişidi. Ve ol hāletde ol raḥneler güyā ağız (5) açup zebān-ı hālile hişāruñ küngüreleri Ehl-i İslām'a "Udhulū-hā bi-selāmin"¹² diyü (6) şalā-yı 'āmm iderdi. Ve tōplaruñ belend ü mehīb şadālarından küffāruñ kulübüne (7) ra' b u hirās müstevlī olmuşidi. Zikr-i Te'yid-i Ma'nevī-i Pevvem: (8) Sulṭān-ı mücāhidān, muvaffaq olduğı mü'eyyedāt-ı ğaybī ve beşāret-i lā-reybinūñ (9) biri daḥī mübeşşirāt-ı evliyā vü mükāşifān ve rü'yā'-i piş-bünyān-ı 'ālem-i bālā idi. (10) Ve bu sefer-i zafer-reh-berde zümre-i ekābir-i ehlu'llāhdan hem-rāh olanlar dāyimā edā'-i (11) du'ā'-i nuşret-iḳtizā ve ilkā'-i ilhāmāt ü beşāyir-i menāmāt ü vāqı'āt ile (12) bu ğazāya tahriş iderler idi. Ol cümleden biri, **Şeyḫü'l-İslām Ve'l-Müslimīn** (13) **Şeyḫ Akşemsü'd-dīn** "ravveḫa'llāhu rūḫa-hū fi a'lāyī 'illiyīn" idi ki müddet-i (14) muḫāşara imtidād bulup ḫuşūşā **Veżir-i A'zam Ḥalīl Pāşā**'nuñ muşāleḫaya teḫayyüdi (15) ve leşkerüñ kılllet-i ma'āşın ve yaraḫdan 'aczleri ve kuvvet ü kudret-i mu'ānidān ile sulṭānı (16) te'ḫīr-i fetḫe māyil itmişler idi. Düstūr-ı sābıḫ üzre şulḫ tedbīrinde idiler. (17) Pādişāh -ı rü-şen-dil, ceng ü şulḫ bābında müşārun ileyḫ ḫazretlerinden isti'lām-ı hāl (18) buyurduḫda, şeyḫ eger-çi muḫaddemā kerrāt ile vuḫū'-ı fetḫi tebşīr eylemişler idi. (19) Bu def'a birkaç şeb ü rüz ḫalvetde riyāzat idüp āyīne-i başīretlerin (20) süver-i 'ālem-i ğayb muḫābilinde mücellā vü muşayḫal kıllup, bi-ḫükmi-ḫakīm-i "**Mā kezebe'l-fu'ādü** (21) **mā ra'ā**"¹³-yı beşāret-nāme-i "**Şaddekte'r-ru'yā**"¹⁴ya müceddeden 'ālem-i ma'nādan irişüp, (22) sulṭāna peygām gönderdi ki, nehbān-ı kişver-i ğaybden şöyle nüvīd irişdi ki (23) Sekiz yüz elli yedi Cemāzi'l-Āḫiresi'nüñ Yigirmi yedinci Çihār-şenbih Günü'nde (24) **Hişār-ı İstanbul**, Enşār-ı sulṭān-ı dīn-i **Muḫammedī**'nüñ desti ile teşḫīr oluna (25) ve ol kimesne ki derūn-ı hişārda gülbāng-i **Muḫammedī** eyleye, dervīşān şoḫbet-i [202b] (1) fuḫarādan olup ezān oḫına, dedi. Çün bu beşāret-i ğaybī sulṭāna irişdi, (2) güyā şāh u sipāh ol nüvīd-i cedīdden fetḫi muḫarrar bilüp iṭmīnān-ı temām ile ictihād (3) eylediler. Ve sulṭān-ı ğāzī, eşḫāb-ı meġāziyi ḫuzūr-ı hümāyūnuna getirüp herbirine (4) gūnāgūn dil-dārılıḫlar eyledi ve şöyle 'ahd ü va'd eyledi ki, eger fetḫ müyesser olursa, (5) üç güne dek yağmāya icāzet olup nuḫūd u ecnās leşkerüñ olup (6) hemān aşl-ı ruḫabāt-ı āb ü zemīn ü hemīn senūñ degül ki Şer'an müte'allıḫ-ı meşāliḫ-ı (7) müslimīn içündür. Hişse-i sulṭān olup yerinde ḫala. Sāyir-i menḫulāt ü maḫulāt (8) ğāzīlere müsellemler ola.

¹² Kur'an-ı Kerīm, Hıcr Sūresi, 46. Āyet-i Kerīmesi: "Oraya [eminler olarak] selāmetle giriveriniz!"

¹³ Kur'an-ı Kerīm, Necm Sūresi, 11. Āyet-i Kerīmesi: "Gözün gördüğünü kalb tekzib etmedi."

¹⁴ Kur'an-ı Kerīm, Saffāt Sūresi, 105. Āyet-i Kerīmesi'nin ortalrı: "...Gerçekten rüyana sadākat gösterdin..."

Anuñiçün ki arāzī vü ‘imārāt kâbil-i tārâc ü intikâl degildir. (9) Bu taqdırce bir rûz-ı firûzda ceng-i sulţānī olmağ fermân eyledi. Beyt: (10) “*Berādâst sulţān-ı kîlî-fürûz / Sîpeh-râ âyîn-i dü-şenbih rûz / Ber-ân sūr u iklîm* (11) *deryâ-şükûh / Hişârî zed ez-mevc-i leşker çü kûh*”¹⁵ Der-Zıkr-i Mü’eyyidât-ı Şabûrî: (12) **Feth-i Kostantıniyye**, hasretü’l-ḥulefâ’i ve’s-selâṭîn olup zemân-ı **Ḥulefâ’-i Emeviyye** (13) ve **Devlet-i ‘Osmâniyân**’da bi’z-zât muḥâşara olunup ve **Ḥulefâ’-i ‘Abbâsiyye** ve **Mülük-i** (14) **Selâçika** ve ğayrîlere muḳadder olmamışiken sulţān-ı mücâhidân Muḥammed Ḥân teşhîrine (15) müteveccih olduğı rûz-ı firûzda bi-‘inâyeti’llâhî’l-Meliki’s-Sübbûḥ, meftûḥ olup (16) vüfûd-ı ecnâd-ı cihâd dâḥil oldılar. Ve naşb-ı a‘lâm-ı şerâyi’ i‘lâm eylediler.

(17) MÜYESSER-GEŞTEN-İ FETH-İ SİTANBUL¹⁶

(18) Bir seher ki, sulţān-ı ḥâver-i teşhîr-i ḥişâr, nüh-tevî-gerdün içün ‘azm itmişidi. (19) Beyt: “*Şehen-şâh u penâh-ı Dîn-i Aḥmed / Ebu’l-Feth-i zemân Sulţân Muḥammed*”¹⁷ Daḥî ol şubḥ-ı (20) firûzide ki, Sekiz yüz elli yedi Cemâzi’l-Âḥiresi’nün Yigirminci Günü, Se-Şenbih idi. (21) Ḥişâra yürışdür, diyü emr idüp Ordû-yı Hümâyün’da münâdîler nidâ eylediler ki¹⁸ (22) her kim muḳaddem gedüğe çıka, eger dirlik teşarruf itmemiş ise ‘âlî-himmetler olup (23) ziyâde dirlik virile. Ve eger tîmâr eri ise, sü-başı ola. Za‘îm ise (24) sancâğ-begi ola. Beg ise beglerbegi ola. Ve eline ḥükm-i şerîf şadağa oluna ki (25) tâ nesli munḳarız olunca **Devlet-i ‘Osmâniyye**’de mer‘î ve muḥterem ola. Leşker-i zafer-reh-ber [203a] (1) yürış günin ma‘lûm idicek, cümlesi yek-dil ü yek-cihet olup cenge muntazır oldılar. (2) Dü-şenbih günü Müslimânlar cämelerin pâk, ba‘zılar vaşıyyet-nâmelerin yazdurup (3) ğazâ niyyetine ḥâzır u müheyyâ oldılar. Aḥşam olduğda Ordû-yı Hümâyün’da şenlikler (4) ve şādîlıklar şüretin gösterüp ‘ämme-i leşker çâderleri önünde firāvân (5) şem‘lar yaḳup ve nîzeler üzerine şem‘lar ve fânûslar vaz‘ eylediler. Ve yer yer meş‘aleler (6) yaḳdılar. Pâdişâh uñ bu daḥî ḥüsn-i tedbiri¹⁹ idi. Murâd-ı hümâyünları bu idi ki şabâḥa dek söyündürmediler. (7) küffâr-ı ḥâk-sâr ol gice gedikleri peketmeyeler ve bî-ḥ‘âblıqdan serâsime olup (8) irtesi, cengde süs olalar. Fi’l-ḥaḳıka küffâr ol gice raḥneleri sedde (9)

¹⁵ Vezni: *Fe‘ülün Fe‘ülün Fe‘ülün Fe‘ul*

¹⁶ İstanbul’un Fethinin Müyesser Olması.

¹⁷ Vezni: *Mefâ’ilün Mefâ’ilün Fe‘ülün* “Ahmed’in “sallallâhü aleyhi ve sellem” dininin hâmîsi zamânın fethlerinin babası Fâtih Sultân Mehmed Hân’dır.”

¹⁸ Va‘d-i Pâdişâh Berây-ı ‘Urûc-ı Kulle-hâ-yı Ḥişâr [Der-Kenâr].

¹⁹ Ḥüsn-i Tedbîr-i Pâdişâh [Der-Kenâr].

çok sa'y eylediler. Bir arşundan ziyāde idemediler. Muhaşşalan gicenüñ (10) şülüs-i ahîrinde her kişi yerinden kalkup ğazā niyyetine sâz u selbin kendüye (11) rāst itmege başladılar. Pādişāh daḥî ol vaqt-i mübârekede kalkup āb-dest (12) alup iki rik'at nāfile nemāz kıldı. Andan, Ḥaqq der-gāhına teveccüh-i ḥāliş ile (13) niyāz eyleyüp dedi: İlāhā, Kird-gārā, Melikā, Perverd-gārā, 'Alīm ü 'Allām Pādişāhsın. (14) Ḥabîr u āgāhsın ki küffār-ı bed-kirdār, vaḥdāniyyetiñe inkār iderler. Ḥāşā zāt-ı (15) muḥaddesüñe zen ü ferzend ve ḥ'ış ü peyvend nisbetin idüp "Sālişü şelāşe"²⁰ (16) isnād eyleyen zālimlerdür. Bu kemîne kuluñuñ maqşudı "Ḳātülü'İlezîne lā yū'minüne (17) bi'llāhi"²¹ emr-i şerîfine imtişāl itmekle "Ve cāhidü fi'llāhi ḥaqqā cihādihi"²² zümresinden (18) ma'dūd olup elümden geldükçe saña lāyık 'amelde bulunmağa sa'y eylemekdür. İrādet (19) senüñ, kudret senüñ, 'ināyet senüñ, kuvvet senüñ. Benden taleb ü recā, senden tevfiḳ (20) ve rızā, diyü çok tezarru'lar eyledi. Seher vaqtine dek nemāz u niyāzda oldı. 'Ale's-şabāḥ (21) ğazā niyyetine sâz u selbin kuşanup ḥişār fethiḳaşdına eline bir zerrîn şeşper alup (22) at arkasına geldi. A'yān-ı salṭanat, rikābına cem' oldılar. Sancāklar çözüldi. (23) Ṭabl u nekḳāreler döğüldi. Ğāziler, dil-āverler ḥāzır olup ceng kolayın gözlerlerdi. (24) Ḥazret-i salṭanat-penāh, emreyledi ki 'asker yürüye. Taş u toprağı, yat u yarağı (25) baña, bākī māl ü menāli ve esirleri ve bi'l-cümle her ne var ise ğāzilere yağmā, dedi.²³

[203b] (1) İbtidā'en hemān tōplar ra'd-vār na'ra urup düşmen tarafına hücum eyledi. Zülmet-i dūd (2) u duḥān şubḥ-ı şādıḳı tekzib eyleyüp ğurra-i ğarrā'-i rüzî, tarra-i tarr-ı sivād-ı şeb-i deycūra (3) mübeddel kıldı. Ol zülmet içinde ğāziler daḥî her taraftan tōplar 'aḳabınca yürüdiler. (4) Bir laḫzada ki zülmet-i dūd mürtefi' olup göz gözi gördi. Müslimānlar ḥişāra mücāvîr (5) ve kāfirler temām-ı esbāb-ı ḥarb ile geldükde, ḥāzır bulundılar. Ceng ü āşüb ulaşdı. (6) Aşağadan yukarudan ejderler gibi ḥarbeler birbirlerine tolaşdı. Her küşeden (7) oḳlar atılup sinān-ı cān-feşānlar zebān-dırāzlıḳ iderek cānibeynden ğavġā kopardı. (8) Kılıçlar ortaya girüp miyāncı oldılar ki faşl-ı ḥuşümet ideler, mādde-i nizā' (9) munḳaṭı' ola. Şürnālar feth u zafer için nālişler idüp ve ṭabl u nekḳāre ve kūs-i belend- (10)āvāz ile Müslimānları cihāda taḥrîk ü taḥrîş idüp her kişiye kuvvet-i ḳalb virürlerdi. (11) Egerçi ḳal'a ḥalkı ḳunbaralar ve sepet ile naġtlar ve sāyir-i ālāt ile ğāzilerün (12) Üzerlerine dürlü dürlü āteş-feşānlar iderlerdi. Lākin dil-

²⁰ Kur'ân-ı Kerîm, Mâ'ide Sûresi, 73. Âyet-i Kerîmesi'nin başları: "...üçün üçüncüsü..."

²¹ Kur'ân-ı Kerîm, Tevbe [Berâ'et] Sûresi, 29. Âyet-i Kerîmesi'nin başı: "[O kendilerine kitab verilenlerden oldukları halde ne] Allaha [ne Ahiret gününe] inanmıyan, [Allâhın ve Resûlünün harâm ettiğini haram tanımayan, ve hak dinini dîn edinmeyen kimselere küçülmüş oldukları hâlde elden cizye verecekleri hâle kadar] harbedin!"

²² Kur'ân-ı Kerîm, Hacc Sûresi, 78. Âyet-i Kerîmesi'nin başları: "Allâh uğrunda gerektiği gibi cihād edin!..."

²³ Şehâvet-i Pādişāh [Der-Kenâr].

āverler yanar od'a (13) girüp yüz döndürmezler idi. Huşûsâ Fırka-i Mülâzimân yemîn ü yesârında ve Cünüd-ı (14) Yeñi-çerî dil-āverleri bir def'ada ḥandek-ı 'amîk u ḥiṣâr-ı refî'a segirdiṣdiler. Cehd ü ihtimâm (15) eylediler ki raḥnelerden dâhil olalar. Sâbıkâ mezkûr olan **Frenglerüñ** ser-dârı (16) te' aṣṣub-ı câhiliyyet ile cür'et idüp Ḥiṣâr-ı Büzürg'den ṭaşra geldi ve ġâzileri (17) ḥiṣâr-ı pençeden sürmek için keş-â-keş şadedinde iken nâ-gâh 'âriflerden bir cevân-merd (18) ser-i şimşîr-i âteş-te'şîrini zîr-i dîvârdan meşakḳat-i bisyâr ile bâlâ-i ḥiṣârda (19) ol zebâniyye-i cehenneme ḥavâle eyledi. Ḳudret-i Ḥakîmü Ḳadîr ile ol mücâhidüñ tiġ-ı (20) âteşi ol kâfirüñ sînesinden şu'le viridi. Sipeh-sâlâr-ı Freng ol sâ'atde (21) murġ-ı gürüfa ḥürde gibi gürüh-ı mekrûhunuñ miyânında helâke düşdi. (22) Baġıyyetü's-seyf olan Küffâr-ı **Freng** bu behâne ile firâra yüz dutdılar. Lâ-cerem (23) bu ḥâletde ġâziler daḥî kendüleri gediklere iriṣdürüp fi'l-ḥâl ecsâm-ı keşîfe-i (24) kâfirândan keşte olanlardan peşteler peydâ ve hüveydâ oldı. Muşahḥal-ı kelâm, **Edirne** (25) **kapusu** cânibinde olan gedikte kıtâl iden ġâzilerden beş on ġâzî dîvâr [204a] (1) üzerine çıġup sancâġ dikdiler. Tekbîr ü tehlîl ve temcîd ü taġdîs âvâzı, şerâdan (2) Şüreyyâ'ya iriṣdi. Anı görüp her ṭarafdan begler ve ser-dârlar ve 'amme-i (3) leşker burûca 'urüc idüp ḥiṣâr içine döküldiler. Ayruġ küfr ehline (4) muġâvemete ṭâġat ü cidâle mecâl ḳalmadı. Ra'b u hirâs müstevlî olup Müslimânlaruñ (5) sâyesi gözlerine âdem görünüp ġâziler şehir içine bölük bölük olup kâfirleri (6) gürüh gürüh önlerine bıraġup ṭarag ṭaraf kıрмаġa başladılar. 'Avret (7) ü oġlan kaçup kiliselere ḳoyuldılar. Pâdişâh-ı 'âlî-miġdâr, ol miġdâr at (8) üzerinde ḳarâr idüp ṭurdı ki baş kesen ser-verler ve diri kâfir (9) getüren dil-āverler gelüp kesilen başları atı ayaġı önüne ṭöp gibi ġaltân (10) eylediler. Ve beşer onar esîr çıġarmaġa başladılar. Bu şüreti göricek (11) ḳalbi muṭma'in olup devlet ü se'âdetle atdan inüp secde-i şükr (12) eylediler. Andan soñra Otâġ-ı Hümâyûnlarına varup bir laḫza ârâm (13) eylediler. Ol gün küfr ehline rûz-ı 'Araşât olup ḳarındâş ḳarındâşa (14) baġmayup baba oġuldan ve oġul babadan bî-zâr olup her kişiye (15) cânı ve başı ḳayusı düşdi. Ol gün şubḫ-ı şâdıġdan vaġt-i ġurûba (16) deġin leşker-i zafer-yâb tiġ-zenlikler idüp zükûrın ṭu' me-i şemşîr (17) ve inâşın beste-i zencîr ve eṭfâl ü evlâdın giriftâr u esîr idüp (18) şehriñ altın üstüne dönderdiler. Şol deñlü²⁴ cevârî vü ġilmân (19) ve ol ḳadar evânî-i zerrîn ü sîmin ü cevâhir ü nuġûd-ı firāvân ele (20) girdi ki ḥisâbın Allâhü Te'âlâ bilürdi. Ġazâda bulunanlara bir vechile (21) ġnâ geldi ki şıġâr u kibâr, mânend-i cüy-bâr 'ömr leri olduġça aġça (22) ve altını şu gibi ḥarc iderlerdi. Ḥattâ bir kimesne bezl ü

²⁴ Yaġmâ-yı Ġâziyân-ı Şehr-i İstanbul u Ḍarb-ı Meşel [Der-kenâr].

isrâf yolını (23) tutsa, İstanbul yağmasında bile mi idüñ, dirler idi. Beyne'n-nâs (24) darb-ı meşel olmuşıdi. Bu güne ğanîmetler olup İstanbul Dâr-ı Küfr iken (25) mesken-i Ehl-i İslâm oldu. Muhaşşalan üç gün üç gece ğâzîler [204b] (1) şehri yağmâ eylediler. Ba' dehü fermân-ı 'âlî ile çavuşlar nehb ü ğârete meşğül (2) olan mücâhidleri men' idüp ğubâr-ı ğîr ü dâr başıldı ve şemşîr-i cihâd (3) bâm-ı 'arşda aşıldı. Oklar atılıp yaylar yaşıldı. Nâkûs-ı kâfirân (4) yerine ğülbâng-i **Muhammedî** ve zemzeme-i miñ-i nevbet-i **Ahmedî** 'aleyhi's-selâm bedel oldu. (5) Derûn-ı şeherde olan kinîseler eşnâm-ı ğasîseden taħliye olunup her birine mihrâb (6) ü minberler yapılıp mesâcid ü cevâmî' oldu. 'Aşık **Pâşâ** rivâyeti üzre²⁵ bu feth-i (7) 'azîm se-şenbih günü oldu ki muhârebenüñ elli birinci günü idi. Lâkin (8) cenge şurû', Rabî' u'l-Evvel nişfinda olunduğı, feth u zafer Cemâzi'l-Âħîr'üñ (9) Yigirminci Günü'nde olmağ rivâyeti dağı **Mevlânâ Neşrî Ta'rihi**'nde mezkûrdur. (10) Monlâ İdrîs, şehri ü yevm ta'yîn itmeyüp hemân Sekiz yüz elli yedi şühüründe (11) diyü yazmış ve **Şeyh Akşemsü'd-dîn** "ğuddise sirruhü" Cemâzi's-Şânî'nüñ Yigirmi (12) yedinci günü Çihâr-şenbih Günü'nde feth olunur, diyü tebşîr itdüğin taħrîr (13) eylemişdür. **Merhûm Nişancı Tâc-zâde Ca'fer Çelebî**, Yevm-i Şülûs'de feth olduğin (14) taħrîr ü taşrîh eylemiş. Ammâ Cemâzi'l-Evvelî de merhûm **Nev'î Efendi Netâyicü'** (15)l-Fünûn'da elli gün ceng olup elli birinci gün çihâr-şenbih günü (16) feth oldu, cum'a günü **Ayâ Şofya**'da cum'a nemâzı kılındı, diyü işâret (17) eylemişler. El-'uhdetü 'ale'r-ruvât. Belde-i mezbûrenüñ²⁶ aħsen-i ta'rihi "**beldetün (18) tayyibetün**"²⁷dür. Bu ta'rih dağı elsine-i nâsda mezkûrdur. Beyt: (19) "*Feth-i İstanbul'a fırsat bulmadılar evvelün / Feth idüp **Sultân Muhammed** (20) didi ta'rih: "Aħîrün"* Aħîbet-i ğâl Tekûr-ı küfür, ğişârdan miyân-ı (21) şehre duğul eşnâsında Tekûr-ı mekûr, **Edirneğapusu**'nuñ cânib-i şimâlîsinde (22) olan serâyında idi ki Tekûr Serâyı dedikleridür, var kuvvetin bâzûya (23) götürüp **Rûmîli Ümerâsıyla** muğâtelededi. Cânib-i cenûbîde olan (24) divârüñ gediklerini Frenglere işmarlamağla, ol taraftan emîn idi. Duğul (25) ihtimâlin virmezdi. İttifâğ, ğazâ'-i nâzil gibi ğâzîler irişdiler. Tekûr ve tevâbi'i, [205a] (1) ğal'anuñ fethinden ğâfil idiler. İştîdikleri gibi elleri ve ayakları ditreyüp (2) yüregi oynadı. Mağâmında mecâli olmayup fi'l-ğâl birkaç ğavâşşı ile (3) süvâr olup firâr eyledi. **ğadırğa Limanı**'nda gemiler ğâzîr itmüşıdi. Murâdı (4) keştî ile ğalâş olmağ idi. Tağdîr ile bir küçede birkaç 'Azablere râst (5) geldiler ki yoldâşlarından ayrılıp aħz-i ğanâyime müte'addiler imiş. ğanâzîr-i zağm-ı ğürde gibi

²⁵ İhtilâf-ı Rivâyât [Der-kenâr].

²⁶ Mağleb-i Ta'rih-i Feth-i Sitanbul [Der-kenâr].

²⁷ Kur'an-ı Kerîm, Sebe' Süresi, 15. Âyet-i Kerîmesi'nin sonları: "...ne güzel, hoş bir şehir..."

(6) ol gāzileri gördükleri gibi üzerlerine üşüp şehid eylediler. İttifākan (7) gāzilerden nīm-küşte hāk ü hūna ğaltide iken Tekūr-ı maḫhūr gördi ki (8) daḫī rūhı bedenindedür. Bāri ben dāḫī bir **Türk** katl itmiş olayum, diyü (9) diledi ki başını teninden cüdā eyleye. Zaḫmdār olan faḫīr-i nā-tevān mūmāne‘at (10) ü müdāfe‘at için hareket eyledükde, altında atı ürküp Tekūr’ı yere çaldı. (11) ‘Azeb-i mecrūḫ ki ser ü cāndan geçmiş idi, sebük-destāne ayaga (12) ḫalkup Tekūr’uñ başını bedeninden tiğ ile cüdā eyledi. Tekūr’uñ ḫuddāmı (13) hirāsān [ü] perākende vü perīşān oldılar. ‘İnāyet-i Muḫyī ile, öli, nīm-mürde²⁸ (14) zinde olup selb ü raḫvet-i Tekūr ile ki ser-ā-pā cevāhir ü le’ālī ile (15)) muraşsa‘ idi, mālīk olup dīnī ve ğanīmet-i dūnyevīye fāyız oldu. Ve’l-ḫaḫḫ (16) dīde-i ‘aql, Müsebbibü’l-esbābuñ bu ‘aṭāyā-yı ḫafīyyesini görmekle medhūş (17) ü ḫayrāndur. “Zālike faḫlu’llāhi yū’ti-hi men yeşā’ü”²⁹ Tekūr-i maḫhūruñ vezīri (18) **Kirilkā**, esir olup ḫabs buyurıldı ve bir düzme bulunup tu‘me-i şemşīr (19) ḫılındı³⁰ ve gemiye binüp firār iden hāk-sārılar, **Silivri Hişārı**’na girüp (20) miftāḫını Der-i Devlet’e gönderüp ‘arz-ı inḫıyād eylediler. Silivri zābtına ve eṭrāf-ı (21) cevānibi fethine **Ḳaraca Beg** me’mūr olmağın, **Ḳum Bergūs**’ı ve **Beğādos**’ı feth (22) eyledi. Ve **Ḥalīl Pāşā**’yı tevābī‘i ile ḫabs buyurup bir erbe‘in geçdükden şoñra (23) ḫayd-ı vücūdın ıtlāk ve ğayz-ı muzmerlerin izḫār eylediler. Tevābī‘i āzād oldılar. (24) Yerine **Mahmūd Pāşā**’yı vezīr-i a‘zam eylediler.

DUḤŪL-İ ḤAZRET-İ SULTĀN BE-ŞEHR-İ İSTANBUL

(25) Bir seḫer ki pādişāh-ı eḫālīm-i seb‘a semāvāt, zeberced-i serīr-i ḫal‘a-i nūh-ḫulle dü-vāzdeh [205b] (1) burc-ı eflāk-i müstedīriyi temāşā itmek ḫaşdına, ḫıfk-i sipihr-i bād-ı mesīre süvār olup revāne (2) oldu. Sultān-ı mücāhidān daḫī şişāra girüp seyr itmekiçün süvār olup vūzerā’-i (3) ‘izām ve ümerā’-i kirām ü ḫuddām-ı encüm-iḫtişām çep ü rāst ve ḫulf ü ḫuddāmdan pādişāhı (4) iḫāta idüp çāvuşlar ṭarriḫū-gūyān ve iki yüz miḫdārı ğüzide Şolāḫlar öñünce (5) yayan revāne oldılar. Bu kerr ü ferr ile seḫre girüp temāşā iderek **Aya Şofya** (6) ma‘bedine gelüp³¹ meyl-i temām ile ol maḫāma dāḫil oldılar. Ol dīz-i dīv-sāl-i nūsük (7) derine irüşdükde ol binā’-i ‘ālī-esāsūñ rif‘atine çeşm-i i‘tibār ile nāzar idüp (8) evvelā ol ḫubbe-i ‘arş-ı fersānuñ erkānınuñ ‘azametinden, bānisi olan pādişāhlar (9) ‘ulüvv-i himmet ve ḫulūş-ı niyyet ve şafā-yı

²⁸ Ḳudret-i Ḥakīm-i Muṭlaḫ Celle Şānūh [Der-kenār].

²⁹ Kur’ān-ı Kerīm, Cum’a Süresi, 4. Āyet-i Kerīmesi’nin başları: “Bu, Allāhü Te’ālā’nın fazlıdır...”

³⁰ Ḳatl-i Düzme Ve Feth-i Silivri vü Ḳum Bergūs ü Buğādos u Ḥabs ü Ḳatl-i Ḥalīl Pāşā [Der-kenār].

³¹ Maṭleb-i Dīden-i Sultān Aya Şofya-rā [Der-kenār].

‘aķidetine istidlāl eyledi. Zirā mürür-ı eyyām (10) ve dühür-i a‘dām ile munderis ü münhedim olup beķāyā’-i rüsüm u ıtlālden ma‘lüm (11) olan ‘imārāt-ı mağmüre eđ‘āf-ı muđā‘afa mevcüd olan āyīne-i ma‘müreden (12) ziyāde idi. İstanbul’da Tekür-ı maķhūruñ ber-geşte-i rüz-gār olup (13) sāķa-i devletleri olmağla, ma‘bed-i mezbürede ‘ibādet olunmağdan ķalup (14) ve ‘askeri mā-beyninde ittifaķ olmayup nifaķ u iħtilālden ħālī olmamağla, (15) der ü dīvārı āşyān-ı ‘ankebüt ile mālī olup, ħuffāşlar ferrāşlık idüp (16) cāmlarınıñ ķarşusına küffār-ı ħāk-sāruñ bāmları ħāyil olmağla, tārīk ü tār (17) olmışıdı. Sulţān-ı cihān bir zemān dīde-i ‘ibret-bīn ile nigerān olup münāsib-i (18) ħāl ü maķām-ı lisān-ı dürer-bārına bu beyt-i āb-dār cārī oldı ki: Beyt: (19) “*Perde-dārī mī-koned ber-tāķ-ı Ƙayşar ‘ankebüt / Büm nevbet mī-zened ber-günbed-i Āfrās-yāb*”³² (20) Ve fi’l-ħāl sünnet-i **Ĥalīl**’i tecdīd idüp kefere-i fecerenüñ ma‘bed-i mezbürede vaż‘ (21) itdükleri eşnām-ı müte‘addideyi ķahr u kesr idüp büt-şikenlik ķā‘idesin icrā (22) itdükden şoñra bi’z-zāt³³ ol ‘ālī-maķāmuñ bāmına ķıķup şavt-ı ‘ālī ile (23) ‘alā ru’ūsi’l-işhād, ezān oķuyup gülbāng-i **Muħammedī** ile ķulüb-ı ‘ibād-ı (24) ‘abbād-ı nihādı ħurrem ü şād eyledi. Ve derün-ı ħişārda ‘unveten fetħ idüp (25) temellük eylediği ekşer-i arāzī ve raķabāt-ı dekākīn ü maħallātı ol ma‘bed-i me‘āduñ [206a] (1) iħtiyācına vaķf idüp ve minber ü miħrāb vaż‘ eylediler³⁴. Nice yıllardan berü (2) deyr-i küffār-ı liyām iken ma‘bed-i ehl-i imān oldı. Sulţān-ı mücāhidān (3) böyle fetħ-i ‘azīm ile kām-rān olduğuna şükr-i firāvān idüp devlet (4) ü iķbāl ile yine Otāğ-ı Hümayūnlarına ve cum‘a-i ülāda ol maķām-ı mübārekde (5) cum‘a nemāzı ķılınıp nām-ı nāmīlerine ħuţbe-i Muħammediyye olundı. Ve Ƙuşderān (6) Süleymān Beg nām ķulını İstanbul Sü-başısı idüp ta‘mīr-i şehri aña tefvīz (7) eyledi.³⁵ Ve ħukkām-ı eţrāfa aĥkām gönderüp fermān itdi ki, taĥt-ı ħükümetlerinden (8) eşĥāb-ı şınāyi‘ ü ħirefi ‘ıyālī ile ol pā-yı taĥta irsāl eyleyeler (9) ve her kim ki bu “**belde-i tayyibe**”de tevattun murād eyleye, mezbūr sübaşıdan istediği (10) ev için tezkire alup südde-i murād-baĥşa gelüp mülk-nāme-i hümayūn şadaķa (11) oluna. Ve mezkūra emr eyledi ki, şehrüñ vesatında **Eskiserāy**’uñ bināsına (12) mübāşeret eyleye. Fermān olunduğı üzere erfe‘-i emākin ve evsa‘-i mesākinden (13) bir maħalde ‘arşa-i zemīni tūlen ve ‘arżan üç biñ zirā‘ idi; (14) eţrāfına dīvār-ı metīn ve istidād çekilüp miyān-ı fezāsında dil-güşā ve pādişāhāne (15)

³² Vezni: Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilün

Ma’nâsi: “Örümcek, Kayser’in cāmında perde-dârlık yapıyor. / Baykuş, Āfrās-yāb’ın künbedinde bekliyor.”

³³ Maţleb-i Sulţān Muħammed Ĥān’uñ Aya Şofya’da Bi’z-zāt ‘Alā Ru’ūsi’l-işhād Ezān Oķuduğı [Der-kenâr].

³⁴ Bāyezīd-i Velī zemānında maĥşūl iki kerre yüz biñ aķçaya irişüp altı yüz biñ aķça zevāyidi ħazīneye ve vaķfa maĥzūn olduğın Mollā İdrīs taĥrīr itmişdir. El-ĥamdü li’llāhi’l-Meliki’l-‘Allām. [Der-kenâr]

³⁵ Maţleb-i Ta‘yīn-i Şubaşı [Der-kenâr].

nişimenler bünyād olunup bāğ-çeler tarh olundı ve dīvān-hāneler yapıldı. Takrîben (16) yigirmi beş yıl miqdārı ol serāy-ı pür-sürür, mesken-i mağfūr olup (17) Dāru'l-Hilāfe eylemişler idi. Ba' dehū **Serāy-ı Cedīd** binā olundı. Bā' işi, maḥallinde zikr (18) olunur. Ve Yaya Beglerine emr olundı ki, ḥandeḳleri pāk idüp ḥiṣāruñ (19) ḥarāb olan yerlerin ta' mīr eyleyeler. Ve eṣnā'-i muḥārebede ḥıdmetde bulunanlara (20) ri' āyetler olunup, ihmāl ü tekāsül ü iğmāz ü tekāhül idenler ḥaḳḳında muḳtezā-yı (21) salṭanat üzre ' amel olunup ' Asker-i İslām'a icāzet virdiler. Kendüleri (22) müreffehü'l-bāl devlet ü iḳbāl ü Ḳapuḳulları ile Dāru's-Salṭana-i **Edirne**³⁶ye (23) teveccüh buyurdılar. Ve eṭrāf u eknāfda olan selāṭine fetḥ-nāmeler irsāl (24) eylediler. Bu fetḥ-i celilūñ aḥbārı intişarı ile evliyā'-i **Salṭanat-ı 'Osmāniyān** (25) mesrūr u şādān ve a' dā-yı dīn ü devlet, ḡam-nāk ü giryān oldılar. [206b] (1) Tā bād-ı çünin bādā ilā āḥiri'd-dehri ebedā benī-hi bi- ' ināyeti'l-Meliki'l-Mennān. (2) Sulṭān-ı mücāhidān fetḥ-i **Ḳoṣṭantıniyye** ile kām-yāb ü kām-rān olduḳdan soñra (3) ol şehr-i ' aẓimü'ş-şānuñ derūnunda olan Aya Şofya-i nādiretü'l-aḳrānuñ (4) bānī vü ' āmirlerinūñ icmāl-i aḥvālin ma' lūm idinmek murād-ı şerīfleri olmaḡın, (5) emr eylediler ki nuḳūl-i mu' teberede ezmine-i sābıḳada **Aḥbār-ı Yehūd** (6) ü **Neşārā** dan menḳūl olan kütüb-i tevārīḥ-i ḥukemā'-i **Freng** ü **Rūm**'dan terceme (7) oluna. Fermān-ı ' ālileri ile mütercem olan rivāyātı **Heşt Behişt** mü'ellifi (8) olan **Mevlānā İdrīs-i Bidlīsī** taḥrīr eylemişdür. Ve fuḫalādan **Celāl-zāde** (9) **Şāliḥ Efendi**'nūñ **Tevārīḥ-i Mıṣriyye**'den iḥrāc eylediḡi kitābında bu vechile daḡı (10) taṣṭīr eylemişdür. Ve ' Ulemā'-i **Şām**'dan **Mevlānā Ḥasen-i Būrini**'ye mensüb olan (11) **İḥtiyāru'd-Düvel Fi'l-Evvel** nām kitābında daḡı bir miqdār yazmışlar. Ve **Türki** ta'riḥlerde ki (12) fuḫalā-i mezkūrinden muḳaddem yazmışlardır. Cümlesi müṭāle'a olunup (13) rivāyāt-ı muḥtelife başḳa beyān olunup ba' dehū **Aya Şofya** bināsı ve bānīsı (14) rivāyāt-ı **Bidlīsī** üzre taḥrīre ḳayd eyleyüp birer miqdār daḡı Aya Şofya'nuñ ḳadīmden (15) olan ' acāyib-i ebniyyesi beyānına şurū' olundı. Cümleden maḳşūd, ḳıṣṣadan (16) ḥiṣṣedür. Bu faḳīr-i ḥaḳīrūñ daḡı murādı, bu behāne ile oḳuyanlaruñ ve sāmī' inūñ (17) ḥayr-ı du' āsına mazḥar olmaḳdur. İnşāallāhü te' ālā zikr olunsun. Rivāyet-i **İdrīs**: (18) Mevlānā-yı müşārun ileyh, evvelā **Kişver-i Ḳoṣṭantıniyye**'yi ta' rīf idüp, ba' de-hā (19) **Ḳayāşıra-i Frengiyye**'yi, andan soñra **Ḳayāşıra-i Yūnāniyye**'yi beyān eylemişler. (20) Ve **Aya Şofya** zikrinde, dört ḡüftār iḥtiyār eylemişler. Ve li-hāzā, ol işre (21) zāhib olduḳ.

³⁶ Reften-i Sulṭān Be-Edirne [Der-kenār].

ZİKR-İ TA‘RİF-İ ŞEHR-İ İSTANBUL

(22) Şehr-i mezkûruñ nâmı, **Şahâyif-i Ahbâr**’da **Çostantıniyye**³⁷ diyü mestür olup, gâhî (23) elsine-i nâsda **İstanbul** nâmıyla mezkûrdur. Ğâyet-i vâsi‘ şehr olup (24) üç kat hişârı vardır. Birbirini ihâta eylemişdür. Ve dīvârı (25) refi‘ olup hândeği ‘amîkçdur. Ve dâ’iresine piyâde âdem hareket [207a] (1) Bir yevm-i tavilde ancak tolaşur. Tedrîcât ü tekâvîmde, İklîm-i Hâmis (2) ve Sâdis veseşında olup, tûli kırk bir derece ve ‘arzı kırk beş [derece] ve on beş daķıka (3) derece kırk dört daķıkadur. Ğayri cihetle daķı yazmışlar. Tafşîli, kütüb-i (4) hey’et ü hendeseden ma‘lûm olur. Murâd idenleri, kütüb-i mezbûre müte‘asına (5) havâle eyledük. Ve bi’l-cümle şehr-i mezkûruñ menşe’ât-ı kayâşıra-i kadîm ve taht-gâh-ı (6) pâdişâhân-ı hakîmdür. Hışn-ı haşîni, **Deryâ-yı Ahzar-ı Rûm**’uñ sâhilinde (7) vaz’-ı müsellesî üzre olup, yedi küh u hâmunı müstemildür. (8) Ve ol hişârüñ derünü cümle ma‘mûr u meskündür. **Deryâ-yı Rûm** (9) ve **Freng**’den **Deryâ-yı Şimâl**’e mümtedd olan Hâlic’üñ teng-nâsındadır ki, (10) mecme‘u’l-bahreyndür. Cānib-i Ğarbî-i Şimālî-i Deryâ ve maħall-i meracü’l-bahreynde (11) vâķı‘ olmuşdur. Ve tûlen ve ‘arzan, **Memâlik-i Rûmili**’nden bir aylık yola (12) karîb bilâd u buķâ‘-ıma‘mûre ol şehre tâbi‘ olup, bu iki deryānuñ (13) karışduğı maħall, Ğarâyib-i maşnû‘at-ı rub‘-ı meskünden olup ve bu şehrüñ (14) ma‘mûresi, envâ‘-ı mebnâni-i Ğarîbe ve evzâ‘-ı ‘acîbe ile meşhündür. (15) Ve bu mecme‘u’l-bahreyn ki, **Aķdeñiz** ile **Çaradeñiz**’uñ mültekâsıdır ve tûli (16) dört fersaħa karîb yerdür ki, dil gibi vâķı‘ olmuşdur. Ve ziyâde (17) inlü degüldür. Ekşer yerlerinde **Anatoli** yaķasından **Rûmili** yaķasına (18) töp dānesi irişür. Ba‘zı yerleri daķı inlücedür. Ve ekşer-i (19) tevārîh-i mu‘teberede bu “mecme‘u’l-bahreyn”, **Zü’l-ķarneyn-i Aşĝar**³⁸ uñ, a‘ nâ **İskender-i (20) Rûmî**’nüñ âşârından olup ve ol hâlicüñ ihdâsı, anuñ (21) tedbirine mensûb olmaķ üzre görülmüşdür. Ve bu **İskender**, (22) ol **İskender**’dür ki, ba‘zıların re’yi üzre peyĝam-berdür, dirler. (23) Ammâ ittifaķ-ı küllî ile şâhib-i hikmet ü hükümet ü nāmüs olup (24) bir pâdişâh-ı ‘azîmü’ş-şândur ki nesl-i Feyleķōmes’dür. Menşe’ (25) ü mevledi, **Rûmili**’dür ki **Diyâr-ı Mâkedōn** dimekle ma‘rûfdur. [207b] (1) Mezkûr **İskender-i Aşĝar**’dan salţanat ü cihân-girliĝi zemānında rub‘-ı (2) meskûnda iki eşer-i ‘azîm menķüldür. Birisi, bu iki deryānuñ (3) biribirine ulaşdırdıĝıdır ki deryā’-i şimālüñ şuyını dört (4) fersaħ kühların ve püştelerüñ miyānında tā sâhil-i **Deryâ-yı Freng**’e deĝin (5) aķıtdıĝıdır. Bu tedbirî **Çaydāfe**’nüñ memâlikini teşhîr için

³⁷ ‘İnde’n-nâs, Bozanţıyâ’dur. [Der-kenâr].

³⁸ Bâ‘iş-i İltiķâ’-i Bahreyn Be-Sedd-i İskender-i Zü’l-ķarneyn [Der-kenâr].

eylemiştir ki (6) bî-ta‘b şemşîr ü ceng ü bî-‘asker ü ferheng-i haşmını helâk idüp (7) memleketlerin şuya gark eylemiştir. **Deryâ-yı Karadeñiz**, dükelü bağırdür ki (8) **Memâlik-i Gürc-istân** ve **Kefe** ve **Kırım** ve Rüm anuñ kenârlarında vâkı‘ olmuştur. (9) **Deryâ-yı Freng**, **Ķostantıniyye**’den öte **Mış** u **Şâm** ve **Mağrib**-zemîne varan (10) **Ağdeñiz**’dür. Eger-çi bu emr-i ‘azîmdür ki, endâze-i beşerîden şa‘b (11) u bîrûn ve miğdâr-ı istiṭâ‘at ü Ķudret-i pâdişâhândan efzündür, (12) lâkin bu mağâlûñ şıdķına şevâhid ve bu hâlûñ teḥaĶķuĶ-ı vuĶû‘ına ‘alâmât, (13) şimdiki hâlde re‘y-i ‘ayn meşhûddur. Ve bu ‘amelûñ beĶâyâ‘-i âşârı (14) mevcûddur. Zîrâ ol mağal ki **İskender Boğazı** dimekle meşhûrdur, (15) ṭûli ve imtidâdı dört fersağ ve ‘arzı taĶrîben rub‘ fersağ ki, Şehr-i (16) **Ķostantıniyye**’nûñ karşıusunda âb-ı deryâ cânib-i bağr-i şimâliden Ķâyet-i (17) sür‘at ile seyyâl ü revân olduğı nümâyândur ve keştilerûñ (18) aĶındıya karşı gider iken keşti-bânlaruñ ḥaṭar-ı temâm u ıztırâb ile (19) güzer itdükleri ‘ayândur ve ol boğazuñ ikiṭarafında im‘ân-ı nağar ile (20) ba‘ż-ı ‘alâmât-ı a‘mâl-i insânî görünür. **İskender**’ûñ a‘mâlinde biri dağı (21) ol sedd-i sedîddür ki, **Bâbü‘l-Ebvâb**’da binâ idüp henüz **Memleket-i Şirvân**’da (22) bir câydu; soñradan **Nüşirevân-ı ‘Âdil**, anuñ karşıusunda bir sedd dağı binâ itmişdür, (23) zıkr olunsuz. Şimdi **Ķostantıniler** tettebbu‘-ı tevârîḥ-i ḥâzıradan şöyle ma‘lûm (24) olur ki **Ķostantın** nâm ki bu şehr-i meşhûruñ mensûbün ileyhidür ve şaḥîfe-i Ķayâşırada (25) meşhûrdur; dört **Ķostantın** mesned-i Ķayşarîde muĶarrar olmuştur, cümlesi İskender’ûñ [208a] (1) zuhûrından soñra vâkı‘ olmuştur. Ve Ķayâşıra ki Ķayşaruñ cem‘idür, iki Ķısmdu³⁹ (2) ve iki ṭâyifedür ki biri, **Frengiyân**, ba‘dehü **Yünâniyân**’dur. **Ķayâşıra-i Frengiyye**’nûñ (3) mebdē‘i, **Ağüstōş**’dur ki ‘Arab, aña **Ağustas-ı Ķayşar** dirler; ibtidâ Ķayşar lağabı ile (4) müleĶķab olan bu idi. Meger velâdeti ḥîninde anasınûñ Ķarnın yarmışlar idi. Vâlidesi fevt olmağla (5) andan ṭoğmışıdı. Anuñiçün buña “Ķayşar” diyü lağab Ķomışlar idi ki (6) dillerince ma‘nâsı “yarılıp çıkarılmış” dimek olur. Bundan soñra evâyilde (7) **Neşârâ** pâdişâhlarına ki zemânında **Rüm** pâdişâhlarına “Ķayşar” dimek (8) andan Ķalmışdur. **Yünân** pâdişâhlarına “beṭâlise” didükleri gibi, anlara dağı (9) “Ķayâşıra” dirler idi. Pes, bu **Ķışâr-ı Ķostantıniyye**’nûñ evvel-i bânisi **Ķostantın**⁴⁰ (10) **İbn-i Velernôs**’dur ki, ferzendân-ı **Ağüstōş**’dandur. **Ķazret-i ‘İsâ** “‘aleyhi’s-selâm” (11) bu **Ağtōş**’uñ zemânında ṭoğmışıdı. Ve mezkûr **Ķostantın**’uñ babası, temâm-ı **Freng-istân** (12) ve **Rüm**’ı taḥt-ı teşarrufına getürmüşıdı. **İspanya Ķralı**’nuñ kızından ṭoğmışıdı. (13) Babasından soñra kemâl-i zâbt u ‘ağl ile mesned-i Ķayşarîde mütemekkin olmuşıdı. (14) Ve ol zemânuñ selâṭını

³⁹ Sebeb-i Tesmiye-i Ķayşar [Der-kenâr].

⁴⁰ Maṭleb-i Bânî‘-i Evvel-i İstanbul [Der-kenâr].

miyânında ki, **Yehūd** dîninde idiler. Dîn-dâr⁴¹ (15) ve cihân-dârlık ile müte‘ u müte‘ ayyin olmuşıdı. İktizâ-yı ‘ âlem-i kevn (16) ü fesâddan aña maraz-ı baraş ‘ arız olup iki ay miqdârı ol (17) ‘ arıza imtidâd buldı. Ve zemânesinüñ hûkemâ vü eṭṭbâsı, ‘ ilâcından (18) ‘ âciz oldılar. Mezḳûruñ eyyâm-ı salṭanatında **Seflenderôs** nâm bir ‘ azîz (19) var idi. Sî vü çihâr-ı ḫalife ve ḳâyim-maḳâm-ı **Ḥâzret-i ‘İsâ** “‘ aleyhi’s-selâm” idi. (20) ‘ İlm ü ḫikmetde müteferriid ve zehâdet ü kerâmetle mütevaḫḫid kimesne idi. (21) ‘ Acz-i eṭṭbâdan soñra ḳayşaruñ marazınüñ izâlesine mezḳûr **Seflenderôs** (22) şurü‘ eyleyüp, ol bâbda izḫâr-ı i‘ câz-ı ‘İsevî eyledi. Ve sebep-i şoḫbet (23) ve bereket-i mu‘ âleceti ile ḳayşar ol marazdan ḫalâş oldu. Ve ol ḫakîm-i (24) Rabbânî ve ṭabîb-i rûḫânî, ḫaḳîḳat-i **Millet-i ‘İsâ**’yı taḫḳîḳ itmekle, ḳayşar müteḳallid-i dîn-i (25) Mesîḫ olup tâbi‘ ve mü‘eyyid-yâb-ı mezbûr oldu. Ve salṭanat-ı dîn ü dünyâda [208b] (1) istiḳlâl bulduḳdan soñra, **Deryâ’-i Freng**’de olan şimâlî ve şarkî bilâduñ (2) teşḫîri dâ‘ iyesinde oldu ki, **Diyâr-ı Rûm**’dur ve bu niyyet ile kendünüñ (3) dârü’l-mülküden râyet-i ‘ azîmeti efrâḫte ḳıldı. Çünki **Efrenc** ve **İspanya** (4) ve ḡayrî diyârlaruñ fetḫi kendüye muḳarrar oldu; Rûmiyye-i Kübrâ şehrini taḫt (5) idindi. Ba‘ dehû ol dârü’l-mülki **Seflenderôs**, Pâpâ tefvîz idüp ol (6) mülküñ dârâlığını aña muḳarrar ḳıldı ve kendüsi sipâh-ı ‘ azîm ve şevket ile (7) cânib-i memâlik-i **Makedon**’a ‘ azîmet eyledi. Ol ta’rîḫden ile’l-ân, Şehr-i (8) **Rûmiyye-i Kübrâ** ki, el-yevm, **Rîm Pâpâ**⁴² Şehri dimekle ma‘ rûfdur, pâpâlar (9) ḫükümet idegelmişlerdür, bir nev‘ le ki pâp-ı sâbîḳ mürd olsa, keşîşlerden (10) anuñ yerine istiḫḳâḳı olan mesned-i ḫükümetinde cā-nişîni olup (11) ve sâyir-i keşîşler ve ruḫbânlar, aña teb‘ iyyet iderler. Ve temâm-ı selâṭîn-i **Mesîḫiyân**, (12) tâc u kemeri andan urınup salṭanata anuñ ta’yîni ile müteşarrîf olurlar. (13) Ḥâlâ ki ḳavm-i **Neşârâ**’dan on beş ḳral şâḫib-i tâc u taḫt ü iḳbâl, (14) dest-nişân-ı pâp-ı mezḳûrdur. **Piç** ve **Engürüs** ve **Çih** ve **Lih** ve **Mosḳov** (15) ve **İspanyâ** ve **France** ve **İngiltere** ve **Venedik** ve **Nederlande** ve **Bösta** (16) ve **Serf** ve **Eflâḳ** ve **Boḡdân** ve **Lâs** ve ḡayrîler, pâpânuñ emrinden ‘ udül (17) itmezler. Bi-ḫamdi’llâhi te‘ âlâ zîkr olan ḳrallaruñ ekşerî, **Selâṭîn-i Âl-i ‘Oşmân**’a (18) bende-i fermân olmuşlardır. Lâkin girü pâpânuñ emrine muḫâlefet idemez. Ḥîn-i mülâḳâtda (19) pâpuñ elin bûs idüp ve rikâbında piyâde yürürler ve illâ ‘ ubüdiyyet-nâme (20) gönderüp be-her ḫâl aña mütâbe‘ at ü mütâbe‘ at iderler. “Ḥazele-hümü’llâhü te‘ âlâ ve demmera-hüm!” (21) **Ḥâzret-i ‘İsâ** “‘ aleyhi’s-selâm”uñ ḫîn-i tufûliyyetde, içinde iken mütekellim olduḳı (22) beşik ve ḫaç ki, **Ḥâzret-i Mesîḫ**’uñ semâ’-i râbi‘a şu‘ ud itdüḳü zemânda (23) vaz‘

⁴¹ Maṭleb-i Bâ‘ iş-i ‘İsevî şoden-i Ḳayşar [Der-kenâr].

⁴² Zîkr-i Rîm Pâpâ [Der-kenâr].

olunmuşdur, dirler; **Dāru'l-Mülk-i Rūmiyye**'de pāp-ı a'zamuñ elindedür. (24) Ve anda bir ma'bedleri vardur ki, **Mesihileruñ** qatında, bi-lā teşbih, **Beytü'l-Makdis** (25) gibi muhterem ü mükerremdür. Netekim “şalib”uñ zuhürünuñ zikri olunacaqdır in şāallāhü te'ālā.

[209a] (1) HĀTİME-İ İBN-İ VELERNÖS'DUR:

(2) Çün tā'rīh-i 'ālem, **Ebu'l-beşer Hāzret-i Ādem** “aleyhi's-selām”uñ hübütünden (3) beş biñ yedi yüz elli sāle irişdi; **Qoştanfinös İbn-i (4) Velernös**, sâbıku'z-zikr güncâyış-i 'arşa-i havâssden efzün (5) 'asker-i bî-endāze ve haşmet-i bî-kıyās ile memleket-i **Makedon**'a hülül (6) ve duğul eyledi ve ol mağal ki şimdi **Qoştanfiniyye Şehri** andadır; (7) fetğ u teşhîr 'azîmeti ile nüzul eyledi. Ol mağalde bir hış-ı haşîn (8) ve qal'a-i metîn buldı. Eger-çi şehr-bend muhteşarı idi ammā (9) nihāyet-i mertebede istiḥkām ü metānet üzre olup ziyāde (10) şa'b hışār-ı üstüvār idi. 'Ünvān-ı inşā'-i bünyānî ve kitābe-i (11) mebānî'-i erkānî eyvānî **Verendo** nām bir pādişāh-ı nām-dār (12) ve bir melik-i şāyib-i tedbîr ve şāhib-i iktidāruñ ism-i sāmisiyle (13) müvaşşah olup, pādişāh-ı mezkūr, zuhūr-ı kayāşiradan evvel ol (14) diyāruñ vālisi idi. Hübüt-ı **Ādem** “aleyhi's-selām”dan beş biñ (15) yetmiş yıl soñra ol hışār-ı üstüvārı, mağall-i mezbürda ta'mîr idüp (16) qarār-gāh eylemişidi. Ve tā zemān-ı hurüc-ı **Qoştanfin**-i mezkūra dek (17) müşārun ileyhüñ evlād u a'qābından on iki nefer kimesneler (18) ol melike vālî'-i müstekıl olmuşlar idi. Ve ol mā-beynde (19) 'ale't-tevālî bir sebîl-i münāvebe pādişāhlık eylemişler idi. Çün (20) ol cemā'atüñ devleti münkażî olup hümā-yı salṭanat ol yuvadan (21) uçdı ve teşārîf-i edvār ile anlaruñ 'atıyye-i 'ömr ü düvelîleri (22) intihā buldı; **Qoştanfin bin Velernös**, ol meliki taht-ı teşarrufına (23) getirüp kendüye taht-ı salṭanat idindi. Ol hışn-ı haşîn (24) ve ol hışār-ı metînuñ tevsî' u terfî'-i mebānîsine ihtimām-ı [209b] (1) tām̄m ve iqdām-ı temām gösterüp ol şehr-i nādiretü'l-'aşruñ derününde (2) bir serāy-ı 'ālî-bünyān tertîb idüp zîb ü zînet-i mā lā-kelem (3) ile itmām eyledi. Ve niçe 'imārāt-ı ḥayr ve ebniye-i me'ābid ü şavāmi' (4) ü deyr icād eyleyüp, gün-ā-gün tarḥlar ihdās eyledi. (5) Ve bir dāru'l-'adl binā eyleyüp 'adl ü dād ve terfîh-i 'ibād için (6) 'ālî dīvān-ḥāneler yaptı. Ve niçe māh u sāl, devlet ü iqbāl (7) ve se'ādet ü iclāl ile 'ömr sürüp, sāye-i 'adāletinde re'āyā (8) vü berāyā ve havāşş u 'avām āsüde-ḥāl oldılar. Ve ol ebniye-i (9) 'ālî-ķıbābuñ āşarı henüz bāķidür. Ve ḥālā

Atmeydāni⁴³nda olan (10) ‘ālī sūtūnlar ile tūçdan mebnī olan timşāl-i ejder, ol (11) pādişāh-i ‘adl-güsterūñ eşerlerindendür, diyü menķül ve ba‘ z-ı mebnī (12) vü me‘ ābid ki ol kayşar-ı memālik-medāruñ āşār-ı iktidārındandır; Aya Şofya (13) zikrinde mezkūr olacaķ dāstānda me‘āl olunacaķdur in şāallahü’ (14)l-Mevlā. Çün **Ķoştāñin Ķayşar**, otuz yıl serīr-i fermān-dihīde istimrār (15) buldı; fevt olduķda ođlı olan **Ķoştāñidis**⁴⁴ cānişin-i peder oldı. (16) Ol dāhī beş yıl pādişāh olup inķızā’-i ‘ömrinden soñra **Ķoştāñin-i** (17) **Ekber**’uñ nebīresi mālīk-i **Memālik-i Ķayşarī** oldı; lākin dīn ü millet-i cedd ü pederī ki (18) **Millet-i ‘İsevī** idi; terk idüp ba‘ z-ı bed-kīşlerūñ ızlālī ile kīş-i (19) büt-perestīyi ihtiyār eyleyüp, çāh-ı dālālete düşdi ve ol zemānda (20) **Beytü’l-Maķdis** mūnderis idi. **Yehūd**lara ‘imāreti için icāzet virdi. Çünki [210a] (1) dīn-i haķķdan döndi. Anuñ dāhī mülk ü devletinūñ zevālī muķarrar oldı. İki (2) yıl sekiz aydan soñra leşker-i firāvānla **Dicle** kenārında **Diyār-ı Bekr**’e geldi. Ve **Kisrā-yı** (3) ‘**Acem** ile muşāff idüp ol cengde sipāh-ı ‘**Acem**’den birinūñ eline düşüp (4) helāk oldı. Andan soñra nesl-i **Ķoştāñin**’den on beş kimesne serīr-i kayşarī⁴⁵de (5) mütemekkin olup tā **Ķayşar-ı Bolastīnanōs** ki, on beşinci kayşar idi; taht-ı mülkde (6) müstaķil idiler. Mezkūr Bolastīnanōs, intikām için tekrār **Diyār-ı ‘Acem**’e (7) sefer idüp **Nüşirevān**’uñ babası **Ķubād** ile **Diyār-ı Bekr**’e qarīb olan (8) **Ruhā Şehri**’nde muşāff eyledi. Ol ma‘rekede **Ķubād**’dan münhezim olup (9) firār eyledi. Birkaç kimesne ile **Anţākiyye Şehri**’ne düşdi. Ve ol (10) inkisārda salţanat-ı zinde-gānīden ma‘zül olup andan soñra **Devlet-i** (11) **Ķayāşira-i Freng** bi’l-küllīyye zevāl bulup pādişāh-ı bī-zevāl Celle Celālühū, (12) Mülk-i Ķayāşira-i Freng’i, **Ķayāşira-i Yūnānī**’ye irzānī kıldı. Tā **Sultān Muħammed** (13) cennet-mekān, **İstanbul**’ı fetħ idinceye degin **Ķayşarī-i Rūm**, **Yūnānī**lerde (14) idi.

DER-BEYĀN-I ĶAYŞAR-I YŪNĀNĪYĀN

(15) Ķuvvet-i Dīn-i İslām’dan anlaruñ dađı devletlerinūñ za‘fı bir mertebeye irişdi ki (16) **Sultān Muħammed Hān**’uñ zemān-ı nuşret-iķtirānlarında bi’l-küllīyye nām ü nişānları (17) nā-būd u nā-bedīd oldı. Ve ol kayşar ki, mu‘āşır-ı bi‘şet-i ħayru’l-beşer “‘aleyhi’s-selām” (18) idi; tã’ife-i **Yūnāniyān**’dan olup nāmına Heraķlīs dirler idi. (19) Ve Ehl-i İslām miyānında **Heraķl-i ‘Azīmu’r-Rūm** dimekle mezkūr u ma‘lūmdur. (20)

⁴³ Maţleb-i Zikr-i Ķarā’ib-i Atmeydāni [Der-kenār].

⁴⁴ Maţleb-i Zikr-i Büt-perestī-i Ķoştāñin-i Sānī [Der-kenār].

⁴⁵ Maţleb-i Serīr-i Ķayāşira-i Freng [Der-kenār].

Ḳayāşıra-i Yūnān'dan dördüncü kayşar idi ve zemān-ı devleti, zuhūr-ı Dīn-i (21) Müslimānī'ye qarīn olup, bir pādīşāh-ı şāhīb-i cāh u 'ālī-ḳadr (22) ve ḫakīm-i dānā idi. Ve ma'rifet-i tevārīḫ ve 'ilm-i nücūmda mehāret-i tāmmesi (23) olup temām-ı **Rūm** u **Şām** ve **Freng**, taḫt-ı fermānında idi. Ve Dīn-i (24) **Mesīḫ** üzre olup dāyimā Ḥazret-i Risālet-menziletüñ "şallallāhü 'aleyhi ve sellem" (25) zuhūrına beşāret-i **Ḥazret-i 'İsā** "aleyhi's-selām" mücebince müterakḳıb u muntazır idi. [210b] (1) Ve mecālis ü meḫāfilde medḫ u şenāsında ve i'zām u ikrāmında taḫşīrāt (2) itmez idi. Tā ol zemāna dek ki, Rasūl-i Ekrem "şallallāhü 'aleyhi ve sellem"üñ Nāme-i Hümāyūnları (3) kendüye vāşıl olup dīne da'vet eylemişidi. Nāme-i Şerīf'üñ mażmūnı (4) kayşara **Şām-i Şerīf** de vāşıl oldu. Tafşīli, "Ḥazret-i Rasūl İrsāli" maḫallinde (5) zıkr olunmuşdur. Kayşar-ı mezbūruñ İslām'ı ḫuşuşunda iḫtilāf olup ba'z-ı (6) rivāyetde Müslimān olup ketmin, zevāl-i mülk ü saltanat ve maḫtūl olması ḫavfindan (7) iḫtifā itmişidi, dimişler. El-'uhdetü 'ale'r-rāvī ve min-hā. (8) Mezḳürdan şoñra oḫlı **Ḳoştantīnōs** mütemekkin-i taḫt-ı kayşarī olup, bu daḫī (9) ḫışāl-i ḫamīde ile ārāste olup, **Emīru'l-Mü'minīn 'Ömer bini'l-Ḥattāb** "radıyallāhü 'anhü" (10) Ḥilāfeti zemānında, kayşar ol idi. Mezbūruñ zemānında **Mısr** u **Şām** ve **Beytü'l-Maḫdis** (11) naşīb-i Ehl-i İslām olmuşdur. Otuz yıl kayşar olduğdan şoñra mürd olup (12) yerine **Ḳoştantīn-i Şānī** kayşar oldu. Ammā bunuñ ma'rifet ü ḫikmetde eslāfına (13) tefevvuḳı var idi. 'Aḳl-ı kāmili olmaḫla Ehl-i İslām'a cizye virmege müte'ahhid (14) olup bu ḫüsn-i mu'aşeret sebebi ile mülk ümālını varḫa-i zevālden şıyānet (15) eyledi. Bunuñ daḫī evlādı kayşarlar olup, **Ḳoştantīnōs**-ı sābıḳuñ evlādından (16) sekizinci mertebede **Ḳoştantīn** nām bir pādīşāh-ı 'azīmü's-şān, kayşar mesnedine (17) cālis oldu ve kendüsi **Ḳoştantīniyye**'de saltanat idüp oḫlı, Efreñce'de (18) saltanat iderdi. Ammā çün 'Asākīr-i İslām temām-ı **Maḫrib**-zemīn ve ḫudūd-ı (19) **Ḥıḫā** vü **Çīn**'i tutup yevmen fe-yevmen Dīn-i İslām revnaḳ-ı tāze bulur idi. (20) Kayşar, İslām 'askerinden ḫāyet-i hirāsān idi. Nevbet-i Ḥükümet-i İslāmiyān (21) 'Abdü'l-Melik bin Mervān⁴⁶ a irişdükte, oḫlı **Mesleme**'yi 'Asker-i İslām ile (22) bunuñ zemānında gönderüp **Ḳoştantīniyye**'yi muḫāşara itdürmişidi. Netekim (23) Benī-Ümeyye'de zıkrinde tafşil olunmuşdur. Çünki **Mesleme**'ye fetḫ müyesser olmayup (24) muşāleḫa olmuşidi. Lākin **Ḳoştantīn**-i mezḳūr ile Ehl-i İslām miyānında (25) cānib-i cenūb u maşriḳ u[-i] **Rūm**'da muḫātelāt-ı keşire vuḳūc bulmuşidi. [211a] (1) Ve hemçünān, **Ḳoştantīn**'üñ oḫlı **Efreñce** tarafından cānib-i **Maḫrib**'de defe'āt (2) ü kerrāt ile leşker-i İslām ḳıtāl ü cidāl eylemişidi. Eger-çi **Efreñce**, (3) meftūḫ-ı Ehl-i İslām olmadı

⁴⁶ Maḫleb-i Muḫāşara-i İstanbul Ez-Cānib-i İslām Der-Zemān-ı 'Abdü'l-Melik [bin Mervān] (Der-kenār).

ammā küffârdan bisyâr-ı maqtûl olup (4) İslâmiyânun sa'yleri meşkür ü maqbûl oldu. Beyt: “*Mücâhidân* (5) *zi-reh-i dîn be-ğadr-i kuvvet ħ̃îş / Ne-mürde sa'y velî sa'y-hâ-yı pîş ernîş*”⁴⁷ (6) Şimdiki hâlde ol **Qostantîn** ki **Şehr-i Qostantîniyye** anuñ ismi ile mezkûrdur, (7) **Qostantîn** nâm dört nefer pâdişâhlardan ol kayşardur ki evâyil-i kayâşırada (8) nesl-i **Agustôs**'dan mestûrdur ve bu şehr-istânun ki fi zemâninâ bâkîdür, (9) bânîsi hem ol **Qostantîn-i Frengî**'dür; lâkin çün ibtidâ'-i zuhûr-ı İslâm'da (10) bu şehr-i nâdiretü'd-dehr, dâru'l-mülk-i **Qostantîn İbn-i Heraklis-i 'Azîm-i Rûm** idi; (11) andan soñra olan **Heraklis**'ün dördüncü nebîresi olan **Qostantîyonus**, (12) **Hzret-i 'Osmân** “radîya'llâhü 'anhü” mu'âşırı olan kayşar idi ve şâlişen (13) **'Abdü'l-Melik bin Mervân** zemânında olan kayşar ki, nâmı, **Alyon** idi; (14) kayâşıra-i mezkûre-i **Yünânî** evlâdından idi. **Mâlik-i Freng ü Rûm** (15) ve şâhib-i taht-ı **Qostantînos** idi. Her âyîne bu **Şehr-i Qostantîniyye** ismi ile (16) iştihâr bulup hemîşe müsteķırr-ı serîr-i salţanat idi; **Sultân Muhammed-i merhûm** (17) daĥî fetĥ eyledükde, dâru'l-mülk eylemişlerdür. “Ammera-he'llâhü te'âlâ” Ve ĥîn-i fetĥde (18) vâlî'-i **İstanbul** olan tekûr-i meşhûr, âĥır-i kayâşıra-i **Yünâniyân** olup (19) nâmı [...]”⁴⁸ idi. Leşker-i İslâm'ın elinde kem-nâm oldu ve va'de-i (20) şerîf-i Nebevî ki “**Seyühlekü kayşar. Ve lâ kayşara ba'de-hü**”⁴⁹ buyurmışdur; inķırâz (21) u inķızâ'-i kayşar-ı **Rûm** temâm oldu. Bu maĥalde bir ĥikâyet idelüm, (22) ba'dehü râh-ı murâda gidelüm: Çünki **Selâfîn-i Âl-i 'Osmân** “Enâra'llâhü (23) burhânü's-sâlifin ve 'azze naşaru'l-bâķîn” **Hzarâtu**'nuñ menâķıb-ı 'aliyyelerin taĥrîr (24) ideyoruz. Se'âdetlü ve 'adâetlü pâdişâh-ı zıllu'llâh **Sultân İbrâhîm Ĥân** (25) “Ebbede'llâhü mülkehü ilâ âĥiri'd-devrân” **Hzretlerinün vâlid-i mâcidleri cennet-mekân [211b]** (1) **Sultân Aĥmed Ĥân** “Tâbe şerâĥü” **Hzretlerinün** bu menķabe-i şerîfesin daĥî taştîr (2) itmegi münâsib gördük. Tâ ki istimâ' idenler, ĥayr-ı du'âlar eyleyeler. Tafşîli (3) budur ki: Kefere-i fecere “**Ĥazele-hümu'llâh**” **Peç Kralı**'na “çâsar” dimekden murâd, (4) kayşar dimekdür, diyü zu'm idüp **Hicret-i Nebeviyye** “aleyhi efđalü't-teĥiyye”nüñ (5) Biñ on beşinci Senesi'nde Vezîr-i A'zam olan merhûm **Murâd Pâşâ**'nuñ (6) dâmâdı **Vezîr 'Alî Pâşâ, Jitova Boğazı** nâm maĥalde **Piç Kralı**'nuñ vükelâsıyla (7) şulĥ u şalâĥ idüp tarafeynden yigirmi yıla deĥin muvaķķat 'ahd-nâler (8) yazıldıĥda, vükelâ'-i kral, ikinci mâddenün mażmûnında se'âdetlü İslâm (9) Pâdişâĥı **Hzretleri** taraf-ı 'âlîlerinden, **Peç Kralı**'na Nâme-i Hümâyûn (10) irsâl olunduĥda, “kral” yazılmayup “**Römâlî Çâsarı**” yazılsun, (11) diyü ibrâm u ilĥâĥ eyledüklerinde, ol

⁴⁷ Vezni: *Meşâ'ilün Fe'ilâtün Meşâ'ilün Fe'ilün*

⁴⁸ Bu kısım, orijinal metinde boş bırakılmıştır.

⁴⁹ Hadîs-i Şerîf: “Kayser, helâk olacaktır. Ve ondan sonra kayser yoktur.”

zemân-ı fetret-iķtirânda (12) müdarât iķtizâ itmekle, küffârûñ bu istid'âlarına rızâ virilüp (13) 'Ahd-nâme-i Hümâyûn'da, vech-i meşrûh üzre yazılup, ĥattâ birkaç (14) kıt' a Nâme-i Hümâyûn'da "**Römâli Ćāsârı**" diyü ĥitâb buyurulmuş. (15) Ta'rîh-i Hicret, Biñ yigirmi ikiye irişdükte, merĥûm **Naşûh Pâşâ** (16) vezîr-i a'zam bulunup, bu ĥaķîr-i pür-taķşîr **Hüseynü'l-faķîr**, Re'îsü'l-Küttâblık (17) ĥıdmetinde bulunmağla, taĥrîr-nâmeye me'mûr olmağla, bu ĥuşuşı cenâb-ı (18) **Âşafi**'ye i'lâm olunduğda, küffârûñ "Ćāsâr" yazdıрмаğdan murâdları nedür, diyü su'âl (19) eylediler. Bu ĥaķîr, ĥabîr olmışidüm, "Ćāsâr", "ķayşar"uñ ġalaţıdır ve "ķayşar", "şehen-şâh" maķâmında (20) isti'mâl olunur, didüm. Fi'l-ĥâl, Pâye-i Serîr-i A'lâ'ya 'arz idüp, eger (21) ġral yazılırsa, 'Ahd-nâme-i Hümâyûn'a muğâyirdür, diyü câyiz ki muţtarib (22) olalar; şulĥ u şalâĥa ĥalel gele. Ćāsâr yazılmağ daĥî münâsib degüldür. Ol bâbda (23) Fermân-ı 'Âlileri ne vechledür, diyü bildürdüklerinde, şadır olan Ĥaţî-ı Hümâyûn-ı (24) se'âdet-maķrûnlarınıñ şüretidür ki, zıkr olunur: Şüret-i Ĥaţî-ı Hümâyûn-ı Merĥûm (25) **Sultân Ahmed Ĥân**'dur: "Bir dîni bâţıl kâfire böyle ta'zîm olunduğına [212a] (1) rızâ-yı hümâyûnum yokdur. Ķadîmden yazılugeldüğü üzre yazılısun. "Ćāsâr" (2) yazılısun. Eger "Ćāsâr" yazılmadığundan ötüri şulĥı bozar ise, Ĥaķķ Te'âlâ, (3) Kerîm'dür. Dîn-i İslâm'a mu'îndür. Bir kâfir-i bî-dîne ta'zîmden ise, ceng (4) itmek evlâdur." Bu Ĥaţî-ı Şerîf, vezîr-i **Âşaf**-tedbîrûñ manzûrı olduğda, (5) müteĥayyir oldılar. Ķadîmden yazılugeldüğü üzre "**PeĆ Ķralı**" diyü yazılırsa, (6) ķîl ü ķâl olup şulĥuñ bozulması muķarrar, eger "Ćāsâr" yazılırsa, Fermân-ı Hümâyûn'a (7) muğâyir olduğundan ġayrî, 'ırz-ı saltanata düşmez. Âĥîrû'l-emr, Ķânûn- (8)nâme-i Hümâyûn'a mürâce'at olundu. Merĥûm **Sultân Süleymân-ı Firdevs**-mekân (9) ve **Sultân Selîm bin Süleymân Ĥân** "Ĥâbe şerâ-hümâ" cânib-i şerîflerinden vârid olan (10) birkaç 'ahd-nâmelerde, "**NimĆe İmperadorı**" diyü ĥitâb buyurmuşlar. "İmperador"uñ (11) ma'nâsı, ehlinden su'âl olunduğda, ol daĥî "Ćāsâr" ma'nâsına (12) bir lafz-ı mühmel imiş. Ammâ **NimĆe** lisânınca imiş; "Ćāsâr" ise, **Macâr** lisânında (13) müsta'mel imiş. Selâţîn-i mâziyye zemânında daĥî kendü, hem-dînlerinüñ (14) miyânında i'tibâr için "Ćāsâr" yazılmasını murâd idinmişler. Ammâ "Ćāsâr" (15) lafzınıñ "ķayşar" lafzına müşâbiheti olmağla, müsâ'ade olunmayup "imperador" (16) yazdırmışlar. Ćünkü lafz-ı "imperador", nâmelerde yazılmış. Mücerred ķîl ü ķâl (17) def' olunup, 'Acem seferleri eşnâsında şulĥ u şalâĥa iĥtilâl iĥtimâli (18) olmasun diyü vezîr-i müşârun ileyh, müşâfehетен rikâb-ı hümâyûna 'arz itmekle, (19) nâmelerinüñ elķâbında "**NimĆe İmperadorı**" diyü yazılmışıdi. İle'l-ân (20) vech-i meşrûh üzre yazılır oldu. Mercüdur ki, meşĥûr olduğı (21) üzre Kızıl Elmâ dedikleri şehr-i ma'rûf daĥî Ümmet-i Muhammed'e müyesser olup

(22) ğalaṭ-ı meşhūr olan “ĉāsār” nāmı dahī şahīfe-i ‘ālemden bi’l-küllıyye (23) nā-būd u nā-bedīd ola. Āmīn, elfü elfi āmīnen. Yine İdrīs kelāmına (24) rucū‘ eyleyelüm. Ba‘dehū ğayrī rivāyāta şurū‘ eyleyelüm: (25) Ba‘z-ı kütüb-i **Tevārīḫ-i Rūm**’da merķūmdur ki, bu şehr ü kişver-i ihtimām [212b] (1) **Ķoştanṫın-i Ekber** ile dāru’l-mülk olmazdan pīş-ter iki nevbet ḫarāb (2) ve ğayr-i meskūn olup, diĝer bāra tecdīd ü ta‘mīr olunup menzil-i (3) selāṫın ve mecma‘-i sūkūn olmışıdı. Evvelā, **Ķayāşıra-i Frengiyye** zuhūrından (4) muķaddem ki, anlaruñ mebdē’i, **Aĝustōs-ı Ķayşar**’dur; ‘āmīr ü bānīsī **Banko bin** (5) **Madyān** nām pādīşāh-ı ‘ālī-şān idi. Zuhūr-ı **İskender-i Rūmī**’den (6) dört yüz yetmiş yıl muķaddem idi ve mebdē’-i ‘İsā “‘aleyhi’s-selām”dan biñ (7) yüz yigirmi sene evvel idi. Ve **Sultān Muḫammed** merḫūmuñ fetḫ eyledüĝi (8) zemāndan iki biñ seksen yıl muķaddem vāķı‘ olışıdı. Ve ol pādīşāh-ı (9) bānī, sa‘t-i mülk ü kemāl-i ķudretde bir mertebede idi ki, ḫudūd-ı Bulĝār (10) ve Rūs’dan, aķşā-yı **Freng** ü **Maĝrib**’e ve cemeī‘-i **Memālik-i Şakālya** ve **Rūm** (11) ve **Ermen**, tā ser-ḫadd-i ‘**Acem**’e varınca anuñ maḫķūmı idi ve ol memālik (12) pādīşāhları aña māl ü leşker virürler idi. Bu maḫalde bir kişver-i (13) ma‘mūr yapıdı ki, ol ma‘mürenüñ ḫişārı, beş altı günlük yol idi. (14) Ol ḫişāruñ bir ṫarafı **Deryā-yı Freng**’e muttaşıl olup ṫaraf-ı āḫarı (15) deryā-yı şimālīye vāşıl olmışıdı. Bu günlerde ol ḫişāruñ (16) beķāyāsı **Aķdeñiz** ile **Ķaradeñiz**’üñ mā-beyninde **İstanbul**’a ķarīb (17) yerde, ṫaĝlarda ve şahrālarda, çok maḫalde müşāhed ü nümāyāndur. (18) Dīvārından ba‘zı āşarı ‘ayāndur. Şöyle menķūldür ki, bu çekilen (19) ḫişāruñ arasında üç biñ ma‘mūr şehrler ve ķaşabalar ve ķaryeler (20) var imiş. Bundan maķşūd, ḫavāşş-ı ‘askerī mevāzı‘-i mezbūrede sākin (21) olup istedüĝi evķātda ḫāzır u müheyā bulunmaķ için imiş ki (22) ḫīn-i maḫalde zārūret çekilmeye, ḫuzūrına geleder ve mezkūr **Niķo**’nuñ zemānında (23) bir zelzele-i ‘aẓīme ḫādīş olmış. Ol ḫāletde ki pādīşāh (24) nice biñ ‘ābid-i zemān ile bir yevm-i mu‘ayyende şafāda iken nā-ĝāh (25) cümlesi yere geĉüp helāk olmışlar. Tekrār ta‘mīr ü tecdīd olunduķda [213a] (1) ṫā‘ūn-ı ‘aẓīm ḫādīş olup ḫalk-ı bī-tīmār ol belā ile helāk olup (2) şehr-i mezbūr yine ḫarāb oldı. Bir vechle ki sibā‘ u vuḫuş mesken ṫutup (3) hevām ü ḫarāt peydā oldı. Tā ol zemāna deĝin ki selāṫın ü ḫayāşıra-i (4) **Freng**’de yine ol maḫalli dāru’l-mülk-i **Ķoştanṫın** oldı. Netekim şerḫ olunmuşdur. (5) Beyt: “*Ez-īn gezdende günbed-hā-yı bī-nūr / Be-cüz ‘ibret ĉi şāyed dīden* (6) *ez-dūr*.”⁵⁰ Şimden girü **Şehr-i Ķoştanṫıniyye** ḫaķķında manzūrımız olan rivāyātı (7) beyān idüp ba‘dehū

⁵⁰ Vezni: *Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün*

Mevlānā İdrīs'ün Ma'bed-i Aya Şofya hakkında taḥrīr (8) eylediği taştire niyyet olundu in şāallāhü te'ālā Celle Celālühü.

(9) *Çün ğaraż kışşa vü hikāyetdür*

(10) *Bu daḥī başka bir rivāyetdür*⁵¹

(11) Fużalā'-i 'ulemānuñ ercemendi Mevlānā Celāl-zāde Şālih Efendi merḥūm, (12) Mısr'da kādī iken **Hıtaṭ-ı Makrīzī** ve sāyir-i tevārīḥ-i Mısrıyye'den (13) terceme eylediği mecmū'ada zıkr eylediği kayāşıradır ki, beyān olunur:

(14) ZİKİR-İ TAQYĀNÖS-I KAYŞAR

(15) **Kayşar**-ı mezkūr, **Dıqladyānös**'dur ki 'avām lisānında "Taḳyānös"-ı **Kayşar** (16) dimekle meşhūrdur. Qadīmü'z-zemānda kayşar dimekle ma'rūf olan (17) **Rūm** pādīşāhlarından biridir. Ta'rīḥ-i **İskender-i Yūnānī**'den beş yüz (18) toḳsan beşinci yılıñ evāsıtında pādīşāh oldu. Aşlda **Rūm** (19) pādīşāhları neslinden degilidi. Pādīşāh olduğu gibi tecebbür ü zulm (20) üzerine oldu. Taḥt-gāhı, aşlda **Rōma Şehri** idi. **Rōma** (21) **Şehri**'nden tā 'Acem memleketine ve **Bābil** iklimine ḥükm ider idi. Şoñradan (22) oğlını **Rōma Şehri**'nde koyup kendüsi geldi, **Antākiyye Şehri**'ni (23) taḥt-gāh idindi ve **Bilād-ı Şām** u **Mısr**'ı, aḳşā-yı **Mağrib**'e varınca (24) kendünüñ idindi. Salṭanatdan on toḳuzuncı yılda **Mısr** u **İskenderiyye** (25) ehli aña 'āşī oldılar. Üzerlerine 'asker gönderdi. Anlardan [213b] (1) çok kimesne ḳatlı itdürdi. Kendüsi püt-perest idi. **Naşārā**'yı kırmağa (2) emr itdi. Qanların mübāḥ eyledi. Kiniselerin bağlatdı. **Dīn-i Neşārā**'dan (3) halkı men' eyledi. Bütlere ṭapmağa emr eyledi ve **Naşrānīleri** kırmağda ve nā-ḥaḳḳ (4) yere qanların dökmekde mübālağa ve isrāf eyledi. **Rūm Kayşarlarından** büte (5) ṭapanlarıñ āḥirkisi idi. Andan şoñra kayşar olanlar hep 'İsā Milleti üzre (6) **Naşrānīler** idi. Bārī bu **Dıqladyānös** zemānında **Rūm**'dan bir mu'teber (7) kimseleri ḳaçup anlar ṭā'atden ḳıçup **Mısr Vilāyeti**'ne geldi. Ve ol 'aşrda (8) **Vilāyet-i Mısr**'uñ taḥt-gāhı **İskenderiyye Şehri** idi. Ol kimsenüñ adı (9) **Ācile** idi ve **Dıqladyānös**, anuñ ardınca **İskenderiyye**'ye geldi. Sekiz ay (10) muḥāşara eyledi. Āḥir, **Ācile**'yi ṭutup öldürdi. Ve 'āmmeten **Arz-ı Mısr**'ı (11) seby ü ğāret itdi. Andan, **Diyār-ı 'Acem**'e 'asker ile bir 'azīm begin gönderdi. (12) Ol zemānda, 'Acem Pādīşāhı olan **Miṣābūr** ile uğraşdı. **Şāpūr**'ı (13) başup 'askerinüñ ekşerin ḳırdı ve ḥātününü ve ḳarındaşlarını ṭutdı ve memleketin (14) yaḳdı ve nice kimesnelerini eşir idüp **Dıqladyānös**'a getürdi. Andan,

⁵¹ Vezni: *Fā'ilātün Mefā'ilün Fa'lün*

(15) götüri **Rūma Vilāyeti** üzerine havāle oldu. Muḥaşşal, on biñ miqdārı (16) ‘askeri üzerlerine havāle oldu. Tā şuña kaşd itmişidi, yeryüzinde (17) **Millet-i Neşārā**’dan bir ferd kıomaya ve **Neşārā Dīni** ‘ālemden götürile, gide. (18) Bu tarīkla yigirmi yıl salṭanat eyledi. Āḫir ol kıanlar anuñ yolına (19) gelüp dünyāda daḫī cezāsın buldı. Bir şa‘b maraža mübtelā olup (20) daḫī ḫaste yaturken bedeniniñ etleri çüridi. Dişleri, dibinden (21) döküldi. Bu ‘azābla öldi. Ardınca bir oḅlı pādişāh oldu. (22) Bir iki yıl geçmedin, ol dāḫī öldi. **Rūma** Salṭanatı, **Qoştanṭīn**’e intikāl (23) itdi ki **Qayāşıra-i Rūm**’dan ‘ibādet-i evşāmı terk idüp ibtidā (24) ol **Naşrānī** olmuşdur ve cümle putları kırmış ve heykelleri kırmış, (25) yıkmış ve yerlerine kiniseler ve ma‘bedler yapmışdur. Anası, **Helenā** adlu bir ḫātündi. [214a] (1) Aşlda **Ruhā Şehri**’nden idi. Küçük iken anası ile anda bile idi. (2) **Ruhā**’da büyümişidi. Anda ‘ilm oqumış, her ‘ilmde kāmil olmuşidi. Ġāyet-i (3) se‘ādet ü devlet ıssı, uğurlu pādişāh idi. Her yerde manşūr (4) u muzaffer olurdu. Her kimüñle uğraşsa, aña ğalebe ider, fetḫ u nuşret (5) bulurdu. Evvel-i emrinde **Mecūs Dīni** üzre idi. Bu da aşlā **Neşārā**’yı (6) sevmez, amlaruñ dīnlerin istemezdi. Aña degin ki, **Ḥaḫḫ Sübhānehū** ve Te‘ālā (7) aña hidāyet idüp bu sebep ile **Ḥazret-i ‘İsā** Dīni’ne girdi, müslim (8) oldu. Zīrā ol zemānda henüz **Dīn-i ‘İsā** mensūḫ degil idi (9) ve sebebi daḫī bu oldu ki, ittifāḫ ḫāşā mine’s-sāmi‘in, cüzām maražına (10) mübtelā olup ziyāde ğam-nāk oldu. Memleketinde her ne kıadar ḫāzīḫ (11) ṭabībler var ise, cem‘ eyledi. Cümlesi bir yere gelüp anuñ maražı ḫuşuşunda (12) ittifāḫla ba‘z-ı edviye tedbirin eylediler. Ammā bunu isti‘māl (13) itdükden şoñra lāzımdur ki bir şarpencik içini henüz boğazlanmış tāze emerçe (14) oḅlancıklar kıanıyla ṭolduralar, ısıcaḫla içine giresiz, didiler. Emr itdi. (15) Etıbbā didükleri gibi ḫalkuñ nice emerçe oḅlancıkların cem‘ idüp getürdiler. (16) Anları iḫzār itdükleri gibi, kendü de taşra çıḫdı ki bu emre ḫāzırlana. (17) Hemān oḅlancıklar boğazlanup kıanları alunduḅı gibi ısıcaḫla içine (18) gire. İttifāḫ, taşra çıḫduḅı gibi kıapusında ol getürdükleri oḅlancıklarıñ (19) analarınıñ feryādları āvāzın işitdi. Anlara raḫm idüp her oḅlancuḅı (20) analu analarına virüñ, diyü emr itdi ve nice nā-ḫaḫḫ kıanı dökmeκden, (21) bu derde kıatlanmaḫ yegdür, didi. Emri üzre ol oḅlancıklar (22) anaları alup yerlüyerlerine döndiler ve her biri şādmān oldılar. (23) Aḫşam olıcaḫ, **Qoştanṭīn**, düşünde gördi ki, bir pīr zāhir olup (24) aña, çün sen oḅlancıklara ve analarına raḫm itdüñ, bu derdi çekmek (25) baña anları öldürmeκden yegdür, didüñ; **Ḥaḫḫ Sübhānehū** ve Te‘ālā daḫī saña [214b] (1) raḫm itdi. Maražuñdan saña şıḫḫat baḅışladı. İmān ehlinden **Mişelbestra** adlu (2) bir kimesne vardur. Aña ādem gönder. Senden kıorḫup gizlenmişdür. Anı bul, (3) getür. Her ne dirse, işle ki şıḫḫat bulasın, didi. **Qoştanṭīn**, kıorḫuyıla (4) uyanup **Mişelbestr**’i şordı. Meger **Neşārā**’nuñ bir

ulu ‘ālimi ve mu‘teber (5) ruhbānı idi. Bī-terāhī gelsün, diyü aña ādem gönderdi. Ādemi varduğda, (6) ruhbān korkdı. Kendüyi öldürmek için ister şandı. Zīrā **Neşārā**’yı (7) sevmedügin bilürdi. Be-her hāl, pādīşāh emr ider, h̄āh u nā-h̄āh varan (8) ādem ile huzūrına geldi. **Qoştantīn**, anı gördügi gibi qarşuladı (9) ve ziyāde hürmet ü ‘izzet itdi ve vāqı‘asında gördüğün aña hikāyet (10) eyledi. Ol da aña **Neşārā Dīni**’ni bir bir beyān eyledi. **Hāzret-i ‘İsā**’nuñ “‘aleyhi’s-selām” (11) haqq peygām-ber olduğini ve puta tapmağnuñ dālāletini söyledi, ‘ayān eyledi. (12) **Qoştantīn** daḥī kendü zemānında ve **Takyānōs** zemānında **Esākıfe-i Neşārā**’dan (13) memleketinden sürilenlere ve kaçup korkusından şaklananlaruñ cümlesine ādemler (14) gönderüp geregi gibi istimāletler eyledi. Kendü de **Dīn-i ‘İsā**’ya girüp (15) **Naşrānī** olmağa ‘ahd eyledi. Ol dem Haqq Te‘ālā aña cüzām marazından (16) şifā irzānī buyurdi. Bu ešnāda put-perestlikden döndi, diyü (17) **Rūma** halkı anuñ üzerine hücüm idüp itāle eylediler. Ol da (18) anlara kağıdı. Çıcup içlerinden gitdi. **Rūma Şehri**’ni bi’l-külliyeye terk (19) itdi. Varup **Qoştantīniyye Şehri**’ni binā itdi ki gün gibi meşhūr-ı‘ālem (20) ve ke’n-nāri fi’l-‘alemdür. Dünyā şehirleri bir yere cem‘ olsalar, ol anlara (21) ‘üvnān ve içlerinde güyā sulṭān-ı ‘azīmü’ş-şāndur. Beyt: “*Bilād-ı ‘ālem-i* (22) *ekvān eger kim / Geleydi bir yere imkān olaydı / ‘Ulüvv-i şānla yoğ şübhe bunda* (23) / *Sitanbul anlara sulṭān olaydı.*”⁵² Ve anı bünyād itdükden soñra dillerince (24) kendü adına nisbet idüp aña **Qoştantīniyye** diyü ad qodı ki ‘**Arab** (25) lisānınca anuñ nisbeti “**Qoştantīniyye**”dür. Tahfif için “**Qoştantīne**” daḥī dirler. [215a] (1) Ve anı taḥt-gāh idinüp içinde sākin oldı. **Nirōn** adlu pādīşāh (2) zemānından ki, **Havāriyyūn**’ı ol öldürdi ve andan soñra daḥī **Rūma**’ya (3) pādīşāh olanlar muttaşıl **Neşārā**’dan bulduklarınıñ kimini öldürürler ve kimini (4) memleketden sürürler ve kimini ḥabs iderler idi. **Qoştantīn**, **Qaysar-ı Qoştantīniyye**’yi (5) yapup içine girdikden soñra ol hālī zāyil oldı. **Hāzret-i ‘İsā** (6) dīninde olanları hep şehrine getürdi. Ve ulularını yanına aldı. Anlara (7) beglikler virdi ve puta tapanları h̄ör ve ḥaḳīr ve zelil ü faḳīr eyledi. **Rūma** (8) ehline bu, gāyetle güç geldi. Aña itā‘atden çıkdılar. Yerine **Rūma**’da (9) āḥiri pādīşāh itdiler. Anlar ile nice gāvğā ve galebeden soñra (10) ‘āḳıbet, ‘azīm ‘asker cem‘ idüp İstanbul’dan çıkdı. Bī-emān (11) **Rūma** üstüne yürüdi. Anuñla uğraşmağa yaraqlanmış iken (12) **Rūma**’ya yaḳīn varduğı gibi kādīr olmayup zārūrī yine aña (13) baş itdürdiler. Tekrār taḥt-ı tā‘atine girdiler. **Rūma** içine girüp (14) ke-mā kān bir zemān anda iḳāmet itdi. Aña degin ki, ‘**Acem** pādīşāhıyla (15) ceng için yarağ gördi. ‘Asker cem‘ idüp ceş-i ‘azīm ile (16) **Rūma**’dan çıcup

⁵² Vezni: *Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün*

Diyār-ı ‘Acem’e müteveccih oldu. Varup **Diyār-ı ‘Acem’**i daḥī (17) aldı. Belki ol seferde ekşer-i memālik aña müsahḥar oldu. Salṭanatı zemānından (18) yigirminci yılda düşünde gördi ki, āsmāna şalīb şeklinde bir ‘alem kıaldırdılar. (19) Bir kimse aña ḥiṭāb idüp, eger saña muḥālif olana zafer bulayın dirseñ, (20) cümle libāsuña ve şeklüne bu ‘alāmeti it, didi. Uyḥudan uyandığı gibi (21) anası **Helena’yı Beytü’l-Maḳdis’e** gönderdi.

ZİKR-İ ZUHÜR-I ŞALİB

(22) Mezkūr **Ḳoştanṭin** vālidesi mezküre **Helena’yı Ḳuds-i Mübārek’e** göndermek (23) için yarağa meşḡul olup emr eyledi ki, varup **Ḥazret-i ‘İsā’nuñ** (24) ba‘z-ı āşārın bula, kendüye getüre ve kiniseler binā eyleye. Az geçmedin, muḥkem (25) yat u yarağ ve emvāl-i firāvānla **Ḳoştanṭiniyye’den** çıkup **Ḳuds-i Şerif’e** vardı. [215b] (1) Ol zemānda **Ḳuds’de Maḳaryōs** adlu bir pāpās var idi. **Neşārā** zu‘munca (2) **Ḥazret-i ‘İsā’yı** anuñ üzerine şalb itdiler didükleri ağacuñ yerini ol (3) bilürdi. Hek-lena’ya ol ağaç yerini şalıvirdi ve **Yehūdī** tā’ifesi (4) **Ḥazret-i ‘İsā’ya** itdükleri izāyı aña bir bir ḥikāyet idivirüp birer va‘z (5) eyledi. **Helena** daḥī emr itdi, ol ağacuñ dibini kıazdılar. İçinde (6) bir ḳabr ile şalibleri şeklinde üç pāre ağaç çıkıdı. **Neşārā** zu‘munca (7) ol ağaçları birer birer ol ḳabr içinde olan meyyit üzerine bıraḳdılar. (8) Üçünci ağacı bıraḳdıkları gibi ol meyyit dirilüp turıgeldi. Ol günü ki (9) Eylöl’uñ dördüncü günüydü, **Neşārā** bayrām idindiler. Bu mā-cerā, **Ḥazret-i ‘İsā** (10) “‘aleyhi’s-selām” toḡduḡundan üç yüz yigirmi sekiz yıl soñra idi. **Neşārā’nuñ** (11) “ḥaç bayrāmı” didükleri oldur ve ḥaçlarına ta‘zımleri daḥī bundan ḳalmışdur. (12) Bāri **Helena**, zıkr olunan şalīb ağaçlarına ki üç pāre idi, (13) altundan bir ḡılāf itdürüp anları cānı gibi şaḳladı ve **Beytü’l-Maḳdis’de** (14) ḥālā “ḳamāme” didükleri kiniseyi yapıdı ki, **Neşārā** zu‘munca bu kinise (15) **Ḥazret-i ‘İsā’nuñ** ḳabri üzerinde yapılmışdur, dirler. Ba‘dehü **Helena**, **Ḳuds’den** (16) çıkup yine **İstanbul’a** geldi. Altun zarf içinde ol şalīb ağaçlarını (17) **Ḥazret-i ‘İsā’nuñ** āşārındandır, diyü oḡlına armaḡān getürdi. Ve **Ḳoştanṭin** (18) temām yigirmi yıl **Memālik-i Rüm’a** ḥükm itdi. **İstanbul’da** pādişāhlık (19) eyledi. Ba‘dehü vefāt idüp yerine yine kendü adı ile müsemmə **Ḳoştanṭin** (20) adlu oḡlı pādişāh oldu. Buña **Ḳoştanṭin-i Aşḡar**, atāsına **Ḳoştanṭin-i** (21) **Ekber** dirler idi. Bunlar zemānında **Din-i ‘İsā’nuñ** temām-ı şevketi ve germ-ā-germ (22) cem‘iyyeti var idi ki **Aya Şofya** binası aña dāl ve ol şüret-i (23) ḥāle mişāldür. Soñradan **Din-i İslām** zuhūr itdi bi-ḥamdi’llāhi te‘ālā. (24) Şimdi derün u bīrünü penc-nevbet gülbāng-i **Muḥammedī** ile müşerref bir cāmī‘-i şerīfdür ki (25) sevādı, rü-yı zemінде ḥāl ve ḳubbe-i eflāke zıll-i zevāl gibi

düşmüşdür. [216a] (1) Taştîr-i müşârun ileyh **Celâl-zâde**, bu rivâyetden muqaddem **Agüstös-1** (2) **Qayşar**'ı zîkr eyledügi hikâyede, münâsebet ile kayâşiranuñ tahtı evvel-i (3) **Rûmiyye-i Kübrâ** idi. Ammâ soñradan içlerinden **Qostantîn-i Qayşar** ki (4) zîkr olunsa gerek; **Rûma**'dan kalkup **İstanbul**'ı taht idinmişidi. (5) Aşlda ol zemânda **İstanbul**'uñ adı "**Barnaṭiye**" idi. Ammâ (6) **Qostantîn-i Qayşar** aña kendü nisbeti ile "**Qostantîniyye**" diyü ad virmiş idi, (7) dimiş. Bu def a beyân olunan rivâyeti yazduğı maḥalde, sâbıkan zîkr (8) olunan rivâyâtdan añlanan, **İstanbul Şehri**, **Qostantîn** zemânından (9) evvel yapılmışdur. Bu rivâyetden añlanan, **İstanbul**'ı **Qostantîn-i Qayşar** (10) yapmışdur. Gâlibâ burada **Qostantîn** yaptı, diyenüñ murâdı, ta'c mîr idi, (11) dimekdür. Bu tarîkla olucağ, rivâyeteyn mâ-beyni taṭbîk olunsa olur. (12) Zâhirde budur ki, **İstanbul**, **Qostantîn** zemânından evvel yapılmış ola. (13) Neteki evvelki rivâyetde, **İstanbul**'uñ evvel adı, "**Barnaṭiye**"yidi, (14) didügi, aña delâlet ider. Vallâhu a' lem, diyü taḥkîk eylemiş. "Raḥmetu'llâhi 'aleyh" (15) "*Bu rivâyet çü buldı itmâmı / Zîkr olunsun rivâyet-i Şâmî*"⁵³ (16) 'Ulemâ'-i **Şâm**'dan sâbıku'z-zîkr **Hasen-i Bürîni** nâm fâzıl, mâ lâ- kelâma mensûb (17) olan **Aḥbâru'd-Düvel Fi'l-Evvel** ile müsemmâ olan 'Arabî ta'rîḥden (18) hemân iki rivâyet taḥrîri ihtiyâr olunup, mâ-'adâsını, mükerrer olmağla, (19) ihtîşâr olundu. Birisi oldur ki, bânî'-i evvel-i **Şehr-i İstanbul** olan (20) [...] ⁵⁴ nâm pâdişâha, vâkı'asında gâyet-i ḥîşânet (21) ü istiḥkâm üzre bir ḥışnı ta'c mîr itmege işâret olunduğda, ekâbir-i (22) ḥavâşşı ile müşâvere idüp **Medîne-i İstanbul** muqâbili olan (23) mevzi' i ihtiyâr eylediler ki, şimdi **Qadîküyi** didükleri qaryedür, ne vaqt ki (24) binâsına şurü' eylediler, şuver-i muḥtelife ile tıyûr-ı vuḥuş ve anlara beñzer (25) ḥayvânât geldiler. Binâlaruñ âlâtını ve fe'alenüñ qazma ve kürek ve külüng [216b] (1) ve sâyir-i âlâtın qapup, alup, deryâyı geçüp ḥâlâ **Qostantîniyye** olan mekâna (2) bıraktılar ve ol mevzi', gâyet-i laṭîf maḥall olup müşelleşü's-şekl bir cezîre idi. (3) Ümem-i qadîme katlarında "yedi tağlar" dimekle ma' rûfe idi. Her ṭâyife kendü (4) lisânları ile telaffuz iderler idi. Ḥaḳîkatde, şehr-i mezbûrda yedi küçük (5) tağ olduğı nümâyândur. Meşelâ biri, **Sultân Muḥammed Câmî'** i ve biri daḥî **Süleymâniyye'** dür; (6) Ve kıs 'alâ hâzâ. Biri daḥî rivâyetüñ budur. Ba'z-ı aḥbârda **Süleymân Nebî** "'aleyhi's-selâm" (7) **Macar** küffârına gâzâ idüp kefere-i mezbûrenüñ maḳarr-ı ḥükümetleri olan **Tamaşvâr** şehrine (8) müteveccih olduğda ki, ol zemânda aña **Dimişkâr** dirler id, ba'z-ı eyyâmda (9) şayd ü şikâr iderek **Qostantîniyye** olduğı mekânı gördi ki, anı baḥr ihâta (10) eylemiş; ol zemân behâr faşlı olup envâ'-ı nebâtâtuñ zuhûrı hengâmı idi; (11) emr eyledi,

⁵³ Vezni: *Fâ'ilâtün Mefâ'ilün Fa'lün*

⁵⁴ Burası, orijinal metinde boş bırakılmıştır.

gölgelenmek için maşrıq ile şimal beyninde ki hālā olan (12) **Dāru's-Se'āde**'nün yeridür; bir laṭif-i 'arış binā eylediler. Ol menzilde (13) murād üzerine şayd u şikār idip ol gice 'arış-i mezbürda sākin oldı. (14) Ve vezīri **Āsaf** daḥī, tevābi' i ile **Aya Şofya** olduğı mekānı ihtiyār eyledi. (15) Ve bākī 'askeri **Atmeydānı** dimekle ma' ruf mekānda kōndılar ve **Ḥazret-i 'İsā** (16) “‘aleyhi's-selām” daḥī seyāḥati eşnāsında **Ḳoştanṭiniyye**'ye dāḥil olup bereket ile (17) du'ā eyledüğü, **Ta'rīḥ-i Buldān**'da mezkūrdur. Zıkr olunan rivāyetler, 'Arabī ve Fārisī (18) kitāblardan terceme olunmuşdur. **Türki-nüvis** olan kudemā 'i müverriḥīn katlarında (19) cümleden burivāyet eşherdür. Ve bu vechile muḥarrerdür ki, **Süleymān bin Dāvūd** (20) “‘aleyhime's-selām” “**Angör**” nām pādīşāhı katl idüp kızını **Şemse-bānū**'yı (21) alup, **Aydıncıq**'da ol duḡter için dīvlere, bir şehir ve kayşar-ı 'ālī-binā (22) itdürüp ol kızını ol serāy-ı dil-güşāda alıkoşıdı. Henüz (23) ol şehir ü kaşruñ āşarı bākī olup içinde olam sütünlarından (24) ve sāyir mermerlerden ḥadd u ḥaşrdan efzūn kerestesini āḡar yerlere naql (25) idüp, āyine-i 'āliyyeye şarf itmişler iken girü ḥadden birün-ı gün-ā-gün [217a] (1) sütün ve dürlü dürlü mülevven ve münakkaş elvāḡ varımiş. Pādīşāḡlar (2) murād idinseler, külliyyet ile āḡir yerlere naql itmek mümkin degil imiş. Ḥattā **Süleymān** (3) “‘aleyhi's-selām”uñ taḡtı anda mavcūddur, diyü menkūldür. Mezbüre **Şemse-bānū** (4) ol serāyı begenmeyüp **Süleymān Peyḡam-ber** ile **Beytū'l-Makdis**'e gider. Meger ol (5) duḡter-i bed-aḡter puta tapup gizlü dīn tutarımış. Şehir-i mezbürdan gitdüğü (6) zemānda bir altun putı varımiş. Ol maḡalde defn itmiş. Ba'dehū (7) mezbürenüñ put-perestliḡi şe'āmetinden taḡt-ı **Süleymān**, şaḡra-i cinnī eline (8) girüp ba'dehū **Süleymān** “‘aleyhi's-selām”a müyesser olduḡda, ol kızını (9) katl eyledüğü ḡikāyet-i meşhūredür. **Süleymān Nebī**, āḡirete intikālinden soñra (10) mezkūr **Yanqo Madyan** zuhūr idüp, 'ālemi geşt ü güzār iderek (11) birgün **Aydıncıq**'a gelüp **Şemse-bānū**'nuñ serāyını temāşā eyledi. Ol (12) medfūn olan putı bulup çıkardıḡdan soñra vüzerāsiyla müşāvere (13) idüp, biz daḡī buralarda bir münāsib maḡalde bir şehir bünyād eylesek, (14) kıyāmete dek nāmumuz zıkr olunmaḡa bā' iş olsa, diyü fermān eyledükde, (15) bir vezīri var idi; adına **Ḳatanor** dirler idi. 'Ankūr cenginde (16) **Süleymān** “‘aleyhi's-selām” ile mevcūd idi. **Süleymān Nebī**'nün **Ḳuds-i Şerīf**'de (17) binā itdüğü mescidi görmüşüdi. Ol vezīr, pādīşāḡa du'ālar idüp, (18) sen dāḡī zemānınuñ **Süleymān**'sın. Pesend itdüḡin maḡalde bir şehir bünyād (19) itseñ, ḡāyet münāsibdür, diyü cevāb virmekle, **Yanqo**, şehir bünyādını (20) pīş-i nihād idinüp, **Ḳaradeñiz**, **Aḡdeñiz**'e mülḡaḡ olduğı maḡalde senbūse (21) şeklinde, **Rūmili** topraḡında bir münāsib maḡal görüdi. **İstanbul** (22) şehrini, maḡall-i mezbūrede binā itmegi muḡarrar idüp ḡandeklerin

kazdurup (23) taşların getürtdi. Kıırk kerre yüz biñ ‘asker⁵⁵ ile şehri mezbürüñ (24) bināsına mübāşeret idüp müneccimler kavli ile temeli kütlamağa bir sa‘d (25) sâ‘at ihtiyār olundı ki ol sâ‘at, otuz yılda bir gelürdi. [217b] (1) Evvelā kazılan temel hādeklerinüñ içinde menārlar itdürüp üstüne çañlar (2) aşdılar. Tā kim ol sâ‘at gelicek, ol çañları çalalar. Cemī‘-i leşker ol sâ‘at (3) içinde taşları döküp kal‘aya bünyād ururlarsa, Şenbih günü **Mirrih** (4) sâ‘ati gelicek, müneccimler üsturlābların ellerine alup muntazırlar iken, henüz ol (5) sâ‘at gelmedin, ittifağ bir lağlak⁵⁶, bir mārı şikār idüp āşyānına (6) gider iken yılan, leglegüñ boynuna tolaşup cān acısı ile dögüşür iken (7) ol çaña toğundılar. Fi‘l-hāl çañ şadā virdi. Tetik ile vaz‘ olunmuş (8) idi; birisi ötüp hareket idicek, cümle çañlar bir uğurdan çaldılar. (9) Leşker dağī, sâ‘at-i ma‘hūdeyi, geldi şanup ellerinde olan taşları (10) temele döktiler. Binā hayli yuğarıya çıkdı. Pādişāh, ol sâ‘at dağī (11) gelmedi, diyü feryād idüp ziyāde melül oldı. Vūzerā ve hūkemāsıyla meşveret (12) idüp, olacağ oldı, dediler ve yigirmi dört günde kordon tarafın (13) yaptılar ve üç yüz altmış bergös itdirdi ve her bergözuñ aradında (14) yigirmi dört beden itdirdi ve yetmiş kapu koyup şehir içinde kinīseler binā (15) itdirdi. **Engürüs** ve **Rūm** ilinden cebr ile bī-hād ādemler getürdüp (16) şehir-i mezbürda iskān itdirdi.

[ŞEHRİN] ZELĀZİLDEN HĀRĀB OLDUĞIDUR

Şehr-i Sitanbul’uñ (17) mezkūr **Yanğo bin Madyan**, şehir-i mezbürüñ hişārı içinde kendüsi için (18) bir ‘azīm kilise yapdurup içinde yetmiş biñ ruhbān puta tapardı. (19) Yüz yıl anda küfr ile zinde-gānī itdiler. Ol zemānda şehir-i mezbürüñ (20) nāmı **Yanğo Madyan** idi. Birgün **Nev-rūz** oldı. Cemī‘-i leşker anda (21) cem‘ oldılar. Ol kilisede **Hūd Peyğam-ber** “‘aleyhi’s-selām” zemānından qalmış (22) bīn beş yüz yaşında bir keşiş var idi. Anı her yıl gelüp ziyāret (23) iderler idi. **Yanğo Madyan** dağī gelüp kendüsi için binā itdürdüğü (24) ejder-hā başlu bir mīlūñ üzerinde oturup putını eline alup (25) güneşe secde eyledi. Ol put, **Şemse-bānū**’nuñ defn itdüğü altun [218a] (1) put idi. Şeytān-ı “‘aleyhi’l-la‘ne”, içine girüp niçe küfriyyāt ta‘līm (2) iderdi. Çünkü **Yanğo**, ol mīlden aşığa inüp keşiş-i pīri (3) ziyāret eyledi. Yanınca üç yüz altmış kāfir begleri dağī bile olup (4) cümlesi puta secde iderler idi. Ol **Qādir** u **Qahhār** Pādişāh, anlara (5) hışm u gādab eyleyüp bir zelzele-i ‘azīme vāqı‘ oldı. Ol kilise yıkıldı (6) ve içinde olan begler ve ruhbānlar ile **Yanğo Madyan**, kilisenüñ kubbesi (7) altında kalup helāk oldılar.

⁵⁵ Maṭleb-i ‘Aded-i ‘Asker Der-Binā’-i İstanbul [Der-kenār].

⁵⁶ Maṭleb-i Hikāyet-i Lağlak u Mār ki Meşhūr’est. [Der-kenār].

Şehrüñ daḥî ekşerî yeri yıkılıp ḥarâb (8) oldu. **Aya Sofya**'nuñ yanındaki yıkık kiliseler, anuñ âsârıdır, dirler. (9) Çünkim bu hâl böyle oldu; ḥalk taḡıldı, şehir ısuз kıldı; (10) kazıyye-i ittifaḳıyyeden, ol beytü'l-maḳdis daḥî yıkılıp içinde but-perest (11) yetmiş biñ ruhbân helâk oldu, diyü rivâyet olunur. Kırk yıl (12) ol şehir vîrân olup içinde yılanlar ve yırtıcı cānavarlar yerleşdiler. Ba' dehü (13) Bozanḫin geldi, şehri ta' mîr itdi. **Yanḳo**'nuñ oḡlı mezbür **Bozanḫin** (14) ol mühlükede bulunmayup ḥalâş olmışıdi. **Engürüs** diyârında ḥâkim (15) idi. Kırk yıldan şoñra ' asker-i firāvân ile yine gelüp ol şehri ta' mîr (16) eyledi. Bu def' a nāmını kendüye mensüb idüp **Barnaḫıye** ḳodu. (17) Ve ol mîl ki, yıkılmışıdı; tekrâr yapırdı. Ammâ bu kez üzerine fil (18) şüreti važ' eyledi. Zîrâ kendüsi cüşselü olmaḡla at çekmeyüp (19) file süvâr olurdu ve kendü şüretinde putlar yapıdurup ḥalkı kendünün (20) şüretine tapmaḡa emr eyledi. Her kim fermânına muḫ' olmasa, ol mîlden (21) aşıḡa atup helâk iderdi. Bu vaḳâyi', **Ḥazret-i 'İsâ** "aleyhi's-selâm" (22) velâdetinden muḳaddemdir. Ol deme dek **Mülük-i Rûm**, **Şâ'ibe**'den idiler. (23) Âftâb ve sâyr-i kevâkibe ' ibâdet iderlerdi. Mezkûr, be-ḡâyet-i fişḳ u fesâda (24) meşḡul kâfir idi. Ḥaḳḳ Sübhânehü ve Te' âlâ, ḡayyür pâdişâhdur. Bu evzâ'ı (25) götürmeyüp ḫâyife-i mezbüreye ḫâ' ün ile ' azâb eyledi. Bir ' aḫîm [218b] (1) ḫâ' ün vâḳı' olup şehir-i mezbürün ḥalkı helâk olup ' ısr-i ' aşîri (2) kalmadı. Anlar daḫî etrâfa perâkende vü perîşân oldılar. **Bozanḫin** daḫî (3) helâk olup İstanbul şehri bi'l-küllüyye ḥarâba yüz ḫıtdı. Tâ ki **İskender-i** (4) **Rûmî**'nün Biñ altı yüz yigirmi biri'nde ki **Hicret-i Nebeviyye** "aleyhi's-selâm" (5) İki yüz altmış yıl muḳaddem idi. Mezbür **Bozanḫin** evlâdından **Ḳoştanḫin** (6) **İbn-i Hülafe** gelüp ol şehir-i nâdiretü'l-' aşrı ta' mîr eyledi. Ve zemânında (7) bir vechile ma' mür oldu ki, ta' bire ḳâbil degüldür. Cümleden, ' idleri olduḡı (8) eyyâmda **Yedikulle**'yi ve serâyı ḳurbünde olan ḳulleleri dîbâlar ile (9) ve kırmızı ḳadîfeler ile örtüp sâyr-i ḳullelerini kırmızı yüz çile (10) çüḳa ile ilbâs iderlerdi. Ve benât-ı ḳayâşırardan birinün **Şafiyye** nâm (11) kızını alup ba' dehü mezbüre fevt olduḡda, anuñ mâlı ile (12) **Aya Sofya Câmî**'i'ni binâ eylemişıdi. Anuñ ve oḡlı **Ḳoştanḫin-i Aşḡar**'uñ zemânlarında (13) **Dîn-i Ḥazret-i 'İsâ**'nuñ "aleyhi's-selâm" temâm-ı raḡbeti var idi. Men mâ tera't-tefe''ül. (14) Sâbıḳu'z-zıkr **Bozanḫin**, **Ḥuna Nehri**'nden ' ubür ider iken, şemşîri (15) şuya düşüp her çend cüst u cü eylediler, bulunmadı. Ol ḳılıç, **Şeddâd**⁵⁷dan (16) intikâl eylemişıdi. Ḥüli on beş ḳabza ve yalçığı üç ḳarış idi. (17) ' Âḳıbet, Sultân-ı Firdevs-mekân **Sultân Bâyezîd Ḥân** "aleyhi'l-ḡufrân" (18) ' ahdinde, **Ḥuna** balıḳçıları ol şemşîri bulup bir bâzer-ḡâna bey' (19) eylediler.

⁵⁷ Maḫleb: Ya' nî Şeddâdî'nn bulunmasındandır. [Der-kenâr].

Ucundan üç qarış miqdārını pās ekl itmegin ol bāzer-gān (20) ıslāh itdürmiş idi. **Sultān Bāyezīd** Der-gāhı'ndan bir mühim [iş] için **Engürüs**'e (21) ilçi varup ol kılıcuñ evşāfi ilçinüñ mesmū'ı olıcaq, görüp iştirā (22) itmek diledi. Tācir, kıraldan hıavf idüp bey'a ikdām itmeyicek, (23) ilçi, kıraldan istizān eyledi. Kıral dahī behāsın tācire virüp (24) Der-gāh-ı **Bāyezīd**-i Hānī'ye ihdā itdügi hedāyāya zamm eyledi. **Āstāne-i** (25) **Se'ādet**'e vuşūl bulıcaq, lugāt-ı kādīme bilen nezāriqadan ol mīh [219a] (1) üzerine resm olan haţtuñ mefhūmını su'al itdiler. **Şeddādī** idügi (2) zāhir olıcaq, **Sultān Bāyezīd Hān**, şādmān olup bu ālet-i teşhīrūñ (3) ol diyārdan gelüp kabza-i iktidārumuza girdügi, **Diyār-ı Engürüs**'üñ (4) dārb-ı şemşīr-i '**Osmāniyān** ile meftūh olmasına işāretdür, diyü beşāret (5) olduğuna tefe'ül eylediler. Bi-hāmdi'llāhi te'ālā, ol fa'l, rāsit gelüp **Diyār-ı Engürüs** (6) fetḥ u teşhīr olundu. Şimden girü, **Mevlānā İdrīs** taḥrīr itdügi üzre (7) **Aya Şofya** bināsınūñ ve bānīsınūñ ta'rifine mübāşeret olundu. Rabbi temmim bi'l-hayr.

(8) DER-BEYĀN-I BĀNĪYĀN-I HİŞN U EZ-DEYR-İ KÜHEN

(9) Ebniye-i me'ābid-i kādīm-i heft-iqlimden ki, zemān-ı zuhūr-ı İslām'dan muqaddem (10) binā olunup bu eyyāma degin şābit ü ber-qarār olmış ola ve 'uzamā'-i selāfīn-i (11) pīşinden birisi, aña, mānend-i 'imāret bināsına dest-i kudreti irişmeye. (12) **Aya Şofya** ma'bedinūñ bināsıdur ki, **Şehr-i Kōstantīniyye**'de vākı' olmışdur. (13) Hākkā bir binādur ki, kubbessinūñ irtifā'ı, evc-i felek-i a'lāya efrāhte olur. (14) Ol ma'bed-i 'azīmūñ evzā'ınūñ temāşāsından 'uqūl-ı 'uqālā hayrete (15) qalur. İbtidā'-i bināsından fetḥ-i **Kōstantīniyye** ta'rīhine degin ki, Hicret-i (16) Nebeviyye “aleyhi efḍalü't-teḥiyye”nūñ Sekiz yüz elli yedinci Senesi'nde müyesser (17) olmışdur. Biñ iki yüz sāl mürür idüp zemān-ı mezbūrda bā-vücūd (18) tağyīr-i edyān ü milel ol ma'bed, muḥtell olmayup 'ibādet-hāne-i **Dīn-i** (19) **Muḥammedī** olmağ için ber-qarār u pāy-dār olmışıdi. **Ebu'l-Feth Sultān** (20) **Muḥammed Hān**, dāḥil-i sūr olduqda, meyl-i temām ile ol maqāma hıram eyledügi, (21) eşnā'-i fetḥde beyān olunmışıdi. Bu maḥalde, güftār-ı erbe'anuñ taḥrīrine (22) ikdām u ihtimām olundu. Güftār-ı Evvel: Beyt: (23) “*Çünin güft ān süḥan-gū-yı kühen-zād / Ki būd'eş dāstān-hā'-i kühen yād*”⁵⁸ (24) Ki fezā-yı **Memālik-i Rūmī** ve **Cezāyir-i Yūnānī**'de ki, miyān ü kinār-ı (25) **Hālic-i Freng** ve deryā-yı şimālıdedür ve **Kōstantīniyye** şehri, cümleñ vesatında [219b] (1) dāru'l-mülk olup sāyir-i bilād, tevābi'idür. Çün edvār-ı zemānı, vaqt-i hūbūḥ-ı (2) **Ebu'l-Beşer Ādem**

⁵⁸ Vezni: *Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün*

“aleyhi’s-selām”dan beş biñ elli iki yıl geçmişti. Ol kişverde (3) **Verendo** nām bir pādīšāh-ı şāhib-ihtīšām peydā olup **Memālik-i Rūm** u **Freng**’e (4) temām-ı istilā itmişti. Meşālih-ı mülki iktizāsıyla diyār-ı berri ve bahri (5) ve cezāyir ü sevāhil zabtı ecliyçün bu maħalde **İstanbul** şehrini tarħ idüp (6) mecme‘u’l-bahreynde yedi tağı müştemil bir belend yerde bir hışār yaptı ve niçe (7) müddet, bu hışn-ı haşin istihzārı ile maħsūd-ı selāfın-i rū-yı zemīn oldu. (8) Ba‘de’l-vefāt, a‘kābından on iki kimesne bu dāru’s-salṭanada pādīšāhlık (9) eylediler. Tā ta’riḥ-i ‘ālem, hūbūt-ı **Ādem**’den beş biñ yedi yüz elli yıla (10) irişdükte, ittifaқан nevāhī’-i **Rūmiyye-i Kübrā**’dan ki, qādīmü’l-eyyāmdan (11) ile’l-ān dāru’l-mülk temām-ı **Freng**’dür ve el-yevm aña “**Rīm-Pāp**” şehri dirler. (12) Ol yerden **Qoştanṭin** nām bir pādīšāh ḥurūc eyledi ki, vūs‘at-i mülk (13) ve vefret-i māl ü ‘askerde temām-ı istiṭā‘ati olup yevmen fe-yevmen ḥükümeti (14) ziyāde olmağla, ol cānibdeb teşḫir-i memālik-i şarkī vü şimālī dā‘iesiyle (15) nühüft eyledi. Devr ve seyr iderek **Makedon** memleketine geldi ki, şimdi (16) **Rūmili** dimekle meşhūr olup **Qoştanṭiniyye**, anuñ dāru’l-mülkidür. Lā cerem (17) ol şehri fetḥ itmek murād idindi. Evlād ü a‘kāb-ı **Verendo**, **Qoştanṭin** ile (18) muqāvemete qudretleri olmamağın, bi’z-zarūre tav‘an ve kerhen ol kişveri (19) ḥıfz itmekden el çekdiler. **Qoştanṭin**-i mezbūr, ol şehr-i meşhūrı taḥt-gāh idinüp (20) ‘adl ü dād ile rüz-gār geçürüp şerāyi‘ ve aḥkām-ı **Dīn-i ‘İsevī**’ye ““aleyhi’s-selām” (21) temām-ı taqviyet virdi. Ve anuñ āşār-ı muḥteşemānesi, derūn-ı **Qoştanṭiniyye**’de (22) henüz bākī qalmışdur. Cümleden, **Atmeydānı** ol pādīšāh-ı ‘ālī-şānuñ (23) dīvān-ḥānesi olup mürūr-ı rüz-gār ile bünyānına āsīb irişüp (24) birkaç sūtün-ı ruḥam nümüne qalmışdur ve ba‘z-ı vīrāne deyrler daḥī anuñ (25) āşārındandır. Çün **Qoştanṭin**-i mezkūr, otuz yıl pādīšāhlık idüp vefāt [220a] (1) itdükde, yerine oğlı **İlyanus**’ı naşb idüp **Dīn-i Mesih**’uñ taqviyetin vaşiyet (2) eyledi. Zīrā ki, henüz kiş-i āteş-perestī ‘ālemde şāyi‘ idi. Ve **Dīn-i** (3) **‘İsevī** olanlara māni‘ çok idi. Yüz seksen yıl mesned-i qayşarī (4) evlādı miyānında müstemirr olup, nevbet-i salṭanat irşle **Eston Bano** (5) nām pādīšāha intikāl eyledükde, ābā vü ecdādı ‘ādeti üzre (6) ‘adl ü dād ile muqayyed olup cümle gerden-keşān-ı zemān, muṭī‘-i (7) fermānı olup ḥüsn-i ḥulḳ ile qahr u siyāseti cem‘ idüp günlerde (8) birgün piş-vāyān-ı dīn ve ser-ḥaylān-ı sipāh-ı rüz-ı intikām u kīn için (9) da‘vet-i ‘āmm idüp serāy-ı ḥāşşı olan **Atmeydānı**’nda baş-ı (10) ḥān-ı ni‘met ve neşr-i bisāt-ı ‘işret emr idüp, ‘azīm ziyāfet eyledi. (11) Ve herkese ḥālince ri‘āyet idüp ḥil‘atler iḥsān eyledi. İttifaқан (12) ol cem‘iyyet-i ḥāşş u ‘avām miyānında mübāḥaşe-i dīn ü millet vākı‘ olup (13) ‘ādet-i nüfūs-ı cāhilān ü müte‘aşşibān muḳtezāsınca qıl ü qāl (14) ve giderek ceng ü cidāl müncer olup fi’l-ḥāl āteş-perestler (15) tarafından fitne işti‘āl idüp, tarafeynden ‘azīm

kıtāl eylediler. (16) Muḥaşşal-ı kelām niçe biñ ādem ḥāk-i helāke düşüp gürüh-ı enbūh (17) pāy-māl oldılar. Beyt: “*Sitīze-be-cānī resāne sūḥan / Ki vīrān* (18) *kūned ḥānedān kūhen*”⁵⁹ Ammā çün enāre-i mevādd-i fitne vü fesād (19) āteş-perestler tarafından **Eston Bano** daḥī tābi‘-i **Millet-i Mesīḥī** olmağla (20) **Dīn-i ‘İsā**’da olanlara taqviyet ü imdād eyleyüp, beḳāyā’-i bed-keşān (21) āteş-perestānı āb-ı ḥūn-feşān ile söyündürdi. Cümlesin me’āl-i (22) i‘timād-ı bātılları ile nār-ı caḥīye giriftār idüp göyündürdi. (23) Ol zemān, el-ān ma‘bed-i **Aya Şofya** olan maḥall ü mekān, (24) ḥıṣṣe hey’etinde bir mu‘allā ve mu‘azzam deyr-i āteş-perestān idi. **Eston Bano**’nuñ fermānı ile ol deyr-i **Mecūsiyānuñ** bünyānı [220b] (1) ḳal‘ u ḳam‘ olunmuşıdı. Niçe zemāndan şoñra bir gice **Eston Bano**’ya (2) vāḳı‘asında revzen-i bāmdan bir peyker melek muntazır, ‘arż-ı cemāl eyledi. (3) Eger-çi şāḥib-i ḥūsn-i cemāl idi ammā şıfat-ı heybet ü celāl üzre (4) tecellī idüp lisān-ı faşīḥ ve edā’-i şarīḥ ile ḥiṭāb idüp, eger (5) rūḥāniyyet-i **Ḥazret-i ‘İsā Rūḥu’llāh** berekātıyla cān ü dilūñde ḥazz-ı (6) vāfi diler iseñ, niyyet-i ḥālişa ile müsteḳarr-ı serīr-i salṭanatuñ olan (7) şehirde ‘ibādet-ḥāne bünyānına fermān eylesin ve bir ma‘bed binā (8) eylesin ki, aḳşā-yı cemālūñ, ‘ālemden ziyāretine geleler, diyü emr eyledi. (9) **Eston Bano**, uyḥudan uyandukda bu işāret-i pür-beşāretten (10) maḥzūz olup bir ‘ibādet-ḥāne bünyādına niyyet ü ‘azīmet eyledi. (11) Ve bu bābda a‘yān-ı devlet ü erkān-ı salṭanatı ile müşāvere eyleyüp (12) ba‘de’l-müşāvere, cümle ‘uḳalā vü ‘ulemā vü ümerā vü vüzerāsınuñ re’yi ile cihet-i (13) tervīc-i **Dīn-i Mesīḥ** ve taqviyet-i ḥaḳḳ-ı şarīḥ için bir ma‘bed-i cennet-mişāl (14) bināsına mübāşeret idecek oldı ki, rif‘at-i bünyān ü metānet- (15) erkānında binā’-i **Ḥazret-i Süleymān** “‘aleyhi’s-selām”dan ya‘nī **Beytü’l-Maḳdis**’den (16) aḳdem ü a‘zam ola. Güftār-ı Şānī: (17) Müşārun ileyh **Eston Bano**, bir pādişāh-ı zī-cāh idi ki, cümle **Memālik-i** (18) **Freng** ü **Rūs** u **Şaḳalya** ve **Engürüs** ü **Rūmiyye-i Şuğra** ve **Kübrā** (19) ḥükm ü fermānında olup evāmir ü nevāḥisine iṭā‘at ü inḳıyād (20) üzre idiler. Ve nesl-i **Ḳoştanḫīn** olmağla, ekşer-i selāṭīn-i ‘**Arab** (21) u ‘**Acem** ve **Hind** ü **Türk** ü **Deylem** daḥī izḥār-ı mütābe‘at idüp (22) herkes himmet ü ḳudretine göre tuḥaf ü hedāyā göndermegi, cānlarına (23) minnet bilürler idi. Ol eelden, **Eston Bano** daḥī selāṭīn-i (24) ‘aşr ve esāṭīn-i dehrūñ ba‘zılarınıñ memleketlerinden üstādān (25) ve mi‘mārān u mühendisān getürdüp ve ba‘zılarınıñ vilāyetinden [221a]

⁵⁹ Vezni: *Fe‘ülün Fe‘ülün Fe‘ülün Fe‘ul*

6. DİZİN VE SÖZLÜK

Sıra: a b c ç d e é f g ğ h ı i j k l m n ñ o ö p
q r s ş t u ü v x y z

āb: (Far.) [آب] 1. Su. 2. Deniz.

a.+(**āb-ı deryā**) 207b/16

a.+(**āb-ı hūn-feşān**) 220a/21

a.+(**aşl-ı ruḳabāt-ı āb ü zemīn**)

[=3]

ābā: Babalar.

a.+(**ābā vü ecdād**) 220a/05

[=1]

‘abbād: Allaha itaat ve ibadet eden,
kulluğunu hakkıyla yerine getiren.

Yasaklarından kaçınan.

‘a.+(205b/24

‘a.+(**ḳulūb-ı ‘ibādı ‘abbād-ı nihā**)

[=2]

‘Abbāsiyye: Abbasi halifesi.

‘a. 202b/13, 202b/13

‘a.+(**ḥulefā’-i ‘abbāsiyye**) 202b/13

[=1]

āb-dār: (Far.) [آب] Hoş.

a.+(**beyt-i āb-dār**) 205b/18

[=1]

āb-dest: (Far.) [آبستدب] Abdest.

a. 203a/11

[=1]

‘ābid: (Ar.) [دباع] İbadet eden.

‘a.+(‘**ābid-i zemān**) 212b/24

[=1]

‘acāyib: Tuhaf, garip.

a.+(‘**acāyib-i ebniyye**) 206b/15

[=1]

‘Acem: (Ar.) [عجم] 1. Arap olmayan. 2.
İranlı.

‘a. 212a/17, 213a/21, 213b/12,

215a/14

‘a.+(**ekşer-i selāḫin-i ‘arab u ‘Acem**)

220b

‘a.+(**Kisrā-yı ‘Acem**) 210a/03

‘a.+den (**sipāh-ı ‘Acem**) 210a/03

‘a.+e (**diyār-ı ‘Acem**) 210a/06,

213b/10, 215a/16

‘a.+e (**ser-ḥadd-i ‘Acem**) 212b/11

‘a.+i 215a/16

[=12]

acı: (is.) Ölüm, yangın, deprem vb.

olayların yarattığı üzüntü, keder, elem.

a.+sı 217b/06

[=1]

‘āciz: (Ar.) [عاج] aciz.

‘a.+(‘**āciz olmak**) 208a/18

[=1]

‘acz: (Ar.) [عجز] Acizlik, çaresizlik, bir
şey yapamama.

‘a.+(‘**acz-i eṭibbā**) 208a/21

‘a.+leri 202a/15

[=2]

aç-: (f.) Bir şeyi kapalı durumdan açık
duruma getirmek.

a.-up 202a/05

[=1]

açıl-: Açma işine konu olmak

a.-dı 201a/02

[=1]

ad: (is.) İsim.

a. 214b/24, 216a/06

a.+ı 213b/08, 215b/19, 216a/12

a.+ına 214b/24, 217a/15

215b/20

[=7]

a'dā: (Ar.) [ادعا] Düşmanlar.

a.+(a'dā-yı dīn ü devlet) 206a/25

[=1]

'adālet: (Ar.) [تادل] Adalet.

'a.+inde (sāye-i 'adālet) 209b/07

[=1]

'adāletlü: Adaletli.

'a. 211a/24

[=1]

a'dām: (is.) İnsan.

a.+(dühür-i a'dām) 205b/10

[=1]

ādem: (Ar. is.) 1. İlk insan ve ilk

peygamber. 2. İnsan, beşer.

a. 204a/05, 206b/25, 214b/02,

214b/05, 214b/08, 220a/16.

219b/09, 219b/0219b/02

a.+(ḥazret-i ādem) 209a/02

a.+(hübüt-ı ādem) 209a/14

a.+den (hübüt-ı ādem) 219b/09

a.+i 214b/05

a.+ler 214b/13, 217b/15

[=15]

'ādet: (Ar.) [تداع] Alışkanlık, âdet.

'a.+ 201b/05

'ā.+('ādet-i nüfūs-ı cāhilān)

'a.+i 220a/05

[=3]

'ādī: (Ar.) [اداع] Sıradan, âdi, değersiz.

'a.+den (esbāb-ı 'ādī) 201a/16

[=1]

'ādil: (Ar.) [ادال] A [ادال] Adaletli.

'a. 207b/22

[=1]

'adl: (Ar.) [ادع] Adalet.

'a.+(pādişāh-ı 'adl-güster) 209b/11

'a.+('adl ü dād) 209b/05, 219b/20,
220a/06

[=4]

adlu: (sf.) Bkz. Adlı.

a. 214b/01

a.+lu 213b/25, 215a/01, 215b/01,

215b/20

[=5]

āftāb: (Far.) [باتفآ] Güneş.

a. 218a/23

[=1]

ağaç: (is.) Ağaç.

a.215b/03, 215b/06

a.+ı 215b/06

a.+uñ 215b/02, 215b/05

a.+ları 215b/06

a.+larına 215b/12

a.+larımı 215b/16

[=11]

āgāh: (Far.) [آگآ] Haberdar.

a.+sın (ḥabīr u āgāh) 203a/14

[=1]

ağız: Yüzde, avurtlarla iki

çene arasında bulunan, ses çıkarmaya, soluk alıp vermeye yarayan ve besinlerin sindirilmeye başladığı organ.

a. 202a/04

a. 213b/09

a.+yi 213b/10

[=3]

āhar: (is.) Hattatların kâğıt cilalamak için

kullandıkları nişasta ve yumurta akından yapılan özel bir karışım.

a. 216b/24

a.+da. (**ḥadīṣ-i āhar**) 201a/18,

201a/19, 201a/20

a.+1 (**ṭaraf-ı āhar**) 212b/14

[=5]

aḥbār: (Ar.) [رابخ] Haberler.

a. 206b/22, 206b/22 a.+da

(**ba'z-ı aḥbār**) 216b/06

a.+(**Aḥbār-ı Yehūd ü Neṣārā**)

206b/05

a.+da (**Şahāyif-i Aḥbār'da**) 206b/22

a.+1 206a/24

[=6]

Aḥbāru'd-düvel: Hoca Hüseyin Efendinin

eserinin adı.

a. 216a/17

[=1]

‘ahd: (Ar.) [عهـ] Yemin, and.

‘a.+(**‘ahd eylemek**) 214b/15

‘a.+(**‘ahd ü va'd eylemek**) 202b/04

‘a.+inde 218b/18

[=3]

‘ahd-nāme: Adaletnâme, Osmanlı

Padişahlarının tahta çıktıklarında

Yayımladıkları bir tür genelgedir.

Kanunlara uyulması ve hiç kimsenin

herhangi bir haksızlığa

uğratılmaması konuları hakkında

kaleme alınırdı.

a'.+(**‘ahd-nāme-i hümāyūn**) a'.+ler

211b/07

211b/13, 211b/21

a'.+lerde 212a/10

[=4]

aḥız: (Ar.) [آخ] Alan.

a.+(**aḥız-i ḡanāyim**) 205a/05

[=1]

aḥīr: (Ar.) [آخ] Son, en son.

a.+inde (**ṣülūṣ-i aḥīr**) 203a/10

[=1]

āḥir: (Ar.sf., zf.) Sonunda, son olarak,

nihayet, son.

a. 213b/05, 213b/10, 213b/18, a.

215a/09, 217a/02

a.+(**āḥir-i ḡayāṣıra-i yūnāniyān**)

211a/18

a.+ün 204b/20

[=7]

āḥiret: (Ar. is.) Dinî inanışa göre, insanın

öldükten sonra dirilip Tanrı'ya hesap

vereceği yer, öbür dünya, öteki

dünya.

a.+e 217a/09

[=1]

aḥirü'l-emr: İşin sonunda, nihayet.

a. 212a/07

[=1]

aḥkām: (Ar.) [احكام] Hükümler.
a. 206a/07
a.+(**aḥkām-ı dīn-i** 'isevî) 219b/20
[=2]

aḥsen-: (Ar.) [احسن] En güzel.
a.-i 204b/17
[=1]

aḥşam: Akşam
a. 203a/03, 214a/23
[=2]

aḥvāl: (Ar.) [لوائح] Haller, durumlar.
a.+in (**icmāl-i aḥvāl**) 206b/04
[=1]

aḥzār: (Ar.) [رضخ] Yeşil.
a.+(**deryā-yı aḥzār-ı rüm**) 207a/06
[=1]

‘aḳāb: (Ar.) [بقع] Arka, art.
‘a.+ınca 203b/03
‘a.+(**evlād ü ‘aḳāb-ı verendo**)
219b/17
‘a.+ından 219b/08
‘a.+ından (**evlād u ‘aḳāb**) 209a/17
[=4]

aḳça: Oldukça beyaz.
a. 204a/21
[=1]

aḳdem: (Ar.) [مدقا] Önce, önceki.
a.+(**aḳdem ü a’zām**) 220b/16
[=1]

‘āḳıbet: (Ar.) [تبقاع] son.
‘a.+(**‘āḳıbet-i ḥāl**) 204b/20
‘a. 215a/10, 218b/17
[=3]

aḳındı: Akıntı

a.+ya 207b/18
[=1]

aḳıt-: (f.) Akıtmak
a.-duğıdur 207b/05
[=1]

‘aḳıdet: (Ar. is.) İman, kuvvetle
benimsenen görüş tarzı, düşünce
sistemi.
‘a.+ine (**şafā-yı ‘aḳıdet**) 205b/09
[=1]

‘aḳl: (Ar.) [لقع] Akıl.
‘a.+(**dīde-i ‘aḳl**) 205a/16
‘a.+(**kemāl-i zābt u ‘aḳl**) 208a/13
‘a.+(**‘aḳl-ı kāmīl**) 210b/13
[=3]

aḳşā: (Ar.) [صفا] Uzak, en son.
a.+(**aḳşā-yı mağrib**) 213a/23
a.+(**aḳşā-yı cemāl**) 220b/08
a.+(**aḳşā-yı freng**) 212b/10
[=3]

āl: (Ar.) [لاع] Yüce, yüksek.
a.+(**Selāḫin-i Āl-i ‘Oşmān**) 208b/17
a.+(**selāḫin-i Āl-i ‘Oşmān**) 211a/22
[=2]

al-: (f.) 1. Bir şeyi elle veya başka bir
araçla tutarak bulunduğu yerden
ayırarak, kaldırmak. 2. Ele
geçirmek, fethetmek.
a.-dı 215a/06, 215a/17
a.-up 203a/12, 203a/21, 206a/10,
214a/22, 216b/01, 216b/21,
217b/04, 217b/24, 218b/11
[=11]

‘alā: (Ar.) [اع] Yücelik, şeref.

ʿa. 205b/23, 216b/06
 ʿa.+ya (**evc-i felek-i a'lā**) 219a/13
 ʿa.+ya (**pāye-i serīr-i a'lā**) 211b/20
 [=4]
a'lām: (Ar.) [عالم] Bayraklar.
 a.+(**naşb-ı a'lām-ı şerāyi**) 202b/16
 [=1]
ʿalāmāt: İzler, nişanlar, alâmetler, işâretler.
 ʿa.+(**şevāhid ü ʿalāmāt-ı feth-i mev'ūd-ı İstanbul**) 201b/17
 ʿa.+(**ʿalāmāt-ı a'māl-i insānī**) 207b/20
 a.+(**'alāmāt-ı feth-i mev'ūd-ı istanbul**)
 ʿa. 201b17, 20
 ʿa. 215a/20
 [=4]
ālāt: (Ar.) [آلات] Aletler
 a.+(**sāyir-i ālāt**) 203b/11
 a.+ın (**sāyir-i ālāt**) 216b/01
 a.+ını 216a/25
 [=3]
ʿālem: (Ar.) [عالم] Dünya; evren.
 ʿa.+(214b/21
 ʿa.+(**iktizā-yı ʿālem-i kevnüfesād**) 2
 ʿa.+(**meşhūr-ı ʿālem**) 214b/19
 ʿā.+(**rü'yā'-pîş-bünyān-ı ʿālem-i**)
 ʿa.+(**süver-i ʿālem-iğayb**) 202a/20
 ʿa.+(**tā'rîḫ-i ʿālem**) 209a/02
 ʿa.+(**ta'rîḫ-i ʿālem**) 219b/09
 ʿa.+(**'ālem-i ma'nā**) 202a/21
 ʿa.+de 220a/02
 ʿa.+den 213b/17, 220b/08
 ʿa.+den (**şahîfe-i ʿālem**) 212a/22

ʿa.+den (**şahîḫa-i ālem**) 201b/09
 ʿa.+i 217a/10
 [=14]
ʿālem: (A.) [علم] 1. Sancak 2. Alâmet.
 ʿa. 215a/18
 ʿa.+idür 201a/23
 ʿa. 216a/14
 [=3]
'ale'ş-şabāḫ: Sabah erkenden
 'a. 203a/20
 [=1]
ālet: (Ar. is.) Bir işi gerçekleştirmek için özel olarak yapılmış nesne.
 a.+(**ālet-i teşhîr**) 219a/02
 [=1]
ʿalet-tevālî: Arası kesilmeksizin, birbiri ardınca, arka arkaya.
 ʿa. 209a/19
 [=1]
ʿaleyh: (Ar.) [عليه] Karşı, karşıt; üzerine.
 ʿa. 201a/07
 [=1]
ʿaleyhā: Karşı, karşıt, zıt.
 ʿa. 201a/24
 [=1]
ʿaleyhi: Bir şeyin veya bir kimsenin karşısında olma, leh karşıtı.
 ʿa. 211b/04, 219a/16
 [=2]
ʿaleyhi'l-gufrān: Sultān Bāyezîd Hūn döneminde imzalanan bir sözleşme.
 ʿa. 218b/17
 [=1]
ʿaleyhil-la'ne: (Ar.) Lanetlenmiş şeytan.

a³+(**şeytân-1-‘aleyhil-la’ne**) 218a/01
[=1]
‘aleyhi’s-selām: Selam onun üzerine olsun.
‘a. 210a/17, 210a/25, 214b/10, 215b/10, 216b/06, 216b/16, 216b/20, 217a/16,217b/21, 218a/21, 218b/04, 218b/13, 219b/20
‘a.+(**hazret-i ‘isā ‘aleyhis-selām**) 208a/1
‘a.+a 217a/08
‘a.+dan 209a/14, 212b/06, 219b/02, 220b/15
‘a.+uñ 217a/03
‘a.+uñ (**hazret-i ‘isā ‘aleyhi’s-selām**) 208b/21
[=21]
alıko-: Tutmak
a.-muş 216b/22
[=1]
Āl-i ‘Osmān: Osmanlı Hanedanlığı.
a. 208b/17, 208b/17, 208b/17
[=3]
‘ālī: (Ar.) [عالى] Yüce; yüksek.
‘a. 209b/06, 209b/10
‘a.+(**fermān-1 ‘ālī**) 204b/01
‘a.+(**serāy-1 ‘ālī-bünyān**) 209b/02
‘a.+(**şavt-1 ‘ālī**) 205b/22
‘a.+leri (**fermān-1 ‘ālī**) 211b/23
‘a.+leri (**fermān-1 ‘ālī**) 206b/07
‘a.+lerinden (**taraf-1 ‘ālī**) 211b/09
[=8]
‘ālī-binā: Yüksek, yüce, ulu bina.

‘a.+(**kayşar-1 ‘ālī-binā ettirmek**)216b/02
[=1]
‘ālī-bünyān: Yüksek, yüce, ulu yapı.
‘a.+(**serāy-1 ‘ālī-bünyān**) 209b/02
[=1]
‘ālī-esās: Yüksek, ulu mal mülk değer.
‘a.+uñ (**binā’-i ‘ālī-esās**) 205b/07
[=1]
‘ālī-himmet: Himmeti yüksek olan.
a.+ler 202b/22
[=1]
‘ālī-ķadr: Derecesi ve kıymeti yüksek.
‘ā .+(**pādişāh-1 şāhib-i cāh u ‘ālī-ķadr**) 210a/22
[=1]
‘ālī-ķıbāb: Kıbāb (Ar.) [عالى بابى] Kubbeler, büyük kubbeler.
a.+uñ (**ebniye-i ‘ālī-ķıbāb**) 209b/09
[=1]
‘ālim: (Ar.) [عالى] Bilgin kişi.
‘a.+i 214b/04
[=1]
‘ālim: (Ar.) [مىلى] Çok bilen.
‘a.+(**‘ālim ü ‘allām**) 203a/13
[=1]
‘ālī-maķām: Yüksek makam.
‘a.+uñ 205b/22
[=1]
‘ālī-miķdār: Büyük miktar.
‘a.+(**pādişāh-1 ‘ālī-miķdār**) 204a/07
[=1]
‘ālī-şān: Şanı ve şerefi çok büyük.
‘a.+(**pādişāh-1 ‘ālī-şān**) 212b/05

‘a.+uñ (pādişāh-ı ‘ālī-şān) 219b/22
[=2]
‘āliyye: Alete mensup, aletle alakalı.
‘a.+ye (āyīne-i ‘āliyye) 216b/25
‘a.+lerin (menākıb-ı ‘aliyye)
211a/23
[=2]
‘allām: (Ar.) [معالع] Büyük bilgin.
‘a.+(‘alīm ü ‘allām) 203a/13
[=1]
alt: Bir şeyin yere bakan yüzü.
a.+ın 204a/18
a.+ında 205a/10, 218a/07
[=3]
altı: (is.) Beşten sonra, yediden önce gelen sayı.
a. 212b/13
[=1]
altun: Altın.
a. 215b/16, 217a/06, 217b/25
a.+dan 215b/13
a.+ı 204a/22
[=5]
alun-: Alma işi yapılmak.
a.-duğı 214a/17
[=1]
alyon: Çok zengin kimse.
a. 211a/13
[=1]
a’māl: (Ar.) [لامع] İşler, ameller, davranışlar.
a.+(‘alāmāt-ı a’māl-i insānī)
207b/20
a.+inden 207b/20

[=2]
‘amel: (Ar.) [عالم] İş.
‘a.+(‘amel olunmak) 206a/21
‘a.+de 203a/18
‘a.+uñ 207b/13
[=3]
‘amīk: (Ar.) [قميغ] Derin.
‘a.+dur 206b/25
‘a.+(ḥandek-ı ‘amīk u ḥişār-ı ‘amīk)
[=2]
āmīn: (Ar.) [امن] Amin.
a. 212a/23 a. 212a/23
[=2]
‘āmīr: (Ar.) [امر] Emreden.
‘a.+(‘āmīr ü bānī) 212b/04
‘a.+lerinüñ (bānī vü āmīr) 206b/04
[=2]
‘āmm: (Ar.) [عام] Genel, yaygın.
‘a. 220a/09
‘a.+(şalā-yı ‘āmm etmek) 202a/06
‘a.+laruñ 214a/06
[=3]
ammā: (Ar.) [ام] ama.
a. 201a/14, 204b/14, 207a/23,
209a/08, 210b/12, 210b/17, 211a/03,
212a/12, 212a/14,
214a/12, 216a/03, 216a/04, 218a/17,
220a/17, 220b/03
[=15]
‘āmme: (Ar.) [عم] Hala.
‘a.+(‘āmme-i leşker) 203a/04,
204a/02
[=2]

‘**āmmeten**: Umumi olarak, herkese ait olarak, genel tarzda.

a’. 213b/10

[=1]

ana: Anne.

a.+ları 214a/22

a.+larına 214a/20, 214a/24

a.+larının 214a/19

a.+sı 213b/25, 214a/01, 215a/21

a.+sını 208a/04

[=8]

a’nā: Nahiyeler, taraflar.

a. 207a/19

[=1]

analū: Anneli, anneye birlikte.

a. 214a/20

[=1]

ancaḡ: (zf.) "Yalnızca" anlamında, sınırlama bildiren bir söz.

a. 207a/01

[=1]

‘**anhū**: Allah ondan râzı olsun.” demektir.

‘a. 211a/12

[=1]

‘**ankebūt**: (Ar.) [توبكنع] Örümcek.

‘a.+(**āşyān-ı** ‘**ankebūt**) 205b/15

[=1]

‘**ankūr**: Her nesnenin aslı.

‘a. 217a/15

[=1]

añla-: (f.) Bir şeyin ne demek olduğunu, neye işaret ettiğini kavramak.

a.-nan 216a/09

a.-an 216a/08

[=2]

ara: (is.) İki şeyi birbirinden ayıran

uzaklık, aralık, boşluk, mesafe .

a. +dında 217b/13

a.+sında 212b/19

[=2]

arāzī (Ar.) [ارضاراء] Yerler, arazi.

a.+(**arāzī vü** ‘**imārāt**) 202b/08

a.+(**ekşer-i arāzī**) 205b/25

[=2]

‘**arab**: (Ar.) [برع] Arap.

‘a. 208a/03, 214b/24

‘a.+(**ekşer-i selāṭin-i** ‘**arab u** ‘**acem**)

220b

[=3]

‘**arabī**: (Ar.) [عبرع] Arapça.

‘a. 216a/17, 216b/17

[=2]

ārām: (Far.) [امارآ] Dinlenme.

a.+(**ārām** eylemek) 204a/12

[=1]

ārāste: (Far.) [هتسارآ] Süslenmiş, süslü.

a.+(**ārāste** olmak) 210b/09

[=1]

ard: Arka, geri.

a.+ınca 213b/09, 213b/21

[=2]

‘**arız**: (Ar.) [عراغ] engel.

‘a.+(‘**arız** olmak) 208a/16

[=1]

‘**arıza**: Aksama, aksaklık, bozukluk, takıntı.

‘a. 208a/17

[=1]

‘**arīf**: (Ar.) [فراع] Bilen, arif, irfan sahibi.

‘a.+lerden 203b/17
[=1]
‘arîş: Anlam, mânâ, kavram, mefhum.
‘a.+(laṭîf-i ‘arîş) 216b/12
‘a.+(‘arîş-i mezbûr) 216b/13
[=2]
arka: (is.) Bir şeyin temel tutulan yüzünün tam ters yanı, ön karşıtı.
a.+sına 203a/22
[=1]
armağân: Birini sevindirmek, mutlu etmek, onurlandırmak, kutlamak için veya anı olarak verilen şey, hediye, dürü.
a. 215b/17
[=1]
‘arşa: (Ar.) Üzerine yapı yapılmak için ayrılmış yer.
‘a.+(‘arşa-i ḥavâss) 209a/04
‘a.+(‘arşa-i zemîn) 206a/13
[=2]
‘arş: (Ar.) [شرع] Gök.
a’.(kubbe-i ‘arş-ı fersâ) 205b/08
a’.+da (bâm-ı ‘arş) 204b/03
[=2]
arşûn: Bir kol boyu.
a.+dan 203a/09
[=1]
‘arz: (Ar.) [عرض] Sunma, arzetme.
‘a.+(‘arz-ı cemâl eylemek) 220b/02
‘a.+(‘arz-ı inkıyâd eylemek) 205a/20
‘a.+(‘arz etmek) 211b/20, 212a/17
‘a.+(‘arz etmek) 211b/20
‘a.+1 207a/02, 207b/15
[=7]

arz: (Ar.) [ضرر] Yer.
a.+(arz-ı mışr) 213b/10
[=1]
‘arzan: Enine, genişliğine.
‘a. 206a/13, 207a/11
[=2]
âş: (Far.) [آش] Yemek.
a.-dılar 217b/02
[=1]
‘asâkir: (Asker. C.) Askerler, erler.
‘a.+(‘asâkir-i islâm) 210b/17
[=1]
âşâr: (Ar.) [راث] 1. İzler. 2. Eserler.
a.+(âşâr-ı iktidâr) 209b/12
a.+(âşâr-ı muhteşemâne) 219b/21
a.+1 209b/09
a. +216b/23
a.+1 (ba’z-ı âşâr) 212b/17
a.+1 (bekâyâ’-i âşâr) 207b/13
a.+ıdur 218a/08
a.+ın (ba’z-ı âşâr) 215a/24
a.+ından 207a/20
a.+ındandır 215b/17, 219b/25
[=11]
aşğar: (Ar.) [رغصا] En küçük.
a. 207a/19, 207a/19, 218b/12
a.+(koştantîn-i aşğar) 215b/20
a.+dan (iskender-i aşğar) 207b/01
a.+uñ 218b/12
a.+uñ. (zül-ğarneyn-i aşğar) 207a/19
[=7]
aşıl-: Asma işi yapılmak veya asma işine konu olmak.
a.-dı 204b/03

[=1]
 ‘**āṣī**: Başkaldıran, isyan eden.
 ‘a.+(‘**āṣī olmak**) 213a/25
 [=1]
āsīb: (Far.) [بيسآ] Felaket, bela, zarar.
 a. 219b/22
 [=1]
 ‘**asker**: (Ar.) [ركسع] Asker, er.
 ‘a. 201b/22, 203a/24, 213a/25,
 213b/10, 215a/10, 215a/15, 217a/23
 ‘a.+(‘**asker-i bī-endāze**) 209a/05
 ‘a.+(‘**asker-i firāvān**) 218a/15
 ‘a.+(‘**asker-i islām**) 206a/21,
 210b/21
 ‘a.+(‘**asker-i nuṣret-ṣi’ār**) 201a/12
 ‘a.+de (**vefret-i māl ü ’asker**)
 219b/13
 ‘a.+i 213b/16, 216b/15
 ‘a.+inden 210b/20
 ‘a.+inüñ 213b/13
 ‘a.+üñ 201b/23
 [=18]
 ‘**askerī**: (A) Orduya mensup. orduyla
 alakalı.
 ‘a. 205b/14
 ‘a.+(**ḥavāṣs-ı ’askerī**) 212b/20
 [=2]
aşl: (Ar.) [لصآ] Asıl.
 a.+da 202b/06 213a/18, 213a/20,
 214a/01, 216a/04
 a.+(**aşl-ı ruḳabāt-ı āb ü zemīn ü**
hemīn) 202b/06
 [=6]
aşlā: (Ar.) [لصآ] Hiçbir zaman.

a. 214a/05
 [=1]
āsmān: (Far.) [نامسآ] Gök, gökyüzü.
 a.+a 215a/18
 [=1]
 ‘**aşr**: (Ar.) 1 [عصر] Yüzyıl. 2. İkinci
 vakti.
 ‘a. 220b/24
 ‘a.+(**selāṭin-i ’aşr**) 220b/23
 ‘a.+da 213b/06
 [=3]
āsūde-ḥāl: (Far.) [هدوسآ] Rahat, huzurlu bir
 durum.
 a.+(**āsūde-ḥāl olmak**) 209b/08
 [=1]
aşağı: Bir şeyin alt bölümü, zir, yukarı
 karşıtı.
 a.+dan (**aşağadan**) 203b/06
 a.+a 218a/02
 a. 218a/21
 [=3]
āşūb: (Far.) [بوشآ] Kargaşa.
 a.+(ceng ü āşūb) 203b/05
 [=1]
āşiyān: (Far.) [نایشآ] yuva, ev.
 a.+(**āşiyān-ı ’ankebūt**) 205b/15
 a.+ına 217b/05
 [=2]
at: (Ar.) [تا] Çoğul eki -ler, -lar.
 a. 203a/22, 204a/07, 218a/18
 a.+dan 204a/11
 a.+ı 205a/10
 [=5]
at-: Bir cismi bir yöne doğru fırlatmak.

a.-up 218a/21
[=1]
atā: (Ar.) [اءطع] Bağış, ihsan, bahşış.
a.+sına 215b/20
[=1]
‘atāyā: (Ar.) [اءطع] Bağışlar, ihsanlar, bahşışler.
‘a.+(‘atāyā-yı ħafıyye) 205a/16
[=1]
āteş: (Far. is.) Odun, kömür vb. maddelerin tutuşup yanması ile beliren ışıık.
a.+i (tiğ-ı āteş) 203b/20
[=1]
āteş-feşān: (Far.) [ن اشف شتآ] Ateş saçan.
a.+lar (āteş-feşān etmek) 203b/12
[=1]
āteş-perest: (Far.) [تسرپ شتآ] Ateşe tapan, ateşperest.
a.+ler 220a/14, 220a/19
[=2]
āteş-perestān: (Far.) [تسرپ شتآ] Ateşe apanlar, ateşperestler.
a.+(deyr-i āteş-perestān) 220a/24
a.+1 220a/21
[=2]
āteş-perestī: (Far.) [تسرپ شتآ] Ateşe tapan, ateşperest.
a.+(kīş-i āteş-perestī) 220a/02
[=1]
a.+(ser-i şimsīr-i āteş-te ’şirini zīr-i dīvārdan) (203b/10)
[=1]
ati: (Ar.) [اءطء] Gelecek.
a. 204a/09

[=1]
atıl-: Atılma eylemi
a.-up 203b/07, 204b/03
[=2]
‘atıyye: Hediye
‘a.+(‘atıyye-i ‘ömr ü düvelī) 209a/21
[=1]
‘avām: (Ar.) [مءوع] Halk tabakası.
‘a. 213a/15
‘a.+(ĥavāss u ‘avām) 209b/08
‘a.+(cem ’ıyyet-i ĥāss u ‘avām) 220a/12
[=3]
āvāz: (Far.) [زءوءآ] Ses.
a.+203b/10
a. +204a/01
a.+ın 214a/19
[=4]
‘avret: (Ar.) [تءوع] Kadın.
‘a.+(‘avret ü oğlan) 204a/06
[=1]
ay: Ay, yılın on iki bölümünden her biri.
a. 208a/16
[=1]
aya: (is.) Elin parmak dipleriyle bilek arasındaki iç bölümü, avuç içi .
a. 219a/07
[=1]
ayağ: Bacakların bilekten aşağıda bulunan ve yere basan bölümü.
a.+1 204a/09
a.+a (ayağ) (ayağ kalkmak) 205a/11

a.+ları 205a/01
[=2]
‘ayān: (Ar.) [نايع] Açık, belli, aşikâr.
‘a.+(‘ayān eylemek) 214b/11
‘a.+dur 201a/22, 207b/18, 212b/17
[=4]
a’yān: (Ar.) [دايع] Bayramlar.
a.+(a’yān-ı saltanat) 203a/22
a.+(a’yān-ı devlet ü erkân-ı
saltanat)220/b11
[=2]
āyīne: (Far.) [منى] Ayna.
a. 211a/15
a.+(āyīne-i başiret) 202a/19
a.+(āyīne-i ma’ümre) 205b/11
a.+(āyīne-i ‘āliyye) 216b/25
[=4]
aylık: (is.) Metinde bir aylık yol anlamında
kullanılmıştır.
a. 207a/11
[=1]
‘ayn: (Ar.) [عين] göz.
‘a.+(re’y-i ‘ayn) 207b/13
[=1]
ayrıl-: Ayırma işine konu olmak -den Bir
yerden, bir kimseden, bir şeyden
uzaklaşmak.
a.-up 205a/05
[=1]
ayruk: Ayrılmış, ayrı tutulan.
a. 204a/03
[=1]
az: (sıf.) Nicelik, nitelik, güç, süre, sayı
bakımından eksik, çok karıştı .

a. 215a/24
[=1]
‘azab: (Ar.) [بزاع] Bekar.
‘a.+lere 205a/04
[=1]
‘azāb: [A [عذاب] zap.
‘a.+(‘azāb eylemek) 218a/25
‘a. 213b/21
[=2]
āzād: (Far.) [دازا] Özgür.
a.+(āzād olmak) 205a/23
[=1]
a’zam: (Ar.) [مظع] En büyük.
a.+(akdem ü a’zam) 220b/16
a.+(Vezir-i A’zam Hālil Pāšā’nuñ)
202a/14
a.+(vezir-i a’zam) 211b/16
a.+(vezir-i a’zam eylemek) 205a/24
[=4]
‘azamet: (Ar.) [تمظع] Büyüklük, ululuk.
‘a.+inden 205b/08
[=1]
a’zamuñ: (Ar. sf.) Çok büyük.
a. (ceyş-i azam) 474b/9
a. (çehar-yar-ı azam) 446a/20
a. (müstakarr-ı liva-yı vezir-i azam)
476a/23
a. (ümera-yı azam) 453b/25, 454a/6,
464b/11, 464b/4, 478a/19
a. (vezir-i azam) 471a/9, 475b/23
a. da (takdim-i levazım-ı azam)
473b/8
a. ı (çehar-yar-ı azam) 452a/25
a.+(pāp-ı a’zamuñ) 208b/23

[=1]
 ‘**azēb**: Bekâr, mücerred, evlenmemiş, zevcesi olmayan.
 ‘a.+(‘**azēb-i mecrūh**) 205a/11
 [=1]
 ‘**azīm**: (Ar.) [مَزَاع] Kararlı.
 ‘a.+(**ibn-i heraklīs-i ‘azīm-i rūm**)
 211a/10
 ‘a. 202a/03, 213b/10, 215a/10,
 217b/18, 218a/25, 220a/10, 220a/15
 ‘a.+(ceyş-i ‘azīm) 215a/15
 ‘a.+(**eşer-i ‘azīm**) 207b/02
 ‘a.+(**feth-i ‘azīm**) 204b/07, 206a/03
 ‘a.+(**sipāh-ı ‘azīm**) 208b/06
 ‘a.+(**tā ‘ün-ı ‘azīm**) 213a/01
 ‘a.+dür (**emr-i ‘azīm**) 207b/10
 ‘a.+e 212b/23
 ‘a.+üñ (**ma ‘bed-i ‘azīm**) 219a/14
 [=17]
 ‘**azīme**: (C: Azâim) Büyük iş, fevkalâde ve çok mühim iş.
 ‘a.+(**zelzele-i ‘azīme**) 218a/05
 [=1]
 ‘**azīmet**: (Ar.) [تَمِذَع] gitme, yola çıkma.
 ‘a.+(**niyyet ü ‘azīmet eylemek**)
 220b/10
 ‘a.+(‘**azīmet eylemek**) 208b/07
 ‘a.+i 209a/07
 ‘a.+i (**rāyet-i ‘azīmet**) 208b/03
 [=4]
 ‘**azīmur-rūm**: Büyük rum.
 ‘a.+(**herakl-i ‘azīmur-rūm**) 210a/19
 [=1]

‘**azīmüş-şān**: Birleşik sıfat.Şanı yüce Şanı büyük. Namı çok yüce. (Allah ve Kuran-ı Kerim için kullanılır.
 ‘a.+(**pādişāh-ı ‘azīmüş-şān**) 207a/24
 ‘a.+(**pādişāh-ı ‘azīmüş-şān**)210b/16
 [=2]
 ‘**azīz**: (Ar.) [زَعِز] Değerli, saygın.
 ‘a. 208a/18
 [=1]
 ‘**azm**: (Ar.) [مَزَع] Azim.
 ‘a.+(‘**azm etmek**) 202b/18
 [=1]
 ‘**azze**: Aziz ve şanı büyük olsun, büyük ve aziz oldu (meâlinde).
 ‘a. 211a/23
 [=1]
bāb: (Ar.) [بَاب] 1. Kapı. 2. Konu.
 b.+da 208a/22, 211b/22, 220b/11
 b.+ında 202a/17
 b. 201b/06
 [=5]
baba: (Far.) [بَاب] 1. Baba. 2. Ata.
 b. 204a/14
 b.+dan 204a/14
 b.+sı 208a/11, 210a/07
 b.+sından 208a/13
 [=5]
bābül-ebvāb: (Ar.) Babil şehrinin kapıları.
 b.+da 207b/21
 [=1]
bād: (Far.) [دَاب] Rüzgar, yel.
 b.+(**hıfk-i sipihr-i bād-ı mesīre**)
 205b/0
 [=1]

ba'de-hā: Bundan sonra, ondan sonra.

b. 206b/18

[=1]

ba'dehū: Daha sonra.

b. 204b/01, 206a/16, 206b/13,
208a/02, 208b/05, b. 211a/20
211a/22, 212a/24,
213a/07, 215b/15, 215b/19, 217a/06,
217a/08, 218a/12, 218b/11

[=15]

ba'de'l-müşāvere: Danıştıktan sonra.

b. 220b/12

[=1]

ba'del-vefāt: Vefatından sonra.

b. 219b/08

[=1]

bāg-çe: (Far.) [باغچه] Bahçe.

b. 206a/15

[=1]

bağışla-: Bir mal veya hakkı karşılık

beklemeden birine vermek, teberru etmek.

b.-dı 214b/01

[=1]

bağlat-: Bağlama işini yaptırmak.

b.-dı 213b/02

[=1]

baħr: (Ar.) [بحر] Deniz.

b. 216b/09

b.+(baħr 201a/25

b.+(cānib-i baħr-i şimālī) 207b/16

b.+de (cānib-i berr u baħr) 201a/13

b.+den (cānib-i baħr) 201b/25

b.+dür 207b/07

b.+i 219b/04

[=7]

baħş: (Far.) [بخش] Bağışlayan.

b.+a (südde-i murād-baħş) 206a/10

[=1]

bā'ış: (Ar.) Yol açan, sebep olan.

b. 217a/14

b.+i 206a/16

[=2]

bağ-: Bakmak.

b.-mayup 204a/14

[=1]

bağıyyetü's-seyf: (A) Kılıçtan geriye kalan.

b. 203b/22

[=1]

bāķī: (Ar.) [باقی] 1. Kalıcı, ölümsüz.

2. Artan, geri kalan.

b. 203a/25, 216b/15,

216b/23, 219b/22

b.+dür 209b/09, 211a/08

[=6]

bālā: (Far.) [بالا] Yukarı, üst.

b.+(bālā-i ħiṣār) 203b/18

b.+(rū'yā'-pīş-bünyān-ı 'ālem-i

bālā) 202a/09)

[=2]

balıķçı: (is.) Balık tutan veya satan kimse

b.+ları 218b/18

[=1]

bām: (Far.) [ماب] Dam, çatı.

b.+(bām-ı 'arş) 204b/03

b.+dan (revzen-i bām) 220b/02

b.+ına 205b/22

b.+ları 205b/16

[=4]

bānī: (sf.) 1. Kurucu (kimse).
2. Yapan (kimse).
b.+(**bānī vü āmir**) 206b/04
b.+(**pādişāh-ı bānī**) 212b/09
b.+si 205b/08, 206b/13, 208a/09,
211a/09
b.+si ('āmīr ü bānī) 212b/04
b.+sinüñ 219a/07
b.+(**bānī'-i evvel-i şehir**) 216a/19
[=9]
bāra: Aynı gerilimdeki besleme hattı veya çıkışların toplandığı ve dağıtıldığı boru veya iletken çubuk veya lama.
b. 212b/02
[=1]
baraş: Tedavi edilmesi mümkün olmayan ve vücutta beyaz lekeler meydana getiren bir hastalık.
b.+(**maraz-ı baraş**) 208a/16
[=1]
bārınak: Barınılacak yer, melce.
b. 205b/17
[=1]
bāri: (Far.) [عراب] Hiç olmazsa, en azından.
b. 205a/08, 215b/12, b. 213b/06
[=3]
baş-: Vücudun ağırlığını verecek bir biçimde ayak tabanını bir yere veya bir şeyin üzerine koymak.
b.-up 213b/13
[=1]
başıl-: Basma işine konu olmak veya basma işi yapılmak.

b.-dı 204b/02
[=1]
başiret: (Ar.) [تريصب] Görüş, ileriye görme gücü.
b.+lerin (**āyine-i başiret**) 202a/19
[=1]
baş: (A.) [طسب] Yayma.
b.+(**baş-ı hān-ı ni'met**) 220a/09
b.+(**baş-ı hān-ı ni'met**)
b. 220a/10
[=2]
baş: (is.) 1. Anatomi İnsan ve hayvanlarda beyin, göz, kulak, burun, ağız vb. organları kapsayan, vücudun üst veya önünde bulunan bölüm, kafa, ser 2. Bir topluluğu yöneten kimse
b. 204a/08
b.+(**baş ettirmek**) 215a/13
b.+(**baş u can**) 201a/08
b.+ı 204a/15
b.+ını 205a/09, 205a/12
b.+ları 204a/09
[=7]
başka: (sf.) Bilinenden ayrı, değişik, farklı, özge .
b. 206b/13, 213a/10
[=2]
başla-: Bir işe girişmek, harekete geçmek.
b.-dılar 203a/11, 204a/06, 204a/10
[=3]
başlu: Başlı olan.
b. 217b/24
[=1]
bātil: (Ar.) [لطاب] Hükümsüz, boş.

b. 211b/25
b.+ları (me'āl-i i'timād-ı bāṭıl)
220a/22
[=2]
bā-vücūd: (Far. Ar. b. zf.) Vücutla
b. 219a/17
b.+(bā-vücūd-ı şāhid)
[=2]
bayrām: (Ar.) Millî veya dinî bakımdan
önemi olan ve kutlanan gün veya günler.
b. 215b/06
b.+ı 215b/11
[=2]
ba'z-: (Far.) 1. Tekrar. 2. Açık.
b.+(ba'z) 216b/08
b.+(ba'z-ı āşār) 212b/17, 215a/24
b.+(ba'z-ı aḥbār) 216b/06
b.+(ba'z-ı bed-kīş) 209b/18
b.+(ba'z-ı edviye) 214a/12
b.+(ba'z-ı kütüb-i Tevārīḥ-i
Rūm'da) 212a/25
b.-ı 207b/20, 210b/05
b.+(ba'z-ı mebānī vü me'ābid)
209b/11
b.+(ba'z-ı vīrāne) 219b/24
[=11]
bāzer-gān: (Fars. Bazargan) Bezirgan
kelimesinin eski metinlerde rastlanan şekli.
Tüccar, tacir. Yahudiler için kullanılır.
b. 218b/19
b. 218b/18
[=2]
ba'zı: (Ar.) [ضعب] Kimi.
b. 207a/18

b.+lar 203a/02
b.+larıñ 207a/22
b.+larınuñ 220b/24, 220b/25
[=5]
bāzū: (Far.) [بازو] Kol, güç.
b.+ya 204b/22
[=1]
bedel: (Ar.) [بدل] [بدل] edeller.
b.+(bedel olmak) 204b/04
[=1]
beden: (Ar.) 1. Canlı varlıkların maddi
bölümü, vücut. 2. Vücutun, baş, kol ve
bacak dışında kalan bölümü, gövde.
b. 217b/14
b.+indedür 205a/08
b.+inden 205a/12
b.+inüñ 213b/20
[=4]
bed-kirdār: Far. b. sf. Sözü hareketi kötü
olan.
b.+(küffār-ı bedkirdār) 203a/14
[=1]
bed-kīş: (F.)Kötü dinli, dinsiz.
b.+lerüñ (ba'z-ı bed-kīş) 209b/18
[=1]
beg: (is.) Bir beyliğin, küçük bir devletin
başında olan kimse, emir, prens.
b. 202b/24
b.+ler 201a/07, 204a/02, 218a/06
b.+leri 218a/03
b.+lerine 206a/18
b. 213b/10
[=7]
be-gāyet: (Ar. zf.) Pek çok, aşırı, son

derece, pek ziyade.

b.+(**be-gāyet-i fişk u fesād**) 218

[=1]

begen-: Benzerleri arasından birini seçip ayırmak.

b.-meyüp 217a/04

[=1]

beglik: Beylik.

b.+her 215a/07

[=1]

behā: (Far.) [اهب] Değer, kıymet.

b.+sın 218b/23

[=1]

behāne: (Far.) [مناهب] Bahane, sebep.

b. 203b/22, 206b/16

[=2]

behār: (Far.) [راهب] İlkbahar.

b. 216b/10

[=1]

be-her: (Far.) [رهب] Her, her biri.

b. 214b/07

b. 208b/20

[=2]

behişt: (Far.) [تشهب] Cennet.

b.+de. (**muḳaddeme-i kitāb-ı heşt**

behişt) 201b/20

[=1]

beḳā: (Ar.) [اقب] Kalıcılık.

b.+yāsı 212b/16

[=1]

beḳāyā³: (Ar.) [اىاقب] Geriye kalanlar; kalıntılar.

b.+(**beḳāyā³-i āsār**) 207b/13

b.+(**beḳāyā³-i bed-keşān**) 220a/20

b.+(**beḳāyā³-i rūsūm u ıtlāl**) 205b/10

[=3]

bekr: (Ar.) [ىركب] Genç erkek deve.

b.+e (**diyār-ı bekr**) 210a/02, 210a/07

[=2]

belā: (Ar.) [الب] Felaket, musibet.

b. 213a/01

[=1]

belāgat-nişān: (Ar.) [تغالب] Kusursuz söz söyleme.

b.+ (**beyān ü esālīb-i kelām-ı**

belāgat-nişān) 201a/22

[=1]

belde: (Ar.) [دللب] Kent.

b.+(**belde-i ṭayyibe**) 206a/09

[=1]

beldetün: [دللب] Kentler.

b. 204b/17

[=1]

belend: (Ar.) 1. Kent. 2. Memleket.

b. 219b/06

b.+(**belend ü mehīb**) 202a/06

b.+(**kūs-i belend-āvāz**) 203b/09

[=3]

belki: (bağ.) Olsa olsa, ya ... ya ..., ihtimal.

b. 215a/17

[=1]

Ben i-ümeyye: Emeviler.

b.+de 210b/23

[=1]

ben: (Ar. zf.) Olabilir, ihtimale göre, muhtemelen.

b. 205a/08

b.+a 203a/25

b.+den 203a/19
b.+e (baña) 214a/25
[=4]
benāt: (Ar.) [تانب] Kızlar.
b.+(**benāt-ı kayāşira**) 218b/10
[=1]
bende: (Far. is.) Kul, köle.
b.+(**bende-i fermān olmak**) 208b/18
[=1]
beñzer: (sf.) Nitelik, görünüş ve yapı bakımından bir başkasına benzeyen veya ona eş olan,benzeri, müşabih, mümasil.
b. 216a/24
[=1]
berāyā: (Far.) Halk, vergi ödemeyen kılıç ehli Müslüman halk, zıddı: reâyâ.
b.+(**re'āyā vü berāyā**) 209b/08
[=1]
berekāt: (Ar.) [تاكرب] Bereketler.
b.+ıyla 220b/05
[=1]
bereket: (is.) Bolluk, gürlük, ongunluk, feyiz, feyezan.
b. 216b/16
b.+(**bereket-i mu'ālecet**) 208a/23
[=2]
ber-geşte: (Far. birl. s.) Bahtsız.
b.+larıñ 469b/21 (Far. birl. s.) Zamanı dönmüş, günü dönmüş, bahtsız.
b.+(**ber-geşte-i-rüz-gār**) 205b/12
[=1]
bergös: (Yun.) Kule, Bugün bazı yer isimlerinde burgaz olarak yaşayan kelime.

b. 217b/13
b.+uñ 217b/13
[=2]
ber-ķarār: (Far. Ar.) [رارقرب] Yerinde duran, karar eden.
b.+(**ber-ķarār u pāy-dār**) 219a/19
b.+(**şābit ü ber-ķarār olmak**) 219a/10
[=2]
berr: (Ar.) [رب] Toprak.
b.+(**cānib-i berr**) 201a/13
[=1]
berri: (Ar.) [عرب] Kara ile ilgili.
b.+(**diyār-ı berri**) 219b/04
[=1]
berü: Beri.
b. 206a/01
[=1]
beste: (Far.) [هتسب] Kapalı.
b.+(**beste-i zencir**) 204a/17
[=1]
beş biñ elli iki: Sayı (beş bin elli iki).
b. 219b/02
[=1]
beş biñ yedi yüz elli: Sayı (beş bin yedi yüz elli).
b. 209a/03, 219b/09
[=2]
beş biñ: Dört bin dört yüz doksan dokuz dan sonra gelen sayı.
b. 209a/14
[=1]
beş yıl: Beş yıl.
b. 209b/16
[=1]

beş yüz: Dört yüz doksan dokuzdan sonra gelen sayı.

b. 213a/17

[=1]

beş: (is.) Dörtten sonra gelen sayının adı.

b. 203b/25, 212b/13

b.+er 204a/10

[=3]

beşâret: (Ar.) [تراشِب] Müjde.

b.+(**beşâret- i gaybî**) 202b/01

b.+(**beşâret-i hâzret-i 'isâ** 210a/25

b.+(**beşâret-i lâ-reybî**) 202a/08

b.+(**beşâret olmak**) 219a/04

b.+(**hadîş-i beşâret-tazmîn**) 201b/10

b.+den (**işâret-i pür-beşâret**) 220b/09

[=6]

beşâret-tazmîn: (Ar.) [تراشِب نِي مَضْت]

Zarar ödeme, tazminat verme, zarar karşılama.

b.+(**hadîş-i beşâret-tazmîn**) 201b/10

[=1]

beşâyir: Sözleşme, anlaşma, bırakışma.

b.+(**ilkâ' -i ilhâmât ü beşâyir-i**

menâmât ü vâkı'ât) 202a/11

[=1]

be-şehr: (Far.) Be kelime başına gelerek ile, için, -e kadar, -e göre anlamları verir. Şehre kadar.

b.+(**duhûl-i hâzret-i sultân**) 20

b.+(**be-şehr-i İstanbul**)

b. 205a/24, 205a/24, 205a/24,

205a/24, 205a/24

[=6]

beşerî: (Ar.) [عرشِب] İnsanlıkla ilgili, insanî.

b.+den (**endâze-i beşerî**) 207b/10

[=1]

beşik: (is.) Bebekleri yatırmaya ve sallayarak uyutmaya yarayan, tahta veya demirden yapılmış sallanır bir tür küçük karyola.

b. 208b/22

[=1]

beṭâlise: Yūnān pādīşāhlarına “beṭâlise” denirdi.

b. 208a/07

[=1]

bey: (Ar.) [عَيْب] Küçük toplumun başkanı.

b.+(**bey eylemek**) 218b/18

b. 218b/22

[=2]

beyân: (Ar.) [نَايِب] Açıklama, ifade etme, dile getirme.

b.+(**beyân-ı vâkı'**) 201b/24

b.+(**beyân etmek**) 213a/07

b.+(**beyân eylemek**) 206b/19,

214b/10

b.+(**beyân olunmak**) 206b/13,

213a/13, 216a/07, 219a/21

b.+(**beyân ü esâlîb-i kelâm-ı belâgat**)

b.+ına 206b/15

[=10]

beyin: (is.) Muhakeme, usa vurma.

b.+inde 216b/11

[=1]

beyne'n-nās: İnsanlar arasında.

b. 204a/23
[=1]

beyt: (Ar.) [تبي] Beyit.
b. 201a/11, 202b/09, 202b/19,
204b/18, 205b/18, 211a/04,
214b/21, 219a/22, 220a/17
b.+(**beyt-i āb-dār**) 205b/18
[=10]

beytül-makdis: Kutsal.
b. 208b/24, 209b/20, 210b/10,
218a/10
b.+de 215b/13
b.+den 220b/15
b.+e 217a/04
b.+e 215a/21
[=8]

bezl: (Ar.) [لذب] Şaka, latife.
b.+(**bézl ü isrāf**) 204a/22
[=1]

bıraḳ-: 1. Elde bulunan bir şeyi tutmaz
olmak. 2. Koymak.
b.-up (**bıraḡup**) 204a/06
b.-dıkları 215b/06
b.-dılar 215b/06, 216b/02
[=4]

bī-’asker: Askersiz.
b.+(**şemşir ü ceng ü bī-’asker**)
[=1]

bī-dīn: (F.-A.) [ندىب] Dinsiz.
b.+e (**kāfir-i bī-dīn**) 212a/03
[=1]

bī-emān: (Far.) [نامىب] Amansız.
b. 215a/10
[=1]

bī-endāze: (Far.) Düşünmeyen,
umursamayan.
b.+(**’asker-i bī-endāze**) 209a/05
[=1]

bī-gāne: (Far.) [نگيب] Yabancı.
b. 201a/06
[=1]

bī-hāblıḳ: Uykusuzluk.
b.+dan 203a/07
[=1]

bī-ḥad: (F.-A.) [دحىب] Sınırsız.
b. 217b/15
[=1]

bī-ḥamdillāhi: (Ar.) [للامحب] Allah’a
şükürler olsun.
b. 208b/17
[=1]

bī-ḳiyās: (Far. Ar. b. sf.) Ölçüsüz.
b.+(**ḥaşmet-i bī-ḳiyās**) 209a/05
[=1]

bil-: Bir şeyi anlamış veya öğrenmiş
bulunmak.
b. 207a/05
b.-e 218a/03
b.-en 218b/25
b.-üp (**muḳarrar bilmek**) 202b/02
b.-ürdi 204a/20, 214b/07, 215b/03
b.-ürler 220b/23
[=8]

bi-lād: (Ar.) [دالب] Beldeler.
b. 207a/12
b.+(**bilād-ı şām u mısr**) 213a/23
b.+(**bilād-ı ’ālem-i ekvān**) 214b/21
b.+(**sāyir-i bilād**) 219b/01

b.+uñ 208b/01
b. 208b/24
b.+(**bilād-ı ʿālem-i ekvān**)
b. 214b/21, 214b/22
[=7]
bi'l-cümle: Bütün, hepsi.
b. 203a/25
[=1]
bildür-: -e Herhangi bir şeyi haber vermek.
b.-düklerinde 211b/23
[=1]
bile: bağlaç Da, de,
b. 204a/23, 214a/01
[=2]
bil-külliyeye: (Ar. zf.) Büsbütün, bütün
bütün.
b. 210a/11, 210a/16, 212a/22,
214b/18,218b/03
[=5]
biñ altı yüz yigirmi: Bin altı yüz on
dokuzdan sonra gelen sayı.
b. 218b/04
[=1]
bin beş yüz: Bin dört yüz doksan dokuzdan
sonra gelen sayı.
b. 217b/22
[=1]
biñ iki yüz: Bin yüz doksan dokuzdan sonra
gelen sayı.
b. 219a/17
[=1]
biñ on beşinci: Bin on beş sayısının sıra
sıfatı.
b. 211b/05

[=1]
biñ yigirmi iki: Bin yirmi birden sonra gelen
sayı.
b.+ye 211b/15
[=1]
biñ yüz yigirmi: Bin yüz on dokuzdan sonra
gelen sayı.
b. 212b/06, 212b/07
[=2]
bin-: Yüksek bir şeyin veya bir hayvanın
üstüne çıkıp ayak sallandırmak.
b.-üp 205a/19
b. 212b/24, 220a/16
[=3]
binā: (Ar.) [ءانب] Yapı.
b. 217b/10
b.+(**binā etmek**) 207b/22, 214b/19,
217a/17, 217a/22
b.+(**binā ettirmek**) 217b/14, 217b/23
b.+(**binā eylemek**) 209b/05, 215a/24,
216b/12, 218b/12, 220b/07
b.+(**binā i düp**) 207b/21
b.+(**binā olunmak**) 206a/16, 219a/10
b.+dur 219a/13
b.+laruñ 216a/25
b.+sı 206b/13, 215b/22
b.+sıdur 219a/12
b.+sına 206a/11, 216a/24, 217a/24,
219a/11, 220b/14
b.+sından (**ibtidāʿ-i binā**) 219a/15
b.+sinuñ 219a/07
[=27]
bināʿ: (Ar.) Yapı.

b.+(binā³-i ḥazret-i süleymān)

220b/15

b.+(binā³-i 'āl ī-esās) 205b/07

[=2]

bir gün: Herhangi bir gün.

b. 217b/20, 220a/08

[=2]

bir: isim 1. Sayıların ilki 2. Bu sayıyı gösteren 1 ve I rakamlarının adı 3. sıfat Aynı, benzer 4. sıfat Beraber 5. sıfat Bu sayı kadar olan 6. sıfat Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren (sayı) 7. sıfat Tek 8. sıfat Eş, aynı, bir boyda 9. sıfat Ortaklaşa olan, birleşik, müşterek 10. sıfat Değer, önem bakımlarından birbirinden farksız, birbirine eşit, birbirine.

b. 202b/09, 202b/18, 203a/09,
203a/21, 203b/04, 203b/14,
203b/17, 204a/12, 204a/20, 204a/22,
205a/04, 205a/08, 205a/18, 205a/22,
205a/25, 205b/17, 206a/13, 206b/11,
207a/01, 207a/24, 207b/22, 207b/22,
208a/18, 208b/09, 208b/24, 209a/07,
209a/11, 209a/12, 209a/19, 209b/02,
209b/05, 210a/15, 210a/21, 210b/16,
211a/21, 211b/25, 212a/03, 212a/12,
212b/09, 212b/12, 212b/14,
212b/23, 212b/24, 213a/02, 213a/10,
213b/06, 213b/10, 213b/17,
213b/19, 213b/21, 213b/22,
213b/25, 214a/11, 214a/13, 214a/23,
214b/02, 214b/04, 214b/10,
214b/10, 214b/20, 214b/22,
215a/14, 215a/18, 215a/19, 215b/01,

215b/04, 215b/04, 215b/06,

215b/13, 215b/24, 216a/21,

216b/02, 216b/12, 216b/21,

217a/06, 217a/11, 217a/13, 217a/13,

217a/15, 217a/18, 217a/ 21,

217a/24, 217a/25, 217b/05, 217b/05,

217b/08, 217b/18, 217b/22,

217b/24, 218a/05, 218a/25, 218b/07,

218b/18, 218b/20, 219a/13,

219b/03, 219b/06, 219b/06,

219b/12, 220a/24, 220b/01,

220b/02, 220b/07, 220b/10,

220b/13, 220b/17

b.+er 206b/14

b.+i 201a/15, 201a/16, 202a/09,

202a/12, 207b/20, 214a/22, 216b/05,

216b/05, 216b/06

b.+idür 213a/17

b.+inde 218b/04

b.+ine 202b/03, 204b/05

b.+inüñ 210a/03

b.+isi 219a/11

[=122]

birbir: (birl. zamir) İki veya daha fazla şey ya da kimsenin yerini tutar.

b.+ini 206b/24

b.+lerine 203b/06

[=2]

birer: (sıf.) Herkese bir.

b. 215b/04, 215b/06, 215b/06

[=3]

biri: (zam.) 1. Bir tanesi 2. Bilinmeyen bir kimse.

b. 208a/02

b.+nün 218b/10
b.+si 207b/02, 216a/19, 217b/08
[=5]
biribiri: (birl. zamir) İki veya daha fazla şey ya da kimsenin yerini tutar.
b.+ne 207b/03
[=1]
birkaç: (sf.) Çok olmayan, az sayıda, az.
b. 202a/19, 205a/02, 205a/04,
210a/08, 211b/13, /10, 219b/24
[=7]
birün: (Far.) [ون] 1. Dış. 2. Dışarı.
b.+(**birün-ı gün-â-gün**) 216b/25
b.+(**birün olmak**) 201b/02
b.+(**şa 'b u birün**) 207b/11
b. 215b/24
b.+(**derün u birünü**)
[=4]
bisât: (Ar.) [طاسب] Yaygı.
b.+(**neşr-i bisât-ı 'işret**) 220a/10
b.+(**mu' aşır-ı bi' şet-i**
hayru'l-beşer)210a/17
[=2]
bisyâr: (Far.) [رايسب] Çok.
b.+(**bisyâr-ı maqtül olmak**) 211a/03
b.+(**meşakkat-i bisyâr**) 203b/18
[=2]
bî-ta 'b: (F.-A.) [باتيب] Yorgun, takatsiz.
b. 207b/06
[=1]
bî-terâhî: Gayretsiz üşengeç olmak.
b. 214b/05
[=1]
bî-timâr: Bakımsız olmak.

b.+(**bî-timâr olmak**) 213a/01
[=1]
biz: zamir 1. Çokluk birinci kişiyi gösteren söz 2. Bazen teklik birinci kişi zamiri "ben" yerine kullanılan bir söz.
b. 201a/08, 217a/13
b.+den 201a/09
[=3]
bî-zâr: (Far.) [رازيب] Bıkmış, usanmış.
b.+(**bî-zâr olmak**) 204a/14
[=1]
biz-zarûre: (Ar. zf.) Zorunlu olarak.
b. 219b/18
[=1]
biz-zât: (Ar. zf.) Şahsen.
b. 202b/13, 205b/22
[=2]
boğaz: (is.) İki denizi birbirine bağlayan, biçimleri, uzunluk ve genişlikleri, üzerindeki akıntı ve düzenleri gibi özellikleriyle ayrımlı dar su geçidi.
b.+uñ 207b/19
[=1]
boğazlan-: Boğazlama işine konu olmak veya boğazlama işi yapılmak.
b.-mış 214a/13
b.-up 214a/17
[=2]
boyun: (is.) Anatomi Gövdenin başla omuz arasında kalan bölgesi.
b.+una 217b/06
[=1]
boz-: Bir şeyi kendisinden beklenen işi yapamayacak duruma getirmek.

b.-ar 212a/02

[=1]

bozul-: Bozma işine konu olmak .

b.-ması 212a/06

[=1]

bölük: (is.) Bir bütünden ayrılmış olan .
parça, kısım.

b. 204a/05, 204a/05

[=2]

böyle: (sf.) 1. Bunun gibi, buna benzer 2.

(zf.) Bu yolda, bu biçimde, hakeza.

b. 206a/03, 211b/25, 218a/09

[=3]

bu: (sf.) 1. Yerde, zamanda veya söz zincirinde en yakın olanı gösteren bir söz 2.
(zam.) En yakında bulunan bir varlığı veya biraz önce anılan bir şeyi işaret yolu ile belirtmek için kullanılan bir söz.

b. 201a/01, 201a/07, 201a/12,
201a/23, 201b/03, 201b/10, 202a/10,
202a/12, 202a/19, 202b/01, 202b/09,
203a/06, 203a/06, 203a/16, 203b/22,
203b/23, 204a/10, 204a/24, 204b/06,
204b/18, 205a/16, 205b/05, 05b/18,
206a/09, 206a/24, 206b/09, 206b/16,
206b/16, 207a/12, 207a/13, 207a/15,
207a/19, 207a/21, 207b/02, 207b/05,
207b/10, 207b/12, 207b/12, 07b/13,
207b/24, 208a/04, 208a/09, 208a/11,
208b/02, 210b/08,
210b/14, 211a/08, 211a/10, 211a/15,
211a/21, 211b/01, 211b/12, 11b/16,
211b/17, 211b/19, 212a/04, 212a/25,
212b/12, 212b/15, 212b/17, 13a/10,

213b/06, 213b/18, 213b/21, 14a/05,
214a/07, 214a/09, 214a/16, 214a/21,
214a/24, 214b/16, 215a/08,

215a/20, 215b/06, 215b/14, 216a/01,
216a/07, 216a/09, 216a/11, 216a/15,
216b/19, 218a/09, 218a/16, 218a/17,
218a/21, 218a/24, 219a/02, 219a/10,
219a/21, 219b/05, 219b/07, 19b/08,
220b/09, 220b/11

b.+dur 211b/03, 216a/12, 216b/06

b.+nda 214b/22

b.+ndan 208a/06, 212b/20, 215b/11

b.+nı 214a/12

b.+nlar 215b/21

b.+ña 208a/05, 215b/20

b.+nuñ 210b/12, 210b/15, 210b/22

b.+rada 216a/10

[=109]

bu: (Far.) [و ب] Koku.

b.+larda 217a/13

[=1]

buḳā': (Ar.) [و ع ق ب] Yer, diyar.

b.+(**buḳā'**-ı **ma'mūre**) 207a/12

[=1]

bul-: (f.) 1. Bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak. 2. Kaybedilen şeyi tekrar bulmak. 3. Ulaşmak.

b. 214b/02

b.-a 215a/24

b.-asın (**şıḥhat bulmak**) 214b/03

b.-ayın 215a/19

b.-dı 209a/08, 209a/22, 213b/19,
216a/15

b.-dı (**imtidād bulmak**) 208a/17

b.-dı (**istimrār bulmak**) 209b/15

b.-duğdan 208b/01

b.-duğlarınıñ 215a/03

b.-ıcağ (**vuşūl bulmak**) 218b/25

b.-madılar (**furşat bulamamak**)

204b/19

b.-miş (**vuķū' bulmak**) 210b/25

b.-up 217a/12, 218b/18

b.-up (**imtidād bulmak**) 202a/14

b.-up (**iştihār bulmak**) 211a/16

b.-up (**zevāl bulmak**) 210a/11

b.-ur 210b/19

b.-urdu (**feth u nuşret bulmak**)

214a/05

[=22]

buldān: Belde ve beled, beldeler, şehirler, iller, memleketler.

b.+da (**ta' rīh-i buldān**) 216b/17

[=1]

Bulgār: Slâvların güney kolundan olan bir halk veya bu halkın soyundan olan kimse.

b.+(**hudūd-ı bulgār ve rūs**) 212b/09

[=1]

bulun-: (f.) Elde edilmek, ele geçirilmek.

b.-anlara 204a/20

b.-anlara (**hıdmet bulunmak**)

206a/19

b.-dılar (**hāzır bulunmak**) 203b/05

b.-madı 218b/15

b.-mağā 203a/18

b.+mağla 211b/17

b.-mağ (**hāzır um ü heyyā bulunmak**)

212b/21

b.-mayup 218a/14

b.-up 205a/18, 211b/16

[=10]

burc: (Ar.) [جرب] Burç, kale duvarlarından daha yüksek, yuvarlak, dört köşe veya çok köşeli kale çıkıntısı.

b.+(**burc-ı eflāk-i müstedirī**) 205b/01

[=1]

burhānū's-sālifin: ?

b. 211a/23

[=1]

burivāyet: Başkasından duyulanı anlatma, Peygamberimizden işittiklerini veya Sahabeden duyduklarını, birisinin başkasına anlatması.

b. 216b/19

[=1]

burūc: (Ar.) [جورب] Burçlar.

b.+a 204a/03

[=1]

būse: (Far.) [سوب] Öpücük.

b.+(**būs etmek**) 208b/19

[=1]

but-perest: (Far.) [تسرپ تب] Putperest, puta tapan.

b. 218a/10

[=1]

buyur-: (f.) 1. Saygılı ifadede “etmek, eylemek, yapmak” anlamlarında kullanılır.

2. Bir şeyin yapılmasını emretmek.

b.-dı 214b/16

b.-dılar (**teveccüh buyurmak**)

206a/23

b.-duğda 202a/18

b.-mışdur 211a/20

b.-mişlar (**hiṭāb buyurmak**) 212a/10
b.-up (**ḥabs buyurmak**) 205a/22
[=6]
buyurıl-: (f.) 1. Emredilmek. 2. Saygılı ifadede “olunmak, yapılmak, edilmek” anlamında kullanılır.
b.-dı (**ḥabs buyurulmak**) 205a/18
b.-miş (**hiṭāb buyurulmak**) 211b/14
[=2]
bünyād: (Far.) [داینب] 1. Temel, kök.
2. Yapı, bina.
b.+(**bünyād etmek**) 214b/23, 217a/18
b.+(**bünyād eylemek**) 217a/13
b.+(**bünyād olunmak**) 206a/15
b.+(**bünyād urmak**) 217b/03
b.+ına 220b/10
b.+ını 217a/19
[=7]
bünyān: (Ar. is.) Yapı, bina.
b.+(**rif’at-i bünyān ü metānet-erkān**)
220b/14
b.+ı 220a/24
b.+ına 219b/22, 220b/07
[=4]
bünyānī: (Ar. is.) Yapı, bina.
b.+(**’ünvān-ı inṣā’-i bünyānī**)
209a/10
[=1]
büt: (Far.) [تب] put.
b.+e 213b/04
b.+here 213b/03
[=2]
büt-perestī: (Far.) [تسرپ تب] putperest, puta tapan.

b.+yi (**kīṣ-i büt-perestī**) 209b/19
[=1]
büt-şikenlik: Put kıran.
b. 205b/21
[=1]
büyü-: Organizmanın bütününde veya bu bütünün bir bölümünde, boyutlar artmak, irileşmek, eskisinden büyük duruma gelmek.
b.-miş 214a/02
[=1]
büzürg: (Far.) [ررب] 1. Büyük. 2. Ulu.
b.+den (**hiṣār-ı büzürg**) 203b/16
[=1]
cāh: (Far.) [ج] Makam, mevki.
c.+ (**pādiṣāh -ı şāhib-i cāh u ‘ālī-kadr**) 210a/21 [=2]
cāhiliyyet: (is.) Bilgisizlik.
c.+(**te’aṣsub-ı cāhiliyyet**) 203b/16
[=1]
caḥīye: Araplarda Müslümanlıktan önceki çağ.
c.+(**nār-ı caḥīye**) 220a/22
[=1]
cālis: (C. Cüllās) Oturan, oturucu, cülûs eden.
c.+(**cālis olmak**) 210b/17
[=1]
cām: (Far.) [جام] Cam.
c.+larınıñ 205b/16
[=1]
cāmel: (Ar.) [لمج] Deve.
c.+erin 203a/02
[=1]

cāmi[?]: (Ar.) [عاج] Cami.
 c.+(**cāmi**[?]-i **şerif**) 215b/24
 [=1]

cān: (Far.) [اناج] 1. Ruh. 2. Can. 3. Sevgili.
 c. 217b/06
 c.+(**cān ü dil**) 220b/05
 c.+(**sinān-ı cān-feşān**) 203b/07
 c.+dan (**ser ü cān geçmek**) 205a/11
 c.+ı 204a/15, 215b/13
 c.+larına 220b/22
 c.+umuzu (**baş u can**) 201a/08
 [=8]

cānavar: (is.) Kurt, domuz vb. cana kıyan yaban hayvanı.
 c.+lar 218a/12
 [=1]

cānib: (Ar.) [بناج] Taraf.
 c.+(**cānib-i baħr**) 201b/25
 c.+(**cānib-i baħr-i şimālī**) 207b/16
 c.+(**cānib-i berr u baħr**) 201a/13
 c.+(**cānib-i cen ü bumaşr ı ĩurūm**) 210b/25
 c.+(**cānib-i cenūbī**) 204b/22
 c.+(**cān i b-iġarbī-i şimālī-i deryā**)
 c.+(**cānib-i maġrib**) 211a/01
 c.+(**cānib-i memālik-i makedon**) 208b/07
 c.+(**cānib-i şerif**) 212a/09
 c.+(**cānib-i şimāl**) 204b/21
 c.+de 202a/02
 c.+inde 203b/25
 c.+inden 202a/01, 202a/02
 [=14]

cānibdeb: (Ar. is.) Taraf, cihet, yan.

c. 219b/14
 [=1]

cānibeyn: İki yön.
 c.+den 203b/07
 [=1]

cānişī: (Far.) [نیشناج] Halef, birinin yerine oturan.
 c.+ni 208b/10
 [=1]

cā-nişīn: (Far.) [نیشناج] Halef, birinin yerine oturan.
 c.+(**cā-ni şīn-i peder olmak**) 209b/15
 [=1]

cārī: (Ar.) [جارد] Geçerli, yürürlükte.
 c.+(**cārī olmak**) 205b/18
 [=1]

cāriyye: (Ar.) [عراج] Halayık.
 c.+siyle (ʿādet 201b/05
 [=1]

cāy: (Far.) [یاج] Yer.
 c.+dur 207b/22
 [=1]

cāyiz: (Ar. s. ve is.) Din ve törece işlenmesi emir veya yasak edilmediği için yapılmasında sakınca olmayan.
 c. 201a/07, 211b/21
 [=2]

cebr: (Ar.) [ربج] Zorlama.
 c. 217b/15
 [=1]

cedd: (Ar.) [دج] Ata.
 c.+(**dīn ü millet-i cedd ü pederī**) 209b/17
 [=1]

cedid: (Ar.) [دىدج] Yeni.
c.+(serāy-ı cedid) 206a/16
c.+den (nüvîd-i cedid) 202b/02
[=2]

cehd: (Ar.) [دهج] Çalışma, çabalama.
c.+(cehd ü ihtimām eylemek)
203b/14
[=1]

cehennemî: (Ar. Far.) [مهنهج] Cehennemlik.
c.+e (zebāniyye-yi cehennem)
203b/19
[=1]

celāl: (Ar.) [لالاج] Ululuk.
c.+(şîfat-ı heybet ü celāl) 220b/03
[=1]

celîl: (Ar.) [ليلج] Ulu.
c.+üñ (feth-i celîl) 206a/24
[=1]

cem²: (Ar.) [عجم] 1. Toplama. 2. Çoğul.
c.+(cem² etmek) 214a/15, 215a/10,
215a/15, 220a/07
c.+(cem² eylemek) 214a/11
c.+(cem² olmak) 203a/22, 214b/20,
217b/21
[=8]

cemā²at: (Ar.) [تجم] Topluluk.
c.+üñ 209a/20
[=1]

cemāl: (Ar.) [لامج] Yüz güzelliği.
c.+(şāhib-i hüsn-i cemāl) 220b/03
c.+(’arz-ı cemāl eylemek) 220b/02
c.+üñ (akşā-yı cemāl) 220b/08
[=3]

cemāzil-âhîr: Arabi ayların altıncısıdır.
(Arabi aylar: Muharrem, Safer, Rabiyy-ül-
evvel, Rabiyy-ül-âhîr, Cemaziyel-evvel,
Cemaziyel-ahîr, Receb, şaban, Ramazan,
şevval, Zilkade, Zilhicce'dir).
c.+esinüñ 202a/23, 202b/20
c.+üñ (cemāzil-âhîr yigirminci gün)
[=3]

cemāzil-evvel: Hicri takvime göre yılın
beşinci ayı.
c.+i 204b/14
[=1]

cemî²: (Ar.) [عيمج] Tümü.
c.+(cemî²-i leşer) 217b/02, 217b/20
c.+dür 208a/01
[=3]

cem²iyyet: (Ar.) [تيمجم] Topluluk,
toplum.
c.+(cem²iyyet-i hâss u ’avām)
220a/12
c.+i 215b/22
[=2]

cenāb: (Ar.) [بانج] Hazret.
c.+(cenāb-ı āşāfi) 211b/17
c.+(cenāb-ı şehîr ü hîşār) 201b/24
[=2]

ceng: (Far.) [گنج] Savaş.
c. 203a/23, 215a/15 c.+de 203a/08,
210a/03
c.+e 203a/01, 204b/08
c.+inde 217a/15
c.+(ceng-i sultānî olmak) 202b/09
c.+(ceng etmek) 212a/03
c.+(ceng olmak) 204b/15

c.+(**ceng ü āşüb**) 203b/05
c.+(**ceng ü cidāl**) 220a/14
c.+(**ceng ü şulḥ**) 202a/17
c.+(**şemşir ü ceng ü bî-’asker**)
[=14]
cennet-mekân: (Ar.) [ن ا ك م ت ن ج] Mekanı
cennet olan.
b.211a/25
c. 210a/13
c.+(**sultân muḥammed-i cennet-
mekân**) 201b/22
[=3]
cennet-mişāl: Cennete benzeyen.
c.+(**ma’bed-i cennet-mişāl**) 220b/13
[=1]
cenüb: (Ar.) [ب و ن ج] Güney.
c.+(**cānib-i cen ü bumaşr ı kūrüm**)
210b/25
c.+de (**cānib-i cenübî**) 204b/22
[= 2]
cerem: Ayrılmak.
c. 219b/16
[=1]
cevāb: (Ar.) [ب ا و ج] Yanıt.
c. 217a/19
[=1]
cevāhir: (Ar.) [ر ه ا و ج] 1. Mücevherler.
2. Mücevher.
c.+(**cevāhir ü le’ālî**) 205a/14
c.+(**evānî-i zerîn ü sîmin ü cevāhir**)
204/a19
[=2]
cevāmi’: (Ar.) [ع م ا و ج] Camiler.
c.+(**mesācid ü cevāmi’**) 204b/06

[=1]
cevānib: (Ar.) [و ج] [ا ن ل ا ر , yönler.
c.+i (**etrāf-ı cevānib**) 205a/21
[=1]
cevān-merd: (Far. b. s.) Cömert, asil.
c. 203b/17
[=1]
cevārî: (Ar.) [و ر ا و ج] Halayıklar.
c.+(**cevārî vü ğilmān**) 204a/18
[=1]
ceyş: (Ar.) [س ي ج] Asker.
c.+(**ceyş-i ’azîm**) 215a/15
[=1]
cezā: (Ar.) [ع ا ز ج] Ceza.
c.+sın 213b/19
[=1]
cezîre: (Ar.) [م ر ع ز ج] Ada.
c. 216b/02
[=1]
cidāl: (Ar.) [ل ا د ج] Mücadele.
c.+(**ceng ü cidāl**) 220a/14
c.+(**kıtāl ü cidāl eylemek**) 211a/02
c.+e (**ṭākat ü cidāl**) 204a/04
[=3]
cihād: (Ar.) [د ا ه ج] Din uğrunda savaş.
c.+(**şemşir-i cihād**) 204b/02
c.+(**vüfud-ı ecnād-ı cihād**) 202b/16
c.+a 203b/10
[=3]
cihān: (Far.) [ن ا ه ج] Dünya.
c.+(**sultân-ı cihān**) 205b/17
[=1]
cihān-dārlik: (Far.) [ر ا د ن ا ه ج] Büyük
hükümdar, imparator.

c. 208a/15
[=1]
cihān-gīrlık: (Far.) [ريگنادهج] Büyük hükümdar, imparator.
c.+i (**salṭanat ü cihān-gīrlık**) 207b/01
[=1]
cihet: (Ar.) [1 [جهت] Yön, taraf. 2. Sebep.
c.+(**cihet-i tervīc-i dīn-i mesīḥ**)
220b/12
c.+le 207a/03
c.+(**cihet-i tervīc-i dīn-i mesīḥ**)
c. 220b/13
[=3]
cinnī: Cinn taifesinden olan.
c.+(**ṣaḥra i cinnī**) 217a/07
[=1]
cizye: (Ar.) [عىزج] Gayrimüslim vergisi.
c. 210b/13
[=1]
cū: (Ar.) [شوج] Açlık.
c.+(**cūst u cū eylemek**) 218b/15
[=1]
cum'a gün: (Ar. is.) Perşembe ile cumartesi arasındaki günün adı.
c.+i 204b/16
[=1]
cum'a nemāz: Cuma namazı.
c.+ı 204b/16
[=1]
cum'a: (Ar.) [عىمجم] Cuma.
c. 206a/05
c.+(**cum'a-i ūlā**) 206a/04
[=2]
cūy-bār: (Far.) [رابىوج] Irmak.

c.+(**mānend-i cūy-bār**) 204a/21
[=1]
cūdā: (Far.) [ادج] Ayır.
c.+(**cūdā eylemek**) 205a/09, 205a/12
[=2]
cümle: (Ar.) [جملى] 1. Bütün, tüm. 2. Tümce.
c. 201b/23, 207a/08, 213b/24,
215a/20, 217b/08, 220a/06, 220b/12,
220b/17
c.+den 202a/12, 206b/15, 216b/19,
218b/07, 219b/22
c.+nüñ 219a/25
c.+si 203a/01, 206b/12, 207b/25,
212b/25, 214a/11, 218a/04
c.+sin 220a/21
c.+sine 214b/13
c.+sinüñ 201a/23
[=23]
cünūd: (Ar.) [دونج] Askerler.
c.+(**cünūd-ı yeñi-çeri**) 203b/13
[=1]
cür'et: (Ar. is.) Cesaret, atılganlık.
c.+(**cür'et etmek**) 203b/16
[=1]
cüşselü: (Ar.) [حىج] Gövdeli, yapılı.
c. 218a/18
[=1]
cüst: Araştırma, arama.
c.+(**cüst u cū eylemek**) 218b/15
[=1]
cüzām: (Ar.) [ماذج] Deri hastalığı.
c. 214a/09, 214b/15
[=2]

çāder: (Far.) [چادر] 1. Çadır. 2. Örtü,
kadınların giydiği örtü.

ç.+leri 203a/04

[=1]

çāh: (Far.) [چاه] Kuyu.

ç.+(çāh-ı dālālet düşmek) 209b/19

[=1]

çal-: Bir müziği dinlemeyi sağlayan aleti
çalıştırmak.

ç.-dı 205a/10

ç.-alar 217b/02

ç.-dılar 217b/08

[=3]

çañ: (is.) İçinden sarkan tokmağının
kenarlara vurmasıyla ses çıkaran madenden
araç, kampana.

ç. 217b/07

ç.+a 217b/07

ç.+lar 217b/01, 217b/08

ç.+ları 217b/02

[=5]

çāvūş: (is.) Osmanlı'da elçilik, siyasi
haberleşme, idari işler gibi önemli
görevlerde bulunan, padihaşın hizmetindeki
kimseler.

ç.+lar 204b/01, 205b/04

[=2]

çek-: (f.) Kendine doğru getirmek.

ç.-diler (el çekmek) 219b/19

ç.-mek 214a/24

ç.-meyüp 218a/18

[=3]

çekil-: (f.) 1. Askeri kuvvetlerin
gönderilmesi. 2. Bir şeyden kendi isteği ile
ayrılmak.

ç.-en 212b/17

ç.-meye 212b/22

ç.-üp (istidād çekilmek) 206a/14

[=3]

çelebî: (is.) Bektaşî ve Mevlevî pîrlerinin en
büyüklerine verilen unvan.

ç. 204b/13

[=1]

çend: (Far.) [چند] Kaç.

ç. 201a/14, 218b/15

[=2]

çep: (Far.) [چپ] Sol.

ç.+(çep ü rāst) 205b/03

[=1]

çeşm: (Far.) [چشم] Göz.

ç.+(çeşm-i i'tibār) 205b/07

[=1]

çık-: (f.) 1. Bulunduğu yerden dışarı
gitmek. 2. Bulunduğu yerden yukarı
gitmek.

ç.-dı 214a/16, 215a/10, 215b/06,
217b/10

ç.-dılar 215a/08

ç.-duğı 214a/17

ç.-up 205b/22, 213b/06, 214b/18,
215a/16, 215a/25, 215b/16,ç.

204a/01,ç. 202b/22

[=14]

çıkār-: (f.) 1. Dışarı çıkmasını sağlamak.

2. Bir yerden çıkmaya mecbur etmek.

ç.-duğdan 217a/12

ç.-mağa 204a/10
[=2]
çıkaryl-: Çıkarma işine konu olmak.
ç.-mış 208a/06
[=1]
çihār-şenbih: (Far.) Farsça 'gün' manasına gelen kelime.
çehar-şenbih: Çarşamba.
dü-şenbih: pazartesi.
penc-şenbih: perşembe.
se- şenbih: salı.
yek-şenbih: pazar.
şenbih: cumartesi.
ç. 202a/23
ç.+(çihār-şenbih gün) 204b/12
[=2]
çihār: (Far.) Dört.
ç.+(siv ü çihārum-ı halife) 208a/19
[=1]
çile: (Far.) [چله] Sıkıntı, azap.
ç. 218b/08
[=1]
Çin: Çin İmparatorluğu, birçok hanedanlıktan oluşmuş ve uzun sürmüş bir imparatorluktur.Çin'in İmparatorluk Tarihi (M.Ö. 211 - M.S 1912), dönemlerine girer. Çin'in ilk imparatorluk hanedanı olan Qin Hanedanı ile başlayıp 1912 yılında Qing Hanedanı'nın devrilmesiyle Çin İmparatorluk dönemi son bulmuştur.
ç.+i (hūdūd-ı hıtāv ü çin) 210b/19
[=1]
çok: (s.) Miktarı fazla.

ç. 203a/09, 203a/20, 212b/17,
213b/01, 220a/03
[=5]
çöz-: Çözme işine konu olmak.
ç.-di 203a/22
[=1]
çūka: Merinos yününden yapılmış yumuşak bir kumaş.
ç. 218b/10
[=1]
çü: (Far. edat) Çünkü, madem ki.
ç. 216a/15
[=1]
çün: (Far.) [چن] 1. Gibi. 2. Çünkü.
ç. 202b/01, 209a/02, 209a/19,
209b/14, 210b/17, 211a/09, 213a/08,
214a/24, 219b/01, 219b/25, 220a/17
[=11]
çünki: (Far.) [مكن وچ] Çünkü.
ç. 208b/03, 209b/20, 210b/23,
211a/22, 212a/16, 218a/02
[=6]
çünkim: (Far. edat) Çünkü, mademki,
ç. 218a/09
[=1]
çüri-: 1. Genellikle mikroorganizmaların etkisiyle, kimyasal değişikliğe uğrayarak bozulup.
ç.-di 213b/20
[=1]
da: Bağlaç.
d. 214a/05, 214b/10, 214b/17
[=3]
dād: (Far.) [داد] 1. Adalet. 2. İyilik, ihsan.

d.+(^ʔadl ü dād) 209b/05, 219b/20,
220a/06
[=3]

dāhī: (Ar.) [داهي] Deha sahibi.
d. 205a/08, 209b/16, 210a/01,
212a/11, 213b/22, 216b/06, 217a/18
d. 201a/02, 201a/04, 201a/13,
201b/01, 201b/02, 201b/03,
201b/10, 202a/09, 202b/19,
203a/06, 203a/11, 203b/03, 203b/23,
204b/09, 204b/18, 205a/08,
205b/02, 206b/09,
206b/11, 206b/14, 206b/16,
207a/03, 207a/18, 207b/20, 207b/22,
208a/07, 210a/15,
210b/08, 210b/15, 211a/17,
211b/01, 211b/22, 212a/13, 212a/22,
213a/10, 213b/19,
213b/20, 214a/09, 214a/25, 214b/12,
214b/25, 215a/02, 215a/16, 215b/05,
215b/11, 216b/05, 216b/14,
216b/16, 217a/13, 217b/09,
217b/10, 217b/23, 218a/03, 218a/07,
218a/10, 218b/02, 218b/02,
218b/23, 219b/24, 220a/19,
220b/21, 220b/23
[=69]

dahi: Da, de “Ben dahi başka bir diyara
gitmek için izin talep ederim.□
d. 212a/21
[=1]

dāhīl: (Ar.) [دلخاد] İç, içeri.
d. 203b/15
d.+(**dāhīl-i sūr**) 219a/20

d.+(**dāhīl olmak**) 202b/16, 205b/06,
216b/16
[=5]

dāimā: Her vakit, sürekli olarak.
d. 202a/10, 210a/24
[=2]

dā’ire: (Ar.) [درياد] Daire.
d.+sine 206b/25
[=1]

dā’iye: (Ar.) [ديعاد] 1. Arzu, istek. 2. İddia.
d.+sinde 208b/02
d.+siyle 219b/14
[=2]

daḳīka: (Ar.) [دقيقد] Dakika.
d. 207a/02
d.+dur 207a/03
[=2]

dāl: isim Ağacın gövdesinden ayrılan
kollardan her biri.
d. 215b/22
[=1]

ḍalālet: (Ar.) [تلالض] Sapkınlık.
d.+e (**ḍāh-i ḍalālet düşmek**) 209b/19
d.+ini 214b/11
[=2]

dāmād: (Far.) [داماد] Damat, güveyi.
d.+ı 211b/06
[=1]

dāme: (Far. is.) Tuzak.
d. 201b/05
[=1]

dānā: (Far.) [دانان] Bilgili, iyi bilen.
d.+(**ḥakīm-i dānā**) 210a/22
[=1]

dāne: (Far.) [مناد] Tane.

d.+si 207a/18

[=1]

dār: (Ar.) [راد] Yurt.

d.+(**dār-ı küfr**) 204a/24

d.+(**gubār-ı gır ü dār**) 204b/02

[=2]

dārālīg: (is.) Hükümdarlık.

d.+ını 208b/06

[=1]

darb: (Ar.) [ضرب] Vuruş.

d.+ 204a/24

d.+(**darb-ı şemşir-i 'oşmāniyān**)

219a/04

[=2]

dārul-'adl: Dar (Ar.) Önüne geldiği

kelimelere “yer, mahal, mekan” anlamları

katar; 'adl (Ar.) Adalet, hakkaniyet,

doğruluk anlamı katar. Adalet yeri

anlamındadır.

d. 209b/05

[=1]

dāstān: (Far.) [ناتساد] Destan.

d.+da 209b/13

[=1]

da'vet: (Ar.) [توعد] Çağrı.

d.+(**da'vet eylemek**) 210b/03

d.-i 220a/09

[=2]

de: Üstelik, bile anlamındaki takı.

d. 204b/14, 206a/09, 214a/16,

214b/14

[=4]

de-: Söylemek, söz söylemek.

d.-di 202b/01, 203a/13, 203a/25

d.-dikleri 212a/21

d.-dikleridür 204b/22

d.-diler 217b/12

d.-yü (diyü) 201a/09, 202a/05

[=8]

def': (Ar.) [عفد] Uzaklaştırma.

d.+(**def' olunmak**) 212a/17

[=1]

def'a: (Ar.) [عفد] Kez, kere, defa.

d. 202a/19, 216a/07, 218a/16

d.+da 203b/14

[=4]

defe'āt: (Ar.) [تاعفد] Kereler, defalar.

d.+(**defe'āt ü kerrāt**) 211a/01

[=1]

defn: (Ar.) [نفد] Gömme, defin.

d.+(**defn etmek**) 217b/25

d.+(**defn etmek**) 217a/06

[=2]

değil: (is.) Cümle içinde art arda kullanılan iki veya daha çok özneyi, tümleci, yüklemi, aralarından bazılarını olumsuzluk kavramı vererek birbirine bağlayan veya yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

d. 213a/19, 214a/08, 217a/02

d.+dür 201a/07, 201b/06

d. 202b/08

[=6]

degin: (takı) Bir işin sona erdiği zamanı ya da yeri gösteren takı, -e kadar.

d. 204a/16, 207b/04, 210a/13,

211b/07, 213a/03, 214a/06, 215a/14,

219a/10, 219a/15

[=9]
degül: (edat) Cümlelerin anlamını olumsuz yapan edat.
d. 202b/06
d.+dür 207a/17, 211b/22, 218b/07
[=4]
dehr: (Ar.) [دهر] Devir, zamane.
d.+üñ (**esâtin-i dehr**) 220b/24
[=1]
dek: 1. edat Bir işin, bir durumun sona erdiği zaman veya yer, kadar, değin. 2. Belirtilen zamanı, yeri vb.ni içine almayacak bir biçimde, kadar, değin.
d. 202b/05, 203a/06, 203a/20, 209a/16, 210b/02, 217a/14, 218a/22
[=7]
dekākīn: (Ar.) [ديكاهد] Dükkanlar.
d.+(**raḳabāt-ı dekākīn ü maḥallātı**) 205b/25
[=1]
delālet: (Ar.) [دلالت] Delillik, yol gösterme.
d. 216a/14
[=1]
dem: (Far.) [دم] Zaman.
d. 214b/15
d.+e 218a/22
[=2]
deñlü: (takı) Kadar.
d. 204a/18
[=1]
der: (Far.) [در] Kapı.
d.+(**der-i devlet**) 205a/20
d.+(**der ü divār**) 205b/15

[=2]
der-beyān: ön ek (f.) Başına geldiği kelimelere”de, içinde anlamı katar. Söylediğinin içinde anlamındadır.
d+. (**der-beyān-ı ḳayşar-ı der-gāh**)
[=1]
derd: (Far.) [درد] Dert. acı.
d.+e 214a/21
d.+i 214a/24
[=2]
derece: (Ar.) [درجه] 1. Derece. 2. Aşama.
d. 207a/02, 207a/02, 207a/03
[=3]
der-gāh: (Far.) [دهگده] Dergah.
d.+ına 203a/12
d.+ından 218b/20
[=2]
derin: (s.) Kendi ölçülerine göre yüzeyi, ağzı veya cephesiyle dibi arasındaki mesafesi fazla olan.
d.+e 205b/07
[=1]
derün: (Far.) [درن] 1. İç, içerisi. 2. Gönül.
d.+(**derün-ı ḥiṣār**) 202a/25, 205b/24
d.+(**derün-ı ḳoṣtaññiyye**) 219b/21
d.+(**derün-ı ṣehr**) 204b/05
d.+(**derün u birün**) 215b/24
d.+ı 207a/08
d.+unda 209b/01
[=7]
derünî: (Far.) [درن] 1. İç, içerisi. 2. Gönül.
d. 201a/05
[=1]

dervîşân: Dervîşân (Far.) [ن اش یورد]

dervîşler.

d. 202a/25

[=1]

deryâ: (Far.) [ا یرد] Deniz.

d.+(cānib-i ğarbî-i şimālî-i deryâ)

d.+(deryâ 207a/08

d.+(deryâ-yı 207b/07

d.+(mâ-beyn-i deryâ-yı yemen)

d. 201a/25

d.+(deryâ-yı aḥzar-ı rûm) 207a/06

d.+(deryâ-yı freng) 207b/09,

212b/14

d.+(deryâ-yı şimāl) 207a/09

d.+(deryâ-yı şimālî) 212b/15,

219a/25

d.+(sâhil-i deryâ-yı freng) 207b/04

d.+nuñ 207a/12, 207b/02

d.+yı 216b/01

d.+(deryâ'-i şimāl) 208b/01

d.+(deryâ'-i şimāl) 207b/03

[=16]

deryâ-şükûh: (f.) Azamet, ululuk, celal.

d. 202b/11

[=1]

der-zıkr: Anmak, hatırlamak, anılmak.

d.+(der-zıkr 202b/11

[=1]

dest: (Far.) [ت سد] El.

d.+(dest-i ḳudret) 219a/11

d.+i 202a/24

[=2]

dest-nişân: El izi.

d.+(dest-nişân-ı pāpım)

[=1]

devlet: (Ar.) [تلود] 1. Devlet. 2. Mevki.

d.+(a'dâ-yı dîn ü devlet) 206a/25

d.+(a'yân-ı devlet ü erkân-ı saltana)

d.+(devlet-i ḳayâşıra-i freng)

210a/10

d.+(devlet-i 'oşmāniyân) 202b/13

d.+(devlet-i 'oşmāniyye) 202b/25

d.+(devlet ü iḳbâl) 206a/03, 209b/06

d.+(devlet ü iḳbâl ü ḳapuḳulu)

206a/22

d.+(devlet ü se'âdet) 204a/11

d.+(ġâyet-ise'âdet ü devlet) 214a/03

d.+e (der-i devlet) 205a/20

d.+i 209a/20

d.+i (zemân-ı devlet) 210a/20

d.+inüñ (mülk ü devlet) 210a/01

d.+leri (sâḳa-i devlet) 205b/13

d.+lerinüñ 210a/15

[=16]

devr: (Ar.) [رود] Dönme.

d.+(devr etmek) 219b/15

[=1]

deycür: (Far.) Karanlık.

d.+(ġurra-i ġarrâ'-i rüzî, ṭarra-i ṭarr-ı

sivâd-ı şeb-i deycür) 203b/02

[=1]

deylem: Bir kabile adıdır ve ehline

"Deylemî" derler.

d.+(hind ü türk ü deylem) 220b/21

[=1]

deyr: (Ar.) [ر ى] Manastır.

d.+(deyr-i âteş-perestân) 220a/24

d.+(deyr-i küffâr-ı liyâm) 206a/02

d.+(deyr-i mecūsiyān) 220a/24
d.+(ebniye-i me'ābid ü şavāmi' ü
deyr) 209b/04
d.-ler 219b/24
[=5]
di-: 1. Söylemek, söz söylemek 2. Ad
vermek 3. Bir dilde karşılığı olmak.
d.-di 204b/20, 214a/21, 214b/03,
215a/20
d.-diler 201a/07, 214a/14
d.-dügi 216a/14
d.-dükleri 208a/07, 214a/15,
215b/02, 215b/11, 215b/14, 216a/23
d.-düm 211b/20
d.-düñ 214a/25
d.-ler 220b/06
d.-mek 208a/06, 208a/07
d.-mekden 211b/03
d.-mekdür 211b/04, 216a/11
d.-mekle 207a/25, 207b/14,
208b/08, 210a/19, 213a/16, 213a/16,
216b/03, 216b/15,219b/16
d.-miş 216a/07
d.-mişler 210b/07
d.-rler 208a/03,208a/09, 208b/23,
210a/18, 214b/25, 215b/15,
215b/21, 216b/08, 217a/15, 218a/08,
219b/11
d.-rse 214b/03
d.-rseñ 215a/19
d.-yenüñ 216a/10
d.-yü 202b/21, 203a/20, 204b/11,
204b/12, 204b/16, 205a/08,
206b/22, 208a/05,209b/11, 211b/04,

211b/11, 211b/14, 211b/18,
211b/21, 211b/23, 212a/05, 212a/10,
212a/17, 212a/19, 214a/20, 214b/05,
214b/16, 214b/24, 215b/17,
216a/06, 216a/14,217a/03, 217a/19,
218a/11, 219a/04, 220b/08
d.-ler 204a/23, 207a/22
[=79]

dīb: (Far. is.) İpekli bir kumaş.

d.+inden 213b/20

d.+ini 215b/05

[=2]

dībā: (Far.) [ابيد] İpekli kumaş.

d.+lar 218b/08

[=1]

dīde: (Far.) [ديد] Göz.

d.+(dīde-i 'aql) 205a/16

d.+(dīde-i 'ibret-bīn) 205b/17

[=2]

diger: (Far.) [رگد] Diğer, başka.

d. 212b/02

[=1]

dihī: Köyle ilgili, köylü, köye mensub.

d.+de (serīr-i fermān-dihī) 209b/14

[=1]

dik-: Bir cismi dik olarak durdurmak.

d.-diler 204a/01

[=1]

dil: (Far.) [لد] Gönül.

d. 207a/16

d.+lerince 208a/06, 214b/23

d.+üñde (cān ü dil) 220b/05

[=4]

dil-āver: (Far.) [روالد] Yürekli, yiğit.

d.+ler 203a/23
d.+leri 203b/14
d. 203b/12, 204a/09
[=4]

dil-dârlık: (Far.) [رادلد] Gönül tutan, sevgili.

d.+lar (**dil-dârlık eylemek**) 202b/04
[=1]

dile-: Birinden bir şeyin yapılmasını istemek, rica etmek, arzu

d.-di 205a/09, 218b/22
[=2]

dil-güşâ: (Far. birl. s.) Ferahlatıcı, gönülü rahatlatan.

d. 206a/14
d.+da (**serây-ı dil-güşâ**) 216b/22
[=2]

dîn: isim 1. Din b. Tanrı'ya, doğüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum, diyanet 2. Din b. Bu nitelikteki inançları kurallar, kurumlar, töreler ve semboller biçiminde toplayan, sağlayan düzen.

d. 217a/05
d.+(**ahkâm-ı dîn-i 'isevî**) 219b/20
d.+(**a'dâ-yı dîn ü devlet**) 206a/25
d.+(**cihet-i tervîc-i dîn-i mesîh**)
220b/13
d.+(**dîn-i** 213b/02
d.+(**dîn-i hakık**) 210a/01
d.+(**dîn-i hazret-i 'isâ**) 218b/13
d.+(**dîn-i islâm**) 210b/19, 212a/03,
215b/23

d.+(**dîn-i mesîh**) 210a/23, 220a/01
d.+(**dîn-i 'isâ**) 214a/08, 214b/14,
215b/21

d.+(**dîn-i 'isâ**) 220a/20
d.+(**dîn-i 'isevî**) 220a/02
d.+(**dîn ü millet-i cedd ü pederî**)
209b/17

d.+ **enşâr-ı sultân-ı dîn-i**

Muhammedî) 201a/24

d.+(**mecme'-i micâhidân-ı dîn**)
201b/10

d.+(**mübâhâse-i dîn ü millet**) 220a/12

d.+(**mütekalid-i dîn-i mesîh olmak**)
208a/24

d.+(**pîş-vâyân-ı dîn**) 220a/08

d.+(**salânat-ı dîn ü dünyâ**) 208a/25

d.+(**'ibâdet-hâne-i dîn-i**
muhammedî) 219a/18

d.+(**zuhûr-ı dîn-i müslimânî**)
210a/20

d.+i 211b/25

d.+inde 208a/14, 215a/06

d.+lerin 214a/06

[=30]

dîn-dâr: (Ar. is. ve s.) Dinin emir ve yasaklarına hakkıyla uyan.

d. 208a/14

[=1]

dîne: (Ar.) [دن] Dince, dine ait olan.

d. 210b/03

[=1]

dîni: (Ar.) [دنى] Dinsel.

d.-i 210a/15

d.-i 210a/15

d. 213b/17
d.+ne 214a/07
d.+ni 214b/10
d. 205a/15
[=5]
diri: (sf.) 1. Yaşamakta olan, yaşayan, canlı, ölü karşıtı.
d. 204a/08
[=1]
diril-: 1. Güçlenip canlanmak.
d.-üp 215b/06
[=1]
dirlik: 1. Yaşayış, hayat, sağlık, varlık, geçim. 2. Huzur, erinç.
d. 202b/22, 202b/23
[=2]
diş: a. Çene kemiklerinin üstüne dizili, ısırp koparmaya ve çiğnemeye yarayan sert, beyaz organlardan her biri.
d.+leri 213b/20
[=1]
dīv: Dev.
d.+lere 216b/21
[=1]
dīvān-hāne: Odalar arasındaki büyük salon. Büyük ev. Divan kurulacak büyük oda. Saraylarda odalar hâricinde olan büyük salon.
d.+ler 206a/15, 209b/06
d.+si 219b/22
[=3]
dīvār: (Far.) [D [دیوار]-uvar.
d. 203b/25
d.+(**dīvār-ı hişār**) 202a/03

d.+(**dīvār-ı metīn**) 206a/14
d.+da 201a/02
d.+dan (**zīr-i dīvār**) 203b/18
d.+ı 206b/24
d.+ı (**der ü dīvār**) 205b/15
d.+ından 212b/17
d.+uñ 204b/24
[=9]
dīv: (Far.) Şeytan.
d.+(**dīz-i dīv-sāl-i nūsūk**)
[=1]
diyār: (Ar.) [راي] Ülke, topraklar, memleket.
d.-ı 215a/16
d.+(**diyār-ı bekr**) 210a/02, 210a/07
d.+(**diyār-ı berri**) 219b/04
d.+(**diyār-ı engürüs**) 219a/03, 219a/05
d.+(**diyār-ı mākēdn**) 207a/25
d.+(**diyār-ı rüm**) 208b/02
d.+(**diyār-ı 'acem**) 210a/06, 213b/10, 215a/16
d.+dan 219a/03
d.-ı 215a/16
d.+ında 218a/14
d.+laruñ 208b/04
d.+uñ 209a/14
[=15]
diyü: Diyerek.
d. 217a/14, 217b/11
[=2]
dīz: (is.) Anatomi Kaval, baldır ve uyluk kemiğinin birleştiği yer.
d.+(**dīz-i dīv-sāl-i nūsūk**) 205b/06

[=1]
dögül-: Dövülmek.
d.-di 203a/23
d.-üp 202a/03
[=2]
dögüş-: Dövüş, dövüşmek.
d.-ür 217b/06
[=1]
dök-: 1. Sıvı veya tane durumunda olan şeyleri buldukları kaptan başka bir yere boşaltmak 2. Belli bir yere boşaltmak
d.-üp 201a/02
d.-diler 217b/10
d.-mekde 213b/04
d.-mekden 214a/20
d.-üp 217b/03
[=5]
dökül-: Dökme işi yapılmak veya dökme işine konu olmak
d.-di 213b/21
d.-diler 204a/03
[=2]
dön-: Geri gelmek, geri gitmek.
d.-di 210a/01, 214b/16
d.-diler 214a/22
[=3]
dönder-: Dönmesini sağlamak
d.-diler 204a/18
d.-mezler 203b/13
[=2]
dördünci: Dördüncü.
d. 210a/20, 211a/11, 215b/06
[=3]
dört yüz yetmiş: Sayı (dört yüz yetmiş).

d. 212b/06
[=1]
dört: (is.) Dört sayısının adı.
d. 206b/20, 207a/03, 207a/16,
207b/03, 207b/15, 207b/25, 211a/07
[=7]
du'â: 1. Yakarış. 2. Tanrı'ya yalvarma, yakarış için söylenen dinî metin.
d.+(**du'â eylemek**) 216b/17
d.+lar (**du'â etmek**) 217a/17
d.+lar (**hayr-ı du'â eylemek**)
211b/02
d.+sına (**hayr-ı du'â**) 206b/17
[=5]
dūd: (Far.) [دود] Duman.
d.+(**zulmet-i dūd**) 203b/04
d.+(**zulmet-i dūd u duḥān**) 203b/01
[=2]
duḥān: (Ar.) [ن ا خ د] 1. Tütün. 2. Duman.
d.+(**zulmet-i dūd u duḥān**) 203b/01,
203b/02
[=2]
duḥter: (Far.) [ر ت خ د] Kız.
d. 216b/21
d.+(**duḥter-i bed-aḥter**) 217a/05
[=2]
duḥūl: (Ar.) [ل و خ د] Giriş, içeri girme.
d. 204b/21, 204b/24
d.+(**duḥūl-i ḥazret-i sulṭān**) 205a/24
d.+(**ḥulūl ve duḥūl eylemek**) 209a/05
[=4]
dühūr: (Ar.) [د و ر] 1. Devirler. 2. Dünyalar.
d.+(**dühūr-i a'dām**) 205b/10
[=1]

dükelü: Büyük.

d. 207b/07

[=1]

dünyā: a. (dünya) 1. Üzerinde yaşadığımız toprak ve denizler, yeryüzü. 2. Dış, çevre, ortam.

d. 214b/20

d.+da 213b/19

d.+da (**salṭanat-ı dīn ü dünyā**)

208a/25

[=3]

dünyevî: (Ar.) [دنيوي] Dünya ile ilgili.

d.+ye (**ḡanīmet-i dünyevî**) 205a/15

[=1]

dürer: (Ar.) İnciler, inci taneleri.

d.+ (**münāsib-i ḡāl ü maḡām-ı lisān-ı**

dürer-bār) 205b/17

[=1]

dürlü: Türlü, çeşitli.

d. 203b/12, 203b/12, 217a/01,

217a/01

[=4]

düstür: (Ar.) [روتسد] Kural, prensip.

d.+(**düstür-ı sābıḡ**) 202a/16

[=1]

düş: (Far. is.) Omuz.

d.+di (**ḡāh-ı ḡalālet düşmek**) 209b/19

d.+ünde 214a/23, 215a/18

[=3]

düş-: (f.) 1. Kendi ağırlığının etkisiyle bulunduğu yerden aşağıya doğru inmek. 2. Dengesini kaybederek yıkılmak.

d.-di 201a/10, 203b/21, 204a/15,

210a/08

d.-mez 212a/07

d.-müşdür 215b/25

d.-üp 210a/03, 218b/15, 220a/16

[=9]

dü-şenbih: Haftanın ikinci günü, pazartesi.

d. 203a/02

[=1]

düşmen: (Far.) [دشمن] Düşman.

d. 203b/01

[=1]

düvāzdeh: (Far.) [دوازده] On iki.

d.+ (**zeberced-i serir-i ḡal'a**)

[=1]

düvel: (Ar.) [دول] Devletler.

d.+leri (**'atıyye-i 'ömrü düvel**)

209a/21

[=1]

düz-: (f.) Düzene sokmak, elverişli hale getirmek, sıralamak.

d.-me 205a/18

[=1]

ebniye: (Ar.) [عينييا] Binalar.

e.+(**ebniye-i āli-ḡıbbāb**) 209b/08

e.+(**ebniye-i me' ābid-i ḡadīm-i heft-iḡlīm**) 219a/09

e.+(**ebniye-i me' ābid ü şavāmi' ü**

deyr) 209b/0

e.+si (**'acāyib-i ebniyye**) 206b/15

[=4]

ebul-beşer: (Ar.) [رشبالاوب] Âdem.

e. 209a/02

e.+(**vakt-i hübüṭ-ı ebu'l-Beşer Âdem**)

e. 219b/02

[=2]

ecdād: (Ar.) [دادجا] Atalar, cedler.
e.+1 (**ābā vü ecdād**) 220a/05
[=1]

ecel: (Ar.) [لجا] Hayatın sonu.
e.+den 220b/23
e.+iyçün 219b/05
[=2]

ecnād: (Ar. is.) Askerler, taburlar.
e.+(**vüfūd-ı ecnād-ı cihād**) 202b/16
[=1]

ecnās: (Ar.) [سانجا] Türler, cinsler.
e.+(**nuḳūd u ecnās**) 202b/05
[=1]

ecsām: (Ar.) [ماسجا] Cisimler.
e.+(**ecsām-ı keṣīfe-i kāfirān**) 203b/23
[=1]

edāʾ: (Ar.) [ادآ] Yapma, yerine getirme.
e.+(**edāʾ-i du ʾāʾ-i nuṣret-iḳtiżā**)
202a/10
e.+(**edāʾ-i ṣarīḥ**) 220b/04
[=2]

edin-: Kendini bir şeye sahip kılmak,
kendine sağlamak, elde etmek, iktisap
etmek.
e.-mek (idindi) 208b/05
e.-üp (**taḥt-gāh edinmek**) 215a/01
[=2]

edvār: (Ar.) [رادآ] Devirler, çağlar.
e.+(**edvār-ı zemān**) 219b/01
e.+(**teṣārīf-i edvār**) 209a/21
[=2]

edviye: (Ar.) [هودآ] İlaçlar, devalar.
e.+(**ba ʾz-ı edviye**) 214a/12
[=1]

edyān: (Ar.) [نآدآ] Dinler.
e.+(**taḡyīr-i edyān ü milel**) 219a/18
[=1]

efḍalüt-teḥīyye: Çok büyük dualar.
e.+nüñ 211b/04, 219a/16
[=2]

efendi: (Yun. is.) Eğitim görmüş
kimseler için özel addan sonra
kullanılan unvan.
e.+nüñ (**celāl-zāde**) 206b/09
[=1]

efrāḥte: Yukarı kaldırılmış, yükseltilmiş,
yükselmiş.
e. 219a/13
e.+(**efrāḥte kılmak**) 208b/03
[=2]

Efrenc: (Ar.) [جنرفآ] Batılı, Avrupalı
e. 208b/03
e. 211a/01, 211a/02
e.+de 210b/17
[=4]

efzūn: (Far.) (افزون) Fazla, çok.
e. 209a/04, 216b/24
e.+dur 207b/11
[=3]

eger: (Far.) [رگا] Eğer.
e. 202b/04, 202b/22, 202b/23,
211b/20, 212a/02, 212a/06, 214b/22,
215a/19, 220b/04
[=9]

eger-çi: (Far.) Her ne kadar..., olsa da, ise
de.
e. 202a/18, 207b/10, 209a/08,
211a/02, 220b/03

e. 203b/11
[=6]

eḥādīṣ: (Ar.) [ثىءءءء] Hadisler.
e.+(eḥādīṣ-i ṣerīfe) 201a/17
e.+(bā-vücūd-ı ṣāhid-i sāyir)
e. 201a/24
[=3]

ehl: (Ar.) 1. Maharet sahibi. 2. Bir yere veya görüŖe mensup.
e.+(ehl-i islām) 201b/07, 201b/25,
210a/19, 210b/13, 210b/24
e.+(ma'bed-i ehl-i imān) 206a/02
e.+(meftūḥ-i ehl-i islām) 211a/03
e.+(mesken-i ehl-i islām) 204a/25
e.+(naṣīb-i ehl-i islām) 210b/11
e.-i 202a/05, e.+i 213a/25
e.+inden 204a/03, 212a/11, 214b/01
e.+ine 204a/13, 215a/08
[=16]

ehlullāh: Ar. b. is. Allah ehli.
e.+dan (zümre-i ekābir-i ehlullāh)
202a/10
[=1]

ejder-hā: (Far.) 1 [ءءءءء] Büyük yılan. 2. Ejderha.
e.+(timṣāl-i ejder) 209b/10
e.+ler 203b/06
e. 217b/24
[=3]

ekābir: (Ar.) [رءءءء] Büyükler, ileri gelenler.
e.+(ekābir-i ḥavāssı) 216a/21
[=1]

ekālīm: (Ar.) [ءءءءءءء] Ülkeler,büyük toprak parçaları.
e.+(pādiṣāh-ı ekālīm-i seb'a)
205a/25
[=1]

ekber: (Ar.) [رءءءء] En büyük.
e.+(koṣtaṅṅin-i ekber) 212b/01,
215b/21
e.+üñ (koṣtaṅṅin-i ekber) 209b/17
[=3]

ekl: (Ar.) [لءءء] Yeme.
e. 218b/19
[=1]

eknāf: (Ar.) [فءءءءء] Yerler, yöreler, taraflar.
e.+da (eṭṙāf u eknāf olmak) 206a/23
[=1]

ekrem: (Ar.) [ءءءءء] çok cömert.
e.+(rasül-i ekrem) 210b/02
[=1]

ekşer: (Ar.) [رءءءءء] En çok.
e. 207a/17
e.+(ekşer-i selāṕin-i 'arab u 'acem)
220b/20
e.+(ekşer-i arāzı) 205b/25
e.+(ekşer-i memālik) 215a/17
e.+(ekşer-i tevārīḥ-i mu'tebere)
207a/18
e.+in 213b/13
[=6]

ekşerı: (Ar.) [ءءءءءءء] 1. Çoðu. 2. Çoðu kez
e. 208b/17, 218a/07
[=2]

ekvān: (Ar.) [نوكا] Dünyalar.

e.+(214b/22

[=1]

el: (is.) Tutmaya ve iş yapmaya yarayan organ.

e. 204a/19

e.+(**el çekmek**) 219b/19

e.+in 208b/19

e.+inde 211a/19

e.+indedür 208b/23

e.+ine 202b/24, 203a/21, 210a/03,
217a/07, 217b/24

e.+leri 205a/01

e.+lerinde 217b/09

e.+lerinden 201b/09

e.+lerine 217b/04

e.+ümden 203a/18

[=15]

el-ān: (Ar.) [نآل] Şimdi.

e. 220a/23

[=1]

elbet: zf. (e'lbet) Elbette.

e.+te 201b/02

[=1]

elfi: (Ar.) [فلآ] Bin.

e. 212a/23

e. 212a/23

[=2]

elķāb: (Lakab. C.) Lakablar, namlar. Rütbe ve makam sahiblerinin derecelerine göre söylenen ve çok zaman hürmet ifâde eden isimler.

e.+ında 212a/19

[=1]

elli birinci: (is.) Elliden sonra, elli ikiden

önce gelen sayı.

e. 472b/25

e.+(**elli birinci gün**) 204b/07

[=1]

elli gün: (is.) Kırk dokuzdan sonra elli birden önce gelen sayı kadar gün sayısı.

e. 204b/15

[=1]

elma: (is.) Bitki bilimi Gülgillerden, çiçekleri pembe veya beyaz bir ağaç.

e. 212a/21

[=1]

elsine: (Ar.) [منسلا] Diller, lisanlar.

e.+(**elsine-i nās**) 204b/18, 206b/23

[=2]

elvāh: (Ar.) [حاولآ] Levhalar, tablolar.

e. 217a/01

[=1]

el-yevm: (Ar.) [مويلا] Bugün.

e. 208b/08, 219b/11

[=2]

emākin: (Ar.) [نكاما] Mekanlar.

e.+(**erfe³-i emākin**) 206a/12

[=1]

emerce: Ortaya çıkmak, çıkmak, doğmak.

e. 214a/13, 214a/15

[=2]

Emeviyye: , Dört Halife Dönemi'nden (632-661) sonra Müslüman Arap İslam Devleti'ne egemen olan hanedan. Ali bin Ebu Talib'nin 661'de öldürülmesinden sonra başa geçen Emevîler,

750'de Abbâsîler tarafından yıkılıncaya
değin hüküm sürdüler.

e.+(**zemân-ı hulefâ³-i emeviyye**)

202b/12

[=1]

emîn: (Ar.) [م ا] Güvenilir.

e. 204b/24

[=1]

emr: (Ar.) [ر م ا] 1. Emir, buyruk. 2. İş.

e.+(**emr eylemek**) 203a/24

e.+(**emr-i şerîf**) 203a/17

e.+(**emr-i 'azîm**) 207b/10

e.+(**emr etmek**) 202b/21, 213b/02,
214a/14, 214a/20, 214b/07, 215b/05,
220a/10

e.+(**emr eylemek**) 206a/11, 206b/05,
213b/03, 215a/23, 216b/11, 218a/20,
220b/08

e.+(**emr olunmak**) 206a/18

e.+i 214a/21

e.+inde (**evvel-i emr**) 214a/05

e.+inden 208b/15

e.+ine 208b/18

e. 214a/16

[=23]

emvâl: (Ar.) [ل ا و م ا] Mallar.

e.+(**emvâl-i firāvân**) 215a/25

[=1]

enâre: (Far.) Nar meyvesi.

e.+(**enâre-i mevâdd-i fitne vü fesâd**)

220a/17

[=1]

enbüh: (Far.) [و ب ن ا] Kalabalık.

e.+(**gürüh-i enbüh**) 220a/16

[=1]

encüm-i ihtîşâm: (Ar.) [م ج ن ا] Yıldızlar.

e.+(**ümerâ³-i kirâm ü huddâm**)

[=1]

endâze: (Far.) [ف ز ا ن ا] 60 cm.lik uzunluk
ölçüsü.

e.+(**endâze-i beşerî**) 207b/10

[=1]

enşâr: (Ar.) [ر ا ص ن ا] Yardımcılar.

e.+(**enşâr-ı sultân-ı dîn**)

[=1]

envâ³: (Ar.) [ع ا و ن ا] Çeşitler, neviler.

e.+(**envâ³-ı mebâni-i ğarîbe**) 207a/14

e.+(**envâ³-ı nebâtât**) 216b/10

[=2]

erbe³a: (Ar.) [ع ر ب ر ا] Dört.

e.+nuñ (. (**güftâr-ı erbe³a**) 219a/21

[=1]

erbe³in: (Ar.) sıf. Kırkıncı gün.

e. 205a/22

[=1]

ercemendi: (Far.) [د ن م ج ر ا] Değerli, saygın.

e. 213a/11

[=1]

erfe³: (Ar.) [ع ف ر ا] Çok yüce, çok yüksek.

e.+(**erfe³-i emâkin**) 206a/12

[=1]

er: Sözü'nün eri, sözünde duran.

e.+i 202b/23

[=1]

eriş-: 1. Varılması zamana, emeğe bağlı
olan veya uzakta bulunan bir amaca
varmak, ulaşmak 2. Bir yere ulaşmak,
varmak.

e.-di (irişdi) 202a/22, 202b/01
e.-üp (irişüp) 202a/21
[=3]
erkān: (Ar.) [انكرا] 1. Direkler, temeller, esaslar. 2. İleri gelenler, üst düzeyde bulunanlar, önderler.
e.+(a'yān-ı devlet ü erkān-ı saltana)
e.+ında (rif'at-i bünyān ü metānet-erkān) 220b/
e.+ınuñ 205b/08
e.+(kitābe-i mebnā'ı-i erkānı) 209a/11
[=3]
Ermen: Bu soyla ilgili, bu soya özgü olan. Ermenistan'da yaşayan halk veya bu halktan olan kimse.
e+. (cemei'-i memālik-i şakālya ve rūm)
[=2]
esākıf: (Üskuf. C.) Piskoposlar, başpapazlar, metropolitler
e.+(k) 214b/12
[=1]
esālīb: (Üslub. C.) Üslublar, tarzlar.
e.+(beyān ü esālīb-i kelam)-201a/22
[=1]
eşānm: (Far.) Ölmeyecek kadar az olan yiyecek ve içecek şeyler.
e.+(eşānm-ı ḥasīse) 204b/05
[=1]
esāfın: Sütunlar, direkler.
e.+(esāfın-i dehr) 220b/24
[=1]
esbāb: (Ar.) [بابسا] Sebepler.

e.+(esbāb-ı 'ādī) 201a/16
e.+(temām-ı esbāb-ı ḥarb) 203b/05
[=2]
eşer: (Ar. is.) Sarf edieln bir emek,yapılan bir iş sonucunda meydana gelen, yetenek, gayret ve emek ürünü şey.
e.+(eşer-i 'azīm) 207b/02
e.+lerindendir 209b/11
[=2]
eşḥāb: (Ar.) [بابحصا] 1. Sahipler. 2. Ashab.
e.+(eşḥāb-ı meğāzī) 202b/03
e.+(eşḥāb-ı şınāyi' ü ḥiref) 206a/08
[=2]
esir: (Ar. is.) Tutsak.
e. 204a/10
e.+(esir etmek) 213b/14
e.+(esir olmak) 205a/18
e.+(giriftār u esir etmek) 204a/17
e.+leri 203a/25
[=5]
eski serāy: Çok zamandan beri var olan, kadim.
e.+uñ 206a/11
[=1]
eslāf: (Ar.) [فالسا] Selefler, geçmişler.
e.+ına 210b/12
e. 214b/16
[=2]
eşnā': Ar. is. (şiny'in c.) Bir işin yapıldığı veya olduğu zaman, sıra, an.
e.+sında 204b/21, 212a/17, 216b/16
e.+(eşnā'-i fetḥ) 219a/21
e.+(eşnā'-i muḥārebe) 206a/19

[=5]
eşnām: (Ar.) [منصا] Putlar.
e.+(**eşnām-ı müte 'addide**) 205b/21
[=1]
eşher: Uyanık kimse.
e.+dür 216b/19
[=1]
et: (is.) İnsanlarda, hayvanlarda deri ile kemik arasındaki kas ve yağdan oluşan tabaka.
e.+leri 213b/20
[=1]
et-: (f.) Eylemek.
e.-dürmiş (itdürmüş) 210b/22
e.-ecek (idecek) (**mübāşeret etmek**)
220b/14
e.-ecek (idicek) (**hareket etmek**)
217b/08
e.-eler (ideler) 203b/08
e.-elüm (idelüm) (**hikāyet etmek**)
211a/21
e.-emediler (idemediler) 203a/09
e.-emez (idemez) (**muḥālefet etmek**)
208b/18
e.-en (iden) (205a/19
e.-enler (idenler) (**istimā ' etmek**)
211b/02
e.-enleri (**idenleri**) 207a/04
e.-er (ider) 214b/07, 218b/14
e.-er (ider) (**fidā etmek**) 201a/09
e.-er (ider) (**galebe etmek**) 214a/04
e.-er (ider) (**hüküm etmek**) 213a/21
e.-er (ider) (**rivāyet etmek**) 201b/21
e.-erdi (iderdi) 218a/02

e.-erdi (iderdi) (**helāk etmek**)
218a/21
e.-erdi (iderdi) (**salṭanat etmek**)
210b/17
e.-erdi (iderdi) (**şalā-yı 'āmm etmek**)
202a/06
e.-erek (iderek) 205b/05, 216b/09
e.-erek (iderek) (**geşt ü güzār etmek**)
217a/10
e.-erek (iderek) (**seyr etmek**)
219b/15
e.-erler (iderler) 215a/04, 218a/04
e.-erler (iderler) (**inkār etmek**)
203a/14
e.-erler (iderler) (**mütābe 'at ü mütābe 'at etmek**)
208b/20
e.-erler (iderler) (**taḥrīş etmek**)
202a/12
e.-erler (iderler) (**teb 'iyyet etmek**)
208b/11
e.-erler (iderler) (**telaḥfü etmek**)
216b/04
e.-erler (iderler) (**ziyāret etmek**)
217b/23
e.-erlerdi (iderlerdi) (**āteş- feşān etmek**) 203b/12
e.-erlerdi (iderlerdi) (**'ibādet etmek**)
218a/23
e.-erlerdi (iderlerdi) (**ḥarc etmek**)
204a/22
e.-eyorlar (ideyorlar) (**su 'i zann etmek**) 201a/09

e.-eyoruz (ideyoruz) (**taḥrīr etmek**)
211a/24
e.-icek (idicek) (**ma'lūm etmek**)
203a/01
e.-inceye (idinceye) (**feth etmek**)
210a/13
e.-irek (iderek) 203b/07
e.-mege (itmege) (**rāst etmek**)
203a/11
e.-mek (**temāšā etmek**) 205b/01
e.-mekle (itmekle) (**imtišāl etmek**)
203a/17
e.-memiş (**itmemiş**) 202b/22
e.-meyeler (**pek etmek**) 203a/07
e.-miş (itmiş) 210b/07
e.-miş (itmiş) (**'azm etmek**)
202b/18e.-mişler) (itmişler) (**māyil
etmek**) 202a/16
e.-üp (idüp) (**şayd u şikār etmek**)
216b/13
e.-üp (idüp) 202a/19, 204a/16,
206b/18, 207b/21, 210a/07, 214a/07,
214a/19, 214b/17,
214b/24, 215a/15, 215a/19, 215b/19,
216b/20, 217a/24, 217b/05,
217b/12, 218b/22,
219a/17, 219b/25, 220a/10, 220b/04
e.-üp (idüp) (211b/20
e.-üp (idüp) (**beyān etmek**) 213a/07
e.-üp (idüp) (**būs etmek**) 208b/19
e.-üp (idüp) (**cem' etmek**) 214a/15,
215a/10, 220a/07
e.-üp (idüp) (**cür'et etmek**) 203b/16
e.-üp (idüp) (**du'ā etmek**) 217a/17

e.-üp (idüp) (**emr etmek**) 202b/21
e.-üp (idüp) (**esir etmek**) 213b/14
e.-üp (idüp) (**ferrāşlık etmek**)
205b/15
e.-üp (idüp) (**feryād etmek**) 217b/11
e.-üp (idüp) (**feth etmek**) 204b/19,
205b/24
e.-üp (idüp) (**ğazā etmek**) 216b/07
e.-üp (idüp) (**giriftār etmek**) 220a/22
e.-üp (idüp) (**giriftār u esir etmek**)
204a/17
e.-üp (idüp) (**helāk etmek**) 207b/06
e.-üp (idüp) (**ḥased etmek**) 201a/05
e.-üp (idüp) (**iḥāta etmek**) 205b/04
e.-üp (idüp) (**işti'āl etmek**) 220a/15
e.-üp (idüp) (**izhār-ı mütābe'at
etmek**) 220b/21
e.-üp (idüp) (**ḳahr u kesr etmek**)
205b/21
e.-üp (idüp) (**ḳarār etmek**) 204a/08
e.-üp (idüp) (**mensüb etmek**)
218a/16
e.-üp (idüp) (**men' etmek**) 204b/02
e.-üp (idüp) (**muḳarrar etmek**)
217a/22
e.-üp (idüp) (**muşāff etmek**) 210a/03
e.-üp (idüp) (**müşāvere etmek**)
216a/22, 217a/13
e.-üp (idüp) (**naḳl etmek**) 216b/25
e.-üp (idüp) (**naşb etmek**) 220a/01
e.-üp (idüp) (**naẓar etmek**) 205b/07
e.-üp (idüp) (**nisbet etmek**) 203a/15
e.-üp (idüp) (**pāk etmek**) 206a/18
e.-üp (idüp) (**ri'āyet etmek**) 220a/11

e.-üp (idüp) (**salṭanat etmek**)
210b/17

e.-üp (idüp) (**şulḥ u şalāḥ etmek**)
211b/07

e.-üp (idüp) (**şükr-i firāvān etmek**)
206a/03

e.-üp (idüp) (**taḥrīk ü taḥrīş etmek**)
203b/10

e.-üp (idüp) (**tecdīd etmek**) 205b/20

e.-üp (idüp) (**tecellī etmek**) 220b/04

e.-üp (idüp) (**tefvīz etmek**) 208b/05

e.-üp (idüp) (**terk etmek**) 201a/08,
209b/18, 213b/23

e.-üp (idüp) (**tertīb etmek**) 209b/02

e.-üp (idüp) (**tarḥ etmek**) 219b/05

e.-üp (idüp) (**vaḳf etmek**) 206a/01

e.-üp (idüp) (**ʿurūc etmek**) 204a/03

e.-üp (idüp) (**zuʿm etmek**) 211b/04

e.-üp (idüp) (**ẓuhūr etmek**) 217a/10
[=122]

eṭfāl: (Ar.) [لافطا] Çocuklar.
e.+(**eṭfāl ü evlād**) 204a/17
[=1]

eṭṭibbā: (Ar.) [ابطا] Doktorlar, tabipler.
e. 214a/15
e.+dan 208a/21
e.+sı 208a/17
[=3]

eṭrāf: (Ar.) [فارطا] Yöre, çevre.
e.+(**eṭrāf-ı cevānib**) 205a/20
e.+(**eṭrāf u eknāf olmak**) 206a/23
e.+a 206a/07, 218b/02
e.+ına 206a/14
[=5]

ev: (is.) Bir ailenin oturması için
yapılmış yapı, içinde
yaşanılan, ikamet edilen yer,
mesken, hane.
e. 206a/10
[=1]

evāmīr: (Ar.) [رموا] Emirler, buyruklar.
e.+(**evāmīr ü nevāhī**) 220b/19
[=1]

evānī: Kapkacaklar, kaplar.
e.+(**evānī i zerīn ü sīmīn ücevāhīr**)
[=1]

evāsītīn: (Evsât. C.) Vasatlar, orta hal ve
vaziyetler.
e.+da 213a/18
[=1]

evāyīl: (Ar.) [لىوا] Başlar, ilk günler.
e.+(**evāyīl-i ḳayāşıra**) 211a/07
e.+de 208a/06
[=2]

evc: (Ar.) [جوا] Doruk, zirve.
e.+(**evc-i felek-i aʿlā**) 219a/13
[=1]

evḳāt: (Ar.) [تاقوا] Vakitler.
e.+da 212b/21
[=1]

evlā: (Ar.) [ولوا] En iyi, en uygun.
e.+dur
212a/04
[=1]

evlād: (Ar.) [دالوا] 1. Çocuklar. 2. Soy.
e.+(**evlād u aʿḳāb**) 209a/17
e.+(**evlād ü aʿḳāb-ıverendo**) 219b/17
e.+ı 210b/15, 220a/04

e.+ın (**etfāl ü evlād**) 204a/17
e.+ından 210b/15, 211a/14, 218b/05
[=8]
evliyā?: (Ar.) [ايلوا] Yetkililer.
e.+(**mübeşşirāt-ı evliyā vü mükāşifān**) 202a/09
e.+(**evliyā**’-i **salṭanat-ı ’oşmāniyān**) 206a/24
[=2]
evşāf: (Ar.) [فاصوا] Vasıflar, özellikler.
e.+ı 218b/21
[=1]
evşān: Ar. is. (**veşen**’in c.) Putlar.
e.+ı (**’ibādet-i evşān**) 213b/23
[=1]
evsa?: (Ar.) Daha geniş. Çok vasi’.
e.+(**evse**’-i **mesākin**) 206a/12
[=1]
evvel: (Ar.) [لوا] 1. İlk. 2. Başlangıç.
3. Önce.
e. 201a/16, 209a/13, 212b/07,
216a/09, 216a/12, 216a/12
e.+(**bānī**’-i **evvel-i şehir-i**) 216a/19
e.+(**evvel-i bānī**) 208a/09
e.+(**evvel-i emr**) 214a/05
e.+(**evvel-i rümiyye-i kübrā**) 216a/02
e.+(**güftār-ı evvel**) 219a/22
[=11]
evvelā: (Ar.) [لوا] İlk, ilk önce.
e. 201a/18, 201b/25, 205b/08,
206b/18, 212b/03, 217b/01
[=6]
evvelki: (zf.) Eski, geçmiş.
e. 216a/12

[=1]
evvelün: (Ar.) [لوا] İlk, ilk önce.
e. 204b/19
[=1]
evzā?: Ar. is. (vaz’ın c.) Haller,
tavırlar.
e.+(**evzā**’-ı **’acībe**) 207a/14
e.+ınuñ 219a/14
[=2]
eyle-: (f.) Yapmak, etmek.
e.-di 203a/20, 205a/03, 209b/04,
214b/14, 219b/12
e.-di (**ayān eylemek**) 214b/11
e.-di (**beyān eylemek**) 214b/10
e.-di (**cem**’ eylemek) 214a/11
e.-di (**cüdā eylemek**) 205a/12
e.-di (**dil-dārlik eylemek**) 202b/04
e.-di (**emr-eylemek**) 203a/24
e.-di (**emr eylemek**) 206a/11,
213b/03, 215a/23, 216b/11, 218a/20,
220b/08
e.-di (**fermān eylemek**) 202b/09
e.-di (**feth eylemek**) 205a/22
e.-di (**firār eylemek**) 210a/08
e.-di (**havāle eylemek**) 203b/19
e.-di (**ḥurrem ü şād eylemek**) 2
05b/24
e.-di (**ḥikāyet eylemek**) 214b/10
e.-di (**ḥulūl ve duḥūl eylemek**)
209a/05, 209a/06
e.-di (**hücüm eylemek**) 203b/01
e.-di (**iḥtiyār eylemek**) 216b/14
e.-di (**iḥsān eylemek**) 220a/11
e.-di (**istidlāl eylemek**) 205b/09

e.-di (istizān eylemek) 218b/23
e.-di (itmām eylemek) 209b/03
e.-di (izhār-ı i'cāz-ı 'isevī eylemek)
208a/2
e.-di (men' eylemek) 213b/03
e.-di (muḥāşara eylemek) 213b/10
e.-di (muşāff eylemek) 210a/08
e.-di (mübāḥ eylemek) 213b/02
e.-di (mübālağa ve isrāf eylemek)
213b/04, 220b/10
e.-di (nüḥüft eylemek) 219b/15
e.-di (nüzü̇l eylemek) 209a/07
e.-di (salṭanat eylemek) 213b/18
e.-di (secde eylemek) 217b/25
e.-di (şıyānet eylemek) 210b/15
e.-di (ta'mīr eylemek) 218a/16,
218b/06
e.-di (tefvīz eylemek) 206a/07
e.-di (temāşā eylemek) 217a/11
e.-di (vaşıyyet eylemek) 220a/02
e.-di (va'z eylemek) 215b/05
e.-di (vaż' eylemek) 218a/18
e.-di ('ahd eylemek) 214b/15
e.-di ('ahd ü va'd eylemek) 202b/04
e.-di ('arz-ıcemāl eylemek) 220b/02
e.-di ('azīmet eylemek) 208b/07
e.-di ('azāb eylemek) 218a/25
e.-di (ziyāret eylemek) 218a/03
e.-di (zamm eylemek) 218b/24
e.-di (ziyāfet eylemek) 220a/10
e.-di (zelīl ü fakīr eylemek) 215a/07
e.-diler 214a/12, 219b/09
e.-diler (ārām eylemek) 204a/13
e.-diler (bey' eylemek) 218b/19

e.-diler (binā eylemek) 216b/12
e.-diler (cehd ü ihtimām eylemek)
203b/15
e.-diler (cüst u cū eylemek) 218b/15
e.-diler (emr eylemek) 206b/05
e.-diler (ğaltān eylemek) 204a/10
e.-diler (ḥızmet eylemek) 201a/05
e.-diler (ictihād eylemek) 202b/03
e.-diler (ihtiyār eylemek) 216a/23
e.-diler (irsāl eylemek) 206a/24
e.-diler (iṭāle eylemek) 214b/17
e.-diler (i'lām eylemek) 202b/16
e.-diler (izhār eylemek) 205a/23
e.-diler (kaṭ'-ı ümmīd eylemek)
201a/01
e.-diler (kıtāl eylemek) 220a/15
e.-diler (nidā eylemek) 202b/21
e.-diler (sa'y eylemek) 203a/09
e.-diler (secde-i şükr eylemek)
204a/12
e.-diler (su'āl eylemek) 211b/19
e.-diler (şehīd eylemek) 205a/06
e.-diler (şurū' eylemek) 216a/24
e.-diler (tefe'ü eylemek) 219a/05
e.-diler (vaż' eylemek) 203a/05,
206a/01
e.-diler (vezīr-i a'zam eylemek)
205a/24
e.-diler ('arz-ı inkıyād eylemek)
205a/20
e.-diler (yağmā eylemek) 204b/01
e.-dügi (du'ā eylemek) 216b/17
e.-dügi (feth eylemek) 212b/07
e.-dügi (ḥırām eylemek) 219a/20

e.-dügi (**ih̄rāc eylemek**) 206b/09
e.-dügi (**ḳatlı eylemek**) 217a/09
e.-dügi (**taḥrīr eylemek**) 213a/08
e.-dügi (**temellük eylemek**) 205b/25
e.-dügi (**terceme eylemek**) 213a/13
e.-dügi (**zıkr eylemek**) 213a/13,
216a/02
e.-dükde (**fermān eylemek**) 217a/14
e.-dükde (**feth eylemek**) 211a/17
e.-dükde (**ḥareket eylemek**) 205a/10
e.-dükde (**intıḳāl eylemek**) 220a/05
e.-düklerinde (**ibrām u ilḥāḥ eyle**)
211b/11
e.-mekdür (**sa'y eylemek**) 203a/18
e.-miş 218b/12
e.-miş (**da'vet eylemek**) 210b/03
e.-miş (**iḥāṭa eylemek**) 216b/10
e.-miş (**intıḳāl eylemek**) 218b/16
e.-miş (**ḳarār-gāḥ eylemek**) 209a/16
e.-miş (**ḳıtāl ü cidāl eylemek**)
211a/02
e.-miş (**taḥḳīḳ eylemek**) 216a/14
e.-miş (**taḥrīr ü taṣrīḥ eylemek**)
204b/14
e.-mişdür 206b/24, 207b/05,
207b/07
e.-mişdür (**taḥrīr eylemek**) 204b/13,
206b/08
e.-mişdür (**taṣṭīr eylemek**) 206b/10
e.-mişler (**beyān eylemek**) 206b/19
e.-mişler (**dārul-ḥilāfe eylemek**)
206a/16
e.-mişler (**iḥtiyār eylemek**) 206b/20
e.-mişler (**iṣāret eylemek**) 204b/17

e.-mişler (**pādişāhlıḳ-eylemek**)
209a/19
e.-mişler (**tebşīr eylemek**) 202a/18
e.-mişlerdür (**dārul-mülk eylemek**)
211a/17
e.-mişlerdür (**müsaḥḥar eylemek**)
202a/02
e.-sek (**bünyād eylemek**) 217a/13
e.-ye (**binā eylemek**) 215a/24
e.-ye (**cüdā eylemek**) 205a/09
e.-ye (**gülbāng-i muḥammedī**
eylemek)
202a/25
e.-ye (**murād eylemek**) 206a/09
e.-ye (**mübāşeret eylemek**) 206a/12
e.-yeler (**ḥayr-ı du'ā eylemek**)
211b/02
e.-yeler (**irsāl eylemek**) 206a/08
e.-yeler (**ta'mīr eylemek**) 206a/19
e.-yelüm (**rucū' eylemek**) 212a/24
e.-yelüm (**şurū' eylemek**) 212a/24
e.-yen (**isnād eylemek**) 203a/16
e.-yesin (**binā eylemek**) 220b/08
e.-yesin (**fermān eylemek**) 220b/07
e.-yüp 203a/13
e.-yüp (**binā eylemek**) 209b/05
e.-yüp (**ḥıṣm u ḡaḍab eylemek**)
218a/05
e.-yüp (**iḥtiyār eylemek**) 209b/19
e.-yüp (**icād eylemek**) 209b/04
e.-yüp (**ḳayd eylemek**) 206b/14
e.-yüp (**müşāvere eylemek**) 220b/11
e.-yüp (**şurū' eylemek**) 208a/22

e.-yüp (**taqviyet ü imdād eylemek**)
220a/20
e.-yüp (**tekzīb eylemek**) 203b/02
e.+(**pādişāhlik eylemek**) 215b/19
e. 207a/05
[=153]
eylül: (is.) Yılın dokuzuncu ayı.
e.+üñ 215b/06
[=1]
eyvānī: (Far. is.) Kemerli yüksek bina,
oturacak yüksek yer, köşk.
e. 209a/11
[=1]
eyyām: (Ar.) [مأى] Günler.
e.+(**eyyām-ı saltanat**) 208a/18
e.+(**mürür-ı eyyām**) 205b/09
e.+a 219a/10
e.+da 218b/08
e.+da (**ba'z-ı eyyām**) 216b/08
[=5]
ézān: Müslümanlıkta namaz vaktini
bildirmek için müezzinin yüksek sesle
yaptığı çağrı.
é. 202b/01
é.+(**ézān okumak**) 205b/23
[=2]
ezmine: (Ar.) [منهرا] Zamanlar, çağlar.
e.+(**ezmine-i sâbıka**) 206b/05
[=1]
faķir: (Ar.) [رقيق] 1. Yoksul. 2. Bendeniz.
f.+(**faķir-i haķir**) 206b/16
f.+(**faķir-i nā-tevān**) 205a/09
f.+(**zelil ü faķir eylemek**) 215a/07
[=3]

fa'l: . (Ar.) [لاعف] İşlemek mânâsına
mastar hareketli, çalışkan.
f. 219a/05
[=1]
fānūs: (Ar.) [سئناف] Fener.
f.+lar 203a/05
[=1]
fāris: (Ar.) [سراف] İran.
f. 201a/24
[=1]
fārisī: (Far.) [سراف] Fars, İranlı.
216b/17
[=1]
faşih: (Ar.) [حيصف] Güzel konuşan.
f.+(**lisān-ı faşih**) 220b/04
[=1]
faşl: (Ar.) [لصف] Bölüm.
f.+ 203b/08
f.+ı 216b/10
[=2]
fāiz: (Ar.) Ödünç verilen para için alınan ve
şer'an haram olan para.
f.+(**fāyiz olmak**) 205a/15
[=1]
fāzıl: (Ar.) [لضاف] Erdemli.
f. 216a/16
[=1]
fe'ale: Çok çalışan, çalışkan, canlı,
hareketli, aktif.
f.+nüñ 216a/25
[=1]
fecere: (Ar.) [درجف] 1. Günahkarlar. 2.
Kötü insanlar.
f.+nüñ (**kefere-i fecere**) 205b/20

f.+(**kefere-i fecere**) 211b/03
[=2]

felek: (Ar.) [كلف] Gökyüzü.
f.+(**evc-i felek-i a'lā**) 219a/13
[=1]

ferd: (Ar.) [درف] Birey.
f. 213b/17
[=1]

ferheng: (Far.) [فرهننگ] Edep.
f.+ 207b/06
[=1]

fermān: (Far.) [نامرف] Buyruk.
f.+(**bende-i fermān olmak**) 208b/18
f.+(**fermān-ı ālī**) 211b/23
f.+(**fermān-ı hümāyūn**) 212a/06
f.+(**fermān-ı 'ālī**) 204b/01, 206b/07
f.+(**fermān etmek**) 206a/07
f.+(**fermān eylemek**) 202b/09,
217a/14, 220b/07
f.+(**fermān olunmak**) 206a/12
f.+(**ser'ir-ifermān-dihī**) 209b/14
f.+1 (**muṭī' -ifermān**) 220a/07
f.+ına 218a/20
f.+ında (**hüküm ü fermān**) 220b/19
f.+ında (**taht-ı fermān**) 210a/23
f. 220a/24
[=16]

ferr: Kaçmak, firar etmek.
f.+(**ferru şevket**) 201a/01
f.+(**kerrü ferr**) 205b/05
[=2]

ferrāşlık: (Ar.) [شارف] Hizmetkârlık.
f.+(**ferrāşlık etmek**) 205b/15
[=1]

fersā: Mahveden, yoran, aşındıran manasına
kelimelere bitişir.
f.+nuñ (**ķubbe-i 'arş-ı fersā**) 205b/08
[=1]

fersaķ: Ar. is. 1. Muhtelif mesafelere
teakbül eden değerde bulunan
mesafe ölçüsü. 2. Üç millik mesafe
(denizde).
f. 207b/04, 207b/15, 207b/15
f.+a 207a/16
[=4]

feryād: (Far.) [دایرف] Bağırma, çığlık.
f.+(**feryād etmek**) 217b/11
f.+ları 214a/19
[=2]

ferzend: (Far.) [دنزرف] Evlat.
f.+(**zen ü ferzend**) 203a/15
[=1]

ferzendān: (Far.) [دنزرف] Evlatlar.
f.+(**ferzendān-ı ağuşuş**) 208a/10
[=1]

fesād: (Ar.) [داسف] 1. Fesat, bozukluk.
2. Kötülük.
f.+(**enāre-i mevādd-i fitne vü fesād**)
220a/17
f.+a (**be-ġāyet-i fışķu fesād**) 218a/23
fesād.dan (**ikṭizā-yı 'ālem-i kevnü**)
208a/16
[=3]

feşān: Saçma.
f.+lar (**sinān-ı cān-feşān**) 203b/07
[=1]

feth: (Ar.) [حتف] 1. Fetih, tamamen ele
geçirme.

f. 202b/04, 210b/23
 f.+(**feth-i celil**) 206a/24
 f.+(**feth-i hişār**) 201a/14
 f.+(**feth-i istanbul**) 201b/21, 204b/19
 f.+(**feth-i koştantıniyye**) 201a/17,
 202b/12, 206b/02
 f.+(**feth-i koştantıniyye**) 219a/15
 f.+(**feth- imübîn**) 201a/14
 f.+(**feth-i ’azîm**) 204b/06, 206a/03
 f.+(**feth etmek**) 204b/19, 205b/24,
 210a/13, 219b/17
 f.+(**feth eylemek**) 205a/21, 211a/17,
 212b/07
 f.+(**feth olmak**) 204b/13, 204b/16
 f.+(**feth olunmak**) 201b/02, 201b/07,
 204b/12
 f.+(**feth u nuşret bulmak**) 214a/04
 f.+(**feth u teshîr**) 209a/07
 f.+(**feth u teshîr olunmak**) 219a/06
 f.+(**feth u zafer**) 203b/09, 204b/08
 f.+(**müyesser-güşten-i feth-i sitanbul**)
 202b/17
 f.+(**şevāhid**) 201b/17
 f.+de (**eşnā’-i feth**) 219a/21
 f.+de (**hîn-i feth**) 211a/17
 f.+e 201a/12
 f.+e (**te’hîr-i feth**) 202a/16
 f.+i 202b/02, 208b/04
 f.+i (**vuķū’-i feth**) 202a/18
 f.+inden 205a/01
 f.+ine 201b/03, 205a/21
 [=42]
feth-i kaşd: Fetih ile alâkalı, feth e âit.
 f.+ına 203a/21

[=1]
feth-nāme: II. Mehmet’in tahta
 çıkmasından sonra gelen Osmanlı
 tarihinden bahseder.
 f.+ler 206a/23
 [=1]
fetret: (Ar.) [تترتف] Duraklama.
 f.+(**zemān-ı fetret-ik̄tirān**) 211b/11
 [=1]
fevt: (Ar.) [توف] 1. Geçip gitme. 2. Ölüm.
 f.+(**fevt olmak**) 208a/04, 209b/15,
 218b/11
 [=3]
fe: (Far.) Ön ek.
 f. 210b/19, 219b/13
 [=2]
fezā: (Ar.) [اضف] Geniş düzlük.
 f.+(**fezā-yı memālik-i rümî**) 219a/24
 f.+sında (**miyān-ı fezā**) 206a/14
 [=2]
fırķa: (Ar.) [فرقه] Parti.
 f.+(**fırķa-i mülāzimān**) 203b/13
 [=1]
fisk: (Ar.) [قسف] Kötülük, sefihlik.
 f.+(**be-gāyet-i fisk u fesād**) 218a/23
 [=1]
fî: (Ar.) [ف] Fiyat, değer, kıymet, eder.
 f. 211a/08
 [=1]
fidā: Dağıtmak.
 f.+(**fidā etmek**) 201a/09
 [=1]
fil: (Ar.) [فيل] Fil.
 f. 218a/17

f.+e 218a/19
[=2]
fil-’alem: Gölge.
f.+dür 214b/20
[=1]
fil-evvel: Önceki, önce olan.
f. 216a/17
[=1]
fil-hakika: Bir işin doğrusu,gerçeklik.
f. 203a/08
[=1]
fil-hāl: (Ar. b. zf.) Bu anda, hemen,
şimdi.
f. 203b/23, 205a/02, 205b/20,
211b/20, 217b/07, 220a/14
[=6]
firār: (Ar.) [رارف] Kaçış, kaçma.
f.+(**firār etmek**) 205a/19
f.+(**firār eylemek**) 205a/03, 210a/08
f.+a 203b/22
[=4]
firāvān: (Far.) [نوارف] Bol, çok.
f. 203a/04
f.+(**evānī-izerin ü simin ü cevāhir**)
f.+(**şükr-i firāvān etmek**) 206a/03

f.+(**’asker-i firāvān**) 218a/15
f.+la (**emvāl-i firāvān**) 215a/25
f.+la (**leşker-i firāvān**) 210a/02
[=5]
firdevs-mekān: (Ar.) [سودرف] 1. Cennet
mekanı. 2. Bahçe mekanı.
f.+(**sultān-ı firdevs-mekān**) 218b/17

f.+ (**sultān süleymān-ı firdevs-
mekān**)
[=2]
firūz: (Far.) [زوريف] 1. Talihli, kutlu.
2. Muzaffer.
f.+da (**rūz-ı firūz**) 202b/09, 202b/15
[=2]
firūzī: Nişabur'da çıkan açık mavi renkli ve
kıymetli bir takı.
f.+de (**şubh-ı firūzī**) 202b/20
[=1]
fitne: (Ar.) [تف] 1. Bölücülük, kargaşa
çıkartma. 2. Sıkıntı.
f. 220a/15
f.+(**enāre-i mevādd-i fitne vü fesād**)
220a/17
[=2]
Freng: Avrupalı.
f. 201a/04, 201a/10, 210a/23
f. 208b/01, 208b/01, 219b/03,
219b/03
f.+(**akşā-yı freng**) 212b/10
f.+(**deryā-yı freng**) 207b/09
f.+(**devlet-i kayāşıra-i freng**) 210a/11
f.+(**küffār-ı freng**) 203b/22
f.+(**kütüb-i tevārīh-i hukemā’-i**)
f.+(**mālik-i frengürüm**) 211a/14
f.+(**memālik-i frengürüsüşakalya**)
220b/18
f.+(**miyān ü kinār-ı hālic-i freng**)
219a/24
f.+(**sipeh-sālār-ı freng**) 203b/20
f.+de (**deryā’-i**) 208b/01

f.+de (**selāṭīn ü kayāşıra-i freng**)
213a/04

f.+den (**deryā-yı rûm ve freng**)
207a/09

f.+dür (**temām-ı freng**) 219b/11

f.+e (**deryā-yı freng**) 212b/14

f.+e (**memālik-i rûmu**) 219b/03

f.+e (**sāhil-i deryā-yı freng**) 207b/04

f.+i (**mülk-i kayāşıra-i freng**)
210a/12

f.+lere 201a/06, 201a/08, 204b/24

f.+lerün 203b/15
[=24]

frengiyān: (is.) Anglosakson, Cermen veya Latin ırklarının birinden olan kimse, Osmanlıların Avrupalılara, özellikle Fransızlara verdikleri ad.

f. 208a/02

f.+nün 208a/02

f.+yi (**kayāşıra-i frengiye**) 206b/19

f.+(**kayāşıra-i frengiye**) 212b/03

f.+dür (**koşantın-i frengi**) 211a/09
[=5]

fuḳarā: (Ar.) [ارقف] Yoksullar.

f.+dan (**şoḫbet-i fuḳarā**) 202b/01
[=1]

fuṣṣat: (Ar.) [تصرف] Fırsat, uygun an.

f.+(**fuṣṣat bulamamak**) 204b/19
[=1]

fuzalā: (Ar.) [الفضل] 1. Erdemliler.
2. Bilginler.

f.+(**fuzalā-i mézkūrī**) 206b/12

f.+dan 206b/08
[=2]

fuzalā³: (Ar.) [الفضل] Erdemliler.

f.+(**fuzalā³-i 'ulemā**) 213a/11
[=1]

ğadab: Hiddet, öfke, dargınlık, kızgınlık.

g.+(**hışm u ğadab eylemek**) 218a/05
[=1]

ğāfil: (Ar.) [لفاغ] Habersiz.

g. 205a/01
[=1]

ğāhī: (Far.) [یهگ] Kimi zaman, bazen, arasıra.

g. 206b/22
[=1]

ğalaṭ: Yanlış kelime veya söz.

g.+(**ğalaṭ-ı meşhūr**) 212a/22

g.+ıdur 211b/19
[=2]

ğalebe: (Ar.) [هبلغ] Baskın çıkma, ağır basma.

g.+(**ğalebe etmek**) 214a/04

g.+den 215a/09
[=2]

ğālibā: (Ar.) [ابلاغ] Sanırım, belki.

g. 216a/10
[=1]

ğaltān: Yuvarlanan, tekerlenen.

g.+(**ğaltān eylemek**) 204a/09
[=1]

ğaltī: (F.) Yuvarlanmış.

g.+de 205a/07
[=1]

ğam-nāk: (Far. sf.) Gamlı, kederli.

g.+(**ğam-nāk olmak**) 214a/10

g.+(**ġam-nāk ü giryān olmak**)
206a/25
[=2]

ġanāim: (Ar.) [مغانغ] Ganimetler.
g.+e (**ahız-i ġanāyim**) 205a/05
[=1]

ġanīmet: (Ar.) [تممينغ] Savaşta
düşmandan alınan her türlü eşya.
g.+(**ġanīmet-i dünyevī**) 205a/15
g.+ler 204a/24
[=2]

ġarāyib: Acaib şeyler.
g.+(**ġarāyib-i maşnū'at-ı rub'**)
[=1]

ġaraż: (Ar.) [ضرغ] Maksat.
g. 213a/08
[=1]

ġarb: (Ar.) [غرب] Batı.
g. 201a/02
g.+isinde 202a/03
[=2]

ġāret: Yağmacılık, düşmanın malını yağma
etmek.
g.+(**seby ü ġāret etmek**) 213b/10
g.+e (**nehb ü ġāret**) 204b/01
[=2]

ġarībe: (Ar.) Şaşılacak şey, yadırganacak
şey.
g.+(**envā'-ı mebānī-i ġarībe**) 207a/14
[=1]

ġarķ: (Ar.) [قردغ] Boğulma, suda boğulma.
g.+(**ġarķ eylemek**) 207b/07
[=1]

ġarrā': (Ar.) [ارغ] Parlak.

g.+(**ġurra-i ġarrā'-irūzī**) 203b/02
[=1]

ġavġā: Döğüşme, kavga, vuruşma.
g. 215a/09
g.+(**ġavġā koparmak**) 203b/07
[=2]

ġayb: (Ar.) [بىاغ] 1. Gözle görülmeyen,
gizli.
g.+(**süver-i 'ālem-i ġayb**) 202a/20
g.+den (**nehbān-ı kişver-i ġayb**)
202a/22
[=2]

ġāyet: (Ar.) [تىاغ] 1. Son. 2. Çok. 3. Son
derece.
g. 217a/19
g.+(**ġāyet-i hışānet ü istiḥkām**)
216a/20
g.+(**ġāyet-i hirāsān**) 210b/20
g.+(**ġāyet-i laḫif**) 216b/02
g.+(**ġāyet-i se'ādet ü devlet**) 214a/02
g.+(**ġāyet-i sūr'at**) 207b/16
g.+(**ġāyet-i vāsi'**) 206b/23
g.+le 215a/08
[=8]

ġayr: Başka kimse, başkası
g.+(**ġayr-i meskūn olmak**) 212b/02
[=1]

ġayrī: (sf.) 1. Başka, diğēr. 2. (zf.) (ga'yırı)
Artık, bundan böyle.
g. 207a/03
g. 208b/04, 212a/07, 212a/24
g.+ler 208b/15
g.+lere 202b/14
[=6]

ğayz: (Ar.) [ظيغ] Öfke.
g.+(**ğayz-ı muzmer**) 205a/23
[=1]
ğazā: Din uğrunda kâfirlerle yapılan mücadele, muhârebe, düşmana kasdetmek. Cenketmek.
g. 203a/03, 203a/10, 203a/21
(**ğazā etmek**)
g. 216b/07
[=4]
ğazā: (Ar.) [ازغ] Savaş.
g.+da 204a/20
g.+ya 202a/12
[=2]
ğāzī: (Ar.) [عذاغ] Savaşmış, gaza yapmış.
g.+leri 205a/06
[=1]
ğāzī: (Ar.) [عذاغ] Savaşmış, gaza yapmış.
g. 203b/25
g.+(**sultān-ı ġāzī**) 202b/03
g.+ler 203a/23, 203b/03, 203b/23,
204a/05, 204a/25, 204b/25
g.+herden 203b/25, 205a/07
g.+lere 202b/08, 203a/25
g.+leri 203b/16
g.+lerüñ 203b/11
[=14]
geç-: fiil Geçmek.
g.-dükden 205a/22
g.-medin 213b/22, 215a/24
g.-meyüp 201a/09
g.-miş 219b/02
g.-miş (**ser ü cān geçmek**) 205a/11
g.-üp 212b/25, 216b/01

[=8]
geçür-: (f.) Geçirmek
g.-üp 219b/20
[=1]
gedik: Bir düzey üstündeki yıkık, çatlak veya aralık, rahne
g.+de 203b/25
g.+ler 201a/02
g.+lere 201a/07, 203b/23
g.+leri 203a/07
g.+lerini 204b/24
g.+leriñ 201a/02
g.+e 202b/22
[=8]
gel-: 1. Ulaşmak, varmak
2. Getirmek.
3. Ortaya çıkmak, doğmak.
4. Belli bir zamana ulaşmak.
5. Olmak, -e uğramak.
6. -e Başlamak, ortaya çıkmak.
g.-di 203a/22, 203b/16, 210a/02,
213a/22, 213b/06, 213b/09,
214b/08, 215a/08, 215b/16,
217b/09, 218a/13, 219b/15
g.-di (**ġinā gelmek**) 204a/21
g.-diler 216a/25
g.-diler (**rāst gelmek**) 205a/05
g.-dükçe 203a/18
g.-dükde 203b/05
g.-e (**ħalel gelmek**) 211b/22
g.-eler 212b/22, 220b/08
g.-eydi 214b/22

g.-icek 217b/02, 217b/04
g.-medi 217b/11
g.-medin 217b/05
g.-sün 214b/05
g.-üp 204a/09, 205b/06, 206a/10,
213b/19, 214a/11, 217a/11, 217b/22,
217b/23, 218a/15, 218b/06, 219a/03,
219a/05
g.-ürdi 217a/25
[=39]

gemi: Su üstünde yüzen, insan ve yük taşımaya yarayan büyük taşıt, sefine.

g.+ler 205a/03
g.+ye 205a/19
[=2]

gerden-keşân: Âsiler, serkeşler, isyankârlar, mağrurlar, kibirliler, inatçılar.

g.+(**gerden-keşân-ı zemân**) 220a/06
[=1]

gerek: a. 1. İcap 2. sf. Gerçekleşmesi zorunlu olarak beklenen, lazım.

g.+i 214b/14
g. 216a/04
g.+dür 201a/07
[=3]

germ-â-germ: (Far.) Sıcağı sıcağına.

g. 215b/21
[=1]

geşt: (Far.) [تشگ] dolaşma, gezinti.

g.+(**geşt ü güzâr etmek**) 217a/10
[=1]

getür-: 1. Gelmesini sağlamak.

2. İletmek, bildirmek.

g.-üp (**getürüp**) 202b/03
g. 214b/03
g. 214b/03
g.-di 213b/14, 215a/06, 215b/17
g.-diler 214a/15
g.-dükleri 214a/17
g.-e 215a/24
g.-en 204a/09
g.-miş 208a/12
g.-mişlerdür 202a/01
g.-üp 204b/22, 209a/23
[=13]

getürt-: Getirtmek.

g.-üp 217b/15, 220b/25
g.-di 217a/23
[=3]

ğilâf: (Ar.) [فالغ] Kın, kılıf.

g. 215b/13
[=1]

ğilmân: (Ar.) [ناملغ] Genç, yeni yetme.

g.+(**cevârî vü ğilmân**) 204a/18
[=1]

ğınâ: (Ar.) [انغ] Bıkkınlık.

g.+(**ğınâ gelmek**) 204a/21
[=1]

gibi: 1. Benzer 2. (zf.) O anda, tam o sırada, hemen arkasından.

g. 203b/06, 203b/21, 204a/09,
204a/22, 204b/25, 205a/01, 205a/05,
205a/06, 207a/16,
208a/07, 208b/25, 213a/19, 214a/15,
214a/16, 214a/17, 214a/17, 214b/08,
214b/14,

214b/19, 215a/12, 215a/20, 215b/06,
215b/13, 215b/25

[=24]

gice: (is.) Güneş battıktan sonra başlayan ve gün ağarıncaya kadar devam eden zaman, gece.

g. 203a/07, 203a/08, 204a/25,
216b/13, 220b/01

g.+nüñ 203a/09

[=6]

gürüdār: (Far.) [رادوریگ] kargaşa, kavga.

g.+(**gubār-ı gürüdār**) 204b/02

[=1]

gir-: (f.) 1. Dışarıdan içeriye geçmek, varmak. 2. Bir şeyin içine sığmak.

g.-di 204a/20, 214a/07

g.-dikden 215a/05

g.-diler 215a/13

g.-dügi 219a/03

g.-esiz 214a/14

g.-üp 203b/08, 203b/13, 205a/19,

205b/02, 205b/05, 214b/14,

215a/13, 217a/08, 218a/01

g. 214a/17

[=16]

giriftār: (Far.) [راتفرگ] Yakalanmış, tutulmuş, müptela.

g.+(**giriftār etmek**) 220a/22

g.+(**giriftār u esİR etmek**) 204a/17

[=2]

girü: (is.) Arkada bulunan taraf, arka taraf

g. 208b/18, 213a/06, 216b/25,

219a/06

[=4]

giryān: (Far.) [نایرگ] Ağlayan.

g.+(**gam-nāk ü giryān olmak**)

206a/25

[=1]

git-: (f.) 1. Konuşana göre yakın bir yerden uzak yere doğru hareket etmek.

2. Bulunduğu yerden uzun bir zaman için ayrılmak.

g.-e 213b/17

g.-elüm 211a/22

g.-er 207b/18, 217a/04, 217b/06

g.-erek 220a/14

g.-di 214b/18

g.-dügi 217a/05

g.-mekle 201b/09

[=9]

gizlen-: (f.) gizlenmek, saklanmak.

g.-mişdür 214b/02

[=1]

gizlü: Gizli,saklı.

g. 217a/05

[=1]

gölgelen-: (f.) Gölgelemek.

g.-mek 216b/11

[=1]

gönder-: Bir yere doğru yola çıkarmak, yollamak, ulaşmasını, gitmesini sağlamak, irsal etmek.

g.-di 202a/22, 213a/25, 213b/10,

214b/05, 215a/21

g. 214b/02

g.-megi 220b/22

g.-mek 215a/22

g.-üp 205a/20, 206a/07, 208b/20,
210b/22, 214b/14
[=13]

gör-: Gözle ya da ışık yardımıyla bir nesne veya kimsenin varlığını algılamak.

g.+icek 201a/01
g.-di 205a/07, 214a/23, 215a/15,
216b/09, 217a/21
g.-dügi 214b/08
g.-dügün 214b/09
g.-dük (münāsib görmek) 211b/02
g.-dükleri 205a/06
g.-icek 204a/10
g.-mekle 205a/16
g.-müŝ 217a/17
g.-üp 204a/02, 218b/21
g. 203b/04, 215a/18
[=17]

göre: Bir şeye uygun olarak, bir şey uyarınca, gereğince.

g. 220b/22
[=1]

görin-: Görülür duruma gelmek, görülür olmak.

g.-ür 201b/19, 207b/20
[=2]

görül-: Göz yardımıyla bir şey, bir varlık algılanmak, seçilme.

g.-mişdür 207a/21
[=1]

görün-: (f.) Kendini göstermek, gözükmek.

g.-miş 202a/04
g.-üp 204a/05
[=2]

göster-: (f.) Görülmesini sağlamak.

g.-üp 203a/04, 209b/01
[=2]

götür-: Bulunan yerden uzağa taşımak, ulaŝtırmak.

g.-i 213b/15
g.-meyüp 218a/25
[=2]

götüril-: Götürme işi yapılmak veya götürme işine konu olmak

g.-e 213b/17
[=1]

göyündür-: Yakmak.

g.-di 220a/22
[=1]

göz: Görme organı.

g. 203b/04
g.+i 203b/04
g.+lerine 204a/05
g.+lerlerdi 203a/23
[=4]

ğubār: (Ar.) [رابغ] Toz.

g.+(ğubār-ı ğir ü dār) 204b/02
[=1]

ğün-ā-ğün: (Far.) [نونگانوگ] Rengarenk.

g. 202b/04, 209b/04
g.+(birün-i ğün-ā-ğün)
[=3]

ğüne: (sf.) Tarz, gidiŝ, yol, tarz.

g. 204a/24
[=1]

ğurra: (Far.) [غران] 1. Kükreyen.

g.+(ğurra-i ğarrā³-i rūzī) 203b/02
[=1]

gürüb: (Ar.) [بـورغ] Batış.
g.+a (**vaqt-i gürüb**) 204a/15
[=1]

güyā: (Far.) [ايوگ] Sözümlü ona.
g. 202a/04, 202b/02, 214b/21
[=3]

güç: Ağır ve yorucu emekle yapılan.
g. 215a/08
[=1]

güftār: (Far.) [راتفگ] Söz.
g. 206b/20
g.+(**güftār-ı erbe'a**) 219a/21
g.+(**güftār-ı evvel**) 219a/22
g.+(**güftār-ı şānī**) 220b/16
[=4]

gülbāng: (Far.) [گنابلگ] İlahi, Bir cemaat tarafından birlikte söylenen duâ, ilâhi, tekbir.
g.+(**gülbāng-i muhammedi**) 204b/04, 205b/23, 215b/24
g.+(**gülbāng-i muhammedi eylemek**) 202a/25
[=4]

gün: Yirmi dört saatlik zaman parçası.
g. 204a/13, 204a/15, 204a/25, 214b/19, 217a/11
g.+de 217b/12
g.+e 201a/15
g.+i 203a/02, 215b/06
g.+i (**cemāziş-şānī.nüñ yigirmi yedinci gün**) 204b/12
g.+i (**elli birinci gün**) 204b/07
g.+i (**se-şenbih gün**) 204b/07

g.+inde (**cemāzil-âhir yigirminci gün**) 204b/09
g.+inde (**çihār-şenbih gün**) 204b/12
g.+iydi 215b/06
g.+lerde 212b/15, 220a/07
g.+ünde 202a/23
[=18]

güncāyiş: Sığışma, sığma.
g.+i 209a/04
[=1]

güne: (Far. is.) Türlü, çeşit.
g. 202b/05
[=1]

güneş: Güneş ışınlarının ve ısısının etkilediği ortam. □
g.+e 217b/25
[=1]

günlük: O günkü, o günle ilgili.
g. 212b/13
[=1]

gürüh: (Far.) [وورگ] Topluluk, zümre, bölük.
g.+a (**murğ-ı güruf**) 203b/21
[=1]

gürüh gürüh: Toplu toplu.
g. 204a/06
[=1]

gürüh: (Far.) [وورگ] Topluluk, zümre, bölük.
g.+(**gürüh-ı enbüh**) 220a/16
g.+(**gürüh-ı mekrüh**) 203b/21
[=2]

güster: (Far.) Sonuna geldiği kelimelere yayan, dağıtan anlamında kullanılır.

g.+üñ (**pādiṣāh-1** 'adl-güster)
209b/11
[=1]

güzār: İleri geçmek.
g.+(**geṣt ü güzār etmek**) 217a/10
[=1]

güzer: Güzār. İleri geçmek.
g. 207b/18
[=1]

güzide: (Far.) [مدیژگ] Seçkin.
g. 205b/04
[=1]

haber: (Ar.) [ربخ] Haber.
h. 201a/07
h.+üñ 201a/12
[=2]

habir: (Ar.) [ريبخ] Haberli.
h. 211b/19
h.+(**habir u āgāh**) 203a/14
[=2]

habs: (Ar.) [سبح] 1. Hapis. 2. Tutma.
h.+(**habs buyurmak**) 205a/22
h.+(**habs etmek**) 215a/04
[=2]

habs: (Ar.) [سبح] Hapis.
h.+(**habs buyurulmak**)
205a/18
[=1]

hāç: . Hristiyanlığın sembolü sayılan ve birbirini dikey olarak kesen iki çizgiden oluşan biçim, istavroz, put salip.
h. 208b/22, 215b/11
h.+larına 215b/11
[=3]

had: Dühul etmek, girmek.
h.+den 216b/25
[=1]

hadd: (Ar.) [حد] Sınır.
h.+(**hadd u haṣr**) 216b/24
[=1]

hādīs: (Ar.) [شداح] 1. Meydana gelen.
2. Yeni.
h.+(**hādīs olmak**) 212b/23, 213a/01
h.+(**hādīs-i āḥar**) 201a/18, 201a/19,
201a/20
h.+(**hādīs-i beṣāret-taẓmīn**) 201b/10
h.+(**hādīs-i ṣaḥīḥ**) 201b/03
[=7]

hafīyye: (Ar.) [هيفخ] Gizli polis.
h.+sini ('**aṭāyā-yı hafīyye**) 205a/16
[=1]

hāh: (Far.) [هوخ] İsteyen.
h.+(**hāh u nā-hāh**) 214b/07
[=1]

hāk: (Ar.) [قح] 1. Tanrı. 2. Doğru.
h.+(**hāk ü nā-būd olmak**) 201b/09
h.+(**hāk-i helāk**) 220a/16
h.+(**hāk ü hūna**) 205a/07
[=3]

haḳīkat: (Ar.) [تقيقح] Gerçek.
h.+(**haḳīkat-i millet-i 'isā**) 208a/24
h.+(**kā'ide-i haḳīkat**)
h. 201b/02
h.+de 216b/04
[=3]

hākīm: (Ar.) [ميكح] Tanrı.
h. 218a/14
h.+(**hākīm-i dānā**) 210a/22

h.+(**hakīm-i rabbānī**) 208a/23
h.+(**ḳudret-i hakīm ü ḳadīr**) 203b/19
[=4]
ḫaḳīr: (Ar.) [رقيق ح] 1. Değersiz. 2. Küçük.
h. 211b/19
h.+(**ḫaḳīr-i pür-taḳṣīr**) 211b/16
h.+(**ḫaḳīr** eylemek) 215a/07
h.+üñ (faḳīr-i ḫaḳīr) 206b/16
[=4]
ḫaḳḳ: (Ar.) [ق ح] 1. Tanrı. 2. Doğru.
3. Hak.
h. 203a/12, 212a/02, 214a/06,
214a/25, 214b/11, 214b/15
h.+(**taḳviyet-i ḫaḳḳ-ı şarīḥ**) 220b/13
h.+dan (**dīn-i ḫaḳḳ**) 210a/01
h.+ında 206a/20, 213a/06, 213a/07
[=11]
ḫaḳḳā: [ق ح] Gerçekten.
h. 219a/13
[=1]
ḫāk-sār: far.b.s. Toz toprak içinde kalmış.
h.+(**küffār-ı ḫāk-sār**) 203a/07
h.+lar 205a/19
h.+uñ (**küffār-ı ḫāk-sār**) 205b/16
[=3]
ḫāl: (Ar.) [ل ح] 1. Hal, durum. 2. Şimdiki
durum, şimdiki zaman.
h. 208b/20, 214b/07, 218a/09
h.+(**ākıbet-i ḫāl**) 204b/20
h.+(**isti'lām-ı ḫāl**) 202a/17
h.+(**münāsib-i ḫāl ü maḳām-ı lisān**)
h.+(**zebān-ı ḫāl**) 202a/05
h.+e (**şüret-i ḫāl**) 215b/23
h.+i 215a/05

h.+üñ 207b/12
h. 215b/25
[=11]
ḫālā: (Ar.) [ل ح] Şimdi, hâlâ.
h. 208b/13, 209b/09, 215b/14,
216b/01, 216b/11
[=5]
ḫalās: (Ar.) [ص ل ح] Kurtuluş, kurtulma.
h.+(**ḫalās olmak**) 208a/23, 218a/14
h.+(**ḫalās olmak**) 205a/04
[=3]
ḫālde: karşın, ise de.
h. 207b/13, 211a/06
[=2]
ḫalel: (Ar.) [ل ل ح] Bozukluk.
h.+(**ḫalel gelmek**) 211b/22
[=1]
ḫālet: (Ar.) [ت ل ح] 1. Hal. 2. Nitelik.
h.+de 202a/04, 203b/23, 212b/23
[=3]
ḫālī: (Ar.) [ل ح] Boş.
h. 205b/14
[=1]
ḫalīc: (Ar.) [ج ل ح] Körfez.
h.+(219a/25
h.+e (**miyān-ı ḫalīc**) 202a/01
h.+üñ 207a/09, 207a/20
[=4]
ḫalīfe: (Ar.) [ه ف ل ح] Halife.
h.+(**sī vü çihārum-ı ḫalīfe**) 208a/19
[=1]
ḫalīl: Samimi dost, sâdık dost.
h. 205b/20, 205b/20
h.+i (sünnet-i 205b/20

[=3]
ḥāl: Kuvvet, mecal.
[=1]
h. 220a/11
ḥālîş: Hilesiz, katıksız, saf, duru, saffetli.
h.+(**niyyet-i ḥālîş**) 220b/06
[=1]
ḥalk: (Ar.) [قلدخ] Halk.
h. 213a/01, 218a/09
h.+ı 203b/11, 213b/03, 214b/17,
218a/19, 218b/01
h.+uñ 214a/15
[=8]
ḥalvet: (Ar.) [تلولخ] Başbaşa kalma.
h.+de 202a/19
[=1]
ḥamîde: (Far.) [هدممخ] Eğik, eğri.
h.+(**ḥışâl-i ḥamîde**) 210b/09
[=1]
ḥāmis: (Ar.) [سممخ] Beşinci.
h.+(**iklîm-i ḥāmis**) 207a/01
[=1]
hāmūn: (Far.) [نوماه] Çöl.
h.+a 202a/04
h.+(**kūh u hāmūn**) 207a/07
[=2]
ḥān: (Far.) [نلوخ] Okuyan.
h.+(ḥ 220a/10
[=1]
ḥānî zf. (ha'ni) Nerede, ne oldu, nerede kaldı anlamlarında kullanılan bir söz.
h.+ye (**der-gāh-ı bāyezîl-i ḥānî**)
218b/24
[=1]

ḥanāzîr: (Ar.) [رعدانخ] Domuzlar.
h.+(**ḥanāzîr-i zaḥm-ı ḥürde**) 205a/05
[=1]
ḥandek: (Ar.) [قدنخ] Hendek.
h.+leri 206a/18
h.+lerin 217a/22
h.+lerinüñ 217b/01
[=3]
ḥandeki: (Ar.) Hendek.
h. 206b/25
[=1]
ḥānumān: (Far.) [نامناخ] Ev bark, yurt.
h.+umuzu 201a/08
[=1]
ḥarāb: (Ar.) [بارخ] Yıkık, harap.
h.+(**ḥarāb olmak**) 206a/19, 212b/01,
213a/02, 217b/16, 218a/07
h.+a 218b/03
[=6]
ḥarāt: Solucan.
h.+(**hevām ü ḥarāt**) 213a/03
[=1]
ḥarb: (Ar.) [برح] Harp, savaş.
h.+(**temām-ı esbāb-ı ḥarb**) 203b/05
h.+eler 203b/06
[=2]
ḥarc: (Far.) [مراخ] Granit, sert taş.
h.+(**ḥarcetmek**) 204a/22
[=1]
ḥareket: (Ar.) [تكمرح] 1. Hareket.
2. Davranış.
h. 206b/25
h.+(**ḥareket etmek**) 217b/08
h.+(**ḥareket eylemek**) 205a/10

[=3]
ḥarīm: (Ar.) [م ح ر] Kutsal.
 h.+ini 202a/02
 [=1]
ḥased: (Ar.) [س ح] Kıskançlık.
 h.+(ḥased etmek) 201a/05
 [=1]
ḥasen: (Ar.) [س ح] Güzel.
 h.+(ḥasen-i bürîni) 216a/16
 h.+(mevlânâ 206b/10
 [=2]
ḥaşîn: (Ar.) [ن ي ص ح] Sağlam, müstahkem.
 h.+(ḥış-1 ḥaşîn) 209a/07
 h.+(ḥışn-1 ḥaşîn) 209a/23, 219b/07
 [=3]
ḥaşîni: İyilik, güzellik.
 h.+(ḥışn-1 ḥaşîni) 207a/06
 [=1]
ḥasîse: Ufak, değersiz.
 h.+den (eşân-1 ḥasîse) 204b/05
 [=1]
ḥaşr: (Ar.) [ر ش ح] Kıyamet, haşır.
 h.+dan (ḥadd u ḥaşr) 216b/24
 [=1]
ḥâşs: (Ar. s.) Mahsus, özel, hükümdarın kendine mahsus olan, saf katıksız.
 h.+(cem'iyet-i ḥâşs u 'avâm)
 220a/12
 h. 220a/09
 [=1]
ḥaste: (Far.) [ه ت س خ] Hasta.
 h. 213b/20
 [=1]
ḥâşâ: (Ar.) [ا ش ا ح] Uzak dursun, hâşa.

h. 203a/14, 214a/09
 [=2]
ḥaşmet: (Ar.) [ت م ش ح] 1. Görkem.
 2. Hiddet.
 h.+(ḥaşmet-i bî-kıyâs) 209a/05
 [=1]
ḥaṭar-: (Ar.) [ر ط خ] Tehlike
 h.-1 207b/18
 [=1]
ḥaṭar-nâk: (A.-F.) [ك ا ن ر ط خ] Tehlikeli.
 h.+(ḥaṭar-nâk olmak) 201a/06
 [=1]
ḥâtime: (Ar.) [م ه ت ا خ] Son.
 h.+(ḥâtime-i ibn-i velernos) 209a/01
 [=1]
ḥaṭṭ: (Ar.) [ط خ] 1. Çizgi. 2. Yol.
 h.+(ḥaṭṭ-1 şerîf) 212a/04
 h.+(Şüret-i Ḥaṭṭ-1 Hümâyün-1
Merhûm Sultân Ahmed Hân)211b/25
 h.+uñ 219a/01
 [=3]
ḥattâ: (Ar.) [ح ت ح] Üstelik, hatta.
 h. 204a/22, 211b/13, 217a/02
 [=3]
ḥâtûn: Kadın.
 h.+dı 213b/25
 h.+ımı 213b/13
 [=2]
ḥavâle: (Ar.) [ه ل ا و ح] Ismarlama, havale.
 h. 207a/05
 h.+(ḥavâle eylemek) 203b/19
 h.+(ḥavâle olmak) 213b/15, 213b/16
 [=4]

ḥavāriyyūn: Hz. İsa'nın (A.S.) yardımcı ve sahabeleri olan 12 kişinin hepsine birden verilen isim.

h.+1 215a/02

[=1]

ḥavāss: (Ar.) [صواخ] Seçkin kişiler.

h.+den ('arṣa-i ḥavāss) 209a/04

h. 201a/05, 205a/02

h.+(ekābir-i ḥavāssı) 216a/22

h.+(ḥavāss-ı 'askerī) 212b/20

h.+(ḥavāss u 'avām) 209b/08

[=6]

ḥavf: (Ar.) [فوخ] Korku.

h.+(ḥavf etmek) 218b/22

h.+ından 210b/06

[=2]

ḥayāt: (Ar.) [تايح] Yaşam.

h.+ından 201a/01

[=1]

ḥāyil: Engel, mâni.

h.+(ḥāyil olmak) 205b/16

[=1]

ḥaylî: (Far.) [حليخ] Çok, fazla.

h. 217b/10

[=1]

ḥayr: (Ar.) [ريخ] İyilik, hayır.

h.+(ḥayr-ı du'â) 206b/17

h.+(ḥayr-ı du'â eylemek) 211b/02

h.+('imārāt-ı ḥayr) 209b/03

[=3]

ḥayrān: (Ar.) [ناريح] Şaşkın.

h.+dur (medhūş ü ḥayrān) 205a/17

[=1]

ḥayret: (Ar.) [تريح] Şaşkınlık.

h.+e (ḥayret kalmak) 219a/14

[=1]

ḥayrul-beşer: İnsanların en hayırlısı olan

Hz. Muhammed (A.S.M.) .

h.+(mu 'āşır-ı bi 'şet-i ḥay ḥayrul-

beşer)

[=1]

ḥayvānāt: Hayvanlar.

h. 216a/25

[=1]

hāzā: Bu, şu, o.

h. 216b/06

[=1]

ḥazarāt: (Ar.) [تاراضح] Hazretler.

h.+ınuñ 211a/23

[=1]

ḥazāyin: (Ar.) [نئازخ] Hazineleler.

h.+(ḥazāyin ü künūz) 201b/05

[=1]

ḥazele: (Far.) Alçaklar, yüzüzler.

h. 211b/03

[=1]

ḥāzır: (Ar.) [رضاح] 1. Huzurda. 2. Hazır,

mevcut.

h.+(ḥāzır bulunmak) 203b/05

h.+(ḥāzır etmek) 205a/03

h.+(ḥāzır olmak) 203a/23

h.+(ḥāzır u müheyyā bulunmak)

212b/21

h.+(ḥāzır u müheyyā olmak) 203a/03

[=5]

ḥāzıra: Şehirli, medeni.

h.+dan (tetebbu' .-ı tevārīḡ-i ḥāzıra)

207b/2

[=1]
hāzırlan-: (Ar.) Hazırlanmak.
 h.-a 214a/16
 [=1]
hāzıq: (Ar.) [قذاح] Usta, yetenekli, ehil.
 h. 214a/10
 [=1]
hāzret: (Ar.) [ترضح] Sayın, hazret.
 h.+(beşāret-i hāzret-i 'isā 210a/25
 h.+(binā³-i hāzret-isüleymān)
 220b/15
 h.+(dīn-i hāzret-i 'isā) 218b/13
 h.+(duhūl-i hāzret-isultān 205a/24
 h.+(hāzret 215b/15, 215b/17,
 218a/21
 h.+(hāzret-i ādem) 209a/02
 h.+(hāzret-i 'isā) 214b/10
 h.+(hāzret-i mesīh) 208b/22
 h.+(hāzret-i rasūl) 210b/04
 h.+(hāzret-i risālet-menzilet)
 210a/24
 h.+(hāzret-i salṭanat-penāh) 203a/24
 h.+(hāzret-i 'isā) 214a/07, 215a/05,
 215a/23, 215b/02, 215b/04,
 215b/06, 216b/15
 h.+(hāzret-i 'isā 'aleyhis-selam
)208b/21
 h.+(hāzret-i 'isā 'aleyhis-selām)
 208a/10
 h.+(hāzret-i 'oşmān) 211a/12
 [=23]
hāzret: (Ar.) [ترضح] Sayın, hazret.
 h.+(rūhāniyyet-i hāzreti
 'isārūhullāh) 220b/05

h.+leri 211b/09
 h.+lerinden 202a/17
 h.+lerinüñ 211a/25, 211b/01
 [=5]
hāzz: (Ar.) [ظح] Sevinç, haz.
 h.+(hāzz-ı vāfi) 220b/05
 [=1]
hedāyā: (Ar.) [اىاده] Armağanlar,
 hediyeler.
 h.+(tuḥaf ü hedāyā) 220b/22
 h.+ya 218b/24
 [=2]
heft-iḳlīm: Yedi İklim.
 h.+(ebniye-i me'ābid-i ḳadīm)
 [=1]
helāk: (Ar.) [كاله] 1. Yok olma. 2. Ölme.
 h.+(helāk betmek) 207b/06, 218a/21
 h.+(helāk olmak) 210a/04, 212b/25,
 213a/01, 218a/07, 218a/11, 218b/01,
 218b/03
 h.+e (ḥāk-i helāk) 220a/16
 [=10]
helāke: Helâk.
 h. 203b/21
 [=1]
hem: (Far.) [هم] Hem, üstelik.
 h. 211a/09
 [=1]
hemān: Far. zf. Hiç vakit geçirmeden,
 gecikmeden, çabucak.
 h. 202b/06, 203b/01, 204b/10,
 214a/17, 216a/18
 [=5]
hem-çünān: (Far. zf.) Böylece.

h. 211a/01
[=1]
hem-dîn: Aynı dini paylaşan.
h.+herinüñ 212a/13
[=1]
hemîn: (Far.) [نيمه] Bu, işte bu.
h.+(aşl-ı ruḳabāt-ı âb ü zemîn)
[=1]
hemîşe: (Far.) [هيشيمه] Daima, her zaman.
h. 211a/16
[=1]
hem-râh: (Far. birl. is.) Yoldaş.
h. 202a/10
[=1]
hem-vâr: Far. zf. Her zaman, dâima.
h. 202a/04
[=1]
hendese: (Ar.) [هندسه] Geometri.
h.+(kütüb-i hey'et ü hendese)
207a/03
h.+den (kütüb-i hey'et ü hendese)
207a/04
[=2]
hengâme: (Far.) [همگانه] Kargaşa.
h. 216b/10
[=1]
henüz: (Far.) [زونه] Ancak, daha.
h. 207b/21, 209b/09, 214a/08,
214a/13, 216b/22, 217b/04,
219b/22, 220a/02
[=8]
hep: 1. (zf.) Hiçbiri dışta tutulmamak veya
eksik olmamak üzere, bütün, tüm olarak
2. Sürekli olarak, her zaman, daima.

h. 213b/05, 215a/06
[=2]
her: (Far.) [هر] Her.
h. 201a/14, 202b/03, 202b/22,
203a/10, 203a/25, 203b/03, 203b/06,
203b/10, 204a/02,
204a/14, 204b/05, 206a/09, 211a/15,
214a/02, 214a/03, 214a/04, 214a/10,
214a/19,214a/22, 214b/03, 216b/03,
217b/13, 217b/22, 218a/20, 218b/15
[=25]
herkes: (zam.) İnsanların bütünü.
h. 220b/22
h.+e 220a/11
[=2]
Heşt Behişt: (Far.) Şair ve Anadolu
sahasının ilk tezkire yazarı olan Sehî Bey,
Edirne'de doğdu. Asıl adı belli değildir.
Kimi kaynaklara göre devşirme olduğu
söylenir. Şairlik bakımından zayıf
olmakla birlikte, onu önemli kılan "Heşt
Behişt" adlı tezkiresidir.
h. 206b/07
h.+(muḳaddeme-i kitâb-ı heşt behişt)
201b/19
[=2]
hevâ: (Ar.) Hevâm - böcekler, haşerat.
h.+(hevâm ü ḥarât) 213a/03
[=1]
heybet: . Korku ve saygı uyandıran
görünüş, mehabet.
h.+(şîfat-ı heybet ü celâl) 220b/03
[=1]
hey'et: (Ar.) [تهيئه] 1. Ekip. 2. Kurul

h.+(**kütüb-i hey'et ü hendese**)
207a/03, 207a/04
h.+inde 220a/24
[=3]
heykel: (Ar.) [لكبه] Heykel.
h.+leri 213b/24
[=1]
hıdmet: (Ar. İs.) İş, hizmet, vazife.
h.+de (**hıdmet bulunmak**) 206a/19
h.+inde 211b/17
h.+ümüz 201a/09
[=3]
hıfz: (Ar.) [ظفح] 1. Koruma. 2.
Ezberleme.
h.+(**hıfz etmek**) 201a/04
h.+(**hıfz etmek**) 219b/19
[=2]
hırām: (Far. is.) Yürüme, salınarak yürüyüş.
h.+(**hırām eylemek**) 219a/20
[=1]
hırāset: a.i. Bekleme, koruma.
h. 201a/04, 201a/04
[=2]
hırāset: Koruma.
h.+i (hıfz) 201a/04
[=1]
hış: Seslenme sözü.
h.+(**hış-ı haşın**) 209a/07
[=1]
hışāl: (Ar.) [لاصخ] Huy, haslet.
h.+(**hışāl-i hamīde**) 210b/09
[=1]
hışānet: (A.) Bir yerin çok sağlam ve
korunulacak tarzda olması.

h.+(**gāyet-i hışānet ü istihkām**)
216a/20
[=1]
hışn: (Ar.) [نصح] Kale.
h.+(**hışn-ı haşın**) 209a/23, 219b/07
h.+(**hışn-ı haşını**) 207a/06
h.+ı 216a/21
[=4]
hışm: (Far.) [مشخ] Öfke, hışım.
h.+(**hışm u gādab eylemek**) 218a/05
[=1]
hıṭā: (Ar.) [طخ] Ülke, diyar.
h.+(**hıdūd-ı hıṭā vü çin**) 210b/19
[=1]
hıṭat: (Ar.) [ططخ] Ülkeler, diyarlar.
h.+(**hıṭat-ı makrızī**) 213a/12
[=1]
hızmet: (Ar.) [تمدخ] Hizmet, görev yapma.
h.+(**hızmet eylemek**) 201a/05
[=1]
hicret: (Ar.) [ترحه] Göç.
h.+(**hicret-i nebeviye**) 211b/04
h.+(**hicret-i nebeviyye**) 218b/04,
219a/15
h.+(**ta'rīḥ-i hicret**) 211b/15
[=4]
hidāyet: (Ar.) [تىاده] Doğru yolu
gösterme.
h.+(**hidāyet etmek**) 214a/07
[=1]
hikāye: Bir olayın sözlü veya yazılı olarak
anlatılması.
h.+de 216a/02
[=1]

hikāyet: (Ar.) [تىاك ح] Öykü, hikaye.

h. 215b/04

h.+(**hikāyet-i meşhûre**) 217a/09

h.+(**hikāyet etmek**) 211a/21

h.+(**hikāyet eylemek**) 214b/09

h.+dür (**kıssa vü hikāyet**) 213a/08
[=5]

hikmet: (Ar.) [تىمك ح] 1. Bilgelik. 2.

Sebep.

h.+de (**ma'rifet ü hikmet**) 210b/12

h.+de (**'ilmü hikmet**) 208a/20

h.+(**şahib-i hikmet ü hükümet ü nāmūs**)
[=3]

hilāf: (Ar.) [فالخ] Aykırı, zıt.

h.+201a/11

h.+(**hilāf-ı mu'tād u ma'hūd**)
202a/01
[=2]

hilāfet: (Ar. is.) Birinin yerini

tutma; halifelik.

h.+i 210b/10

[=1]

hil'at: (Ar.) [تلعلخ] Kaftan.

h.+ler 220a/11

[=1]

himmet: (Ar.) [تىم ه] Çaba.

h.+(**himmet ü kudret**) 220b/22

h.+(**'ulüvv-i himmet**) 205b/09
[=2]

Hîn: (Ar.) [نى ح] Zaman, vakit, esna.

h. (**hîn-i feth**)

h. 211a/17

h.+(**hîn-i maḥal**) 212b/22

h.+(**hîn-i tufûliyyet**) 208b/21

h.+inde 208a/04

[=4]

hind: (Ar.) Hindistan.

h.+(**hind ü türk ü deylem**) 220b/21

[=1]

hirās: (Far.) [ساره] Korku.

h.+(**ra'b u hirās**) 202a/07

[=1]

hirāsān: f. Korkak, ürkek, korkan, çekinen.

h.+(205a/13

h.+(**ğāyet-i hirāsān**) 210b/20

h.+(**hirāsān ü perākende vü perişān olmak**)

h. 205a/13

[=3]

hiref: (Ar.) [فرح] Meslekler.

h.+i. (**eşhāb-ı şmāyi' ü hiref**)

206a/08

[=1]

hişā: Doğum anında ölen annenin karnı yarılarak çıkarılan çocuk.

h.+ra 202b/21

[=1]

hişāb: (Ar.) [باس ح] Hesap.

h.-in 204a/20

[=1]

hişār: (Ar.) [راص ح] Kale, hisar.

h. 203a/21, 204a/03, 219b/06

h.+(**cenāb-ı hişār**) 201b/24

h.+(**dīvār-ı hişār**) 202a/03

h.+(**ḥandek-ı 'amīḳ u hişār-ı refi'a**) 203b/14

h.+(**hişār-ı**) 202a/24

h.+(**hişār-ı büzürg**) 203b/16
h.+(**hişār-ı koştantıniyye**) 208a/09
h.+(**hişār-ı metin**) 209a/24
h.+(**hişār-ı pençe**) 203b/17
h.+(**hişār-ı üstü vār**) 209a/10
h.+(**hişār-ı üstü vārı**) 209a/15
h.+a 203b/04
h.+a (**feth-i hişār**) 201a/14
h.+da (**bālā-i hişār**) 203b/18
h.+da (**derün-ı hişār**) 202a/25,
205b/24
h.+dan 204b/20
h.+ı 206b/24, 217b/17, h. 212b/13
h.+uñ 202a/02, 206a/18, 207a/08,
212b/14, 212b/15, 212b/19
h.+uñ (**cenāb-ı şehir ü hişār**) 201b/25
h. 202a/05
[=31]
hişse: (Ar.) [حصص] Pay.
h.+(**hişse-i sultān olmak**) 202b/07
h.+dür 206b/16
[=2]
hiş: (Far.) [شیوخ] 1. Kendi. 2. Akriba.
h.+(**hiş ü peyvend**) 203a/15
h. 220a/24
[=2]
hiṭāb: (Ar.) [باطخ] Konuşma, hitap etme.
h.+(**hiṭāb buyurmak**) 212a/10
h.+(**hiṭāb buyurulmak**) 211b/14
h.+(**hiṭāb etmek**) 215a/19, 220b/04
[=4]
hūd peygām-ber: (Far.) [دوخ] Miğfer,
Allah'ın elçisi.
h. 217b/21

[=1]
huddām: (Ar.) [خدمتچیلر] Hizmetçiler.
h.+ı 205a/12
[=1]
hudūd: (Ar.) [حدود] Sınırlar.
h.+(**hudūd-ı bulgār ve rūs**) 212b/09
h.+(**hudūd-ı hiṭā vü çin**) 210b/17
[=2]
huffāş: (Ar.) [شافخ] Yarasa.
h.+lar 205b/15
[=1]
hukemā: (Ar.) [أمكح] Bilgeler, hakimler.
h. 208a/17
h.+sıyla 217b/11
[=2]
hukkām: (Ar.) [امكح] Hakimler.
h. 206a/07
[=1]
hulefā³: (Ar.) [افلاخ] Halifeler.
h.+(**hulefā³-i emeviyye**) 202b/13
h.+(**zemān-ı hulefā³-i emeviyye**)
202b/12
[=2]
hulf: Sözünden dönme, vazgeçme.
h.+(**hulf ü quddām**) 205b/03
[=1]
hulḳ: (Ar.) [قلخ] Huy.
h.+(**hüsn-i hulḳ**) 220a/07
[=1]
hulül: (Ar.) [لولح] Gelme, gelip çatma.
h.+(**hulül ve duḥül eylemek**) 209a/05
[=1]
hulūş: (Ar.) [صولخ] İçtenlik.
h.+(**hulūş-ı niyyet**) 205b/09

[=1]
h n-feŐan: (F.) Kan saçan, kan serpen.
 h.+( b-1 h n-feŐan) 220a/21
 [=1]
h rde: (Far.) Bir Şeyin k  g , ufağı.
 h. 203b/21
 h.+(han z r-i zaŐm-1 h rde) 205a/05
 [=2]
hur c: (Ar.) [ or  ] 1.  ıkıŐ. 2.
 Ayaklanma.
 h.+(hur c eylemek) 219b/12
 h . (zem n-1 hur c-1 koŐant n)
 [=2]
huŐ met: (Ar.) [ m  v  x] Düşmanlık.
 h.+(faşl-1 huŐ met etmek) 203b/08
 [=1]
huŐuŐ: (Ar.) [ v  v  x] Konu.
 h.+1 211b/17
 h.+unda 210b/05, 214a/11
 h. 202a/14, 203b/13
 [=5]
huŐbe: Cuma ve bayram namazlarında
 minberde okunan dua ve verilen  g t.
 h.+(huŐbe-i muŐammediyye)
 206a/05
 [=1]
huŐ r: (Ar.) 1[ v  r] Hazır olma,
 bulunma. 2. Rahatlık.
 h.+(huŐ r-1 h m y n) 202b/03
 h.+ına 212b/22, 214b/08
 [=3]
h b Ő: AŞağıya inme, düşme.
 h.+(h b Ő-1  dem) 219b/09
 h.+(h b Ő-1  dem) 209a/14

[=2]
h b t: AŞağı inmek.
 h.+ndan 209a/02
 [=1]
h c m: (Ar.) Hücum, saldırma.
 h.+(h c m etmek) 214b/17
 h.+(hücum eylemek) 203b/01
 [=2]
h km: (Ar.) [ k  ] Hüküm, emir, kesin
 karar.
 h.+(215b/18
 h.+(hükm-i Őer f) 202b/24
 h.+(h km etmek) 213a/21
 h.+(h km   ferm n) 220b/19
 h.+(hükm-i Őer f)
 h. 202b/24
 h.+(h km etmek)
 h. 215b/18
 [=6]
hükümet: (Ar.) [ k  m  t] Hükümet.
 2. Hakimiyet. 3. Devlet.
 h. 208b/09
 h.+(nevbet-i hükümet-i isl miy n)
 210b/20
 h.+(Ő hib-i hikmet   hükümet  
 n m s) 207a/23
 h.+i 219b/13
 h.+inde (mesned-i hükümet)
 208b/10
 h.+leri 216b/07
 h.+lerinden (taŐt-1 hükümet)
 206a/07
 [=7]
h m : (Far.) [ m] DevletkuŐu.

h.+(**hümā-yı salṭanat**) 209a/20
[=1]

hümāyūn: (Far.) [نویامه] 1. Kutlu. 2.
Padişah ile ilgili.

h.+(**mülk-nāme-i hümāyūn**) 206a/10
h.+(**nāme-i hümāyūn**) 211b/09
h.+a (**fermān-ı hümāyūn**) 212a/06
h.+a (**kānūn-nāme-i hümāyūn**)
212a/08
h.+a (**rikāb-ı hümāyūn**) 212a/17
h.+a (**'ahd-nāme-i hümāyūn**)
211b/21
h.+da (**nāme-i hümāyūn**) 211b/14
h.+da (**ordū-yı hümāyūn**) 202b/21,
203a/03
h.+da (**'ahd-nāme-i hümāyūn**)
211b/13
h.+ları (**nāme-i hümāyūn**) 210b/02
h.+ları. (**murād-ı hümāyūn**) 203a/06
h.+larına 204a/12
h.+larına (**otāğ-ı hümāyūn**) 206a/04
h.+um (**rızā-yı hümāyūn**) 212a/01
h.+una (**ḥuzūr-ı hümāyūn**) 202b/03
[=16]

ḥürmet: (Ar.) [تحریر] Saygı.
h.+(**ḥürmet ü 'izzet etmek**) 214b/09,
214b/09
[=2]

ḥüsn: (Ar.) [نسح] Güzellik.
h.+(**ḥüsn-i ḥulḳ**) 220a/07
h.+(**ḥüsn-i mu 'āşeret**) 210b/14
h.+(**ḥüsn-i tedbīr**) 203a/06
h.+(**şāhib-i ḥüsn-i cemāl**) 220b/03
[=4]

hüveydā: (Far.) [ادیوه] Açık, aşikâr,
besbelli.
h. 203b/24
[=1]

'ırz: (Ar.) [ضرع] Namus, iffet.
'1.+(**'ırz-ı salṭanat**) 212a/07
[=1]

ısıcakla: Sıcak iken.
1.+ 214a/14, 214a/17
[=2]

ışlāḥ: (Ar.) [صلاح] ,emritşeliyi ,emtlezüd
reform.
1.+(**ışlāḥ-ettirmek**) 218b/20
[=1]

ışmarla-: Bir şeyin yapılmasını veya
getirilmesini, bu işlerle uğraşan birine
söylemek, sipariş.
1.-maḳla 204b/24
[=1]

ışmarlan-: Bir şeyin yapılması veya
getirilmesi birine söylenmek.
1.-mış 201a/04
[=1]

ıssı: Sıcaklık, hararet.
1. 214a/03
[=1]

ısuz: Kimse bulunmayan veya az kimse
bulunan, تنها.
1. 218a/09
[=1]

'ısr: Ahd, sözleşme, yemin.
'1.+(**'ısr-i 'aşīr**) 218b/01

ıtlāḳ: (Ar.) [قالطا] Bırakma, salma.
1. 205a/23

[=1]
ıtlāl: (Ar.) Birakma, salma.
1.+den (**beḳāyā³-i rūsūm u ıtlāl**)
205b/10
[=1]
ızlāl: (Ar.) [لالضا] Yoldan çıkarma.
1.+ı 209b/18
[=1]
ıztırāb: (Ar.) [I [لاضطراب] zdırap, acı.
1. 207b/18
[=1]
i-: Ek-fiil.
i.-der 216a/14
i.+di 204b/22
i. 220a/09, 220a/15
i.-derlerdi 218b/10
i.-di 201a/04, 201a/05, 201a/14,
201a/15, 201a/16, 201a/17, 201a/18,
201b/07, 202a/02, 202a/04, 202a/07,
202a/09, 202a/12, 202a/13, 202a/16,
202a/18, 202b/18, 202b/20, 203a/06,
203a/06, 203b/13, 204a/23, 204a/24,
204b/07, 204b/22, 204b/24,
205a/03, 205a/04, 205a/11, 205a/15,
205b/12, 205b/17, 206a/13, 206a/16,
208a/04, 208a/04, 208a/05, 208a/05,
208a/11, 208a/12, 208a/12, 208a/13,
208a/15, 208a/19, 208a/19, 208a/20,
i. 208a/09, 209a/14, 212b/13
209a/08, 209a/10, 209a/16, 209a/18,
209a/19, 209b/18, 209b/20, 210a/05,
210a/14, 210a/18, 210a/18, 210a/20,
210a/22, 210a/23, 210a/25, 210b/02,
210b/03, 210b/07, 210b/10,

210b/13, 210b/19, 210b/20,
210b/22, 210b/24, 210b/25,
211a/02, 211a/10, 211a/12, 211a/13,
211a/14, 211a/15, 211a/16, 211a/19,
212b/03, 212b/05, 212b/06,
212b/07, 212b/08, 212b/09,
212b/11, 212b/12, 212b/15,
213a/19, 213a/20, 213a/21, 213b/01,
213b/05, 213b/06, 213b/08,
213b/09, 213b/16, 214a/01, 214a/01,
214a/02, 214a/02, 214a/03, 214a/05,
214a/08, 214b/05, 215a/04, 215b/01,
215b/10, 215b/12, 215b/21,
215b/22, 216a/03, 216a/04, 216a/04,
216a/06, 216a/10, 216a/12, 216b/02,
216b/03, 216b/04, 216b/08,
216b/10, 216b/22, 217a/15, 217a/15,
217a/16, 217a/17, 217b/08, 217b/20,
217b/22, 217b/23, 218a/01, 218a/04,
218a/14, 218a/15, 218a/24, 218b/05,
218b/12, 218b/13, 218b/16,
218b/16, 218b/20, 219a/19, 219a/21,
219b/02, 219b/04, 220a/02, 220a/03,
220a/24, 220b/01, 220b/03,
220b/17, 220b/23
i.-diler 202a/16, 205a/01, 208a/14,
210a/06, 218a/22, 220b/20
i.-dügi 219a/01
i.-düm 211b/19
i.-ken 202b/14, 217b/04
i.-miş 201b/22, 205a/05, 212a/12,
212a/12, 212a/13, 212b/20, 212b/21,
217a/01,
217a/02, 217a/05, 217a/06

i.-señ 220b/06
[=202]

ibād: (Ar.) [داب ع] Kullar.
i.+(terfih-i 'ibād) 209b/05
[=1]

'ibādet: (Ar.) [تداب ع] Kulluk, tapınma.
'i.+('ibādet- i evṣān) 213b/23
'i.+('ibādet etmek) 218a/23
'i.+('ibādet olunma) 205b/13
[=3]

'ibādet-hāne: İbadet edilen yer.
'i. 220b/07, 220b/10
'i.+('ibādet-hāne-i dīn)
[=3]

ibn: (Ar.) [ن ب ا] Oğul.
i.+(hātime-i ibn-i velernos) 209a/01
i.+(ibn-i 208a/10
i.+(ibn-i heraklīs-i 'azīm-irūm)
211a/10
i.+(ibn-i hūlafe) 218b/06
i.+(koṣtaṅṭīns ibn-i velernos)
209a/03
[=5]

ibrām: (Ar.) [م ارب ا] Zorlama.
i.+(ibrām u ilhāh eyle) 211b/11
[=1]

'ibret-bīn: f. İbret almış, ders almış.
'i.+(dīde-i 'ibret-bīn) 205b/17
[=1]

ibtidā: (Ar.) [ادتب ا] 1. İlk, önce.
2. Başlangıç.
i. 208a/03, 213b/23
i.+(ibtidā'-i binā) 219a/15
i.+(ibtidā'-i zuhūr-ı islām) 211a/09

[=4]

ibtidā'en: (A. zf.) Başlangıç olarak.
i. 203b/01
[=1]

icād: (Ar.) [د ا ج ا] Var etme, yaratma.
i.+(icād eylemek) 209b/04
[=1]

i'cāz: (Ar.) [ز ا ج ا] Veciz anlatma, özlü söyleme.
i.+(izhār-ı i'cāz-ı 'isevī eylemek)
208a/22
[=1]

icāzet: (Ar.) [ت ز ا ج ا] İzin.
i.+(icāzet olmak) 202b/05
i.+(icāzet vermek) 206a/21, 209b/20
[=3]

iclāl: (Ar.) [ل ا ل ج ا] Ululama.
i.+(se'ādet ü iclāl) 209b/07
[=1]

icmāl: (Ar.) [ل ا م ج ا] Özetleme.
i.+(icmāl-i aḥvāl) 206b/04
[=1]

icrā: (Ar.) [ا ر ج ا] Yürütme, yapma, yerine getirme.
i.+(icrā etmek) 205b/21
[=1]

ictihād: (Ar.) [د ا ه ت ج ا] Çalışma, çabalama.
i.+(ictihād eylemek) 202b/02
[=1]

iç: (is.) Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı.
i.+inde 203b/03, 208b/21, 215a/01,
215b/05, 215b/06, 215b/16,
216b/23, 217b/01,

217b/03, 217b/14, 217b/17,
217b/18, 218a/06, 218a/10, 218a/12
i.+ine 204a/03, 204a/05, 214a/14,
214a/17, 215a/05, 215a/13, 218a/01
i.+ini 214a/13
i.+lerinde 214b/21
i.+lerinden 214b/18, 216a/03
[=26]

içün: Sebep bildirir, sebebiye, -den dolayı
anlamaları verir.

i. 202b/18, 203b/09, 203b/17,
205a/10, 205b/02, 206a/10, 207b/05,
208a/05, 209b/05, 209b/20, 210a/06,
212a/14, 212b/21, 214b/06, 14b/25,
215a/15, 215a/23, 216b/11, 216b/21,
217b/17, 217b/23, 218b/20, 19a/19,
220a/08, 220b/13
i.+dür 202b/07
[=26]

‘**id:** (Ar.) [عيد] Bayram.
‘i.+leri 218b/07
[=1]

idegel-: Ansızın itmek.

i.-mişlerdür 208b/09
[=1]

idin-: (f.) Herhangi bir şeye sahip olma
durumu.

i.+seler 217a/02
i.-di 209a/23, 213a/24, 219b/17
i.-di (**taht-gāh edinmek**) 213a/23
i.-diler 215b/06
i.-mek 206b/04
i.-miş 216a/04
i.-mişler (**murād edinmek**) 212a/14

i.-üp (**pīş-i nihād edinmek**) 217a/20
i.-üp (**taht-gāh edinmek**) 219b/19
[=11]

idivir-: -i Çabucak yapmak.

i.-üp 215b/04
[=1]

iḥāṭa: (Ar.) [مطاح] 1. Kavrama. 2.
Kuşatma, sarma.

i.+(**iḥāṭa etmek**) 205b/04
i.+(**iḥāṭa eylemek**) 206b/24, 216b/09
[=3]

iḥdā: (Ar.) [اهدا] Hediye etme.

i.+(**iḥdā etmek**) 218b/24
[=1]

iḥdās: (Ar.) [نثادح] Kurma, oluşturma,
meydana getirme.

i.+(**iḥdās eylemek**) 209b/04
i.+ı 207a/20
[=2]

iḥmāl: (Ar.) [لامها] Önemsememe,
savsaklatma.

i.+(**iḥmāl ü tekāsül ü iḡmāz**)
[=1]

iḥrāc: (Ar.) [جارخا] 1. Çıkartma. 2. Dış
satım, yurt dışına gönderme.

i.+(**iḥrāc eylemek**) 206b/09
[=1]

iḥsān: (Ar.) [ناسح] 1. Bağış. 2. İyilik.

i.+(**iḥsān eylemek**) 220a/11
[=1]

iḥtifā: (Ar.) [افتخا] Gizlenme.

i.+(**iḥtifā etmek**) 210b/07
[=1]

iḥtilāf: (Ar. is.) Anlaşmazlık.

i. 201a/10, 210b/05
i. 212a/17
i.+den (**nifāk u ihtilāl**) 205b/14
[=4]
ihtimāl: (Ar.) [لامت ح ا] Olasılık.
i.+i 212a/17
i.+in 204b/25
[=2]
ihtimām: (Ar.) [م امت ه ا] Özen.
i.+(**cehd ü ihtimām eylemek**)
203b/14
i.+(**ihtimām-ı tām**) 209a/24
i.+(**iḳdām u ihtimām olunmak**)
219a/22
i.+(**şehir ü kişver-i ihtimām**) 212a/25
[=4]
iḥtişār: (Ar.) [ر اص ت خ ا] Kısaltma,
özetleme.
i.+(**iḥtişār olunmak**) 216a/19
[=1]
iḥtiyāc: (Ar.) [ج ا ي ت ح ا] Gereksinim.
i.+ına 206a/01
[=1]
iḥtiyār: (Ar.) [ر ا ي ت خ ا] 1. Seçme. 2. Yaşlı.
i.+(**iḥtiyār eylemek**) 206b/20,
209b/19, 216a/23, 216b/14
i.+(**iḥtiyār olunmak**) 216a/18,
217a/25
i.+(**iḥtiyārud-düvel fil-evvel**)
i. 206b/11
[=7]
İḥtiyāru'd-Düvel Fi'l-Evvel: Būrīnī'nin
eseridir.
i.206b/11

iḥzār: (Ar.) [ر اض ح ا] Çağırma, huzura
getirme.
i.+(**iḥzār etmek**) 214a/16
[=1]
iḳāmet: (Ar. is.) Bir yere yerleşip oturma.
i.+(**iḳāmet etmek**) 215a/14
[=1]
iḳbāl: (Ar. is.) Talih ve baht açıklığı,
mutluluk.
i.+(**devlet ü iḳbāl**) 206a/04, 209b/06
i.+(**devlet ü iḳbāl ü ḳapuḳulu**)
206a/22
[=3]
iḳdām: (Ar. is.) Bir şeyi elde etmek için
sebatla ve gayretle çalışma, sürekli çaba
gösterme.
i.+(**iḳdām-ı temām**) 209b/01
i.+(**iḳdām etmek**) 218b/22
i.+(**iḳdām u ihtimām olunmak**)
219a/22
[=3]
iken: bağ fiil. İken.
i. 201a/09, 203b/17, 204a/24,
205a/07, 206a/02, 207b/18, 208b/21,
212b/24, 213a/12,214a/01, 215a/11,
216b/25, 217b/06, 217b/06, 218b/14
[=15]
iki biñ seksen: İki bin yetmiş dokuzdan
sonra gelen sayı.
i. 212b/08
[=1]
iki yüz altmış yıl: İki yüz altmış yıl.
i. 218b/05
[=1]

iki yüz: İki yüz.

i. 205b/04

[=1]

iki: (is.) Birden sonra, üçten önce gelen sayı.

i. 201a/01, 201a/15, 203a/12,
207a/12, 207b/02, 207b/02,
207b/18, 208a/01, 208a/02,
208a/16, 212b/01, 213b/22, 216a/18
[=13]

ikinci: Birinciden sonra gelen.

i. 211b/08

[=1]

İki yıl: İki yıl.

i. 210a/01

[=1]

iklîm: (Ar. is.) Yeryüzünün herhangi bir yerinin hava şartlarına göre uzun yılların ortalamasına dayanan durumu.

i.+(iklîm-i hāmîs) 207a/01
i.+ine 213a/21
[=2]

ikrām: (Ar.) [إكرام] Cömertlik.

i.+ında (i'zām u ikrām) 210b/01
[=1]

iktidār: (Ar. is.) Bir şeyi yapabilmeye gücü yetme durumu.

i.+ındandır. (āşār-ı iktidār) 209b/12
i.+umuza (kâbza-i iktidār) 219a/03
i.+uñ (şāhib-i iktidār) 209a/12
[=3]

iktirān: (Ar.) [انارتقا] Yakınlaşma, yaklaşma.

i.+da (zemān-ı fetret-iktirān)

211b/11

[=1]

iktizā: (Ar.) [اضتقا] 1. Gerekme.

2. İhtiyaç.

i.+(iktizā etmek) 211b/12
i.+(iktizā-yı 'ālem-i kevn ü fesa)
i.+sıyla 219b/04
[=3]

il: 1. Vilayet. 2. Ülke, memleket.

i.+i 201a/10

i.+inden 217b/15

[=2]

'ilāc: (Ar.) [إلاج] İlaç.

'i.+ından 208a/17
[=1]

ilāhā: (Ar.) [إلهة] Tanrıça.

i. 203a/13
[=1]

i'lām: (Ar.) [إلام] Bildirme.

i.+(i'lām eylemek) 202b/16
i.+(i'lām olunmak) 211b/18
[=2]

ilbās: Durdurma, mâni olma, alıkoyma.

i. 218b/10
[=1]

ilçi: (is.) Elçi.

i. 218b/21, 218b/23
i.+nüñ 218b/21
[=3]

ile: (bağlaç) 1. İki kelimeyi, iki öbeği birbirine bağlar. 2. (takı) İsimlerin sonuna gelerek beraberlik, vasıta, tarz anlamı verir.

i. 201a/14, 201b/10, 201b/22,
202a/03, 202a/05, 202a/11, 202a/15,
202a/18, 202a/24, 202b/02, 203a/12,
203b/05, 203b/10, 203b/11,
203b/11, 203b/16, 203b/18,
203b/19, 203b/22, 204b/01,
205a/02, 205a/04, 205a/04, 205a/12,
205a/13, 205a/14, 205a/14, 205a/22,
205b/05, 205b/06, 205b/07,
205b/10, 205b/15, 205b/17,
205b/22, 205b/23, 206a/03, 206a/04,
206a/08, 206a/22, 206a/24, 206b/02,
206b/07, 206b/16, 207a/14, 207a/15,
207a/23, 207b/17, 207b/18,
207b/18, 208a/03, 208a/13, 208a/15,
208a/23, 208b/02, 208b/06,
208b/12, 209a/05, 209a/07, 209a/21,
209b/03, 209b/07, 209b/10,
209b/18, 210a/03, 210a/07, 210a/08,
210b/09, 210b/14, 210b/21,
210b/24, 211a/02, 211a/06, 211a/15,
212b/01, 212b/16, 212b/24,
213a/01, 213b/10, 213b/12, 214a/01,
214a/07, 214b/08, 215a/09, 215a/15,
215b/06, 215b/19, 215b/24,
216a/02, 216a/06, 216a/17, 216a/22,
216a/24, 216b/04, 216b/11,
216b/14, 216b/16, 217a/02, 217a/04,
217a/16, 217a/23, 217a/24, 217b/06,
217b/07, 217b/15, 217b/18,
218a/06, 218a/15, 218a/25, 218b/08,
218b/08, 218b/10, 218b/11,
219a/04, 219a/20, 219b/07, 219b/17,
219b/20, 219b/22, 220a/06, 220a/07,

220a/21, 220a/22, 220a/24, 220b/04,
220b/06, 220b/11, 220b/12
[=128]

ilel-ân: (A.b. zf.) Şu ana kadar.

i. 208b/07, 212a/19, 219b/11
[=3]

ileyh: Ona.

i. 202a/17, 206b/18, 212a/17,
216a/01, 220b/17
i.+üñ 209a/17
i.+dür 207b/24
[=7]

ilhâh: Leylak.

i.+(**ibrâm** u **ilhâh eyle**) 211b/11
[=1]

ilhâm: Tanrı'nın, peygamberlerin yüreğine
doldurduğu tanrısal âleme özgü duygu ve
düşünceler

i.+(**ilkâ**'-i **ilhâm**-ı **sübhâni**) 201a/14
[=1]

ilkâ': (Ar.) [اقل] Atma, bırakma.

i.+(**ilkâ**'- i **ilhâm**-ı **sübhâni**) 201a/14
[=1]

illâ: (Ar. is.) Ne olursa olsun.

i. 208b/19
[=1]

ilm: (Ar.) [علم] Bilim.

‘i. 214a/02
‘i.+(‘**ilm**-i **nücüm**) 210a/22
‘i.+(‘**ilm ü hikmet**) 208a/20
‘i.+de 214a/02
[=4]

İlyanuş: Kostantîn-i mezkûr'un oğlu.

i.+ı 220a/01

[=1]
īmān: (Ar.) [إيمان] İnanma.
 i. 214b/01
 i.+(ma'bed-i ehl-i īmān) 206a/02
 [=2]
im'ān: (A. is.) İnanma, inanç.
 i.+(im'ān-i naẓar) 207b/18
 [=1]
‘imārāt: (A. is.) Umran, bayındırlık.
 ‘i.+(arāzī vü ‘imārāt) 202b/08
 ‘i.+(‘imārāt-ıḥayr) 209b/03
 ‘i.+(‘imārāt-ı mağmüre) 205b/11
 ‘i.+(mānend-i ‘imāret) 219a/11
 ‘i.+i 209b/20
 [=5]
imdād: (A. is.) Yardım isteme.
 i.+(taḫviyet ü imdād eylemek)
 220a/20
 [=1]
imkān: isim Yararlanılan uygun şart veya durum, olanak.
 i.+(imkān olmak) 214b/22
 [=1]
imparator: isim Bir imparatorluğu yöneten kimse, ilhan.
 i. 212a/15
 i.+(212a/16)
 i.+uñ 212a/10
 [=3]
imtidād: Etmek uzanmak.
 i.+(imtidād bulmak) 202a/14,
 i. 207b/15, 208a/17
 [=3]
imtişāl: Alınan buyruğa bütünüyle uyma.

i.+(imtişāl etmek) 203a/17
 [=1]
in: Yaban hayvanlarının kendilerine yuva edindikleri kovuk.
 i. 209b/13, 209b/14
 [=2]
in-: (f.) Bulunduğu yerden aşağı doğru gelmek.
 i.-üp 204a/11, 218a/02
 [=2]
inās: Kızın büluğ çağına vardıktan sonra evlerinde evlenmeden çok durması.
 i.+ın 204a/17
 [=1]
‘ināyet: (Ar.) [تىان ع] İyilik
 ‘i. 203a/19
 ‘i.+(‘ināyet-i muḥyī) 205a/13
 [=2]
inkār: (is.) Yaptığını, söylediğini, tanık olduğunu saklama, gizleme, yadsıma.
 i.+(inkār etmek) 203a/14
 [=1]
inḳiyād: (Ar. is.) Boyun eğme, itaat etme.
 i.+(iṭā'a t ü inḳiyād) 220b/19
 i.+(‘arż-ı inḳiyād eylemek) 205a/20
 [=2]
inḳizā’: (Ar.) [انقنا] Geçip gitme.
 i.+(inḳizā’-i ‘ömr) 209b/16
 [=1]
inkisār: (Ar.) [راسكننا] 1. İlenme, beddua etme. 2. Kırılma.
 i.+da 210a/10
 [=1]

inlü: Ün salmış olan, şöhretli, meşhur, şanlı, namlı, namdar.

i. 207a/17

i.+cedür 207a/18

[=2]

insānī: (Ar.) [إنسانا] İnsanlık.

i.+(ʿalāmāt-ı aʿmāl-i insānī)

207b/20

[=1]

inşāʾ: (Ar.) [إنشاء] Yapma.

i.+(ʿünvān-ı inşāʾ-i bünyānī)

209a/10

[=1]

intihā: (Ar.) [إنتها] Son.

i. 209a/22

[=1]

intikāl: (Ar.) [إلتقال] Göçme, taşınma.

i.+(intikāl etmek) 213b/22

i.+(intikāl eylemek) 218b/16,

220a/05

i.+(kâbil-i tārâc ü intikāl) 202b/08

i.+inden 217a/09

[=5]

intikām: isim Öç.

i. 210a/06

[=1]

intisāb: (Ar.) [إنتساب] Bir yere mensup olma.

i.+ı 201b/23

[=1]

intişār: (Ar.) [إنتشار] Yayılma.

i.+ı 206a/24

i.+ından 201a/12

[=2]

irādet: (Ar.) [إرادت] İsteme, istek.

i. 203a/18

[=1]

iriş-: (f.) Varılması zaman ve emeğe

bağlı olan veya uzakta

bulunan bir amaca varmak,

ulaşmak, erişmek.

i.+diler 204b/25

i.-di 204a/02, 209a/03, 210a/15

i.-dükde 210b/21, 211b/15,

219b/10 i.-dükde 205b/07

i.-meye 219a/11

i.-üp 219b/22

i.-ür 207a/18

[=11]

irişdür-: f. Erişmesini sağlamak,

eriştirmek.

i.-üp 203b/23

[=1]

irş: (Ar. is.) Ölen bir kimseden

kalan para veya mala konma,

hissesine miras düşme, veraset.

i.+le 220a/04

[=1]

irsāl: (Ar.) [إرسال] Gönderme.

i.+(irsāl eylemek) 206a/08, 206a/23

i.+(irsāl olunmak) 211b/10

i.+ı 210b/04

[=4]

irte: Ertesi, gelecek.

i.+si 203a/08

[=1]

irtifāʾ: Yükseklik.

i. 219a/13

[=1]

İrzānī: Hint-Avrupa dilleri ailesinden dil öbeği. Günümüzde 150-200 milyon kişinin bu dil grubuna ait dilleri konuştuğu tahmin edilir.

i. 214b/16

i.+(**irzānī kılmak**) 210a/12

[=2]

ise (F.) Olunca, olursa, olsa da, -ince, -diği için, -diği vakit.

i. 202b/22, 202b/23, 202b/23,
202b/24, 203a/25, 212a/02, 212a/03,
212a/12, 214a/11

[=9]

‘isevī: Hıristiyanlar, Hz. İsa'nın yaydığı dinden olan.

‘i.+(**dīn-i ‘isevī**) 220a/03

‘i.+(**mille ‘isevī**)t 209b/18

‘i.+ye (**aḥkām-ı dīn-i ‘isevī**) 219b/20

‘i.+(**izhār-ı i’cāz-ı ‘isevī eylemek**)
208a/22

[=4]

iskān: (Ar.) [انكس ا] Yerleştirme.

i.+(**iskān ettirmek**) 217b/16

[=1]

İslām: (Ar.) 1 [اسلام] Müslümanlık.

2. Müslüman.

i. 210b/20,

i. 210a/15, 211b/08

i.+(**dīn-i islām**) 210b/19, 215b/23

i.+(**ehl-i islām**) 210a/19, 210b/24

i.+(**leşker-i islām**) 211a/02

i.+(**mefṭūḥ-ı ehl-i islām**) 211a/03

i.+(**mesken-i ehl-i islām olmak**)

204a/25

i.+(**naşīb-i ehl-i islām**) 210b/11

i.+(**‘asākır-i islām**) 210b/17

i.+(**‘asker-i islām**) 210b/21

i.+a 202a/05

i.+a (**dīn-i islām**) 212a/03

i.+a (**ehl-i islām**) 201b/07, 210b/13

i.+a (**‘asker-i islām**) 206a/21

i.+da (**ibtidā’-ı zuhūr-ı islām**)

211a/09

i.+dan (**zemān-ı zuhūr-ı islām**)

219a/09

i.+ı 210b/05

i.+uñ (**ehl-i islām**) 201b/25

i.+uñ (**leşker-i islām**) 211a/19

[=23]

islāmiyān: (F.) İslamlar.

tek tanrı inancına dayalı en yaygın İbrahimî dinlerden biridir. İslam, peygamberi Muhammed aracılığıyla 7. yüzyılda yayılmaya başlamıştır.

i.+nuñ 211a/04

i.+(**nevbet-i hükümet-i İslāmiyān**)

210b/20

[=2]

ism: (Ar.) [اسم] Ad.

i.+(**ism-i sāmī**) 209a/12

i.+ı 211a/06, 211a/15

[=3]

isnād: (Ar.) [ادان س ا] Dayama, yükleme.

i.+(**isnād eylemek**) 203a/16

[=1]

isrāf: (Ar.) [فارس ا] Savurganlık.

i.+(bézl ü isrâf) 204a/22
i.+(mübâlağa ve isrâf eylemek)
213b/04
[=2]

isr: Başlamak, azimet etmek.
i. 206b/20
[=1]

iste-: (f.) 1. Bir şeye karşı istek duymak, o şeyi arzulamak. 2. Dilemek, talep etmek.
i.-dügi 206a/09, 212b/21
i.-mezdi 214a/06
i. 214b/06
[=4]

istid'â: (Ar.) [اعدتسا] Yalvararak isteme.
i.+larına 211b/12
[=1]

istidâd: (Ar.) [دادعتسا] Yetenek.
i.+(istidâd çekilmek) 206a/14
[=1]

istidlâl: (Ar.) [لال دتسا] Delil ile hüküm çıkarma, akıl yürütme, delillerin ışığında yargıda bulunma.
i.+(istidlâl eylemek) 205b/09
[=1]

istiḥkāk: (Ar.) [استحقاق] Hak etme.
i.+1 208b/10
[=1]

istiḥkām: (Ar.) [ام اکتسا] 1. Sağlamlık. 2. Siper.
i.+(ğāyet-i ḥiṣānet ü istiḥkām)
216a/20, 216a/21
i.+(istiḥkām ü metānet) 209a/09
[=3]

istiḥzār: (A.)1 [استحضار] Hazırlama.
2. Hazırlanma. 3. Huzura çağırma.
i.+1 219b/07
[=1]

istiḥlāl: (Ar.) [استساق] قاğımsızlık.
i. 208b/01
[=1]

istilā: (Ar.) [اليتسا] Yayılma, ele geçirme.
i.+(temām-ı istilā etmek) 219b/04
[=1]

isti'lām: (Ar. is.) Yazı ile bilgi isteme, bilgi isteme.
i.+(isti'lām-ı ḥāl) 202a/17
[=1]

istimā': (Ar.) [امتسا] Dinleme, kulak verme.
i.+(istimā' etmek) 211b/02
[=1]

isti'māl: Kullanma.
i.+(isti'māl etmek) 214a/12
i.+(isti'māl olunmak) 211b/20
[=2]

istimālet: Osmanlıların uyguladığı meylettirici ve uzlaştırıcı fetih siyaseti için kullanılan tabir.
i.+ler 201a/13, 214b/14
[=2]

istimrār: (Ar.) [رارمتسا] Süreklilik.
i.+(istimrār bulmak) 209b/14
[=1]

istiṭā'at: (Ar.) [تاعاطتسا] Güç.
i.+i 219b/13
[=1]

istizān: (Ar.) [ناذيتسا] İzin isteme.

i.+(istizān eylemek) 218b/23

[=1]

iş: (is.) Bir maksatla yapılan

faaliyet, çalışma.

i. 218b/20

[=1]

işāret: Ar. is. Bir şeyi (kaş, göz,

parmak ile) gösterme.

i. 216a/21

i.+(işāret-i pür-beşāret) 220b/09

i.+(işāret eylemek) 204b/16

i.+dür 219a/04

[=4]

işit-: (f.) 1. Kulak yoluyla duymak.

2. Haber almak, öğrenmek.

i.-di 214a/19

i.-dikleri 205a/01

[=2]

işle-: Bir şeye emek vererek onu daha elverişli bir duruma getirmek.

i. 214b/03

[=1]

‘işret: (Ar.) [ترشع] İçki.

‘i.+(neşr-i bisāṭ-i ‘işret) 220a/10

[=1]

işti’āl: (Ar. is.) Tutuşma, alev alma, parlama.

i.+(iştī’āl etmek) 220a/15

[=1]

iştihār: (Ar. is.) Meşhur olma, ünü yayılma, nam kazanma.

i.+(iştihār bulmak) 211a/16

[=1]

iştirā: Satın almak.

i.+(iştirā etmek) 218b/21

[=1]

it: Köpek.

i. 215a/20

[=1]

it-: (f.) 1. Bir işi yapmak. 2. Bir durumu ortaya çıkarmak. 3. Yardımcı eylem olarak kullanılır.

i.-en 203b/25

i.-ün 204a/23

i.-üp 203b/09

i.-di (binā etmek) 214b/19

i.-di (emretmek) 213b/02, 214a/14, 214a/20, 215b/05

i.-di (fermān etmek) 206a/07

i.-di (hüküm etmek) 215b/18

i.-di (hürmet ü ’izzet etmek) 214b/09

i.-di (ikāmet etmek) 215a/14

i.-di (intikāl etmek) 213b/23

i.-di (rahm etmek) 214b/01

i.-di (sebyügāret etmek) 213b/10

i.-di (ta’mir etmek) 218a/13

i.-di (terketmek) 214b/19

i.-di (zuhūre etmek) 215b/23

i.-diler 215a/09

i.-diler (şal betmek) 215b/02

i.-diler (su’āl etmek) 219a/01

i.-diler (zinde-gānī etmek) 217b/18

i.-dügi (binā etmek) 217a/17

i.-dügi (defn etmek) 217b/25

i.-dügi (ihdā etmek) 218b/24

i.-dügi (şu’ūd etmek) 208b/22

i.-dügi (tahrir etmek) 219a/06

i.-dügin 204b/12
i.-dügin (**pesend etmek**) 217a/18
i.-dükde (**vefât etmek**) 220a/01
i.-dükden (**bünyād etmek**) 214b/23
i.-dükden (**icrā etmek**) 205b/22
i.-dükden (**isti ’māl etmek**) 214a/13
i.-dükleri 207b/18, 215b/04
i.-dükleri (**iḥzār etmek**) 214a/16
i.-dükleri (**vaz’ etmek**) 205b/21
i.-düñ (**rahm etmek**) 214a/24
i.-mege (**ta ’mīr etmek**) 216a/21
i.-megi (**bināetmek**) 217a/22
i.-megi (**taştīr etmek**) 211b/02
i.-megin 218b/19
i.-mek (**ceng etmek**) 212a/04
i.-mek (**feth etmek**) 219b/17
i.-mek (**iştirā etmek**) 218b/22
i.-mek (**naql etmek**) 217a/02
i.-mek (**seyr etmek**) 205b/02
i.-mekden (**ḥıfz etmek**) 219b/19
i.-mekle 212a/17
i.-mekle (**ıktizā etmek**) 211b/12
i.-mekle (**taḥkīk etmek**) 208a/24
i.-meyicek (**ıkdām etmek**) 218b/22
i.-meyüp (**ta ’yīn etmemek**) 204b/10
i.-mez (**taḫşīrāt etmek**) 210b/02
i.-mezler (’udül etmek) 208b/17
i.-miş (**defn etmek**) 217a/06
i.-miş (**ḥāzır etmek**) 205a/03
i.-miş (**kaşdetmek**) 213b/16
i.-miş (**katletmek**) 205a/08
i.-miş (**temām-iistilā etmek**) 219b/04
i.-mişdür (**binā etmek**) 207b/22
i.-mişler (**şarf etmek**) 216b/25

i.-señ (**bünyād etmek**) 217a/19
i.-üp (**idüp**) 206a/06
i.-üp (idüp) (**ta ’mīretmek**) 209a/15
[=65]

iṭā’at: (Ar. is.) Söz dinleme, boyun eğme, buyruğa uyma.

i.+(**iṭā’at ü inkıyād**) 220b/19
i.+den 215a/08
[=2]

iṭāle: Uzatmak, sözü uzun etmek.

i.+(**iṭāle eylemek**) 214b/17
[=1]

itdir-: İtmek işini yaptırmak.

i.-di 217b/13, 217b/14
i.-di (**binā ettirmek**) 217b/15
i.-di (**iskān ettirmek**) 217b/16
i.-di (**katl ettirmek**) 213b/01
i.-diler (**başettirmek**) 215a/13
i.-dügi (**bināettirmek**) 217b/23
i.-miş (**ıslāḥ-ettirmek**) 218b/20
i.-üp 215b/13, 217b/01
i.-üp (**kaşsar-ı ’ālī-binā ettirmek**)
216b/21, 216b/22
[=12]

i’tibār: (Ar. is.) Saygı gösterme.

i. 212a/14
i.+(**çeşm-i i’tibār**) 205b/07
[=2]

i’timād: (Ar. is.) Güven, emniyet.

i. 201a/06
i.+(**me ’āl-i i’timād-ı bāṭıl**) 220a/22
[=2]

itmām: Tamamlama.

i.+(**itmām eylemek**) 209b/03

i.+1 216a/15
[=2]

iṭmīnān: İnanmak, tam olarak bilme, kararlılık, tatmin olmuşluk.
i.+(iṭmīnān-ı temām) 202b/02
[=1]

ittifāk: (Ar.) Anlaşma, uyuşma, bağlaşma.
i. 204b/25, 214a/09, 214a/17, 217b/05
i.+(ittifāk-ı küllī) 207a/23
i.+(ittifāk olmak) 205b/14
[=6]

ittifākan: (Ar.) Birleşerek, anlaşarak.
i. 201a/05, 205a/06, 219b/10, 220a/11
[=4]

ittifākıyye: (Ar.) Birleşmeye, sözleşmeye, ittifaka veya uyuşmaya ait. tesadüfle, rastgele.
i.+den (ḳazıyye-iittifākıyye) 218a/10
[=1]

ittifākla: (Ar.) Oy birliği ile.
i. 214a/12
[=1]

izā: Nasihat, öğüt, vaaz.
i.+y1 215b/04
[=1]

izāle: Ortadan kaldırma, yok etme.
i.+sine 208a/21
[=1]

‘izām: (Ar.) [م ا ط ع] Büyükler, ulular.
‘i.+(vüzerā’-i ‘izām) 205b/03
[=1]

i’zām: (Azim. C.) Büyükler. Büyük kimseler.
i.+(i’zām u ikrām) 210b/01
[=1]

izhār: Açığa çıkarma, ortaya koyma, gösterme, belirtme.
i.+(izhār-ı i’cāz-ı ’isevīylemek) 208a/22
i.+(izhār-ı mütābe’a tetmek) 220b/21
i.+(izhār eylemek) 205a/23
[=3]

ḳābil: (Ar.) 1 [قابل] Mümkün 2. Yetenekli.
k. 218b/07
k.+(ḳābil-i tārāc ü intikāl) 202b/08
[=2]

ḳabr: (Ar.) [ر ب ق] Mezar kabir.
k. 215b/06, 215b/06
k.+i 215b/15
[=3]

ḳabza: (Ar.) [م ض ب ق] Sap.
k. 218b/16
k.+(ḳabza-i iḳtidār) 219a/03
[=2]

ḳaç-: Bazı nitelik bildiren sözlerle birlikte "olmak" anlamıyla yardımcı fiil gibi kullanılır. Kimseye bildirmeden bulunduğu yerden ayrılmak, firar etmek
k.-up 204a/07, 213b/06, 214b/13
[=3]

ḳadar: 1. Ölçüsünde, derecesinde büyüklüğünde, genişliğinde
2. Dek, değin. 3. Gibi.
k. 204a/19, 214a/10
[=2]

ḳādī: (Ar.) [ىضاق] Dinî yargıç.
k. 213a/12
[=1]

ḳādife: (is.) Yüzeyi belirli uzunlukta bırakılmış ham madde lifleriyle kaplı, parlak, yumuşak kumaş, velur.
k.+ler 218b/08
[=1]

ḳādīm: (Ar.) [مىدىق] Eski.
k. 207a/05
k.+den 206b/14, 212a/01, 212a/05
[=4]

ḳādīme: Ordunun ileri karakolu.
k.+(luḡāb-ı ḳādīme) 218b/25
k.+(ümem-i ḳādīme) 216b/03
[=2]

ḳādīmī: Eskiden beri var olan. Eski.
k. 201a/07
[=1]

Ḳādīmü'l-eyyām: (Ar.) Eski devirler.
k.+dan 219b/10
[=1]

ḳādīmüz-zemān: (Ar.) Eski zamanlar.
k.+da 213a/16
[=1]

ḳādīr: ((Ar.) [رىدىق] Çok güçlü.
k. 215a/12
k.+(ḳādīr u ḳahhār) 218a/04
[=2]

ḳādīr: (Ar.) [رداق] Güçlü.
k.+(ḳudret-i ḳahīm ü ḳādīr) 203b/19
[=1]

kāfir: Tanrı'nın varlığını inkâr eden (kimse).
k. 204a/08, 218a/03, 218a/24

k.+(kāfir-i bī-dīn) 212a/03

k.+e 211b/25

k.+ler 203b/05

k.+leri 204a/05

k.+üñ 203b/20

[=8]

kāfirān: Kafirler.

k.+(nākūs-ı kāfirān) 204b/03

k.+dan (ecsām-ı keşīfe-i kāfirān)

203b/24

[=2]

ḳahhār: (Ar.) [رافق] Kahredici.

k.+(ḳādīr u ḳahhār)

k. 218a/04

[=1]

ḳahr: (Ar.) 1 [قهر] Yok etme. 2. Çok üzülme.

k.+(ḳahr u kesr etmek) 205b/21

k.+(ḳahr u siyāset) 220a/07

[=2]

ḳā'ide: (Ar.) [مدعاق] 1. Kural. 2. Temel, esas.

k.+(ḳā'ide-i ḳahīḳat) 201b/02

k.+sin 205b/21

[=2]

ḳaḳ: (Far.) Kızmak, azarlamak.

k.+ıdı 214b/18

[=1]

ḳāl: (Ar.) [لاق] Söz, laf.

k.+(ḳāl ü ḳāl) 212a/16, 220a/13

k.+(ḳāl ü ḳāl olmak) 212a/06

[=3]

ḳal-: 1. Herhangi bir durumu sürdürmek 2.

Olduğu yeri ve durumu korumak,
sürdürmek.

k.-a 202b/07

k.-dı 218a/09

k.-madı 204a/04, 218b/02

k.-miş 217b/21

k.-mişdur 208a/07, 215b/11,

219b/22, 219b/24

k.-up 205b/13, 218a/07

k.-ur (**ḳayret kalkmak**) 219a/15

[=12]

ḳalʿ: (Ar.) [علق] Koparma, sökme.

k.+(ḳalʿ uḳamʿ) 220b/01

[=1]

ḳalʿa: (Ar.) [علق] Kale.

k. 203b/11

k.+(ḳalʿa-i metīn) 209a/08

k.+nuñ 205a/01

k.+ya 217b/03

[=4]

ḳalb: (Ar.) [قلب] 1. Yürek. 2. Gönül.

k.+(ḳuvvet-i ḳalb) 203b/10

k.+i 204a/11

[=2]

ḳaldır-: Bulunduğu yerden almak

Yukarı doğru hareket ettirmek.

k.-dılar 215a/18

[=1]

ḳalk-: (f.) Bulunduğu yerden ayakları üzerine

kalkmak.

k.-up 203a/10, 203a/11, 216a/04

k.-up (**ayak kalkmak**) 205a/12

[=4]

ḳamʿ: (Far.) [امك] Arzu.

k. 220b/01

[=1]

ḳamāme: Süprüntülük.

k. 215b/14

[=1]

kām-bīn: (Far.) Merâmına erdiren, isteğine

kavuşturan.

k.+lerdür 201b/10

[=1]

kāmil: A.) [امك] 1. Tam. 2. Olgun.

k.+(**kāmil olmak**) 214a/02

k.+i (**ʿaḳl-ı kāmil**) 210b/13

[=2]

kām-rān: (Far.) Arzusuna nâil olan,

bahtiyar, mes'ud.

k.+(**kām-rān olmak**) 206a/03

k.+(**kām-yāb ü kām-rān**) 206b/02

[=2]

kām-yāb: İsteğine kavuşmuş, murâdına

ermiş olan.

k.+(**kām-yāb ü kām-rān**) 206b/02

[=1]

kān: (Far.) [ناك] Yurt, ocak.

k. 215a/14

[=1]

ḳan: (is.) Atardamar ve toplardamarların

içinde dolaşarak hücrelerde özümleme,

yadımlama görevlerini sağlayan plazma ve

yuvarlardan oluşmuş kırmızı renkli sıvı.

k.+ı 214a/20

k.+ıyla 214a/14

k.+lar 213b/18

k.+ları 214a/17

k.+ların 213b/04
k.+ların 213b/02
[=6]
ķānūn-nāme: Kanun kitabı.
k.+(ķānūn-nāme-i hūmāyūn) 212a/08
[=1]
ķap-: (f.) Birdenbire yakalayarak, çekerek almak.
k.-up 216b/01
[=1]
ķapu: Bir yere girip çıkarken geçilen ve açılıp kapanma düzeni olan duvar veya bölme açıklığı.
k. 217b/14
k. 203b/24, 203b/25
k.+sı (edirne 203b/25
k.+sında 214a/17
k.+sınıñ 202a/03
[=6]
ķapu ķulu: Osmanlı Devleti'nin sürekli ordusunu oluşturan ve doğrudan padişaha bağlı olan yaya, atlı ve teknik sınıftan asker ocaklarına verilen addır. Kapıkulu ocaklarının kurulmasından önceki dönemde Osmanlı Devleti'nin askeri gücünü yayalar ve müsellemler oluşturuyordu.
k.+ları (**devlet ü iķbāl ü ķapukulu**)
206a/22
[=1]
ķarār: (Ar.) [رارق] Durma.
k.+(ķarār etmek) 204a/08
[=1]
ķarār-gāh: Karar kılınmış, yerleşilmiş.
k.+(ķarār-gāh eylemek) 209a/16

[=1]
ķarın: . isim İnsan ve hayvanlarda gövdenin kaburga kenarlarından kasıklara kadar olan ön bölgesi.
k.+ın 208a/04
[=1]
ķarındāş: isim Kardeş.
k. 204a/13
k.+a 204a/13
k.+larını 213b/13
[=3]
ķarış: (is.) Parmaklar birbirinden uzak duracak biçimde gergin duran elde, başparmak ile serçe parmağın uçları arasındaki açıklık.
k. 218b/16, 218b/19
[=2]
ķarış-: (f.) İki veya ikiden çok şey bir araya gelip birbirinin içinde dağılmak, birbirinin içine girmek.
k.-duğı 207a/13
[=1]
ķarīb: (Ar.) [ب عرق] Yakın.
k. 207a/12, 207a/16, 212b/16
k.+(ķarīb olmak) 210a/07
[=4]
ķarīn: (Ar.) [ن عرق] Yakın.
k.+(ķarīn olmak) 210a/21
[=1]
ķarşu: Bir şeyin, bir yerin, bir kimsenin, esas tutulan yüzünün ilerisi.
k. 207b/18
k.+sına 205b/16
k.+sında 207b/16, 207b/22

[=4]
karşula-: (f.) 1. Dışardan gelen bir kimseye karşılayıcı olarak çıkmak, istikbal etmek.
2. Karşılık olmak, denk gelmek, tekabül etmek.
k.-dı 214b/08
[=1]
karye: (Ar.) [كرىه] Köy.
k.+dür 216a/23
k.+ler 212b/19
[=2]
kaşaba: (Ar.) [كاصق] Kasaba.
k.+lar 212b/19
[=1]
kaşd: (Ar.) [كاصق] 1. Kasıt.
k.+(**kaşd etmek**) 213b/16
k.+ına 205b/01
[=2]
kaşr: (Ar.) [كاصق] Kasır, köşk.
k.+uñ (**şehr ü kaşr**) 216b/23
[=1]
kat: Kesme; yol alma.
k. 206b/24
k.+ında 208b/24
k.+larında 216b/03, 216b/18
[=4]
kaṭʿ: (Ar.) [كطع] Kesme.
k.+(**kaṭʿ-ı ümmid eylemek**)
k. 201a/01
[=1]
Katanor: Yanko Madyan'ın veziri.
k. 217a/15
[=1]
katl: (Ar.) [كاتل] Öldürme, katil.

k.+(**katl etmek**) 205a/08, 216b/20
k.+(**katl ettirmek**) 213b/01
k.+(**katl eylemek**) 217a/09
k.+lerinde 201a/22
[=5]
katlan-: Katlamak işi yapılmak
Hoş olmayan bir duruma, güç şartlara dayanmak, tahammül etmek.
k.-maḵ 214a/21
[=1]
kaṭā'id: (Ar.) [كعاقوق] Kurallar, kâideler.
k.+(**kaṭā'id-i me'ānī**) 201a/22
[=1]
kaṭl: (Ar.) [كعاقوق] Söz.
k. 217a/24
[=1]
kaṭm: (Ar.) [كعاقوق] Kavim, topluluk.
k.+(**kaṭm-i neşārā**) 208b/13
[=1]
kaṭāşıra: (Ar. is.) Kayserler, Roma imparatorları, imparatorlar.
k. 208a/01, 208a/09
k. 213a/03
k.+(**āḥır-i kaṭāşıra-i yūnāniyān**)
211a/01
k.+(**devlet-i kaṭāşıra-i freng**)
210a/11
k.+(**kaṭāşıra-i freng**) 206b/19
k.+(**kaṭāşıra-i frengiye**) 206b/19,
208a/02
k.+(**kaṭāşıra-i frengiyye**) 212b/03
k.+(**kaṭāşıra-i mézküre-i yūnānī**)
211a/14
k.+(**kaṭāşıra-i rüm**) 213b/23

k.+(**ķayāşıra-i sâbık**) 201b/08
k.+(**ķayāşıra-i yūnān**) 210a/20
k.+(**ķayāşıra-i yūnānī**) 210a/12
k.+(**mülk-i ķayāşıra-i freng**) 210a/12
k.+da (**evāyil-i ķayāşıra**) 211a/07
k.+da (**şahīfe-i ķayāşıra**) 207b/24
k.+dan (**benāt-i ķayāşıra**) 218b/10
k.+dan (**zuhūr-ı ķayāşıra**) 209a/13
k.+dur 213a/13
k.+nuñ 216a/02
k.-i 207a/05
[=22]

ķayd: Deftere geçirmek.

k.+(**ķayd-ı-vücūd**) 205a/23
k.+(**ķayd eylemek**) 206b/14
[=2]

Ķaydāfe: İzmir'in ve Makedonya'nin
hukumdari

k.+nüñ 207b/05
[=1]

Ķayşar: Roma ve Doğu Roma
imparatorlarına verilen Sezar unvanının
İslam ülkelerinde kullanılan biçimidir.

k. 201b/09, 208a/03, 208a/05,
208a/07, 208a/23, 208a/24, 209b/14,
210a/05, 210a/17,
210a/20, 210b/10, 210b/11,
210b/12, 210b/16, 210b/20,
211a/12, 211a/13, 211a/20,
211b/04, 211b/19, 212a/15, 213a/16,
213b/05
k. 212b/04, 212b/04
k. 211a/20
k.+(**ağuştas-ı ķayşar**) 208a/03

k.+(**der-beyān-ı ķayşar-ı yūnāniyān**)
k.+(**ķayşar-ı memālik-medār**)
209b/12
k.+(**ķayşar-ı bolastīnans**) 210a/05
k.+(**ķayşar-ı koştantīniyye**) 215a/04
k.+(**ķayşar-ı mezbūr**) 210b/05
k.+(**ķayşar-ı mézkūr**) 213a/15
k.+(**ķayşar-ı 'ālī-binā ettirmek**)
216b/21
k.+(**koştantīn-i ķayşar**) 216a/03,
216a/06, 216a/09
k.+(**taķyāns-ı ķayşar**) 213a/15
k.+(**zıkr-i taķyāns-ı kayşar**) 213a/14
k.+a 210b/04
k.+dur 211a/07
k.+dur (**ağustos-ı ķayşar**) 212b/04
k.+ı (**ağustos-ı ķayşar**) 216a/02
k.+lar 210b/15
k.+larından 213b/04
k.+uñ 201b/07, 208a/01, 208a/21,
211b/19
[=49]

ķayşarī: f. Hükümdarlık, imparatorluk,
kayserlik.

k. 209b/17, 209b/17
k.+(**ķayşarī-i rūm**) 210a/13
k.+(**mesned-i ķayşarī**) 220a/03
k.+de (**mesned-i ķayşarī**) 207b/25,
208a/13
k.+de (**serīr-i ķayşarī**) 210a/04
[=7]

ķayu: Hangi, hani, nice.

k.+sı 204a/15
[=1]

qaz-: Herhangi bir araqla toprağı aqlmak,
oymak.

k.-dılar 215b/05

k.-ma 216a/25

[=2]

qazāʔ: (Ar.) [اضق] 1. İlahî takdir.

k.+(qazāʔ-i nāzil) 204b/25

[=1]

qazdur-: Kazmak işini yaptırmak.

k.-up 217a/22

[=1]

qazıl-: Kazmak işi yapılmak.

k.-an 217b/01

[=1]

qazıyye: (Ar.) [هيضق] Mesele.

k.+(qazıyye-i ittifaqıyye) 218a/10

[=1]

kefe: (is.) Terazi gözlerinden her biri.

k. 207b/08

[=1]

kefere: (Ar.) [كرفك] Kafirler.

k.+(kefere-i fecere) 205b/20,

211b/03

k.+(kefere-i mezbüre) 216b/07

[=3]

kelām: (Ar.) [كالك] Söz.

k.+(muḥaṣṣal-ı kelām) 220a/16

k.+(muṣaḥhal-ı kelām) 203b/24

k.+ına 212a/23

[=3]

ke-mā: Gibi.

k. 215a/14

[=1]

kemāl: (Ar.) [كالك] Olgunluk,

mükemmellik.

k.+(kemāl-i zaḅt u ʔaql) 208a/13

k.+(saʔ-t-i mülk ü kemāli ḳudret)

212b/09

[=2]

kemer: (Far.) [كرك] Bel.

k.+i (tāc u kemer) 208b/12

[=1]

kemīne: Hakir, aṣađı.

k. 203a/16

[=1]

kem-nām: (Far.) Adı sanı belirsiz, namsız,
şöhretsiz.

k.+(kem-nām olmak) 211a/19

[=1]

kenār: (Far.) 1 [كنار] Kıyı. 2. Kenar, yan.

k.+ında 210a/02

k.+larında 207b/08

[=2]

kendü: İyelik ekleri alarak kişilerin öz
varlığını anlatmaya yarar

Kişiler üzerinde direnilerek durulduğunu
anlatır.

k. 212a/13, 214a/16, 214b/12,

214b/14, 214b/24, 215b/19,

216a/06, 216b/03, 218a/19

k.+leri 203b/23, 206a/21

k.+nün 208b/02, 213a/24, 218a/19

k.+si 208b/06, 210b/17, 213a/22,

213b/01, 217b/17, 217b/23, 218a/18

k.+ye 203a/10, 208b/04, 209a/23,

210b/03, 215a/24, 218a/16

k.+yi 214b/06

[=28]
ken-nār: (Far.) Kenar.
k. 214b/20
[=1]
kerāmet: (Ar.) [كرم] 1. Cömertlik,
kerem. 2. Velîlerin gösterdikleri olağandışı
hal.
k.+le 208a/20
[=1]
kereste: (is.) Tomrukların boyuna
biçilmesiyle elde edilen ve marangozlukla
inşaatta kullanılan nitelikli ağaç.
k.+sini 216b/24
[=1]
kerhen: (Ar.) [كره] İstemeyerek,
iğrenerek.
k. 219b/18
[=1]
kerîm: (Ar.) 1 [كریم] Cömert. 2. Yüce.
k.+dür 212a/03
[=1]
kerr: Muharebede geri çekilerek tekrar
hücum etmek.
k.+(**kerr ü ferr**) 205b/05
[=1]
kerrât: (Ar.) [كرات] Defalar.
k. 202a/18
k.+(defe ā tükerrât) 211a/02
[=2]
kerre: (Ar.) [كره] Defa.
k. 217a/23
[=1]
kesen: Kesmek işini yapan.
k. 204a/08

[=1]
keşife: Ortaya çıkarma, meydana çıkarma,
açma.
k.+(**ecsām-ı keşife- i kāfirān**)
203b/23
[=1]
kesil-: Başı gövdeden ayırmak.
k.-en 204a/09
[=1]
keşire: (Ar. sf.) Çok olan, bol.
k.+(**muḳātelāt-ı keşire**) 210b/25
[=1]
kesr: Kırmak, parçalamak, parçalara
ayırmak.
k.+(**ḳahr u kesr etmek**) 205b/21
[=1]
keş-ā-keş: (Far.) Münâkaşa, çekişme.
k. 203b/17
[=1]
keşîş: (is.) Rahip.
k. 217b/22
k.+(**keşîş-i pîr**) 218a/02
k.+ler (**sāyir-i keşîş**) 208b/11
k.+lerden 208b/09
[=4]
keşte: Geminin kenarlarındaki tahta siper.
k. 203b/24
[=1]
keştî: Far. is. Gemi.
k. 205a/04
k.+leri 202a/01
k.+lerüñ 207b/17
[=3]
keştî-bān: f. Gemici, kaptan.

k.+laruñ 207b/18
[=1]
ketmin: Millet, aralarında dil, âdet, örf, kültür birliği olan insan topluluğu.
k. 210b/06
[=1]
kevâkib: Yıldızlar.
k.+e (sâyir-i kevâkib) 218a/23
[=1]
kevn: (Ar.) [نوک] varlık.
k.+(iḳtiżâ-yı 'âlem-i kevn ü fesâd)
208a/15-16
[=1]
kez: Bir olgunun, bir olayın tekrarlandığını belirtir, defa, kere, sefer.
k. 218a/17
[=1]
kıl-: Etmek", "yapmak" anlamında yardımcı fiil olarak kullanılır.
k.-d1 (efrâhte kılmak) 208b/03
k.-d1 (irzân î kılmak) 210a/12
k.-d1 (muḳarrar kılmak) 208b/06
k.-d1 (mübeddel kılmak) 203b/03
k.-d1 (nemâz kılmak) 203a/12
k.-up (mücellâ vü muşayḳal kılmak)
202a/20
[=6]
ḳılıç: (is.) Uzun, düz veya eğri, ucu sivri, bir veya her iki yüzü keskin, kın içinde bele takılan, çelikten silah.
k.+uñ 218b/21
k. 218b/15
k.+lar 203b/08
[=3]

ḳılın-: Kılmak işi yapılmak.
k.-d1 204b/16
k.-d1 (tu 'me-i şemşir ḳılınmak)
205a/19
k.-up 206a/05
[=3]
ḳillet: (Ar.) [تعلق] Azlık.
k.+(ḳillet-i ma 'âş) 202a/15
[=1]
ḳır-: 1. Vurarak veya ezerek parçalamak
2. İri parçalara ayırmak.
k.-d1 213b/13
k.-mağa 204a/06, 213b/01
k.-maḳda 213b/03
k.-mış 213b/24
[=5]
ḳırḳ beş: Kırk dörtten sonra gelen sayı.
k. 207a/02
[=1]
ḳırḳ bir: Kırktan sonra gelen sayı.
k. 207a/02
[=1]
ḳırḳ yıl: Kırk yıl.
k. 218a/11
k.+dan 218a/15
[=2]
ḳırḳ: Otuz dokuzdan sonra gelen sayının adı.
k. 207a/03, 217a/23
[=2]
ḳırmış: İnsan ya da pençeli hayvan tırnağı ile çizilen yara, çizik, tırmık.
k. 213b/24
[=1]

kırmızı: Al, kızıl.

k. 218b/08, 218b/08

[=2]

kıs: Kıyas et, buna benzet.

k. 216b/06

[=1]

kısm: (Ar.) [مِسْق] Kısm, bölüm.

k.+dur 208a/01

[=1]

kıssa: (Ar.) [مِصْق] Öykü, fıkra.

k.+(**kıssa vü hikâyet**) 213a/08

k.+dan 206b/15

[=2]

kıt'a: (Ar.) [مِصْق] Parça.

k. 211b/14

[=1]

kıtâl: (Ar.) 1[قتال] Savaş. 2. Birbirini

öldürme.

k. 203b/25

k.+(**kıtâl eylemek**) 220a/15

k.+(**kıtâl ü cidâleylemek**) 211a/02

[=3]

kıyâmet: (Ar.) [تَمِيق] Mahşer günü.

k.+e 217a/14

[=1]

kız: (is.) Dişi çocuk.

k.+ı 216b/20, 216b/22, 217a/08

k.+ından 208a/12

k.+ını 218b/11

[=5]

kızıl: isim Parlak kırmızı renk.

k. 212a/21

[=1]

ki: (Far. bağ.) İki cümleyi sebep,

sonuç v.b. çeşitli fonksiyonlarda birbirine

bağlayarak birleşik cümle haline getirir.

k. 201a/17, 201a/22, 201a/23,

201a/24, 201a/24, 201a/25, 201b/03,

201b/05, 201b/07,

201b/10, 201b/17, 201b/20,

201b/21, 201b/25, 202a/02, 202a/13,

202a/22, 202a/22,

202a/25, 202b/04, 202b/06, 02b/08,

202b/18, 202b/20, 202b/21, 02b/24,

203a/06, 203a/14, 203a/24, 203b/04,

203b/08, 203b/15, 204a/08, 204a/20,

204a/20, 204a/21, 204b/07, 204b/22,

205a/05, 205a/07, 205a/09, 205a/11,

205a/14, 205a/25, 205b/18, 206a/07,

206a/09, 206a/11, 206a/18, 206b/05,

206b/11, 207a/09, 207a/15, 207a/16,

207a/22, 207a/24, 207a/25, 207b/03,

207b/05, 207b/07, 207b/10, 07b/14,

207b/15, 207b/21, 207b/24, 07b/24,

208a/01, 208a/02, 208a/03, 208a/05,

208a/07, 208a/10, 208a/14, 208b/02,

208b/08, 208b/09, 208b/13, 08b/22,

208b/24, 209a/06, 209b/12, 09b/17,

210a/05, 210a/15, 210a/17, 210b/02,

211a/06, 211a/07, 211a/08, 211a/13,

211a/20, 211b/02, 211b/03, 11b/21,

211b/24, 212a/20, 212a/25, 212b/04,

212b/09, 212b/13, 212b/17, 12b/21,

212b/23, 213a/02, 213a/03, 213a/13,

213a/15, 213b/23, 214a/06, 214a/09,

214a/13, 214a/16, 214a/23, 214b/03,

214b/19, 214b/24, 215a/02, 215a/14,

215a/18, 215a/23, 215b/06, 215b/12,

215b/14, 215b/22, 215b/24, 16a/03,
216a/12, 216a/19, 216a/23, 216a/23,
216b/08, 216b/09, 216b/11, 16b/19,
217a/25, 218a/17, 218b/03, 218b/04,
218b/07, 219a/09, 219a/12, 219a/13,
219a/15, 219a/24, 219a/24, 219b/10,
219b/12, 219b/15, 220a/02, 20b/08,
220b/14, 220b/17

[=152]

kibār: (Ar.) [رابك] Büyükler.

k.+(şığār u kibār) 204a/21

[=1]

ķīl: (Ar.) [ليق] Söz.

k.+(ķīl ü ķāl) 212a/16, 220a/13

k.+(ķīl ü ķāl olmak) 212a/06

[=3]

Kilise: (Far.) [اسيلك] Kilise.

k. 217b/18, 218a/05

k.+de 217b/21

k.+ler 218a/08

k.+lere 204a/07

k.+nüñ 218a/06

[=6]

kim: (zam.) Hangi kişi anlamında

cümlede, özne, tümleç, nesne,

yüklem görevinde kullanılır.

k. 202b/22, 206a/09, 214b/22,

217b/02, 218a/20

k.+le 214a/04

k.+ini 215a/03, 215a/03, 215a/04

[=9]

kimes: (zam.) Herhangi bir kişi, kim olduğu

bilinmeyen kişi Kimse.

k.+ne 202a/25, 208a/20, 210a/04,

210a/08, 214b/02, 219b/08

k. 204a/22, 213b/01

k.+lerini 213b/14

k.+neler 209a/17

k. 215a/19

k.+leri 213b/06

k.+nüñ 213b/08

[=13]

ķīn: (Far.) Gizli düşmanlık, garaz, buğz,
Adâvet.

k.+(ser-ğaylān-ı sipāh-ı rüz)

[=1]

ķinār: Davranış, düşünce, duygu

bakımından ince, nazik olan (kimse).

k.+(miyān ü ķinār-ı ħalīc-i freng)

k. 219a

[=1]

ķinīse: Hıristiyan tapınağı.

k. 215b/14

k.+ler 204b/05, 213b/25, 215a/24,

217b/14

k.+lerin 213b/02

k.+yi 215b/14

[=7]

ķird-gārā: Allah, yaratıcı, kudret sahibi.

k. 203a/13

[=1]

ķisrā: (Farsça) - İran şahlarının adı.

k.+(ķisrā 210a/02

[=1]

ķiṣ: (Far.) [شيك] Din.

k.+(ķiṣ-i āteş-perestī) 220a/02

k.+(ķiṣ-i büt-perestī) 209b/18

[=2]

kişi: isim Kadın veya erkeğe verilen genel ad, şahıs, zat, nefer.

k. 203a/10

k.+ye 203b/10, 204a/14

[=3]

kişver: (Far.) [کړه] [کړه] [کړه]

k.+(**Kişver-i Kostañniyye**) 206b/18

k.+(**nehbān-ı kişver-i ğayb**) 202a/22

k.+(**şehr ü kişver-i ihtimām**) 212a/25

k.-i 212b/12

k.+de 219b/02

k.+i 219b/18

[=6]

kişverān: (Far. is.) İklim, memleket, vilayet, ülke.

k.+(**kişverān-ı mu'ayyen**) 201a/23

[=1]

kitāb: (Ar.) [کتاب] Kitap.

k.+(**muḳaddeme-i kitāb-ı heşt behişt**)

201b/19

k.+ında 206b/09, 206b/11

k.+lardan 216b/18

[=4]

kitābe: (Ar.) [كتاب] Mezar taşı yazısı.

k.+ 209a/10

[=1]

ko-: Koymak.

k.-dı 214b/24, 218a/16

k.-mağ 201a/07

k.-maya 213b/17

k.-mışlar 208a/05

[=4]

kolay: (s.) Sıkıntı çekmeden, yorulmadan yapılabilen, emeksiz, zahmetsiz, güç ve zor karşıtı.

k.+ın 203a/23

[=1]

kon-: (f.) Uçmaya son verip bir yerde durmak.

k.-dılar 216b/15

[=1]

kopar-: f. Kopmasını sağlamak, kopmasına yol açmak.

k.-dı (**ğavgā koparmak**) 203b/07

[=1]

kordon: Bir yere girip

çıkmayı denetim altına almak için görevlilerden oluşturulan dizi; kabaran denizin kumsalda bıraktığı döküntü katmanı.

k. 217b/12

[=1]

korı: Suyu tarlaya dağıtan büyük ark.

k. 202a/01

[=1]

korq-: Korku duymak, ürkmek, dehşete kapılmak .Kaygı duymak, endişe etmek.

k.+dı 214b/06

k.-up 214b/02

k.+sından 214b/13

k.+yıla 214b/03

[=4]

koy-: Bir şeyi bir yere bırakmak, belli bir yere yerleştirmek Bir kimseyi işe yerleştirmek, birine iş sağlamak Bırakmak.

k.-up 213a/22, 217b/14

[=2]

ķoyul-: Koymak işine konu olmak
Koyulaşmak . Girişmek, başlamak,
teşebbüs etmek.

k.-dılar 204a/07

[=1]

ķral: (is.) En yüksek devlet otoritesini,
bütün devlet başkanlığı yetkilerini kalıtım
veya soylularca seçilme yoluyla elinde
bulunduran kimse.

k. 211b/10, 211b/21, 218b/23

k.+(vükela' -i ķral) 211b/08

k.+dan 218b/22, 218b/23

k.+ınuñ 208a/12

k.+laruñ 208b/17

[=8]

ķubād: sıfat Kaba, biçimsiz.

k. 210a/07

k.+dan 210a/08

[=2]

ķubbe: isim, Mimarlık Yarım küre
biçiminde olan ve yapıyı örten dam,
kümbet.

k.+(ķubbe-i eflāk) 215b/25

k.+(ķubbe-i 'arş-ı fersā) 205b/08

k.+si 218a/06

k.+sinüñ 219a/13

[=4]

ķūçe: (Far.) [دڭچوك] Sokak.

k.+de 205a/04

[=1]

ķuddām: Ön taraf. İleri taraf.

k.+dan (ķulf ü ķuddām) 205b/03

[=1]

ķuddise: Mübarek, kudsi ve mukaddes
olsun." anlamına gelen bir kelimedir.

k. 204b/11

[=1]

ķudemā': (Ar.) [امدق] Eskiler.

k.+(ķudemā' -i müverrihīn) 216b/18

[=1]

ķudret: (Ar.) [كدرق] Güç.

k. 203a/19

k.+(ķudret-i ĥakīm ü ķadīr) 203b/19

k.+(ķuvvet ü ķudret-i mu'āni)

202a/15

k.+de (sa't-i mülk ü kemāli ķudret)

212b/09

k.+i (dest-i ķudret) 219a/11

k.+ine (himmet ü ķudret) 220b/22

k.+leri 219b/18

[=7]

ķudsi: (Ar.) [كسدىق] Kutsal.

k.+(ķuds-i mübārek) 215a/22

k.+(ķuds-işerīf) 215a/25, 217a/16

k.+de 215b/01

k.+den 215b/15

[=5]

ķūh: (Far.) [كو] Dağ.

k.+(ķūh u hāmūn) 207a/07

k.+laruñ 207b/04

[=2]

ķul: Tanrı'ya göre insan.

k.+ımı 206a/06

k.+uñuñ 203a/16

[=2]

ķulle: (Ar.) 1 [قل] Kule. 2. Doruk.

k.+leri 218b/08
k.+lerini (**sāyir-i kulle**) 218b/08
[=2]
ḳulüb: (Ar.) [بولق] Kalpler.
k.+üne 202a/06
k.+(**ḳulüb-ı 'ibādı 'abbād-mihād**)
k. 205b/2
[=2]
kūlüng: (Far.) Taşçı kazması.
k. 216a/25
[=1]
ḳunbara: (Far.) Bir çeşit mermi.
k.+lar 203b/11
[=1]
ḳurbün: (Ar. is.) Yakın olan, yakınlık,
yakın bulunma.
k.+de 218b/08
[=1]
kūs: (Far.) [سوک] Kös, büyük davul.
k.+(**kūs-i belend-āvāz**) 203b/09
k.+(**kūs-i belend-āvāz**)
k. 203b/10
[=2]
ḳuşan-: Beline kuşak, kılıç, kemer gibi
şeyler bağlamak, giyinmek.
k.-up (**sāz u sel-bin ḳuşanmak**) 203a/21
[=1]
ḳuşderān: Omurgalı hayvanlardan, vücutları
tüylerle örtülü, yürekleri dört odalı,
sıcakkanlı, ön ayakları kanatlara değişmiş,
bazı kemiklerinin içi boş ve deri altında
hava keseleri bulunan, dişi ve erkek
bireyleri bazen ayrı renkte olabilen türlere
sahip geniş bir sınıf.

k. 206a/05
[=1]
kūşe: (Far.) [مشوك] Köşe.
k.+den 203b/06
[=1]
ḳutla-: Mutlu bir olay sebebiyle buna
sevinildiğini birine söz, yazı veya
armağanla anlatmak, tebrik etmek
Önemli bir olayın gerçekleşmesi yıl
dönümü dolayısıyla tören yapmak.
k.-mağa 217a/24
[=1]
ḳuvvet: (Ar.) [توفق] 1. Güç. 2. Askerî güç.
k. 203a/19
k.+(**ḳuvvet-i ḳalb**) 203b/10
k.+(**ḳuvvet ü ḳudret-i mu'āni**)
202a/15
k.+in 204b/22
k.-i 210a/15
[=5]
kübrā: (Ar.) [اربك] En büyük.
k.+(**evvel-i rūmiyye-i kübrā**)
216a/03
k.+(**rūmiyye-i kübrā**) 208b/04
k.+(**şehir-i rūmiyye-i kübrā**) 208b/08
k.+dan (**nevāhī' -i rūmiyye-i kübrā**)
219b/10
[=4]
küçük: (sf.) Boyutları, benzerlerinininkinden
daha ufak olan, mikro, büyük karşıtı.
k. 214a/01, 216b/04
[=2]
küffār: (Ar.) [رافك] Kafirler.
k. 203a/08

k.+(deyr-i küffâr-ı liyâm) 206a/02
k.+(küffâr-ı bed-kirdâr) 203a/14
k.+(küffâr-ı freng) 203b/22
k.+(küffâr-ı hâk-sâr) 203a/07,
205b/16
k.+dan 211a/03
k.+ına 216b/07
k.+uñ 202a/06, 211b/12, 211b/18
[=11]
küfr: (Ar.) 1 [كفر] Kafirlik. 2. Küfür.
k. 204a/03, 204a/13, 217b/18
k.+(dâr-ı küfr) 204a/24
[=4]
küfriyyât: Küfre sebep olan işler ve sözler.
k. 218a/01
[=1]
küfür: Allah'ı inkâr etme, inançsızlık
dinsizlik.
k.+(tekür-ı küfür) 204b/20
[=1]
küllî: (Ar.) 1 [كللى] Genel. 2. Çok.
k.+(ittifâk-ı küllî) 207a/23
[=1]
külliyet: (is.) Bütünlük, tümlük.
k. 217a/02
[=1]
küngüre: (Far.) [مرغنگ] Şerefe.
k.+leri 202a/05
[=1]
künüz: (Ar.) [زونك] Hazine.
k.+(künüz-ı mev'üd) 201b/06
k.+a 201b/06
k.+uñ (hazâyin ü künüz) 201b/05
[=3]

kürek: isim Toprak, kömür vb.ni bir yerden
bir yere alıp atmaya, taşımaya yarayan ve
yayvan bir bölümü, buna bağlı uzun bir sapı
bulunan araç.

k. 216a/25

[=1]

kütüb: (Ar.) [كتبك] Kitaplar.

k.+(kütüb-i hey'et ü hendese) 207a/03

k.+(kütüb-i mezbûre) 207a/04

[=2]

lâ: (Ar.) [لا] (İlah) Yoktur.

l. 211a/20, 219b/16

[=2]

lâ-cerem: (Ar.) [لارجال] Kuşkusuz.

l. 203b/22

[=1]

lafz: (Ar.) [لفظ] Söz, lafız.

l. 201b/24

l.+(lafz-ı imperador) 212a/16

l.+(lafz-ı mühmel) 212a/12

l.+ına 212a/15

l.+ınuñ 212a/15

[=5]

lafz-ı imperador: İmparator sözü.

l. 212a/16

[=1]

lahza: (Ar.) [لظحل] An, lahza.

l. 204a/12

l.+da 203b/04

[=2]

lağab: (Ar.) [لباقل] Lakap.

l. 208a/05

l.+ı 208a/03

[=2]

lā-kelāma: Söz yok, diyecek yok!
1. 216a/16
[=1]

lākin: (Ar.) [نكل] Ancak, ne var ki.
1. 203b/12, 204b/07, 207b/12,
208b/18, 209b/17, 210b/24, 211a/09
[=7]

laklak: (Ar.) [فالقول] Leylek.
1. 217b/05
[=1]

lā-reybī: Şüpheci.
1.+nüñ (beşāret-i lā-reybī) 202a/08
[=1]

lās: (Far.) Köpek, kelb.
1. 208b/15
[=1]

laṭīf: (Ar.) [فيطل] Hoş, yumuşak.
1.+(gāyet-ilaṭīf) 216b/02
1.+(laṭīf-i 'arīş) 216b/12
[=2]

lāyık: Nitelikleri, özü, hareketleri,
davranışlarıyla bir şeyi elde etmeye hak
kazanmış olan .
1. 203a/18
[=1]

lāzım: (Ar.) [جزال.] Gerekli
1.+dur 214a/13
[=1]

le'ālī: (Ar.) [لىاىل] İnciler.
1.+(cevāhir ü le'ālī) 205a/14
[=1]

legleg: Leylek.
1.+üñ 217b/06
[=1]

leşker: Asker, ordu.
1. 217b/09
1.+(leşker-i islām)
1. 211a/02
1.+(cemī 'i leşker) 217b/02, 217b/20
1.+(leşker-i firāvān) 210a/02
1.+(leşker-i islām) 211a/19
1.+(leşker-i zafer-reh-ber) 202b/25
1.+(leşker-i zafer-yāb) 204a/16
1.+(mālül eşker) 212b/12
1.+('āmme-i leşker) 203a/04,
204a/03
1.+e 201a/13
1.+üñ 202a/15, 202b/05
[=14]

libās: Giysi.
1.+uña 215a/20
[=1]

li-hāzā: Bundan dolayı, buna binaen, bunun
için.
1. 201a/12
1. 206b/20
[=2]

lisān: 1. Dil. 2. Konuşulan dil.
1.+(lisān-ı faşih) 220b/04
1.+ınca 212a/12, 214b/25
1.+ında 212a/12, 213a/15
1.+ları 216b/04
[=6]

liyām: Ayakta durma, ayağa kalkma;
ayaklanma.
1.+(deyr-i küffār-ı liyām) 206a/02
[=1]

luğāb: Ar. is. Salya.

l.+(**luġāb-ı k̄adīme**) 218b/25
[=1]
m. 201b/05, 216a/16
m.+(**zīb ü zīnet-i mālā-kelām**)
209b/02
[=3]
mā-’adā: Başka. Fazla. Bundan gayrı.
m.+sını 216a/18
[=1]
ma ’aş: Geçinilecek şey.
m.+ın (**k̄illet-i ma ’aş**) 202a/15
[=1]
ma ’bed: İbadet edilen yer.
m. 219a/18, 220b/07
m.+(**ma ’bed**) 213a/07
m.+(**ma ’bed-i ayaşofya**) 220a/23
m.+(**ma ’bed-i cennet-miṣāl**) 220b/13
m.+(**ma ’bed-i ehl-i imān**) 206a/02
m.+(**ma ’bed-i me ’ād**) 205b/25
m.+(**ma ’bed-i mezbūre**) 205b/13,
205b/20
m.+(**ma ’bed-i ’azīm**) 219a/14
m.+ine 205b/06
m.+inüñ 219a/12
m.+ler 213b/25
m.+leri 208b/24
[=14]
mā-beyn: Aradaki şey, iki şeyin arası.
m.+de 209a/18
m.+i 216a/11
m.+inde 205b/14, 212b/16
m.+ine 201a/10
m.+lerinde 201b/08
(**mā-beyn-i deryā-yı yemen**)

m. 201a/
[=7]
macār: Macaristan halkından veya bu halkın
soyundan olan kimse.
m. 212a/12
m. 216b/07
[=2]
mā-cerā: Baştan geçen ilginç olay veya
olaylar zinciri, serüven, sergüzeşt, avantür.
m. 215b/06
[=1]
mācid: Şan ve şeref sahibi olan kimse.
m.+leri (**vālid-i mācid**) 211a/25
[=1]
mādde: Zahir duygularla hissedilen, ruhâni
olmayıp, ağırlığı olan, cismâni bulunan.
m.+(**mādde-i nizā’**) 203b/08
m.+nüñ 211b/08
[=2]
ma ’dūd: (Ar. sf.) Sayılı, sayılmış
m.+(**ma ’dūd olmak**) 203a/18
[=1]
madyān: Orta. Eksen plânına paralel duran.
m. 212b/05
[=1]
maġfūr: Rahmetlik olmuş. Günahlarının
afvı için kendine dua edilmiş olan. Allah'ın,
kendisini affı için dua edilen ölmüş kimse.
m.+(**mesken-i maġfūr olmak**)
206a/16
[=1]
maġmūre: Şöhretsiz.
m.+(**’imārāt-ı maġmūre**) 205b/11
[=1]

mağrib: 1. Batı taraf. 2. Afrikanın şimal tarafı. Türkiye'ye nisbetle garbda bulunan Fas, Tunus, Cezayir ve İspanya tarafı.

m.+de (**cānib-i mağrib**) 211a/01

m.+e (**aḳṣā-yı mağrib**) 213a/23

m.+e (**aḳṣā-yı freng ü mağrib**)

212b/10

[=3]

mağrib: Batı taraf. Garb. Güneşin battığı cihet. Akşam vakti. Afrikanın şimal tarafı. Türkiye'ye nisbetle garbda bulunan Fas, Tunus, Cezayir ve İspanya tarafı.

m.+(**temām-ı mağrib-zemīn**)

210b/17

m.+e 207b/09

[=2]

māh: Ay.

m.+(**māh u sāl**) 209b/06

[=1]

mahal: Yöre.

m. 207b/14, 209a/06, 217a/21

m.+de 206a/13, 209a/07, 211a/21,

211b/06, 212b/12, 212b/17,

216a/07, 217a/06,

217a/13, 217a/18, 217a/20, 219a/21,

219b/05

m.+de (**ḥīn-i mahal**) 212b/22

m.+leri 201a/06

m. 207a/13, 216b/02

m.+(**maḥall-i meracül-baḥreyn**)

207a/10

m.+(**maḥall-i mezbūr**) 209a/15

m.+(**maḥall-i mezbüre**) 217a/22

m.+(**maḥall ü mekân**) 220a/23

m.+inde 206a/16, 210b/04

[=26]

maḥallāt: Yörelere.

m.+(**raḳabāt-ı dekākīn ü maḥallātı**)

205b/25

[=1]

maḥalli: Yöresel.

m. 213a/04

[=1]

maḥkūm: Hüküm giymiş, hükümlü.

m.+ı 212b/11

[=1]

ma'ḥūd: Vaad edilen, söz verilen.

m. 201b/06

m.+(**ḥilāf-ı mu'tād u ma'ḥūd**)

202a/01

[=2]

ma'ḥūde: Çok tanrılı dinlerde kendisine tapınılan dişi tanrı, tanrıça, ilâhe.

m.+yi 217b/09

[=1]

maḥzūz: Memnun, hoşnud, zevkli.

m.+(**maḥzūz olmak**) 220b/10

[=1]

maḳāl: (Ar.) Söz, lakırdı.

m.+üñ 207b/12

[=1]

maḳām: Mevki, kat, yer.

m.+(**maḳām-ı mübārek**) 206a/04

m.+a 205b/06, 219a/20

m.+ında 205a/02, 211b/19

[=5]

maḳarr: (Ar.) Karar yeri, karargah.

m.+(**maḳarr-ı ḥükümet**) 216b/07

[=1]

makbül: Kabul edilen.

m.+(**meşkür ü makbül olmak**)

211a/04

[=1]

Makedon: Makedonya halkından veya bu halkın soyundan olan kimse.

m. 219b/15

m.+(**diyâr-ı makedon**) 207a/25

m.+a (**cânib-i memâlik-i makedon**)

208b/07

m.+a (**memleket-i makedon**) 209a/05

[=4]

maḫhūr: (Ar.) 1. Kahredilmiş, mahvedilmiş.

2. Bozguna uğratılmış, mağlub.

m.+(**tekür-ı maḫhūr**) 205a/07

m.+uñ (**tekfūr-ı maḫhūr**) 201a/02

m.+uñ (**tekür-ı maḫhūr**) 205b/12

m.+uñ (**tekür-i maḫhūr**) 205a/17

[=4]

maḫṣūd: (Ar.) Kasdolunan, istenilen şey, istek, maksad, niyet, murat.

m. 206b/15, 212b/20

m.+ı 203a/16

[=3]

maḫtül: (Ar.) Öldürülmüş, öldürülen.

m.+(**bisyâr-ı maḫtül olmak**) 211a/03

m.+(**maḫtül olmak**) 210b/06

[=2]

maḫülât: Çeşitler, takımlar.

m.+(**sâyir-i menḫülât ü maḫülât**)

202b/07

[=1]

mâl: Bir tüzel kişinin mülkiyeti altında bulunan, taşınır veya taşınmaz varlıkların bütünü.

m.+(**mâlül eşker**) 212b/12

m.+(**mâlü menâl**) 203a/25

m.+(**vefret-i mâl ü 'asker**) 219b/13

m.+ı 218b/11

[=4]

mâlî: Mal ile ilgili.

m. 205b/15

[=1]

mâlik: Bir şeye sahip, bir şeyi olan.

m.+(**mâlik-i ve freng ü rûm**) 211a/14

m.+(**mâlik-i memâlik-i ve freng ü**

rûm) 209b/17

m.+(**mâlik olmak**) 205a/15

[=3]

ma'lûm: (Ar.) Bilinen, belli.

m. 206b/04, 207b/23

m.+(**ma'lûm etmek**) 203a/01

m.+(**ma'lûm olmak**) 201a/24,

205b/10, 207a/04

m.+dur (**mézkür u ma'lûm**) 210a/19

[=7]

ma'mûr: (Ar.) Bayındır, şenlikli.

m. 212b/13, 212b/19

m.+(**ma'mûr olmak**) 218b/07

m.+(**ma'mûr u meskûn**) 207a/08

[=4]

ma'mûre: Bayındır yer, bayındırlık.

m. 212b/13

m.+(**buḫâ'-ı ma'mûre**) 207a/12

m.+den (**âyîne-i ma'mûre**) 205b/11

m.+si 207a/14

[=4]
ma'nā: (Ar.) Anlam.
m.+dan ('ālem-i ma'nā) 202a/21
m.+sı 208a/06, 212a/11
m.+sına 212a/11
m.+sından 201b/17
[=5]
mānend: (Far.) Benzer, denk, eş.
m.+(mānend-i cūy-bār) 204a/21
m.+(mānend-i 'imāret) 219a/11
[=2]
ma'nevī: (Ar.) Görülmeven, duyularla sezilebilen, soyut, ruhani, tinsel, maddi karşıtı.
m.+(zıkr-i nā-bedīd-i ma'nevī)
201a/16
m.+den (ümür-ı ma'nevī) 201a/16
[=2]
māni': (Ar.) Bir şeyin yapılmasını önleyen şey, engel.
m. 220a/03
[=1]
maşūr: (Ar.) Tanrı'nın yardımıyla galip, üstün gelmiş.
m.+(maşūr u mużaffer olmak)
214a/03
[=1]
manzūr: Görünen, görülmüş.
m.+ı 212a/04
m.+ımız 213a/06
[=2]
maraz: Hastalık.
m.+(maraz-ı baraş) 208a/16
m.+dan 208a/23

m.+ından 214b/15
m.+ınuñ 208a/21
m.+uñdan 214b/01
[=5]
maraza: (Ar.) Anlaşmazlık, çekişme, kavga.
m. 213b/19
m. 214a/09
[=1]
maraz: (Ar.) Hastalık, illet, dert.
m. 214a/11
[=1]
ma'reke: (Ar.) Muharebe meydanı, çarpışma
yeri.
m.+de 210a/08
[=1]
māri: (Far. is.) Yılan.
m. 217b/05
[=1]
ma'rifet: Ustalık, hüner, uzmanlık.
m.+(ma'rifet-i tevārīh) 210a/22
m.+(ma'rifetü hikmet) 210b/12
[=2]
ma'rūf: (Ar.) Herkesçe bilinen, tanınan, belli, sanlı.
m. 212a/21
m. 216b/15
m.+(ma'rūf olmak) 213a/16
m.+dur 207a/25, 208b/08
m. 216b/03
[=6]
maşnū'at: (Ar.) Sanatla yapılmış olan eserler, varlıklar.
m.+(garāyib-i maşnū'at-ı rub')

[=1]
maşrık: (Ar.) Güneşin doğacağı cihet, gündeğusu, doğu.
m. 216b/11
m.+(cānib-i cenūb u maşrık u rūm)
[=2]
ma'tūf: (Ar.) Bir yöne eğilmiş, yöneltilmiş.
m.+(ma'tūf olmak) 201b/01
m. 201a/24
[=2]
mavcūd: Var olan, bulunan,hazır olan, hazır bulunan.
m.+dur 217a/03
[=1]
māyil: Eğiklik, eğim, akıntı.
m.+(māyil etmek) 202a/16
[=1]
mazhar: Sahip olma, nâil olma, şereflenme, kavuşma, ortaya çıkma ve görünme yeri.
m.+(mazhar olmak) 206b/17
[=1]
māzıyye: Geçmiş.
m.+(selāḫin-i māzıyye) 212a/13
[=1]
mazmūn: Meâl, mefhum, sanatlı sözler.
m.+ı 210b/03
m.+ında 211b/08
[=2]
ma'zūl: (Ar. sf.) İşten çıkarılmış, işine son verilmiş, azledilmiş.
m.+(ma'zūl olmak) 210a/10
[=1]
me'azalik: (Ar.) Şu var ki, bununla berâber.
m. 201b/19

[=1]
me'âbid: İbadet edilen yerler, mâbetler.
m.+(ba'z-ı mebānī vü me'âbid)
209b/12
m.+(ebniye-i me'âbid ü şavāmi' ü deyr) 209b
m.+(ebniye-i me'âbid-i kadīm-i heft)
[=3]
me'ād: Ahiret.
m.+uñ (ma'bed-i me'ād) 205b/25
[=1]
me'âl: (Ar.) [مآل] Anlam.
m.+(me'âl-i i'timād-ı bāḫıl) 220a/21
m.+(me'âl olunmak) 209b/13
[=2]
me'ānī: Manalar.
m.+(kavā'id-i me'ānī) 201a/22
[=1]
mebānī: Temeller. Esaslar.
m.+(ba'z-ı mebānī vü me'âbid)
209b/11
m.+(envā'-ı mebānī-i ğarībe)
207a/14
m.+sine (tevsī' uterfī'-i mebānī)
209a/24
m.+(kitābe-i mebānī'-i erkānī)
209a/11
[=4]
meb'aş: Allah tarafından gönderilmiş olan, gönderilen.
m.+(meb'aş-i 'isā) 212b/06
[=1]
mebde': (Ar. is.) Başlangıç.
m.+i 212b/04

m. 208a/03
[=2]
mecbnî: Yapılmış, kurulmuş, bir şeye dayanan.
m. 209b/10
[=1]
mecâl: Derman, kuvvet, inkâr.
m. 204a/04
m.+i 205a/02
[=2]
mecâlis: Meclisler, toplantılar, toplantı yerleri.
m.+(**mecâlis ü meḥâfil**) 210b/01
[=1]
mecâz: Benzetme.
m.+dan 201b/02
[=1]
mecma[?]: Toplanılan yer.
m.+(**mecma**[?]-i **sükûn olmak**)
212b/03
m.+(**mecme**[?]-i **micâhidân-ı dîn**)
201b/10
[=2]
mecme[?]**ul-baḥreyn**: (Ar. is.) İki denizin birleştiği yer.
m. 207a/15, 207a/19
m.+de 219b/06
m.+dür 207a/10
[=4]
mecmû^a: Toplanıp biriktirilmiş, düzenlenmiş şeylerin hepsi; seçilmiş yazılardan meydana getirilen kitap; koleksiyon.
m.+da 213a/13

[=1]
mecrûḥ: Yaralı, incinmiş olan (kimse).
m.+(**'azeb-i mecrûḥ**) 205a/11
[=1]
Mecûs dîn: Ateş, inek, timsah vb.ne tapan kimseler Zerdüşt dininde olanlar.
m.+i 214a/05
[=1]
mecûsiyân: Mecusiler, ateşe tapanlar
m.+uñ (**deyr-i mecûsiyân**) 220a/24
[=1]
medfûn: Defnedilmiş, gömülmüş.
m.+(**medfûn olmak**) 217a/12
[=1]
medḥ: Övme.
m.+(**medḥ u şenâ**) 210b/01
[=1]
medhûs: Dehşete uğramış, şaşırılmış.
m.+(**medhûs ü ḥayrân**) 205a/16
[=1]
mefhûm: (is.) Bir nesnenin veya düşüncenin zihindeki soyut ve genel tasarımı, mefhum.
m.+ını 219a/01
m.+unca 201b/23
[=2]
mefṭûḥ: Açılmış, fethedilmiş.
m.+(**mefṭûḥ-ı ehl-i islâm**) 211a/03
m.+(**mefṭûḥ olmak**) 201a/25,
201b/01, 201b/06, 202b/15, 219a/04
[=6]
megâzî: Harp tarihi, gazâlara (savaşlara) dâir bilgiler, menkıbeler, hikâyeler.
m.+yi (**eşḥâb-ı megâzî**) 202b/03
[=1]

meger: Far. e. Meğer, oysa, halbuki, olsa olsa, ancak.

m. 208a/04, 214b/04, 217a/04
[=3]

mehāfil: Toplanılacak yer, toplantı ve görüşme yeri.

m.+de (**mecālis ü mehāfil**) 210b/01
[=1]

mehāret: Ustalık, beceriklilik, üstadlık.

m.+(**mehāret-i tāmme**) 210a/22
[=1]

mehīb: İnsanın kendisinden korktuğu, heybetli, azametli, korkunç kimse.

m.+(**belend ü mehīb**) 202a/06
[=1]

mekān: Yer.

m.+(**maḥall ü mekān**) 220a/23
m.+a 216b/01
m.+da 216b/15
m.+ı 216b/09, 216b/14
m.+uñ 201b/06
[=6]

mekrūh: İstenmeyen, hoş karşılanmayan.

m.+unuñ (**gürūh-ı mekrūh**) 203b/21
[=1]

mekür: Hileci, yalancı, dolandırıcı.

m. 204b/21
[=1]

melek: (is.) Tanrı ile insan arasında aracılık yaptığına ve nurdan olduğuna inanılan manevi varlık, ferişte.

m. 220b/02
[=1]

melik: Hükümdar, sultan, padişah.

m.+(**melik-i şāyib-i tedbīr**) 209a/12

m.+i 209a/22

m. 203a/13

[=3]

melike: Kadın hükümdar, hükümdar karısı.

m. 209a/18

[=1]

Melikis-sübbūh: Her türlü kusurdan,

noksandan uzak melik.

m. 202b/15

[=1]

melül: Usanmış, bıkmış.

m.+(**melül olmak**) 217b/11

[=1]

memālik: Memleketler.

m.+ini 207b/05

m. 212b/11

m.+(**cānib-i memālik-i makedon**)
208b/07

m.+(**ekşer-i memālik**) 215a/17

m.+(**fezā-yı memālik-i rümī**)
219a/24

m.+(**ķayşar-ı-memālik-medār**)

209b/12

m.+(**mālik-i memālik-i**) 209b/17

m.+(**memālik-i**) 207b/08

m.+(**memālik-i freng ü rü su şaķalya**)
220b/17

m.+(**memālik-i rüm**) 215b/18

m.+(**memālik-i rümü**) 219b/03

m.+(memālik-i rümil) 207a/11

m.+(**memālik-i 'acem**) 'acem.dür

(**memālik-i 'acem**) 201a/25

m.+(**memālik-i freng ü rüs u şaķalya**)

m. 220b/18
[=14]

memālik-medār: Memleketler meselesi.
m.+uñ. (**ķayşar-ı memālik-medār**)
209b/12
[=1]

memleket: Bir devletin toprağı, ũlke, yurt.
m.+(**memleket-i makedon**) 209a/05
m.+(**memleket-i űirvān**) 207b/21
m.+den 215a/04
m.+in 213b/13
m.+inde 214a/10
m.+inden 214b/13
m.+ine 213a/21, 219b/15
m.+lerin 207b/07
m.+lerinden 220b/24
[=10]

me'mūr: (Ar.) [روم أم] Görevli
m. 205a/21
m.+(**me'mūr olmak**) 211b/17
[=2]

men': Yasak etme, yasaklama, engelleme.
m.+(**men' etmek**) 204b/02
m.+(**men' eylemek**) 213b/03
[=2]

menāķıb: Ar. is. Menkıbeler.
m.+(**menāķıb-ı 'aliyye**) 211a/23
[=1]

menāl: Yetiştirme, nāil olma, kavuşma.
m.+i (**māl ũ menāl**) 203a/25
[=1]

menār: Nur yeri, fener kulesi.
m. 217b/01
[=1]

menķabe: Meşhur kimselerin ahvāline dair hayat hikāyesi.

m.+(**menķabe-i şerif**) 211b/01
[=1]

menķũl: Nakledilen, anlatılan.

m. 209b/11
m.+(**menķũl olmak**) 206b/06
m.+dũr 207b/02, 212b/17, 217a/03
[=5]

menķũlāt: Nakledilenler, sŵylenenler

m.+(**sāyir-i menķũlāt ũ maķũlāt**)
202b/07
[=1]

mensũb: Bir űeye veya kimseye nisbeti olan, alākası bulunan. Bir űeyle ilgili olan.

m.+(**mensũb etmek**) 218a/16
m.+(**mensũb olmak**) 206b/10,
207a/21, 216a/16
m.+ũn 207b/24
[=5]

mensũh: (Ar.) Hũkmũ kaldırılmış, hũkũmsũz kalmış.

m. 214a/08
[=1]

menře': (Ar.) Kaynak, kŵk, bir űeyin çıktıėı yer.

m.+(**menşe' ũ mevledi'rũm ili**)
207a/24
[=1]

menşe'āt: (Ar.) Kaynaklar.

m.-ı 207a/05
[=1]

menzil: Konak yeri; ev, oda, yer, mekān, durak.

m.+(menzil-i selâfîni olmak) 212b/02

m.+de 216b/12

[=2]

menzilet: Derece, pâyeye, rütbe, mertebe.

m.+uñ (hâzret-i risâlet-menzilet)

210a/24

[=1]

mercûd: Reddolunmuş.

m. 212a/20

[=1]

merhûm: (Ar.) Ölmüş, rahmete kavuşmuş.

m. 204b/13, 204b/14, 211b/05,

211b/15, 212a/08, 213a/11

m.+(sultân muhammed-i merhûm)

211a/16

m.+uñ 212b/07

[=8]

mer'î: (Ar.) Yürürlükte, geçerli.

m.+(mer'î olmak) 202b/25

[=1]

merkûm: (Ar.) Cem'olmuş, toplanmış, birikmiş

m.+dur 212a/25

[=1]

mermer: Birleşiminde %75 'ten çok kalsiyum karbonat bulunan, genellikle beyaz, renkli ve damarlısı da olan, cilâlanabilen billûrlaşmış kireç taşı.

m.+lerden 216b/24

[=1]

mertebe: Derece, mevki, makam.

m.+de 210b/16, 212b/09

m.+de (nihâyet-i mertebe) 209a/09

m.+ye 210a/15

[=4]

mesâcid: Mescidler.

m.+(mesâcid ü cevâmi') 204b/06

[=1]

mesâkin: Meskenin cemi, meskenler.

m.+den (evse'-i mesâkin) 206a/12

[=1]

meşâlih: Maslahatlar, işler, faydalar, maksatlar.

m.+(meşâlih-i mülk) 219b/04

[=1]

mescid: Allah'a secde edilen yer, namaz kılınan yer, câmi.

m.+i 217a/17

[=1]

meşel: Bir umumi kâideye delâlet eden meşhur söz, atasözü, ibretli ve küçük hikâye, benzer.

m.+(darb-ımeşel) 204a/24

[=1]

meşelâ: Misal olarak, söz gelişi, şunun gibi, örnek tarzında

m. 216b/05

[=1]

mesîh: Mesh olunmuş.

m.+(220b/13

m.+(dîn-i mesîh) 210a/24

m.+(mütekalid-i dîn-i mesîh olmak) 208a/25

m.+uñ (dîn-i mesîh) 220a/01

m.+uñ (hâzret-i mesîh) 208b/22

[=5]

mesîhî: Hristiyan, Hristiyanlığa âit, Hz. İsa Aleyhisselâma âit ve ona müteallik.

m.+(tābi³-i millet-i mesihī) 220a/19
m.+lerün 208b/24
[=2]
mesihīyān: Hristiyanlar, Mesihiler.
m.+(temām-ı selāṭin-i mesihīyān)
208b/11
[=1]
mesire: Seyredilecek, gezilecek yer.
m.+(hifk-i sipihr-ibād-ı mesire) 205
[=1]
mesken: Konut, ikametgâh.
m.+(mesken-i ehl-i islām olmak)
204a/25
m.+(mesken-i mağfūr olmak)
206a/16
m.+(mesken tutmak) 213a/02
[=3]
meskün: İçinde oturanları olan yer. İnsan
bulunan şenlenmiş yer.
m.+(gayr-i meskün olmak) 212b/02
m.+da (rub³-ı meskün) 207b/02
m.+dur (ma³mūr u meskün) 207a/08
[=3]
mesmū³: (Ar. sf.) İşitilmiş, duyulmuş,
haber alınmış.
m. 218b/21
[=1]
mesned: Dayanacak yer, nokta.
m.+(mesned-i hükümet) 208b/10
m.+(mesned-i kayşarī) 207b/25,
208a/13, 220a/03
m.+ine 210b/16
[=5]
mesrūr: Sevinçli, sürurlu.

m.+(mesrūr u şādān) 206a/25
[=1]
mesṭūr: Satırlanmış, çizilmiş.
m.+dur 207b/25, 211a/08
m.+(mesṭūr olmak) 206b/22
[=3]
me³ṣūre: Meşhur, itibarlı.
m.+(bā-vücūd-ı şāhid-i sāyir
me³ṣūre)
[=1]
meşakḳat: Zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk.
m.+(meşakḳat-i bisyār) 203b/18
[=1]
meş³ale: Ucunda, alev çıkararak yamıca bir
madde bulunan, aydınlatmaya yarayan
değnek.
m.+ler 203a/05
[=1]
meşğül: Bir işle uğraşan.
m. 218a/24
m.+(meşğül olmak) 204b/01,
215a/23
[=3]
meşhūd: Görünen. Şehadet edilen. Resul-u
Ekrem'in (A.S.M.) dünyaya teşrifinden ve
risaletinden önce meleklerce ve enbiya
hazerâtının dilinde nübüvvet ve risaletlerine
şehâdet edilmiş olduğundan kendilerine
verilen bir isim.
m.+dur 207b/13
[=1]
meşhūn: Doldurulmuş. Dolu. Dopdolu.
m.+dur 207a/14
[=1]

meşhūr: Ünlü, bilinen, tanınmış, herkesin bildiği.

- m.+(**ġalaṭ-ı meşhūr**) 212a/22
m.+(**meşhūr-ı 'ālem**) 214b/19
m.+(**meşhūr olmak**) 212a/20,
219b/16
m.+(**şehir-i meşhūr**) 201b/19
m.+(**tekūr-i meşhūr**) 211a/18
m.+dur 207b/14, 213a/16
m.+ı (**şehir-i meşhūr**) 219b/19
m.+uñ (**şehir-i meşhūr**) 207b/24
[=10]

meşhūre: Tanınmış, herkesin bildiği.

- m.+dür (**hikāyet-i meşhūre**) 217a/09
[=1]

meşkūr: Zikri geçen. Zikredilmiş. Evvelce bahsi geçmiş olan.

- m.+(**meşkūrü maḡbūl olmak**)
211a/04
[=1]

meşrūḡ: Şerh olunmuş, anlatılmış, açıklanmış, izah olunmuş.

- m.+(**vech-i meşrūḡ**) 211b/13,
212a/20
[=2]

meşveret: (Ar.) Danışma, konuşup anlaşma.

- m.+(**meşveret etmek**) 217b/11
[=1]

metānet: Sağlamlık, s özünden ve kararından dönmemeklik.

- m.+(**istiḡkāmü metānet**) 209a/09
m.+(**rif'at-i bünyān ü metānet-erkān**)
220b/14
[=2]

metīn: a.s. Dayanıklı, sağlam.

- m.+(**dīvār-ı metīn**) 206a/14
m.+(**ḡal 'a-imetīn**) 209a/08
m.+uñ 209a/24
[=3]

mevādd: Fezâda, boşlukta yer kaplayan varlıklar.

- m.+(**enāre-i mevādd-i fitne vü fesād**)
220a/17
[=1]

mevāzi': (Ar.) Mevziler, yerler.

- m.+(**mevāzi' -i mezbūre**) 212b/20
[=1]

mevcūd: Var olan.

- m. 217a/16
m.+(**mevcūd olmak**) 201b/21,
205b/11
m.+dur 207b/14
[=4]

mevledi: Doğum yeri.

- m.+(**meñşe' ü mevledi rūm ili**)
207a/25
[=1]

mev'ūd: Ar. is. Va'd olunmuş, söz verilmiş.

- m.+(**mev'ūd olmak**) 201a/17
m.+ (**şevāhid ü 'alāmāt-ı fetḡ-i
mev'ūd**)
m.+uñ (**künüz-ı mev'ūd**) 201b/06
[=3]

mevzi': Yer, mahal.

- m. 216b/02
[=1]

mevzi'i: (Ar. İ.s.) Bir sey konacak yer, yer.

- m. 216a/23

[=1]
meyl: (Ar.) [ليم] Eğilim, istek.
 m.+(**meyl-i temām**) 205b/06,
 219a/20
 [=2]
meyyit: (Ar.) [تيم] Ölü.
 m. 215b/06, 215b/06
 [=2]
mezbūr: (Ar.) [روبزم] Anılan, belirtilen.
 m. 206a/09, 218a/13, 218b/05
 m.+(**koştantīn-i mezbūr**) 219b/19
 m.+(**mü'eyyid-yāb-ı mezbūr olmak**)
 208a/25
 m.+(**şehr-i mezbūr**) 213a/02
 m.+da (**maḥall-i mezbūr**) 209a/15
 m.+da (**şehr-i mezbūr**) 216b/04,
 217b/16
 m.+da (**'arīş-i mezbūr**) 216b/13
 m.+da (**zemān-ı mezbūr**) 219a/17
 m.+dan (**şehr-i mezbūr**) 217a/05
 m.+uñ 210b/10
 m.+uñ (**ḳayşar-ı mezbūr**) 210b/05
 m.+uñ (**şehr-i mezbūr**) 217a/23,
 217b/17, 217b/18, 218b/01
 [=18]
mezbūre: (Ar.) [روبزم] Anılan, belirtilen.
 m. 217a/03, 218b/11
 m.+(**kütüb-i mezbūre**) 207a/04
 m.+de 212b/20
 m.+de (**maḥall-i mezbūre**) 217a/22
 m.+de (**ma'bed-i mezbūre**) 205b/13,
 205b/20
 m.+nūñ 217a/07
 m.+nūñ (**kefere-i mezbūre**) 216b/07

m.+ye (**tāyife-i mezbūre**) 218a/25
 [=10]
mézkūr: (Ar.) [روکذم] Zikredilen,
 belirtilen, adı geçen.
 m. 203b/15, 207b/01, 208a/11,
 208a/21, 209a/13, 210a/06, 212b/22,
 215a/22, 217a/10,
 217b/17, 218a/23
 m.+(**ḳayşar-ı mézkūr**) 213a/15
 m.+(**koştantīn-i mézkūr**) 210b/24,
 219b/25
 m.+(**mézkūr olmak**) 209b/13
 m.+(**mézkūr u ma'lūm**) 210a/19
 m.+(**zemān-ı ḥurūc-ı koştantīn-
 mézkūr**)
 m.+a 206a/11
 m.+dan 210b/08
 m.+dur 204b/09, 204b/18, 206b/23,
 211a/06, 216b/17
 m.+dur (**dest-nişān-ı pāpı mézkūr**)
 208b/14
 m.+uñ 208a/18, 207a/05
 m.+uñ (**şehr-i mézkūr**) 206b/22
 [=28]
mézkūre: (Ar. is.) (mezkur'un mülen.)
 m. 215a/22
 m.+(**ḳayāşıra-i mézkūre-i yūnānī**)
 211a/14
 [=2]
mézkūrī: (Ar. sıf.) Zikredilen, adı geçen.
 m.+nden (**fuzalā-i mézkūrī**) 206b/12
 [=1]
Mışriyye: (A.) Mısır ülkesi.

m. 206b/09 m.+(sāyir-i tevārīḡ-i mışriyye) 213a/12
m.+den (sāyir-i tevārīḡ-i mışriyye) 213a/12
m.+den (tevārīḡ-i mışriyye)206b/09
[=4]
mi: Eklendiği kelime veya cümleye, soru, şaşma veya red manası katar.
m. 204a/23
[=1]
micāhidān: (Mücahid. C.) Mücahidler. Cihad edenler. Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla çalışan, çarpışanlar.
m.+(mecme²-i micāhidān-ı dīn) 201b/10
[=1]
miftāh: Açan, anahtar.
m.+ını 205a/20
[=1]
mīḡ: (f.) Çivi, mıh.
m. 218b/25
m.+(zemzeme-i mīḡ-i nevbet-i aḡmedī) 201b/10
[=1]
mīḡrāb: Cami, mescit vb. yerlerde Kâbe yönünü gösteren, duvarda bulunan ve imama ayrılmış.
olan oyuk veya girintili yer
m.+(mīḡrāb ü minber) 204b/05
m.+(minber ü mīḡrāb) 206a/01
[=2]
mīḡarreb: Tekrarlı, tekrar olunmuş. m.+leri 201a/05

[=1]
mīḡdār: Bir şeyin ölçülebilen, sayılabilen veya azalıp çoğalabilen durumu, nicelik.
m. 204a/07, 206b/11, 206b/14
m.+ (mīḡdār-ı istiḡā²at ü ḡudret) 206b/11
[=2]
mīḡdār: Bir şeyin ölçülebilen, sayılabilen veya azalıp çoğalabilen durumu, nicelik.
m.+ı 205b/04, 206a/16, 208a/16, 213b/15
m.+ını 218b/19
[=5]
mīl: 1. Türlü işlerde kullanılmak için yapılan ince ve uzun metal çubuk 2. Göze sürme çekmeye yarayan, kemik veya fil dişinden yapılmış ince ve uzun araç.
m. 218a/17
m.+den 218a/02, 218a/20
m.+üñ 217b/24
[=4]
mīlel: (Ar. is.) (millet'in c.) Milletler.
m.+(taḡyīr-i edyān ü mīlel) 219a/18
[=1]
mīllet: (Ar. is.) 1. Ulus. 2. Din ve Mezheb.
m.+(dīn ü mīllet-i cedd ü pederī) 209b/17
m.+(ḡaḡīḡat-i mīllet-i 'īsā) 208a/24
m.+(mīllet -i' İsevī) 209b/18
m.+(mīllet-i neḡārā) 213b/17
m.+(mübāḡaḡe- i dīn ü mīllet) 220a/12
m.+(tābi²-i mīllet-i mesīḡī) 220a/19
m.+i 213b/05
[=7]

mi'mārān: (Ar. is.) (mimar'ın c.) Mimarlar.

m.+(**mi'mārān u mühendisān**)

220b/25

[=1]

minber: Câmide hatibin hutbe okuduğu kürsü.

m.+(**minber ü mihrāb**) 206a/01

m.+ler (**mihrāb ü minber**) 204b/06

[=2]

mine's-sāmi: (A.) İşittikten sonra.

m.+in 214a/09

[=1]

minnet: İyiliğe karşı duyulan şükür hissi birisine iyilik etmek, yapılan iyilikleri sayarak başa kakmak.

m. 220b/23

m.+e 201a/09

[=2]

mirrīḡ: Şād, neşeli ve mesrur kimse.

m. 217b/03

[=1]

Mişābūr: Acem Padişahı.

m. 213b/12

[=1]

mişāl: Örnek olarak alınabilen, gösterilen şey, örnek.

m.+dür 215b/23

[=1]

miyān: (Far. is.) Orta, ara.

m.+(**miyān-ı fezā**) 206a/14

m.+(**miyān-ı ḡalīc**) 202a/01

m.+(**miyān-ı şehir**) 204b/20

m.+(**miyān ü kinār-ı ḡalīc-i freng**)

219a/24

m.+ında 203b/21, 207b/04, 208a/14,

210a/19, 210b/24, 212a/14, 220a/04,

220a/12

[=12]

miyāncı: Avlu, bahçe gibi yerleri süpürüp temizleyen hizmetli.

m. 203b/08

[=1]

Miyān ü kinār-ı ḡalīc-i freng: Frenk

Haliç'inin kenarı ve ortası.

m. 219a/25

[=1]

Moskov: Rus.

m. 208b/14

[=1]

mu'ālecet: (Ar. is.) 1. İlaç verme suretiyle yapılan tedaviler. 2. İlaçlar

m.+i (**bereket-i mu'ālecet**) 208a/23

[=1]

mu'allā: Yüksek, yüce, âli.

m. 220a/24

[=1]

mu'āni: (Ar. sf.) İnatçı.

m.+dān (**ḡuvvet ü ḡudret-ımu'āni**)

202a/15

[=1]

mu'āşırı: (Ar. sf.) Çağdaş, bir asırda yaşayanlardan her biri.

m. 211a/12

[=1]

mu'āşeret: Birlikte yaşanılanlar.

m.+(**ḡüsn-i mu'āşeret**) 210b/14

[=1]

mu'ayyen: (Ar. sf.) Tayin edilmiş, belli,

belirli.

m.+de (**yevm-i mu'ayyen**) 212b/24

m.+üñ (**kişverân-ı mu'ayyen**)

201a/23

[=2]

mu'azzam: Fevkalâde büyük, iri, koskoca.

m. 220a/24

[=1]

mücebince: (Ar. zf.) Gereğince.

m. 210a/25

[=1]

muḍā'afa: (Ar.) [مدعى ادم] Savunma.

m.+(**ed'âf-ımuḍā'afa**) 205b/11

[=1]

Mugayir: (Ar.) [رى اغم] Aykırı, zıt.

m.+(**muḡāyir olmak**) 212a/07

m.+dür 211b/21

[=2]

muḡālefet: (Ar.) [تفال اغم] Karşı

düşüncede olma.

m.+(**muḡālefet etmek**) 208b/18

[=1]

muḡālif: Uymayan, zıt olan; karşı duran.

m.+(**muḡālif olmak**) 215a/19

[=1]

Muḡammedî: Pek çok tekrar tekrar

övlümü, medhedilmiş meâlinde bir isim

olup ilk olarak Peygamberimize (A.S.M.)

verilmiştir. (Allahımızın bütün insanlara

son peygamberi olan Hz. Muhammed

(A.S.M) Efendimiz, Arabistan'da Mekke-i

Mükerreme şehrinde milâdi 571 tarihinde

dünyaya teşrif etmişlerdir.Fahr-i Âlem

Efendimiz, Kureyş kabilesinden ve Haşim

âilesindedir. Muhterem pederinin adı

Abdullah, dedesinin adı Abdülmuttalib,

vâlidesinin adı ise

Amine'dir.Peygamberimizin (A.S.M.) baba

cihetinden mübarek nesebleri şöyledir. Hz.

Muhammed İbn-i Abdullah, ibn-i

Abdülmuttalib, Haşim, Abdi Menaf, Kusey,

Hakim, Mürre, Keab, Lüey, Galib, Fihri,

Mâlik, Nazr, Kinane, Huzeyme, Müdrike,

İlyas, Mudar, Mirar, Mead, Adnan. Adnan

da İsmâil Aleyhisselâm'ın oğlu Kızıyar'ın

neslindedir.

m.+(**gülbāng-i muḡammedî**)

204b/04, 205b/23, 215b/24

m.+(**gülbāng-ımuḡammedî eylemek**)

202a/25

m.+(**'ibâdet-ḡāne-i dîn-i**

muḡammedî) 219a/

m.+(**enşâr-ı sultân-ı dîn-i**

muḡammedî)

m.+(**ḡuḡbe-i muḡammediyye**)

206a/05

[=7]

muḡarebe: (Ar.) [حبر اغم] Harbetme, savaş.

m.+de (**esnâ'-ı muḡarebe**) 206a/19

m.+nüñ 204b/07

[=2]

muḡarrer: (Ar.) [ررحم] Yazılı.

m.+dür 216b/19

[=1]

muḡāşara: (Ar.) [حص اغم] Sarma, kuşatma.

m.+(**muḡāşara ettirmek**) 210b/22

m.+(**muḡāşara eylemek**) 213b/10

m.+(**muḡāşara olunmak**) 202b/13

m.+(**müddet-i muhâşara**) 202a/14
[=4]
muhaşsal: (Ar.) [ملص ح م] Sonuç.
m. 213b/15
m.+(**muhaşsal-ı kelām**) 220a/16
[=2]
muhaşsalan: (Ar. zf.) Sözün kıyası.
m. 203a/09, 204a/25
[=2]
muhkem: Sağlam.
m. 215a/24
[=1]
muhtelif: (Ar.) [مل ف] Türlü.
m.+e (**rivāyāt-ı muhtelif**) 206b/13
[=1]
muhtelif: (Ar .sf.) Türlü, çeşitli,
çeşit çeşit.
m.+(**şuver-i muhtelif**) 216a/24
[=1]
muhtell: Düzeni bozulmuş, bozuk.
m. 219a/18
[=1]
muhterem: (Ar.) [مر ت ح م] Saygın,
saygıdeğer.
m.+(**muhterem olmak**) 202b/25
m.+(**muhterem ü mükerrerem**)
208b/25
[=2]
muhteşarı: (Ar. sf.) İhtisar edilmiş,
kısaltılmış, kısa.
m. 209a/08
[=1]
muhteşemâne: İhtişamlı, gösterişli, göz
alıcı.

m.+si (**âşâr-ı muhteşemâne**) 219b/21
[=1]
Muhyî: (Ar.) [م ي ح م] Hayat veren.
m.+(**'ināyet-i muhyî**) 205a/13
[=1]
mu'în: Yardımcı; Allah'ın" yardıma muhtaç
olanlara yardım eden mânâsındaki bir ismi.
m.+(**mümidd ü mu'în-i sulţān**
olmak) 201a/15
m.+dür 212a/03
[=2]
Mukabil: (Ar.) [ل ب ا ق م] Karşılığında.
m.+i 216a/22
m.+inde 202a/20
[=2]
mukaddem: (Ar.) [م د ق م] 1. Önde. 2. Önce,
önceki.
m. 202b/22, 206b/12, 212b/04,
212b/06, 212b/08, 216a/01,
218b/05, 219a/09
m.+dür 218a/22
[=9]
mukaddemā: (Ar.) [م د ق م] Önceden.
m. 202a/18
[=1]
mukaddeme: Önsöz, giriş, ilk söz,
başlangıç, önde gelen.
m.+(**mukaddeme-i kitāb-ı heşt**
behişt) 201b/19
[=1]
mukadder: Tâyin ve takdir olunmuş olan;
miktarı ve kıymeti biçilmiş olan.
m.+(**mukadder olmamak**) 202b/14
[=1]

mukaddes: (Ar.) [سدقم] Kutsal.
m.+üñe (**zāt-ımuḳaddes**) 203a/15
[=1]

muḳarrar: (Ar.) 1 [قرر] Kararlaştırılmış.
2. Kesin.
m. 212a/06
m.+(**muḳarrar bilmek**) 202b/02
m.+(**muḳarrar etmek**) 217a/22
m.+(**muḳarrar kılmak**) 208b/06
m.+(**muḳarrar olmak**) 207b/25,
208b/04, 210a/01
[=7]

muḳātelāt: Muharebeler, savaşlar, kavgalar,
dövüşler.
m.+(**muḳātelāt-ı keşire**) 210b/25
[=1]

muḳātele: Birbirini vurmak, öldürmek.
m.+de 204b/22
[=1]

mukavemet: (Ar.) [تمواقم] Karşı koyma,
direnme.
m.+e 204a/04, 219b/18
[=2]

muḳayyed: (Ar.) [مقيد] Kayıtlı.
m.+(**muḳayyed olmak**) 220a/06
[=1]

muḳtezā: Gereken, lâzım gelen, icap eden.
m.+sınca 220a/13
m.-yı 206a/20
[=2]

munḳarız: (Ar.) [ضررقنم] Yıkılan, çöken,
sönen.
m. 202b/25
[=1]

munḳaṭı: Kesilmiş; ara verilmiş.
m. 203b/09
[=1]

muntazır: (Ar.) [رظتنم] Bekleyen.
m. 220b/02
m.+(**muntazır olmak**) 203a/01
m.+lar 217b/04
[=3]

murād: (A) [دارم] İstek, arzu.
m. 211b/03, 216b/13, 217a/02,
219b/17
m.+(**murād-ı hümāyün**) 203a/06
m.+(**murād-ı şerif**) 206b/04
m.+(**murād edinmek**) 212a/14
m.+(**murād etmek**) 207a/04
m.+(**murād eylemek**) 206a/09
m.+a (**rāh-ımurād**) 211a/22
m.+ı 205a/03, 206b/16
m.+ları 211b/18
[=13]

murādı: (Ar. is.) Arzu, istek, dilek.
m. 216a/10
[=1]

muraşsa: (Ar.) [مD [م]] Jeğerli taşlarla
süslenmiş.
m. 205a/15
[=1]

murğ: (Far.) [غرم] Kuş.
m.+(**murğ-ıgüruf**) 203b/21
[=1]

muşāff: Cenk, harp.
m.+(**muşāff etmek**) 210a/03
m.+(**muşāff eylemek**) 210a/08
[=2]

muşahhhal: (Ar. sf.) Ele geçirilmiş.
m.+(muşahhhal-ı kelām) 203b/24
[=1]

muşāleha: Sulhname; taraflar arasında.
bağıtlanan sulh sözleşmesini gösterir belge.
m.+(muşāleha olmak) 210b/24
m.+ya 202a/14
[=2]

muşarraḥ: Açıklanmış, izah edilmiş.
m.+dur 201b/20
[=1]

muşayḳal: Cilālî, parlak, yaldızlı.
m.+(mücellā vü muşayḳal kılmak)
202a/20
[=1]

muştulıḳ: Muştucuya verilen armağan,
müjdelik.
m. 201a/14
[=1]

mu ʾtād: Alışılmış, normal.
m.+(ḫilāf-ı mu ʾtād u ma ʾhūd)
202a/01
[=1]

mu ʾteber: Saygın, değer verilen, itibarı
olan, hatırı sayılır.
m. 213b/06
m.+(mu ʾteber-i ruhbān) 214b/04
[=2]

mu ʾtebere: (Ar. sf.) İtibar edilen, değer
verilen.
m.+de (ekşer-i tevārīḫ-i mu ʾtebere)
207a/19
m.+de (nuḳūl-i mu ʾtebere) 206b/05
[=2]

mu ʾtemedün: (Ar. sf. ve is.) İnanılır,
güvenilir, emin, itimada şayan.
m. 201a/07
[=1]

muṭīʾ: (Ar.) [عيظم] İtaat eden, boyun
eğen.
m. 218a/20
m.+(muṭīʾ-i fermān) 220a/06
[=2]

muṭmaʾin: Tatmin olan, içi rahat, müsterih,
şüphesi kalmamış, emin.
m.+(muṭmaʾin olmak) 204a/11
[=1]

muttasıl: (Ar.) [لصلتم] Sürekli, durmadan.
m. 215a/03
m.+(muttasıl olmak) 212b/14
[=2]

muvaḫḫak: (Ar.) [تيقفوم] Başarı.
m.+(muvaḫḫak olmak) 202a/08
[=1]

muvaḫḫat: (Ar.) [م [سوقت] seçici.
m. 211b/07
[=1]

muẓmer: Gizli, saklı, örtülü.
m.+lerin (ḡayz-ı muẓmer) 205a/23
[=1]

muẓtarib: (Ar.) [برطضم] Izdıraplı, acı
çeken.
m.+(muẓtarib olmak) 211b/21
[=1]

mübāḫ: İşlenmesinde sevap ve günah
olmayan şey, yapılmaması ve yapılması
dinen caiz olan şey.
m.+(mübāḫ eylemek) 213b/02

[=1]
Mübāḥaṣe: (Ar.) [مباحث] Tartışma.
 m.+(mübāḥaṣe-i dīn ümillet)
 220a/12
 [=1]
Mübalāğa: (Ar.) [مغالاة] Abartma.
 m.+(mübālağa ve isrāf eylemek)
 213b/04
 [=1]
mübarek: (Ar.) [كرام] Kutlu, bereketli.
 m.+de (maḳām-ı mübārek) 206a/04
 m.+e (ḳuds-i mübārek) 215a/22
 [=2]
mübāreke: Verimli, bereketli, kutlu, uğurlu,
 kutsal.
 m.+de (vaḳt-i mübāreke) 203a/11
 [=1]
mübāşeret: (Ar.) Girişilmek, işe başlanmak.
 m.+(mübāşeret etmek) 217a/24,
 220b/14
 m.+(mübāşeret eylemek) 206a/12
 m.+(mübāşeret olunmak) 219a/07
 [=4]
mübeddel: (Bedel. den) Değiştirilmiş,
 değişmiş, değişmiş. Tebdil edilmiş.
 m.+(mübeddel kılmak) 203b/03
 [=1]
mübîn: [نيبم] Açıklayan, açıklayıcı.
 m.+de (fetḥ-imübîn) 201a/15
 [=1]
mübtelā: (Ar.) [التبم] Uğramış, tutulmuş,
 yakalanmış.
 m.+(mübtelā olmak) 213b/19,
 214a/10

[=2]
 .
Mücāhid (Ar. is.) Çarpışıp didinen.
 m.+leri 204b/02
 m.+üñ 203b/19
 [=2]
mücāhidān: (Ar. is.) Allah yolunda
 savaşılanlar, cihat ve mücahede
 edenler, mücahitler.
 m.+(sulṭān-ı mücāhidān) 202a/08,
 205b/02, 206a/02, 206b/02
 m.+(sulṭān-ı mücāhidān
 muḥammedḥān) 202b/14
 [=5]
mücavir: (Ar.) [رواج] Komşu
 m. 203b/04
 [=1]
mücedde: (Ar.) [ددجم] Yenilikçi.
 m.+den 202a/21
 [=1]
mücellā: (Ar.) [الجم] Cılalı.
 m.+(mücellā vü muşayḳal kılmak)
 202a/20
 m. 212a/16
 [=2]
müdāfe 'at: Ar. is. Def etme, bir
 saldırıya karşı durma.
 m.+(mümāne 'at ü müdāfe 'at)
 205a/10
 [=1]
müdārāt: (Dery. den) Dost gibi görünme,
 yüze gülme.
 m. 211b/12
 [=1]

müddet: (Ar.) [تدم] Süre.
m. 219b/07
m.+(**müddet-i muhāşara**) 202a/13
[=2]

mü'ellif: (Ar.) [فلؤم] Yazar.
m.+i 206b/07
[=1]

mü'eyyedât: Güçlendirilmiş, sağlam.
m.+(**mü'eyyedât-ı gaybî**) 202a/08
[=1]

mü'eyyeddîd: a.s. Desteklenmiş, teyid edilmiş.
m.+dür 201b/03
[=1]

mü'eyyidât: (Ar. sf.) Kuvvetlendirilenler, takviye edenler.
m.+(**der-zıkr mü'eyyidât-ı şabūrî**) 202b/11
m.+(**mü'eyyidât-ı şabūrî**)
m. 202b/11
[=2]

mü'eyyid-yāb: (Ar. sf.) Kuvvet bulmak. (yāb Farsça bulmak anlamında birleşik fiiller kurar.)
m.+(**mü'eyyid-yāb-ı mezbūr olmak**)
208a/25
[=1]

mühendisān: Hendese bilen, geometri bilen ve tatbik eden
m.+(**mi'mārān u mühendisān**)
220b/25
[=1]

müheyya: (Ar.) [ايم] Hazır.

m.+(**hāzır u müheyya bulunmak**)
212b/21
m.+(**hāzır u müheyya olmak**) 203a/03
[=2]

mühim: (Ar.) [مهم] Önemli.
m. 218b/20
[=1]

mühlike: (Ar. sf.) Öldürücü, tehlikeli.
m.+de 218a/14
[=1]

mühmel: Tüylü ve saçaklı nesne.
m.+(**lafz-ı mühmel**) 212a/12
[=1]

mükerrem: Muhterem, aziz sayın, saygıdeğer, sayılan, onurlandıran, hürmet ve tazime erişmiş.
m.+dür (**muhterem ü mükerrem**)
208b/25
[=1]

mükerrer: (Ar.) [رركم] Tekrarlanmış, yinelenmiş.
m.+(**mükerrer olmak**) 216a/18
[=1]

mülāzimān: Düzgün.
m.+(**fırka-i mülāzimān**) 203b/13
[=1]

mülekkab: Lakaplanmış, lakaplı.
m.+(**mülekkab olmak**) 208a/04
[=1]

mülevven: (Ar.) [نولم] Rengarenk.
m. 217a/01
[=1]

mülhāk: Bir bütüne sonradan katılmış olan, eklenmiş.

m.+(**mülhak** olmak) 217a/20
[=1]
mülk: (Ar.) [كَلِم] Yurt.
m. 210b/14
m.+(**mülk-i kayâşıra-ifreng**) 210a/12
m.+(**mülk ü devlet**) 210a/01
m.+(**sa't-i mülk ü kemâl-i kudret**)
212b/09
m.+(**vüs'at-i mülk**) 219b/12
m.+(**zevâl-i mülk ü saltanat**) 2
10b/06, 210b/06
m.+de (**taht-ı mülk**) 210a/05
m.+i (**meşâlih-i mülk**) 219b/04
m.+leri 201b/09
m.+ün 208b/06
[=11]
mülk-nâme: Mal kağıdı.
m.+(**mülk-nâme-i hümâyün**) 206a/10
[=1]
mültekâ: Kavşak, kavuşma yeri.
m.+sıdur 207a/15
[=1]
mülük: (Ar.) [كَوَلِم] Melikler.
m.+(**Mülük-i Selâçika**) 202b/13
m.+(**mülük-i rüm**) 218a/22
[=2]
mümâne'at: (Ar.) Engel olma, karşı koyma.
m.+(**mümâne'at ü müdâfe'at**)
205a/09
[=1]
mümidd: (Ar.) İmdat eden, yardım eden.
m.+(**mümidd ü mu'ın-i sultân**
olmak) 201a/15
[=1]

mümkin: (Ar.) [نَكَمَم] Mümkün.
m. 217a/02
[=1]
mümtedd: İrtidad eden, İslam dininden
dönen.
m.+(**mümtedd olmak**) 207a/09
[=1]
münadi: (Ar.) [مَدَانَم] Müezzîn.
m.+ler 202b/21
[=1]
münakkaş: (Ar.) [شَقْنَم] Nakışlı, işlemeli,
desenli.
m. 217a/01
[=1]
münâsebet: (Ar. is.) İlişki, ilişki, ilinti.
m. 216a/02
[=1]
münâsib: Ar. s. Uygun, yerinde.
m. 211b/22, 217a/13, 217a/21
m.+(**münâsib görmek**) 211b/02
m.+dür 217a/19
[=5]
münavebe: (Ar.) [قَبْوَانَم] Dönüşümlü.
m.+(**sebîl-i münâvebe**) 209a/19
[=1]
müncer: (Ar.) Sonuçlanmak.
m.+(**müncer olmak**) 220a/14
[=1]
münderis: (Ar.) İzi kalmamak.
m. 209b/20
m.+(**münderis ü münhedim olmak**)
205b/10
[=2]

müneccim: (Ar.) [م جن م] Yıldızbilimci, astrolog.

m.+ler 217a/24, 217b/04

[=2]

münhasır: (Ar.) [دن م] حصرönük, ait, yönelik.

m. 201b/19

[=1]

münhedim: (Ar.) Yıkılmak, yok olmak.

m.+(münderis ü münhedim olmak)

205b/10

[=1]

münhezim: (Ar.) Bozguna uğramak.

m.+(münhezimolmak) 210a/08

[=1]

münkazî: (Ar.) İrtidad eden, İslam dininden dönen.

m. 209a/20

[=1]

mürāce'at: (Ar.) [ت ع ج ا ر م] Başvuru.

m.+(mürāce'at olunmak) 212a/08

[=1]

mürd: (Far.) [مدر م] Ölü.

m. 208b/09

m.+(mürd olmak) 210b/11

[=2]

müreffehül-bāl: (Ar.) Gönül rahatlığıyla.

m. 206a/22

[=1]

mürtefi'? (Ar.) [ع ف ت ر م] Yüksek.

m.+(mürtefi' olmak) 203b/04

[=1]

mürur: (Ar.) [ر و ر م] Geçme, geçip gitme, geçiş.

m.+(mürür-1 eyyām) 205b/09

m.+(mürür-1 rüz-gār) 219b/22

m.+(mürür etmek) 219a/17

[=3]

müsā'ade: (Ar.) [ادع اسم] İzin.

m.+(müsā'ade olunmak) 212a/15

[=1]

müsaḥḥar: (Ar. sf.) Ele geçirilmiş.

m.+(müsaḥḥare ylemek) 202a/02

m.+(müsaḥḥar olmak) 215a/17

[=2]

müsebbibü'l-esbāb: (Ar.) sıf.Sebepleri yaratan Allah.

m.+uñ 205a/16

[=1]

müsellem: (Ar.) [م ل س م] Herkes tarafından kabul edilmiş.

m. 202b/08

[=1]

müşellesî: Üçgen.

m.+(vaż'-1 müşellesî) 207a/07

[=1]

müşellesüş-şekl: Üçgen şekil.

m. 216b/02

[=1]

müsemma: (Ar.) [م س م] Adlandırılmış.

m. 215b/19, 216a/17

[=2]

müslim: (Ar.) [م ل س م] Müslüman.

m.+(müslim olmak) 214a/07

[=1]

müslimān: Allahü teâlânın, peygamberleri vâsıtasıyla gönderdiklerine ve Muhammed aleyhisselâma îmân edip, Allahü teâlânın

emirlerini yerine getiren, yasaklarından kaçan kimse.

m. 210b/06

m.+lar 203a/02, 203b/04

m.+ları 203b/10

m.+laruñ 204a/04

m.+ye (**zuhūr-ı dīn-i müslimānī**)

210a/21

[=6]

müstakil: (Ar.) [**مستقل**] ağımsız.

m. 210a/06

[=1]

müsta'mel: (Ar.) [**مستعمل**] Kullanılmış.

m. 212a/13

[=1]

müstedirī: Devr eden, dönen.

m.+yi (**burc-ı eflāk-i müstedirī**)

205b/01

[=1]

müsteḳarr: (Ar. sf.) Düzenli bir şekilde devam eder duruma gelmiş, bir kara üzerine olan.

m.+(**müsteḳarr-ı serīr-i salṭanat**)

220b/06

m.+(**müsteḳarr-ı serīr-i salṭanat**)

m. 220b/06

[=2]

müsteḳıl: (Ar. sf.) Kullanış yönünden başka bir yapı ile bağlantısı olmayan.

m.+(**vālī²-i müsteḳıl olmak**) 209a/18

[=1]

müsteḳırr: (Ar. sf.) Eman dileyen, himaye isteyen. Korunmasını dileyen.

m.+(**müsteḳırr-ı serīr-i salṭanat**)

211a/1

[=1]

müstemirr: (Ar. sf.) Ara vermeden, sürekli olarak, arasız.

m.+(**müstemirr olmak**) 220a/04

[=1]

müstevlī: (Ar. sf.) Bir yeri istila eden, yönetimi altına alan (kimse, devlet, ordu vb.)

m.+(**müstevlī olmak**) 202a/07,

204a/04

[=2]

müşābiheti: (Ar. sf.) İki şey arasında benzerlik, benzeşlik.

m.+(**müşābiheti olmak**) 212a/15

[=1]

müşāfehete: (Ar.) Karşılıklı konuşmalar.

m. 212a/17

[=1]

müşāhed: (Ar.) Gözlem, görme.

m.+(**müşāhed ü nümāyān**) 212b/17

[=1]

müşār: İşaret olunan, işaretle gösterilen.

m.+un 209a/17

m.+un (**vezīr-i müşār**) 212a/17

[=2]

müşārun: (Ar. sf.) İşaret edilenler.

m. 202a/17, 220b/17

m.+(**mevlānā-yı müşārun**) 206b/18

m.+(**taṣṭīr-i müşārun**) 216a/01

[=4]

müşavere: (Ar.) [**مرواشم**] Danışma.

m.+(**müşāvere etmek**) 216a/22,
217a/12
m.+(**müşāvere eylemek**) 220b/11
[=3]
müşerref: Şeref kazanmak.
m. 215b/24
[=1]
müştemil: (Ar.) Eklenti, ek yapı.
m. 219b/06
m.+dür 207a/07
[=2]
mütā’: (Ar.) Veri, geçici kazanç.
m.+(**mütā’ u mütē’ayyin olmak**)
208a/15
[=1]
mütābe’at: (A) Birine tabi olmak, uymak.
m.+(**izhār-ı mütābe’at etmek**)
220b/21
m.+(**mütābe’at ü mütābe’at etmek**)
208b/20, 208b/20
[=3]
mütāle’a: (Ar.) [دعلاطم] Okuma, inceleme.
m.+(**mütāle’a olunmak**) 206b/12
m.+sına 207a/04
[=2]
müte’addi: (Ar.) Saldıran, zulmeden,
sataşan.
m.+ler 205a/05
[=1]
müte’addide: (Ar.) [ددعتم] Birçok.
m.+yi (**eşnām-ı müte’addide**)
205b/21
[=1]

müte’ahhid: (Ar.) [دهعتم] Taahhüt eden,
üstlenen.
m.+(**müte’ahhid olmak**) 210b/13
[=1]
müte’allık: (Ar.) [قلعتم] İlgili, ilişkin.
m.+(**müte’allık-ı meşālih- i**
müte’aşsıbān)202b/06
[=1]
müte’ayyin: (Ar.) Dindar.
m.+(**mütā’ u müte’ayyin olmak**)
208a/15
[=1]
müteferid: (Ar.) Çeşitli kısım kısım, başka
başka, dağınık.
m. 208a/20
[=1]
mütehayyir: (Ar.) Hayrete düşen, şaşırان, ne
yapacağını bilemeyen.
m.+(**mütehayyir olmak**) 212a/05
[=1]
müteḳallid: (Ar.) Kuşanan, kılıç takan,
takınan, kılıç kuşanmış.
m.+(**müteḳallid-i dīn-i mesīh olmak**)
208a/
[=1]
mütekellim: (Ar.) [ملكتم] Konuşan.
m.+(**mütekellim olmak**) 208b/21
[=1]
mütemekkin: (Ar. sf.) Mekanlanan,
yerleşen, yerleşmiş, oturan.
m. 208a/13
m.+(**mütemekkin-i taht-ı ḳayşarī**)
210b/08
m.+(**mütemekkin olmak**) 210a/05

[=3]
müteraqqıb: (Ar. sf.) (müteraqqıb'ınmüen.)
 Terakkub eden, bekleyen, gözleyen, uman.
 m.+(müteraqqıb u muntazır)
 210a/25, 210a/25
 [=2]
mütercem: (Ar.) [مترجم] Çevrilmiş,
 tercüme edilmiş.
 m.+(mütercem olmak) 206b/07
 [=1]
mütaşarrıf: (Ar.) Kendinde kullanım hakkı
 olan, elinde bulunduran.
 m.+(mütaşarrıfolmak) 208b/12
 [=1]
mütevahhid: (Ar.) Yüklenici.
 m. 208a/20
 [=1]
mütevccih: (Ar.) [موجه] Dönük, yönelik.
 m.+(mütevccih olmak) 202b/15,
 215a/16, 216b/08
 [=3]
müvaşşah: (Ar.) Süslü, süslenmiş.
 m.+(müvaşşah olmak) 209a/13
 [=1]
müverrihın: (Ar.) [تاريخ] Tarihçiler.
 m.+(kudemā'-i müverrihın) 216b/18
 [=1]
müyesser: Gerçekleşmek.
 m.+(müyesser olmak) 202b/04,
 210b/23, 212a/21, 217a/08, 219a/16
 m.+(müyesser-güşten-i feth)
 [=6]

müzaffer: (Ar.) Kahraman, gâlip gelmiş,
 başarmış, muvaffak olmuş, zafer kazanmış,
 zafer kazanan.
 m.+(manşür u müzaffer olmak)
 214a/04
 [=1]
nā-bedīd: (Far.) Belirsiz, görünmez olan.
 n.+(nā-būdunā-bedīdolmak)
 210a/17, 212a/23
 n.+(zıkr-i nā-bedīd-ima'nevī)
 [=3]
nā-būd: (Far.) Mâdum, yok olan,
 bulunmayan.
 n.+(hâk ü nā-būd olmak) 201b/09
 n.+(nā-būdunā-bedīd olmak)
 210a/17, 212a/23
 n.+(nā-būd olmak)
 n. 201b/10
 [=4]
nādiretūd-dehr: (Ar.) Güzel nadir şehir.
 n.+(şehir-i nādiretūd-dehr) 211a/10
 [=1]
nādiretül-aqrân: (Ar.) Eşine az rastlanan.
 n.+(ayaşofya-i-nādiretül-aqrân)
 [=1]
nādiretül-'aşr: (Ar.) Eşine az rastlanan.
 n. 209b/01, 209b/01
 n.+1 (şehir-i nādiretül-'aşr) 218b/06
 n.+uñ (şehir-i nādiretül-'aşruñ)
 209b/01
 [=4]
nāfile: (Ar.) [طوفان] Boşuna.
 n. 203a/12
 [=1]

nā-gāh: Birdenbire, ansızın, hemen.

n. 203b/17, 212b/24

[=2]

Nağt: (Far.) Savaş aleti.

n.+lar 203b/11

[=1]

nā-hāh: İstemeyerek, razı olmayarak.

Zoraki.

n.+(**hāh u nā-hāh**) 214b/07

[=1]

nā-haqq: Haksız, gereksiz.

n. 213b/03, 214a/20

[=2]

naql: (Ar.) [لقن] Taşıma.

n.+(**naql etmek**) 216b/24, 217a/02

[=2]

nākūs: (Ar.) [سوقان] Çan.

n.+(**nākūs-ı kāfirān**) 204b/03

[=1]

nāliş: İnleme, inilti, inleyiş.

n.+ler 203b/09

[=1]

nām: (Far.) 1 [نام] Ad. 2. Adında, adlı. 3.

Ün, şöhret.

n. 206a/06, 206b/11, 207b/24,
208a/18, 209a/11, 210b/16, 211a/07,

211b/06, 212b/05,

216a/16, 216a/20, 216b/20,

218b/10, 219b/03, 219b/12, 220a/05

n.+(**nām-ı nāmī**) 206a/05

n.+(**nām ü nişān**) 210a/16

n.+ı 201b/09, 206b/22, 211a/13,

212a/22, 217b/20

n.+ına 210a/18

n.+ını 218a/16

n.+ıyla 206b/23

n.+umuz 217a/14

[=27]

nām-dār: Namlı, ünlü.

n.+(**pādişāh-ı nām-dār**) 209a/11

n.+larına 201a/04

[=2]

nāme: (Far.) 1 [نامه] Mektup. 2. Kitap.

a.+(**nāme-i hümāyūn**) 210b/02

n.+(**nāme-i hümāyūn**) 211b/09,

211b/14

n.+(**nāme-i şerif**) 210b/03

n.+lerde 212a/16

n.+lerinüñ 212a/19

[=6]

nāmī: (Far.) [نامان] Ünlü, namlı.

n.+lerine (**nām-ı nāmī**) 206a/05

n. 211a/19 [=2]

nāmūs: (Ar.) [سومان] Irz.

n.+(**şāhib-i hikmet ü hükümet ü**

nāmūs)

[=1]

nār: (Ar.) [ران] ateş.

n.+(**nār-ı caḥīye**) 220a/22

[=1]

na'ra: Haykırma, bağırma.

n.+(**na'ra urmak**) 203b/01

[=1]

nās: (Ar.) [سان] İnsanlar.

n.+da 204b/18

n.+da (**elsine-i nās**) 206b/23

[=2]

naşārā: (Ar.) [اراصن] Hıristiyanlar.
Nasraniler. Hz. İsa'ya (A.S.) ilk önceleri
Nâsıra Karyesindeki ahali yardım
ettiklerinden, onlara "Nasara" ismi
verilmiştir.

n.+y1 213b/01

[=1]

naşarul-bākīn: Allah'ın yardımcısı.

n. 211a/23

[=1]

naşb: Dikme.

n.+(**naşb-ı a'lām-ı şerāyi**) 202b/16

n.+(**naşb etmek**) 220a/01

[=2]

naşīb: (Ar.) [بيصن] 1. Pay. 2. Tanrı'nın
kula verdiği.

n.+(**naşīb-i ehl-i islām**) 210b/11

n.+(**naşīb olmak**) 201b/08

[=2]

naşrānī: (Ar.) [عن اراصن] Hıristiyan.

n. 213b/24, 214b/15

n.+ler 213b/06

n.+leri 213b/03

[=4]

nā-tevān: Zayıf, güçsüz, beceriksiz.

n.+(**faķīr-i nā-tevān**) 205a/09

[=1]

nażar: (Ar.) [رظن] Bakış.

n.+(**im'ān-ı nażar**) 207b/18

n.+(**nażar etmek**) 205b/07

[=2]

nāzil: (Ar.) [لزان] İnen.

n.+(**każā'-ı nāzil**) 204b/25

[=1]

ne: Soru biçiminde şaşma bildiren ünlem.

n. 203a/25, 211b/23, 214a/10,

214b/03, 216a/23

n.+dür 211b/18

[=6]

nebātāt: (Ar.) [نباتات] Bitkiler.

n.+uñ (**envā'-ı nebātāt**) 216b/10

[=1]

nebevī: (Ar.) Peygamberle ilgili,

peygambere ilişkin.

n.+(**va'de-i şerīf-i nebevī**) 211a/20

[=1]

nebeviye: Peygamberle ilgili.

n.+(**hicret-i nebeviye**) 211b/04

n.+den (**siyāk-ı eħādīş-i nebeviye**)

201a/24

n.+(**hicret-i nebeviyye**) 218b/04,

219a/16

[=4]

nebī: (Ar.) [نبى] Peygamber.

n.+nüñ 217a/16

[=1]

nebīre: (Ar.) [نربى] Torun.

n.+si 209b/17, 211a/11

[=2]

nefer: (Ar.) [نفر] .reksA

n. 209a/17, 211a/07

[=2]

nehb: Yağma, yağmacılık, çapul.

n.+(**nehb ü gāret**) 204b/01

[=1]

nehbān: Bekçi, gözcü, gözleyen.

n.+(**nehbān-ı kişver-i gayb**) 202a/22

[=1]

nehr: (Ar.) [نهر] Irmak, nehir.

n.+inden 218b/14

[=1]

nekkâre: Güçlük, zorluk, belirsizlik.

n.+(**tabl u nekkâre**) 203b/09

n.+ler 203a/23

[=2]

nemâz: Müslümanların günde beş kez yapmaları dince buyrulan ve dua okuyarak kıyam, rükû, sücut, kuut denilen beden durumlarını, kuralınca tekrarlayarak Tanrı'ya edilen ibadet, salât.

n.+(**nemâz kılmak**) 203a/12

n.+(**nemâz u niyâz olmak**) 203a/20

n.+1 206a/05

[=3]

neşârâ: Hristiyanlar. Nasraniler.

n. 208a/07, 213b/17, 214b/10,
215b/01, 215b/06, 215b/06, 215b/14

n. 206b/05, 206b/05, 206b/06,
213b/02, 213b/02

n.+dan 215a/03

n.+dan (**Aḥbâr-ı Yehūd ü Neşârâ**)
206b/06

n.+dan (**Dîn-i Neşârâ**) 213b/02

n.+dan (**esâkıfe-i neşârâ**) 214b/12

n.+dan (**ḳavm-i neşârâ**) 208b/13

n.+dan (**millet-i neşârâ**) 213b/17

n.+nuñ 214b/04, 215b/10

n.+y1 214a/05, 214b/06

[=22]

nesl: (Ar.) [نسل] kuşak, nesil.

n.+(**nesl-i**) 211a/08

n.+(**nesl-i feyleḳmes**) 207a/24

n.+(**nesl-i ḳoştanḳın**) 210a/04,

220b/20

n.+i 202b/25

n.+inden 201b/09, 213a/19

[=7]

neşr: (Ar.) [رشن] Düz yazı.

n.+(**neşr-i bisâḳ-ı 'işret**) 220a/10

[=1]

neşrî: Neşir ile alâkalı olan.

n. 204b/09

[=1]

Netâyicü'l-fünûn: Nev'î Efendi'nin eserinin adıdır.

n. 204b/14

n.+da 204b/14, 204b/15

[=2]

neteki: Gerçekten, hakikaten, sonuç olarak.

n. 216a/12

[=1]

netekim: Gerçekten, hakikaten.

n. 208b/25, 210b/22, 213a/04

[=3]

nevâhî²: Taraflar, yanlar, nahiyeler.

n.+(**nevâhî²-i rûmiyye-i kübrâ**)

219b/10

n.+sine (**evâmir ü nevâhî**) 220b/19

[=2]

nevbet: (Ar.) [نـبـون] Sıra, nöbet.

n. 212b/01

n.+(**nevbet-i ḥükümet-i islâmiyân**)

210b/20

n.+(**nevbet-i salḳanat**) 220a/04

[=3]

n.+ nevbet. (**zemzeme-i mîh-i nevbet- i aḥmedî**)
[=1]
nev'le: Gereken yiyecek ve içecek şeyler, azık.
n. 208b/09
[=1]
nev-rûz: (Far.) [Y [نوروز]eni gün.
n. 217b/20
[=1]
nıṣf: (Ar.) [فـصـن] Yarı, yarım.
n.+ında 204b/08
[=1]
nice: Taraflar, yanlar, nahiyeler.
n. 206a/01, 212b/24, 213b/14,
214a/15, 214a/20, 215a/09
n. 209b/03, 209b/06, 218a/01,
219b/06, 220a/16, 220b/01
[=12]
nidā: Seslenmek.
n.+(**nidā eylemek**) 202b/21
[=1]
nifāk: (Ar.) [قـاـفـن] İkiyüzlülük.
n.+(**nifāk u iḥtilāl**) 205b/14
[=1]
nigerān: (Far.) Bakıveren, bakıcı.
n.+(**nigerān olmak**) 205b/17
[=1]
nihād: (Far.) [دـاـن] Yaratılış, tabiat.
n.+(**pîş-i nihād edinmek**) 217a/20
n.+(**ḳlulüb-ı 'ibādı 'abbād**)
[=3]
nihāyet: (Ar.) [تـىـاـن] Son.
n.+(**nihāyet-i mertebe**) 209a/09

[=1]
Niḳo: İstanbul'un eski yöneticilerindendir.
n.+nuñ 212b/22
[=1]
nīmçe: Osmanlılarca, Avusturya'ya ve halkına verilen ad.
n.+ı 212a/10, 212a/19
n. 212a/12
[=3]
ni 'met: (Ar.) [تـمـعـن] İyilik.
n.+(**başt-ı ḥān-ı ni 'met**) 220a/10
[=1]
nīm-küşte: (F) Yarı ölü, can çekişme.
n. 205a/07
[=1]
nīm-mürd: f. Yarı canlı.
n.+e 205a/13
[=1]
nisbet: (Ar.) [نـسـبـت] 1. Oran. 2. Oranla.
n.+(**nisbet etmek**) 214b/24
n.+i 214b/25, 216a/06
n.+in (**nisbet etmek**) 203a/15
[=4]
nişān: (Far.) [نـاـشـن] İz.
n.+ları (**nām ü nişān**) 210a/16
[=1]
nişimen: Oturacak yer.
n.+ler 206a/15
[=1]
niyāz: (Far.) [زـاـيـن] Dua.
n.+(**niyāz eylemek**) 203a/13
n.+da (**nemāz u niyāz olmak**)
203a/20
[=2]

niyet: isim Bir şeyi yapmayı önceden isteyip düşünme, maksat.

n.+ine 203a/03, 203a/10, 203a/21
[=3]

niyyet: (Ar.) [نِيَّة] Niyet.

n. 208b/02
n.+(**hulûş-ı niyyet**) 205b/09
n.+(**niyyet-i hâlişa**) 220b/06
n.+(**niyyet olunmak**) 213a/08
n.+(**niyyet ü 'azîmet eylemek**)
220b/10
[=5]

nizâ': (Ar.) [عَازِن] Kavga, çekişme.

n.+(**mâdde-i nizâ'**) 203b/08
[=1]

nîze: (Far.) [نِزِين] Mızrak.

n.+ler 203a/05
[=1]

nuķūd: (Ar.) [نَوْقَان] Nakitler.

n.+(**nuķūd u ecnās**) 202b/05
n.+(**evānî-i zerîn ü sîmin ü**
cevāhir)204a/19
[=2]

nuķūl: a.i. (nakl'in c.) Nakletmeler.

n.+(**nuķūl-i mu'tebere**) 206b/05
[=1]

nuşret: (Ar.) [نِشْرَت] Üstünlük.

n.+(**feth u nuşret bulmak**) 214a/04
[=1]

nuşret-iķtirān: Bir yere ulaşma, erişme.

n.+larında (**zemān-ı nuşret-iķtirān**)
210a/16
[=1]

nuşret-iķtizā: Gerekli olma, gerekme.

n.+(**edā'-i du'ā'-i nuşret-iķtizā**)

[=1]

nuşret-şi'ār: (Ar. bir. sf.) Yardım göstermiş

n.+(asker-i nuşret-şi'ār)
n. 201a/12
[=1]

nücüm: (Ar.) [نَوْجَان] Yıldızlar.

n.+da (**'ilm-i nücüm**) 210a/22
[=1]

nüfūs: (Ar.) 1 [نَفُوس] Nefisler. 2. İnsanlar.

n.+(**'adet-i nüfūs-ı cāhilān**)
n.+(**zeberced-i serîr-i ķal'a**)
[=2]

nühüft: Gizli saklı.

n.+(**nühüft eylemek**) 219b/15
[=1]

nümāyān: (Far.) [نُمَايَان] Görünen.

n.+dur 207b/17, 216b/05
n.+dur (**müşāhed ü nümāyān**)
212b/17
[=3]

nümüne: (Far.) [نُمُون] Örnek.

n. 219b/24
[=1]

nüsük: Allah için ibadet etmek.

n.+(**dîz-i dîv-sāl-i nüsük**) 205b/06
[=1]

nüvîd: (Far.) [نِوِيْد] Müjde.

n. 202a/22
n.+(**nüvîd-i cedîd**) 202b/02
[=2]

nüzül: (Ar.) [نِوَزْن] Konaklama.

n.+(**nüzül eylemek**) 209a/07
[=1]

o: Teklik üçüncü kişiyi gösteren bir söz,
Şaşma, beğenme vb. duyguları belirten bir
seslenme sözü.

o.+na (aña) 206a/06, 208a/03,
208a/16, 208b/06, 208b/11,
208b/20, 212b/12, 213a/25, 214a/04,
214b/02 214a/06, 214a/07, 214a/24,
214b/02, 214b/05, 214b/09,
214b/10, 214b/15, 214b/24,
215a/08, 215a/12, 215a/14, 215a/17,
215a/19, 215b/04, 215b/22, 216a/06,
216a/14, 216b/08, 219a/11, 219b/11,
219b/16, 208b/24
o.+ndan (**andan**) 203a/12, 204a/12,
206b/19, 208a/05, 208a/07, 208b/12,
210a/04,
a.+da a.+dur 209a/06 214a/01,
214a/02, 215a/14, 217a/03, 217b/18,
217b/20 210a/10, 211a/11, 213b/05,
213b/10, 213b/14, 215a/02
o.+nı (**anı**) 204a/02, 214b/23,
217b/22
o.+nlar (**anlar**) 201a/04, 213b/06,
215a/09, 218b/02
o.+nlara (**anlara**) 208a/07, 214a/19,
214b/18, 214b/20, 214b/23,
215a/06, 216a/24, 218a/04
o.+nlardan (**anlardan**) 213a/25
o.+nları (**anları**) 214a/16, 214a/25,
215b/13
o.+nların (**anlarıñı**) 210a/15
o.+nların (**anlarıñı**) 209a/21,
212b/04

o.+nu (**anı**) 214b/08, 215a/01,
216b/09
o.+nun (**anıñı**) 207a/20, 207b/08,
207b/22, 208b/10, 208b/12,
210a/01, 211a/06, 213b/09, 213b/18,
214a/11, 214b/17, 215b/02, 218a/08,
218b/11, 218b/12, 219b/21, 219b/24
o.+nun (**anıñı**) 212b/11
o.+nun (**anıñı**) 214b/25
o.+nuniçin (**anıñ için**) 202b/08
o.+nuniçün (**anıñ için**) 201b/17
o.+nunla (**anıñla**) 215a/11
o.+nuñ (**anıñı**) 201a/23
[=100]

od: Ateş.

o.+a 203b/12
[=1]

oğlan: Erkek evlat.

o.+('avret ü oğlan) 204a/07
[=1]

oğlancık: Küçük oğlan çocuk.

o.+lar 214a/14, 214a/17
o.+lara 214a/24
o.+ları 214a/21
o.+ların 214a/15
o.+larıñı 214a/17
o.+ı 214a/19
[=7]

oğul: Erkek evlat.

o. 204a/14 ,213a/22
o.+dan 204a/14
o.+ı 218a/13, 218b/12, 220a/01
o.+u (oğlı) 209b/15, 210b/08,
215b/20, 210b/17, 210b/21, 211a/01,

213b/21
o.+una (**oġlma**) 215b/17
[=14]
oġ: Nâvek.
o.+lar 203b/07, 204b/03
[=2]
oġın-: Okunmak, okur görünmek.
o.-a 202b/01
[=1]
oġu-: Bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları çözümlmek veya seslendirmek.
o.-miş 214a/02
o.-yanlarıñ 206b/16
o.-yup (**éẓān okumak**) 205b/23
[=3]
ol: O gösterme sıfatı.
o. 201a/02, 201a/02, 201a/07,
201a/14, 201a/17, 201a/23, 201b/06,
201b/19, 201b/23, 202a/02, 202a/04,
202a/04, 202a/12, 202a/25, 202b/02,
202b/19, 203a/07, 203a/08, 203a/11,
203b/03, 203b/19, 203b/19,
203b/20, 203b/20, 204a/07, 204a/13,
204a/15, 204a/19, 204b/24, 205a/06,
205b/06, 205b/06, 205b/07, 05b/08,
205b/22, 205b/25, 206a/04, 206a/08,
206a/16, 206b/03, 206b/20, 207a/08,
207a/12, 207a/20, 207a/22, 207b/14,
207b/18, 207b/21, 208a/05, 208a/14,
208a/16, 208a/22, 208a/23, 208a/23,
208b/05, 208b/05, 208b/07,
209a/06, 209a/07, 209a/13, 209a/15,
209a/18, 209a/18, 209a/20, 209a/20,

209a/22, 209a/23, 209a/24, 209b/01,
209b/08, 09b/10, 209b/12, 209b/16,
209b/19, 10a/03, 210a/08, 210a/08,
210a/17, 210b/02, 210b/10, 211a/06,
211a/07, 211a/09, 211b/11, 211b/22,
212a/11, 12b/08, 212b/11, 212b/13,
212b/14, 12b/15, 212b/23, 213a/01,
213a/03, 213a/04, 213b/06, 213b/08,
213b/12, 13b/18, 213b/22, 213b/24,
214a/08, 214a/17, 214a/21, 214b/10,
214b/15, 14b/17, 214b/20, 215a/02,
215a/05, 215a/17, 215b/01, 215b/02,
215b/03, 15b/05, 215b/06, 215b/06,
215b/06, 15b/06, 215b/16, 215b/22,
216a/04, 16b/02, 216b/08, 216b/10,
216b/12, 16b/13, 216b/21, 216b/22,
216b/22, 16b/23, 217a/04, 217a/04,
217a/06, 217a/08, 217a/11, 217a/17,
217a/25, 217b/02, 217b/02,
217b/02, 217b/04, 17b/07, 217b/10,
217b/18, 217b/21, 17b/25, 218a/02,
218a/04, 218a/05, 218a/10, 218a/12,
218a/14, 218a/15, 218a/17, 218a/20,
218a/22, 218b/06, 218b/15,
218b/18, 218b/19, 218b/21, 18b/25,
219a/03, 219a/05, 219a/14, 219a/18,
219a/20, 219b/02, 219b/12, 19b/14,
219b/17, 219b/18, 219b/19, 19b/22,
220a/12, 220a/23, 220a/24, 220b/23,
o.+alar (**muẓtari bolmak**) 211b/22
o.+dur 201b/25, 215b/11, 216a/19
o.+mamaġın 219b/18
o.+up (**bī-zār olmak**) 204a/14
o.+urlar (**mūteşarrıf olmak**) 208b/12

[=185]

ol-: Meydana gelmek, varlık kazanmak, vuku bulmak.

o.-a 202b/08, 202b/23, 202b/24, 202b/24, 203b/09, 216a/12, 219a/10, 220b/16

o.-a (mer'î olmak) 202b/25

o.-a (**muhterem olmak**) (**mer'î ve muhterem olmak**) 202b/25

o.-a (**nā-būdunā-bedīd olmak**) 212a/23

o.-acağ 209b/13, 217b/12

o.-alar 203a/08, 203b/15

o.-an 201a/02, 201a/06, 201a/13, 201a/24, 201b/01, 201b/05, 201b/07, 202a/03,

203b/15, 203b/22, 203b/25,

204b/05, 204b/22, 204b/22,

205b/08, 206b/03, 206b/08,

206b/15, 208b/01, 208b/10, 208b/17,

209b/09, 209b/10, 211a/11, 211a/11,

211a/12, 211a/13, 211a/18, 211b/05,

211b/23, 212a/22, 213a/06, 213b/12,

215b/06, 216a/17, 216a/19, 216a/22,

216b/01, 216b/07, 216b/11, 216b/18,

217b/09, 218a/06, 218b/08, 219a/01,

220a/23, 220b/06

o.-an (**etrāf u eknāf olmak**) 206a/23

o.-an (**ḥarāb olmak**) 206a/19

o.-an (**ḥaṭar-nāk olmak**) 201a/06

o.-an (**ḳarīb olmak**) 210a/07

o.-an (**ma'lūm olmak**) 205b/11

o.-an (**ma'rūf olmak**) 213a/16

o.-an (**ma'tūf olmak**) 201b/01

o.-an (**medfūn olmak**) 217a/12

o.-an (**menḳūl olmak**) 206b/06

o.-an (**mensūb olmak**) 206b/10, 216a/17

o.-an (**meşğūl olmak**) 204b/02

o.-an (**mevcūd olmak**) 201b/21, 205b/11

o.-an (**müleḳḳab olmak**) 208a/04

o.-an (**mümtedd olmak**) 207a/09

o.-an (**mütercem olmak**) 206b/07

o.-an (**vārid olmak**) 212a/09

o.-an (**zaḥm-dār olmak**) 205a/09

o.-ana (**muḥālif olmak**) 215a/19

o.-anlar 202a/10, 213b/05, 215a/03

o.-anlara 220a/03, 220a/20

o.-anlardan 203b/24

o.-anları 215a/06

o.-aydı 214b/22, 214b/23

o.-ayum 205a/08

o.-dı 203b/24, 204b/06, 204b/07,

205a/15, 206a/02, 208b/02, 209b/17,

210b/12, 212a/20, 213a/04, 213a/18,

213a/20, 213b/21, 214a/09, 215b/20,

217b/12, 217b/20, 218a/09, 219b/07,

220b/14

o.-dı (**bedel olmak**) 204b/04

o.-dı (**cā-niṣīn-i peder olmak**)

209b/15

o.-dı (**cālis olmak**) 210b/17

o.-dı (**cārī olmak**) 205b/18

o.-dı (**feth olmak**) 204b/16

o.-dı (**ḡam-nāk olmak**) 214a/10

o.-dı (**helāk olmak**) 210a/04,

218a/11

o.-d1 (**ḥavāle olmak**) 213b/15,
213b/16
o.-d1 (**ḥalāṣ olmak**) 208a/23
o.-d1 (**ḥarāb olmak**) 213a/02,
218a/08
o.-d1 (**kem-nām olmak**) 211a/19
o.-d1 (**ma'mūr olmak**) 218b/07
o.-d1 (**melūl olmak**) 217b/11
o.-d1 (**mesken-i ehl-i islām olmak**)
204a/25
o.-d1 (**meṣkūrū maḳbūl olmak**)
211a/04
o.-d1 (**muḳarrar olmak**) 208b/04,
210a/01
o.-d1 (**müsaḥḥar olmak**) 215a/17
o.-d1 (**Müslim olmak**) 214a/08
o.-d1 (**müteveccih olmak**) 215a/16
o.-d1 (**mü'eyyid-yāb-ı mezbūr
olmak**) 208a/25
o.-d1 (**nā-būd u nā-bedīd olmak**)
210a/17
o.-d1 (**nemāz u niyāz olmak**) 203a/20
o.-d1 (**peydā olmak**) 213a/03
o.-d1 (**revān eolmak**) 205b/02
o.-d1 (**sākin olmak**) 215a/01,
216b/13
o.-d1 (**temām olmak**) 211a/21
o.-d1 (**vāḳı' olmak**) 218a/05
o.-d1 (**vāṣıl olmak**) 210b/04
o.-d1 (**zāyil olmak**) 215a/05
o.-dılar 203b/08, 208a/18, 218a/07
o.-dılar (**āṣī olmak**) 213a/25
o.-dılar (**āsūde-ḥāl olmak**) 209b/08
o.-dılar (**āzād olmak**) 205a/23

o.-dılar (**cem' olmak**) 203a/22,
217b/21
o.-dılar (**dāḥil olmak**) 202b/16,
205b/06
o.-dılar (**ḡam-nāk ü giryān olmak**)
206a/25
o.-dılar (**ḥāzır u müheyayā olmak**) 2
03a/03
o.-dılar (**hirāsān ü perākende vü
perīṣān olmak**) 205
o.-dılar (**muntazır olmak**) 203a/01
o.-dılar (**müteḥayyir olmak**) 212a/05
o.-dılar (**pāy-māl olmak**) 220a/17
o.-dılar (**perākende vü perīṣān
olmak**) 218b/02
o.-dılar (**rencīde-ḥāṭır olmak**)
201a/10
o.-dılar (**revāne olmak**) 205b/05
o.-dılar (**ṣādmān olmak**) 214a/22
o.-dılar (**ümmīd-vār olmak**) 201a/12
o.-duḡı 201b/24, 213a/19, 216b/05,
216b/09, 216b/14, 218b/07
o.-duḡı (**meṣhūr olmak**) 212a/20
o.-duḡı (**muvaḥḥak olmak**) 202a/08
o.-duḡı (**mülḥaḳ olmak**) 217a/20
o.-duḡı (**mütekellim olmak**) 208b/21
o.-duḡı (**müteveccih olmak**) 202b/15
o.-duḡı (**seyyāl ü revān olmak**)
207b/17
o.-duḡıdur (**ḥarāb olmak**) 217b/16
o.-duḡın (**feth olmak**) 204b/13
o.-duḡından (**muḡāyir olmak**)
212a/07
o.-duḡını 214b/11

o.-duğuna (**beşâret olmak**) 219a/05
o.-duğuna (**kâm-rân olmak**) 206a/03
o.-duğuna (**mev'ûd olmak**) 201a/17
o.-duğ (**zâhib olmak**) 206b/21
o.-duğça 204a/21
o.-duğda 203a/03, 212a/04, 219a/20
o.-duğda (**fevt olmak**) 209b/15,
218b/11
o.-duğda (**mütevceh olmak**)
216b/08
o.-duğda (**müyesser olmak**) 217a/08
o.-duğda (**vâşıl olmak**) 201a/08
o.-duğdan 206b/02, 210b/11
o.-ıcağ 214a/23, 216a/11, 218b/21
o.-ıcağ (**mef'tûh olmak**) 201a/25
o.-ıcağ (**zâhir olmak**) 219a/02
o.-madı (**mef'tûh-ı ehl-i islâm**)
211a/03
o.-mağa 214b/15
o.-mağın 205a/21, 206b/04
o.-mağla 205b/13, 210b/13,
218a/18, 220a/19, 220b/20
o.-mağla (**hâyil olmak**) 205b/16
o.-mağla (**me'mûr olmak**) 211b/17
o.-mağla (**mükerrer olmak**) 216a/18
o.-mağla (**müşâbiheti olmak**)
212a/15
o.-mağla (**vâkı' olmak**) 201a/02
o.-mağla (**ziyâde olmak**) 219b/14
o.-mağ 201b/23, 204b/09, 219a/19
o.+(**ceng-i sultânî olmak**) 202b/09
o.-mağ (**halâş olmak**) 205a/04
o.-mağ (**mensûb olmak**) 207a/21
o.-mağdur (**mazhar olmak**) 206b/17

o.-mağla (**fevt olmak**) 208a/04
o.-mamağla 205b/14
o.-mamış (**mukadder olmamak**)
202b/14
o.-masa 218a/20
o.-ması (**maqtûl olmak**) 210b/06
o.-masına (**mef'tûh olmak**) 219a/04
o.-masun 212a/17
o.-maya (**mef'tûh olmak**) 201b/06
o.-mayup 205a/02, 215a/12, 219a/18
o.-mayup (**ittifak olmak**) 205b/14
o.-mayup (**müyesser olmak**) 210b/23
o.-maz (**bîrûn olmak**) 201b/02
o.-mazdan 212b/01
o.-mış 204a/24, 208a/13, 211b/19,
214a/02, 219a/19
o.-mış (**hâdi şolmak**) 212b/23
o.-mış (**halâş olmak**) 218a/14
o.-mış (**mecma'-i sükûn olmak**)
212b/03
o.-mış (**muşâleha olmak**) 210b/24
o.-mış (**mümidd ü mu'in-i sultân
olmak**) 201a/15
o.-mış (**müstevlî olmak**) 202a/07
o.-mış (**mütâ' u müte'ayyin olmak**)
208a/15
o.-mış (**şâbit ü ber-ğarâr olmak**)
219a/10
o.-mış (**târîk ü târ olmak**) 205b/17
o.-mış (**vâkı' olmak**) 212b/08
o.-mış (**vâşıl olmak**) 212b/15
o.-mışdur 207a/16, 207b/08,
210b/11, 213b/24
o.-mışdur (**hâkü**) 201b/10

o.-mışdur (**muqarrar olmak**) 207b/25
o.-mışdur (**müyesser olmak**) 219a/17
o.-mışdur (**vākı' olmak**) 207a/11,
208a/01, 219a/12
o.-mışlar (**helāk olmak**) 212b/25
o.-mışlar (**vālī'-i müsteķıl olmak**)
209a/18
o.-mıŝlardur (**bende-i fermān olmak**)
208b/18
o.-muş (**vārid olmak**) 201a/18
o.-sa 208b/09, 217a/14
o.-salar (**cem' olmak**) 214b/20
o.-up 201b/09, 202b/01, 202b/05,
202b/22, 203a/07, 204a/05, 204a/13,
204a/24, 205a/14, 205b/15, 207a/02,
207a/07, 207a/13, 207a/20, 208b/10,
209a/09, 209a/20, 210a/05, 210a/18,
210a/23, 210a/24, 210b/05, 210b/06,
210b/08, 210b/15, 211a/18, 216b/02,
216b/10, 216b/23, 218a/03,
218b/01, 219a/02, 219b/01,
219b/13, 219b/22,
220a/07, 220b/19
o.-up (**ārāste olmak**) 210b/09
o.-up (**ber-geşte-i rüz-gār olmak**)
205b/12
o.-up (**bisyār-ı maķtül olmak**)
211a/03
o.-up (**ceng olmak**) 204b/15
o.-up (**dāķil olmak**) 216b/16
o.-up (**esİR olmak**) 205a/18
o.-up (**ĝayr-i meskūn olmak**)
212b/02

o.-up (**helāk olmak**) 213a/01,
218b/03
o.-up (**hādiŝ olmak**) 213a/01
o.-up (**hāzır olmak**) 203a/23
o.-up (**hişse- i sultān olmak**) 202b/07
o.-up (**icāzet olmak**) 202b/05
o.-up (**ķarīn olmak**) 210a/21
o.-up (**ķilükāl olmak**) 212a/06
o.-up (**mālik olmak**) 205a/15
o.-up (**mahhuü olmak**) 220b/10
o.-up (**ma'dūd olmak**) 203a/18
o.-up (**ma'zül olmak**) 210a/10
o.-up (**meftüh olmak**) 201b/01,
202b/15
o.-up (**mesken-i maĝfūr olmak**)
206a/16
o.-up (**mestür olmak**) 206b/22
o.-up (**meŝĝül olmak**) 215a/23
o.-up (**meŝhūr olmak**) 219b/16
o.-up (**muķayyed olmak**) 220a/06
o.-up (**mutaŝıl olmak**) 212b/14
o.-up (**muţma'in olmak**) 204a/11
o.-up (**mübtelā olmak**) 213b/19,
214a/10
o.-up (**müncer olmak**) 220a/14
o.-up (**münderis ü münhedim olmak**)
205b/10
o.-up (**münhezim olmak**) 210a/08
o.-up (**mürd olmak**) 210b/11
o.-up (**mürtefi' olmak**) 203b/04
o.-up (**müstemirr olmak**) 220a/04
o.-up (**müstevlī olmak**) 204a/04
o.-up (**müteķallid-i dīn-i mesīh
olmak**) 208a/25

o.-up (müte'ahhid olmak) 210b/14
o.-up (müvassah-olmak) 209a/13
o.-up (müyesser olmak) 212a/21
o.-up (naşib olmak) 201b/08
o.-up (nigerân olmak) 205b/17
o.-up (pâdişâh olmak) 209b/16
o.-up (peydâ olmak) 219b/03
o.-up (refi' olmak) 206b/25
o.-up (sâkin olmak) 212b/21
ol-up (şâhib-i hikmet ü hükümet)
o.-up (süvâr olmak) 205a/03,
205b/01, 205b/02
o.-up (şehir olmak) 206b/23
o.-up (tâbi' olmak) 207a/12
o.-up (vâkı' olmak) 218b/01,
220a/12
o.-up (vâşıl olmak) 210b/03
o.-up (virân olmak) 218a/12
o.-up ('arız olmak) 208a/16
o.-up (yek-dil üyek-cihet olmak)
203a/01
o.-up (zâhir olmak) 214a/23
o.-ur 201b/17, 207b/24, 208a/06,
216a/11, 219a/13
o.-ur (ma'lûm olmak) 201a/24,
207a/04
o.-urdu (manşur u müzaffer olmak)
214a/04
o.-urdu (süvâr olmak) 218a/19
o.-ursa (müyesser olmak) 202b/04
[=380]

olun-: Olmak fiiline konu olmak.

o.-ndı (ikdâm u ihtimâm olunmak)
219a/22

o.+duğda (irsâl olunmak) 211b/10
o.-a 202b/24, 206a/11
o.-a (terceme olunmak) 206b/07
o.-a (teshîr olunmak) 202a/24
o.-acağdır 208b/25
o.-acağdur 209b/13
o.- 209b/15, 220a/09
o.-an 216a/07
o.-an (zîkr olunmak) 215b/12,
216a/08, 216b/17
o.-ca 202b/25
o.-dı 206a/05, 213a/08
o.-dı (binâ olunmak) 206a/16
o.-dı (emr olunmak) 206a/18
o.-dı (fetḥ u teshîr olunmak) 219a/06
o.-dı (ihtîşâr olunmak) 216a/19
o.-dı (ihtiyâr olunmak) 217a/25
o.-dı (mübâşeret olunmak) 219a/07
o.-dı (mürâce'at olunmak) 212a/08
o.-dı (şurû' olunmak) 206b/15
o.-dı (taksîm olunmak) 201b/08
o.-dı (tarḥ olunmak) 206a/15
o.-duğı 204b/08
o.-duğı (fermân olunmak) 206a/12
o.-duğına (ta'zîm olunmak) 211b/25
o.-duğda 216a/21
o.-duğda (i'lâm olunmak) 211b/18
o.-duğda (su'âl olunmak) 212a/11
o.-duğda (ta'mîr ü teccid olunmak)
212b/25
o.-mağa (zîkr olunmak) 217a/14
o.-mağla (fetḥ olunmak) 201b/07
o.-mağdan ('ibâdet olunmak)
205b/13

o.-ması (**feth olunmak**) 201b/02
o.-mayup (**müsā'ade olunmak**)
212a/15
o.-miş 220b/01
o.-miş (**beyān olunmak**) 219a/21
o.-miş (**vaz' olunmak**) 217b/07
o.-mişdur 210b/23
o.-mişdur (**şerh olunmak**) 213a/04
o.-mişdur (**vaz' olunmak**) 208b/23
o.-mişdur (**zıkr olunmak**) 210b/05
o.-muşdur (**terceme olunmak**)
216b/18
o.-sa (**taṭbīk olunmak**) 216a/11
o.-sa (**zıkr olunmak**) 216a/04
o.-sun (**zıkr olunmak**) 206b/17,
216a/15
o.-up (**beyān olunmak**) 206b/13
o.-up (**binā olunmak**) 219a/10
o.-up (**bünyād olunmak**) 206a/15
o.-up (**def' olunmak**) 212a/17
o.-up (**iḥtiyār olunmak**) 216a/18
o.-up (**muḥāşara olunmak**) 202b/13
o.-up (**mütāle'a olunmak**) 206b/12
o.-up (**ri'āyet olunmak**) 206a/20
o.-up (**taḥliye olunmak**) 204b/05
o.-up (**tecdīd ü ta'mīr olunmak**)
212b/02
o.-up (**'amel olunmak**) 206a/21
o.-ur 204b/12
o.-ur (**beyān olunmak**) 213a/13
o.-ur (**isti'māl olunmak**) 211b/20
o.-ur (**rivāyet olunmak**) 218a/11
o.-ur (**zıkr olunmak**) 206a/18,
211b/24

[=67]

olunsuz: Yapıcı ve yararlı olmayan, hiçbir sonuca ulaşmayan, gözetilen amaca veya beklenilene uygun olmayan, menfi, negatif.

o. 207b/23

[=1]

on beş: On dördten sonra gelen sayı.

o. 207a/02, 208b/13, 210a/04,
218b/16

[=4]

on beşinci: On beş sayısının sıra sıfatı.

o. 210a/05

[=1]

on biñ: Dokuz bi dokuz yüz doksan dokuz sayısındab sonra gelen sayı.

o. 213b/15

[=1]

on iki: On bir sayısından sonra gelen sayı.

o. 209a/17, 219b/08

[=2]

on tokuzuncı: On dokuz sayısının sıra sıfatı.

o. 213a/24

[=1]

on: Dokuzdan sonra gelen sayı.

o. 203b/25

o.+ar 204a/10

[=2]

ordū: Bir devletin silahlı kuvvetlerinin tümü.

o.+(**ordū-yı hümāyūn**)

202b/21, 203a/03

[=2]

orta: Bir şeyin kenarlarından merkeze doğru yaklaşıp olarak aynı uzaklıkta olan yer.

o.+ya 203b/08
[=1]

‘**Osmān**: (Arapça) Hz. Muhammed (s.a.s)'in damadı ve Hz. Ömer'den sonra devlet başkanı olan III. halife.
‘o.+(**hazret-i ‘Osmān**) 211a/12
‘o.+(**selāṭīn-i āl-i ‘Osmān**) 211a/22
‘o.+a (**selāṭīn-i āl-i ‘Osmān**) 208b/17
[=3]

‘**Osmāniyān**: Osmanî. C.) Osmanlılar.
‘o.+(**ḍarb-ı şemşir-i ‘osmāniyān**)
219a/04
‘o.+(**evliyā’-i salṭanat-ı ‘osmāniyān**)
206a/24
‘o.+da (**devlet-i ‘osmāniyān**)
202b/13
[=3]

‘**Osmāniyye**: Osmanlılar.
‘o.+de (**devlet-i ‘osmāniyye**)
202b/25
[=1]

otāg: Büyük ve süslü çadır, çerge.
o.+(**otāg-ı hümāyūn**) 204a/12,
206a/04
[=2]

otur:- Vücutun belden yukarısı dik duracak biçimde ağırlığı kaba etlere vererek bir yere yerleşmek.
o.-up 217b/24
[=1]

otuz yıl: Otuz yıl.
o. 209b/14, 210b/11, 219b/25
o.+da 217a/25
[=4]

oyna:- Vakit geçirme, eğlenme, oyalanma vb. amaçlarla bir şeyle uğraşmak.
o.-dı (yürek oynamak) 205a/02
[=1]

öl:- Yaşamaz olmak, hayatı sona ermek, can vermek.
ö.+i 205a/13
ö.-di 213b/21, 213b/22
[=3]

öldür:- Bir canlının hayatına son vermek.
ö.-di 213b/10, 215a/02
ö.-mek 214b/06
ö.-mekden 214a/25
ö.-ürler 215a/03
[=5]

’ömr: (Ar.) [عمر] Ömür.
‘o.+(**’atıyye-i ‘ömr ü düvelî**)
209a/21
‘o.+(**’ömr sürmek**) 209b/07
‘o.+inden. (**inḳızā’-i ‘ömr**) 209b/16
‘o.+leri 204a/21
[=4]

öñ: Bir şeyin esas tutulan yüzü, arka karşıtı.
ö.+lerine 204a/06
ö.+ünce 205b/04
ö.+ünde 203a/04
ö.+üne 204a/09
[=4]

ört:- Kaplamak.
ö.-üp 218b/08
[=1]

öt:- Kuş veya böcekler, değişik tonda ses çıkarması.
ö.-üp 217b/08

[=1]

öte: Konuşanın temel olarak aldığı bir şeyden daha uzak olan yer veya şey, mavera.

ö. 207b/09

[=1]

ötürü: Bir şeyden dolayı, bir şey yüzünden, dolayı, naşi.

ö. 212a/02

[=1]

pādişāh: Osmanlı Devleti'nde devlet başkanına verilen unvan, hükümdar, sultan.

p. 203a/11, 210a/11, 212b/23, 213a/18, 213b/21, 214a/03, 214b/07, 215a/01, 215a/03, 215a/09, 215b/20, 217b/10, 218a/04, 219b/12 p.

213a/19

p.+larına 208a/07

p.+(**pādişāh-1- 'ālī-mikdār**) 204a/07

p.+(**pādişāh-1 bānī**) 212b/08

p.+(**pādişāh- 1 eḳālīm-i seb 'a**)

205a/25

p.+(**pādişāh-1 mézkūr**) 209a/13

p.+(**pādişāh-1 nām-dār**) 209a/11

p.+(**pādişāh-1 rū-şen-dil**) 202a/17

p.+(**pādişāh-1 şāhib-i ḥtişām**)

219b/03

p.+(**pādişāh-1 'ālī-şān**) 212b/05,

219b/22

p.+(**pādişāh-1 'adl-güster**) 209b/11

p.+(**pādişāh-1 'azīmü-şān**) 207a/24,

210b/16

p.+(**pādişāh-1 zıllullāh**) 211a/24

p.+(**pādişāh-1 zī-cāh**) 220b/17

p.+(**pādişāh olmak**) 209b/16

p.+a 216a/20, 217a/17, 220a/05

p.+dur 218a/24

p.+ı 205b/03, 211b/09, 216b/20

p.+ıyla 215a/14

p.+lar 205b/08, 217a/01

p.+lardan 211a/07

p.+ları 213a/19

p.+larına 201b/23, 208a/07, 208a/07

p.+larından 213a/17

p.+sın 203a/13

p.+uñ 203a/06

p. 213b/12

p. 212b/12

[=51]

pādişāhlık: (Far.) Hükümrânî.

p. 219b/08, 219b/25

p.+(**pādişāhlık eylemek**) 209a/19

p.+(**pādişāhlık eylemek**) 215b/18

[=4]

pādişāh āne: Mükafatlar.

p. 206a/14

[=1]

pāk: (Far.) [کاپ] Temiz.

p. 203a/02

p.+(**pāk etmek**) 206a/18

[=2]

pāpā: (İtl). (Baba kelimesinden) Roma

Katolik kilisesinin ruhâni reisi.

p. 208b/05

p.+lar 208b/08

p.+nuñ 208b/15

p.+nuñ 208b/18

p.+(**dest-niřān-ı pāpı mézkūr**)
208b/14

p.+(**pāp-ı a ʔzamuñ**) 208b/23

p.+(**pāp-ı sābıķ**) 208b/09

p.+uñ 208b/19
[=8]

pāpās: Hristiyan din adamı.
p. 215b/01
[=1]

pare: (Far.) [پاره] Parça.
p. 215b/06, 215b/12
[=2]

pās: Gecenin sekizde biri.
p. 218b/19
[=1]

pāy-dār: (Far.) [رادی اپ] Kalıcı, sağlam, sürekli, devamlı.
p.+(**ber-ķarār u pāy-dār**) 219a/19
[=1]

pāye: (Far.) [دی اپ] Rütbe, derece.
p.+(**pāye-i serīr-i a ʔlā**) 211b/20
[=1]

pā-yı: Hisse.
p. 206a/08
[=1]

pāy-māl: (Pâyimal) (Far.) Ayak altında kalmış, mahvolmuş, telef olmuş, sürünmüş.
p.+(**pāy-māl olmak**) 220a/17
[=1]

peder: (Far.) [رد پ] Baba.
p.+(**cā-niřīn-i peder olmak**) 209b/15
[=1]

pederī: (Far.) Babalık, pederlik.

p.+(**dīn ü millet-i cedd ü pederī**)
209b/17
[=1]

pek: Gereken, beklenen veya alışılmış olandan çok.
p.+(**pek etmek**) 203a/07
[=1]

penc-nevbet: Nöbet.
p. 215b/24
[=1]

pençe: (Far.) [ه چ ن پ] Pençe.
p.+den (**hiřār-ı pençe**) 203b/17
[=1]

perakende: (Far.) 1 [پ ر ا ک ن د ه] Dađınıķ.
2. Toptan olmayan.
p.+(**hirāsān ü perākende vü periřān olmak**) 205a/13
p.+(**perākende vü periřān olmak**)
218b/02
[=2]

periřān: (Far.) [ن ا ش یر پ] Kötü durumda, perişan.
p.+(**hirāsān ü perākende vü periřān olmak**) 205a/
[=1]

perverd-gārā: Terbiye görmüş yetiştirilmiş.
p. 203a/13
[=1]

pes: (Far.) [س پ] Arka.
p. 208a/09
[=1]

pesend: (Far.) [د ن س پ] Beğenen.
p.+(**pesend etmek**) 217a/18
[=1]

püşte: Yığıntı, tepe.

p.+ler 203b/24

p.+lerüñ 207b/04

[=2]

peyda: (Far.) [ادیپ] Ortada, açıkta.

p. 203b/24

p.+(peydā olmak) 213a/03, 219b/03

[=3]

peygām: (Far.) [م اغیپ] Haber.

p. 202a/22

[=1]

peygām-ber: (Far.) [ربم غیپ] Peygamber.

p. 214b/11, 217a/04

p.+dür 207a/22

[=3]

peyker: (Far.) [ی پ ی کر]

p. 220b/02

[=1]

peyvend: (Far.) Ulaşma, varma, vasıl olma.

p.+(hüş ü peyvend) 203a/15

[=1]

pîr: (Far.) [ریپ] Yaşlı.

p. 214a/23

p.+i (keşîş-i pîr) 218a/02

[=2]

pîş: (Far.) [شیپ] Ön.

p.+(pîş-i nihād edinmek) 217a/20

p.+nden (’ülamā’-i selāḫīn-i pîşī)

219a/11

[=2]

pîş-ter: (Far.) Yatak, döşek.

p. 212b/01

[=1]

pîş-vāyān: Reisler, başkanlar.

p.+(pîş-vāyān-ı dîn) 220a/08

[=1]

piyade: (Far.) [هداپی] Askerlikte piyade sınıfı.

p. 206b/25, 208b/19

[=2]

put: Heykel, sanem. Kendisinden medet beklenen veya lâıyk olmadığı hürmet kendine yapılan maddi mânevi resim, heykel ve her çeşit cisim.

p. 214b/11, 215a/07, 218a/04

p. 217b/25, 218a/01

p.+a 217a/05, 217b/18

p.+ı 217a/12

p. 217a/06

p.+ını 217b/24

p.+lar 218a/19

p.+ları 213b/24

[=128]

put-perest: Allah'tan başka şeyleri ilâh kabul eden, puta inanıp ona ibâdet eden. Puta tapan.

p.+den 214b/16

p.+i 217a/07

[=2]

pür: (Far.) [رپ] Çok, dolu.

p.+(işâret-i pür-beşâret) 220b/09

[=1]

pür-sürür: (Far.) Çok sevinçli.

p.+(serây-ı pür-sürür) 206a/16

[=1]

pür-takşîr: (Ar.) Çok kusurlu.

p.+(hâķîr-i pür-takşîr) 211b/16

[=1]
püt-perest: Puta tapan.
 p. 213b/01
 [=1]
raʿb: Allah.
 r.+(**raʿb u hirās**) 202a/07, 204a/04
 [=2]
rabbani: (Ar.) [ربّان] Tanrısal, ilahî.
 r.+(**ḥakīm-i rabbānī**) 208a/24
 [=1]
rābīʿa: Dördüncü, saatteki sâlisenin altmışta biri.
 r.+(**semāʿ-i rābīʿa**) 208b/22
 [=1]
rabīʿul-evvel: Arabi ayların üçüncüsü.
 r. 204b/08
 [=1]
raḍıyallāhü: Allah (C.C.) ondan razı olsun, mealinde duadır.
 r. 211a/12
 [=1]
raʿd-vār: Gök gürlemesi gibi.
 r. 203b/01
 [=1]
rağbet: (Ar.) [رغب] İstek.
 r.+i (**temām-ı rağbet**) 218b/13
 [=1]
rāh: (Far.) Yol.
 r.+(**rāh-ı murād**) 211a/22
 [=1]
raḥm: (Ar.) [رحم] [acıma, merhamet.
 r.+(**raḥm etmek**) 214a/19, 214a/24,
 214b/01
 [=3]

raḥne: (Far.) 1 [رخنه] Yarık, gedik.
 2. Bozukluk.
 r.+ler 202a/04
 r.+lerden 203b/15
 r.+leri 203a/08
 [=3]
raḥvet: Vücutta görülen gevşeklik, ağırlık, tembellik.
 r.+(**selb ü raḥvet-i tekūr**) 205a/14
 [=1]
raḳabāt: Aynı amacı güden kimseler arasındaki çekişme, yarışma, yarış.
 r.+(**raḳabāt-ı dekākīn ü maḥallātı**)
 205b/25
 [=1]
rāsīt: Muntazır, bekleyen kimse.
 r. 219a/05
 [=1]
rast: (F.) [رست] 1] Doğru. 2. Düz.
 r.+(**çep ü rāst**) 205b/03
 r.+(**rāst etmek**) 203a/11
 r.+(**rāst gelmek**) 205a/04
 [=3]
rasūl: Peygamber. Yeni bir kitap ve yeni bir şeriat ile bir ümmete veya bütün beşeriyete Allah tarafından Peygamber olarak gönderilmiş olan zât. Mürsel de denir. Yeni bir kitap ve şeriatla gelmeyip kendinden evvelki Resülün getirdiği kitap ve şeriatı devam ettirirse, ona Nebi denir
 r.+(**ḥazret-i rasūl**) 210b/04
 r.+(**rasūl-i ekrem**) 210b/02
 [=2]
rāyet: (Ar.) [رایت] Sancak.

r.+(**rāyet-i 'azimet**) 208b/03
[=1]
re 'āyā: Bir hükümdarın yönetimi altındaki halk.
r.+(**re 'āyā vü berāyā**) 209b/07
[=1]
recā: (Ar.) [رجا] Rica.
r.+(**ṭaleb ü recā**) 203a/19
[=1]
refi': (Ar.) [عيوفر] Yüksek, yüce.
r.+(**refi' olmak**) 206b/25
r.+(**ḥandek-ı 'amīk u ḥiṣār**)
[=2]
re 'isül-küttāblık: Hariciye Nazırı, Dışişleri Bakanı.
r. 211b/16
[=1]
rencide-ḥātır: Gücenmiş, hatırı kırılmış.
r.+(**rencide-ḥātır olmak**) 201a/10
[=1]
resm: (Ar.) [رسم] Resim.
r. 219a/01
[=1]
revan: (Far.) [ناور] Giden.
r.+(**seyyāl ü revān olmak**) 207b/17
[=1]
revāne: Yürüyen, giden.
r.+(**revāne olmak**) 205b/01, 205b/05
[=2]
revnak: (Ar.) Parlaklık.
r.+(**revnak-ı tāze**) 210b/19
[=1]
revzen: (Far.) Pencere.
r.+(**revzen-i bām**) 220b/02

[=1]
re'y: Oy.
r.+(**re'y-i 'ayn**) 207b/13
r. 207a/22, 220b/12
[=3]
rızā: (Ar.) 1 [رضا] Razılık, memnunluk.
2. İstek.
r. 203a/20
r.+(**rızā-yı hümāyūn**) 212a/01
r.+(**rızā verilmek**) 211b/12
[=3]
ri 'āyet: Yapma, uyma, gözetme.
r.+(**ri 'āyet etmek**) 220a/11
r.+(**ri 'āyet olunmak**) 206a/20
[=2]
rif'at: (Ar.) Yükseklik, yücelik, itibar, yüksek mertebe.
r.+(**rif'at-i bünyān ü metānet-erkān**)
220b/14
r.+(**ine**) 205b/07
[=2]
rikāb: (Ar.) [باكر] Huzur, kat.
r.+(**rikāb-ı hümāyūn**) 212a/17
r.+(**ına**) 203a/22
r.+(**ında**) 208b/19
[=3]
rik'at: (Ar.) [تقرر] İncelik, hassaslık.
r. 203a/12
[=1]
Rīm pāpā: Osmanlı döneminde roma'daki "papa"yı tarif etmek için kullanılmış bir isim.
r. 208b/08
r. 219b/11

[=2]

risālet: Birisini bir vazife ile bir yere göndermek.

r.+(**hazret-i risālet-menzilet**) 210a/24

[=1]

rivāyāt: (Ar.) [رِیَایَات] Rivayetler, söylentiler.

r.+(**rivāyāt-1 bidlīsī**) 206b/14

r.+(**rivyāt-1 muhtelif**) 206b/13

r.+dan 216a/08

r.+1 206b/07

r. 212a/24

r. 213a/06

[=6]

rivayet: (Ar.) [رِیَایَات] 1. Nakletme, hikaye etme. 2. Söylenti.

r. 216a/15, 216a/18

r.+(**rivāyet-i idrīs**) 206b/17

r.+(**rivāyet-i şāmī**) 216a/15

r.+(**rivāyet etmek**) 201b/21

r.+(**rivāyet olunmak**) 218a/11

r.+de 210b/06, 216a/12

r.+den 216a/01, 216a/09

r.+dür 213a/10

r.+i 204b/06, 204b/09, 216a/07

r.+ler 216b/17

[=15]

rivāyeteyn: Söylenti.

r. 216a/11

r. 216b/06

[=2]

riyāzat: Nefsin isteklerini kırma.

r. 202a/19

[=1]

Rōmālī: Roma halkından olan.

r. 211b/14

[=1]

rū: Kalb, kalbde korku ârız olacak yer.

r.+(**rū-yı zemīn**) 215b/25

r.+(**pādişāh-1 rū-şen**)

202a/17

[=2]

rub²: (Ar.) [رُب] Çeyrek, dörtte bir.

r. 207b/15

r.+(**rub²-imeskūn**) 207b/01

r.+(**garāyib-i maşnū²at-1 rub²-1 mes**)

207a/13

[=3]

rucū²: (Ar.) [رُجُوع] Geri dönme.

r.+(212a/24

r.+(**rucū² eylemek**)

r. 212a/24

[=2]

rūh: (Ar.) [رُوح] Can, ruh.

r.+1 205a/08

[=1]

ruhā: Rahlık.

r. 210a/08

r.+da 214a/02

[=2]

ruhām: (Ar.) Mermer.

r.+(**sütūn-1 ruhām**) 219b/24

[=1]

rūhāniyyet: Yalnız ruhtan ibaret olan şeyin

hali. Ölmüş bir kimsenin devam etmekte

olan ruhi kuvveti.

r.+(**rūhāniyyet-i hazreti 'īsā**)

rūhullāh) 220

[=1]

ruhban: (Ar.) [ربابر] Papazlar.

r. 214b/06, 217b/18, 218a/11

r.+(mu'teber-i ruhban) 214b/05

r.+lar 208b/11, 218a/06

[=6]

rūhullāh: Allah'ın emriyle meydana gelen.

r.+(rūhāniyyet-i hāzret-i 'isā

rūhullāh) 220b/

[=1]

ruḳabāt: Aynı amacı güden kimseler arasındaki çekişme, yarışma, yarış.

r.+(aşl-ı ruḳabāt-ı āb ü zemīn)

202b/06

r.+(maḥsūd-ı selāṭīn-i rū-yı zemīn)

219b/07

[=2]

Rūm: Anadolu.

r. 201a/10, 201a/23, 201b/01,
207b/08, 208a/07, 213a/17, 213a/18,
213b/04, 217b/15

r. 206b/06, 206b/06, 206b/06,
206b/06, 206b/06

r.+(deryā) 207a/08

r.+(ībn-i heraklīs-i 'azīm-irūm)

211a/10

r.+(ḳayşarī-i rūm) 210a/13

r.+(mālik-i freng ü rūm) 211a/14

r.+(memālik-i rūm u freng) 219b/03

r.+(mülūk-i rūm) 218a/22

r.+(temām-ı rūm u şām) 210a/23

r.+a (memālik-i rūm) 215b/18

r.+da (cānib-i cenūb u maşriḳ u rūm)
210b/25

r.+dan 213b/06

r.+dan (ḳayāşıra-i rūm) 213b/23

r.+dur (diyār-ı rūm) 208b/02

r.+ı 208a/12

r.+uñ (deryā-yı aḳzar-ı rūm) 207a/06

r.+(kütüb-i tevārīḫ-i ḥukemā')

[=29]

rūmī: Miladî takvimden 13 gün geri bir güneş takvimi olan Rumî takvim adında kullanılır.

r.+(fezā-yı memālik-i rūmī) 219a/24

r.+den (zuhūr-ı iskender-i rūmī)

212b/05

r.+nūñ (iskender-i rūmī) 207a/20,

218b/04

[=4]

Rūs: Rusya Federasyonu'nda yaşayan Doğu Slav halkı veya bu halkın soyundan olan kimse.

r.+(220b/18

r.+dan (ḥudūd-ı bulḡār ve rūs)

212b/10

[=2]

ru'ūsil-işhād: Delil getirme, delil olarak gösterme. Şehadet ettirme, şahid gösterme.

r. 205b/23

[=1]

rūz: (Far.) Gün.

r.+(rūz-ı firūz) 202b/09, 202b/15

r.+(rūz-ı 'araşāt olmak) 204a/13

r.+(şeb ü rūz) 202a/19

[=4]

rūz-gār: (Far.) [راگزور] Zaman.

r. 219b/20

r.+(**mürür-1 rüz-gār**) 219b/22
[=2]

rūzī: (Far.) Gündüze ait, gündüzle ilgili.
r.+(**ğurra-i ġarrā'-i rūzī**) 203b/02
[=1]

rūsūm: (Ar.) 1 [رسوم] Vergi. 2. Tören.
r.+(**beḳāyā'-i rūsūm u ıtlāl**) 205b/10
[=1]

rū'yā': Yerden biten (bitki).
r.+(**rū'yā'-pīş-bünyān-ı 'ālem**)
[=1]

sā'at: Vakit, zaman.
s. 217a/25, 217a/25, 217b/02,
217b/02, 217b/05, 217b/10
s.+de 203b/20
s.+i 217b/04
s.-i 217b/09
[=9]

şa'b: Güç, zor, çetin.
s. 209a/10, 213b/19
s.+(**şa'b u bīrūn**) 207b/10
[=3]

şabāh: Gün doğmasına yakın vakitten, öğle vaktine kadar olan zaman.
s.+a 203a/06
[=1]

sābıḳ: (Ar.) 1 [سابق] Eski. 2. Bir önceki.
s.+(**düstūr-ı sābıḳ**) 202a/16
s.+(**pāp-ı sābıḳ**) 208b/09
s.+anuñ (**ḳayāşıra-i sābıḳ**) 201b/08
s.+uñ (**ḳostañtīnos-ı sābıḳ**) 210b/15
[=4]

sabıka: (Ar.) [سبق] Bir insanın geçmişteki hali.

s.+da (**ezmine-i sābıḳa**) 206b/05
s. 203b/15
[=2]

sābıḳan: [سبق] Bir insanın geçmişteki halleri.
s. 216a/07
[=1]

sābıḳüz-zıkr: (Ar.) Yukarıda söylenen, daha önce sözü edilen.
s. 209a/04, 216a/16, 218b/14
[=3]

sābit: (Ar.) [ثبث] Kanıtlanmış.
s.+(**sābit ü ber-ḳarār olmak**) 219a/10
[=1]

sa'd: (Far.) Yüz.
s. 217a/24
[=1]

şadā: Seda, ses, vaz. savt.
s.+(**şadā vermek**) 217b/07
s.+larından 202a/06
[=2]

şadaḳa: Allah rızâsı için fakirlere verilen para, mal v. s. gibi şeyler.
s. 202b/24, 206a/10
[=2]

şaded: (Ar.) [دص] Konu, asıl mesele.
s.+inde 203b/17
[=1]

şādıḳ: (Ar.) [قداص] Yürekten bağlı olan.
s.+dan (**şubḫ-ı şādıḳ**) 204a/15
s.+ı (**şubḫ-ı şādıḳ**) 203b/02
[=2]

şādır: (Ar.) Çıkan.
s. 211b/23

[=1]
sādis: (Ar.) [سداس] Altıncı.
s. 207a/02
[=1]
şafā: (Ar.) 1 [صفا] Safılık. 2. Gönül rahatlığı, gönlün şen olması.
s.+(şafā-yı 'akīdet) 205b/09
s.+da 212b/24
[=2]
şafiyye: Temiz, katışıksız, bozuk olmayan.
s. 218b/10
[=1]
Şahāyif-i Ahbār: Eser adı.
s.+(Şahāyif-i Ahbār) 206b/22
[=1]
sāhib: (Ar.) Sahip
s.+(şāhib-i hüsn-i cemāl) 220b/03
s.+(şāhib-i iktidār) 209a/12
s.+(şāhib-itaht-ı koştantinos)
211a/15
s.+(pādişāh-ı şāhib-i ihtişam)
[=4]
şahīfe: (Ar.) [صفحي حص] Sayfa.
s.+(şahīfe-i kayāşıra) 207b/24
s.+(şahīfe-i 'ālem) 212a/22
[=2]
şahīh: (Ar.) [صحي حص] Doğru, gerçek.
s.+(hadīş-i şahīh)
s. 201b/03
[=1]
şahīha: Gerçek, doğru, sağın, hakiki.
s.+(şahīha-i ālem) 201b/09
[=1]
sāhil: (Ar.) [لاس] Kıyı.

s.+(sāhil-i deryā-yı freng) 207b/04
s.+inde 207a/06
[=2]
şahra: (Ar.) [ارحص] Çöl.
s.+(şahra-i cinnī) 217a/07
s. 202a/02
s.+larda 212b/17
[=3]
şā'ibe: Kir, leke.
s.+den 218a/22
[=1]
sāka: Ordunun gerisi, ordunun gerisinde bulunan asker takımı.
s.+(sāka-i devlet) 205b/13
[=1]
şakālya: Çökmüş, göçmüş yer.
s.+(şakālya ve rüm ve ermen)
s. 212b/10
s.+(memālik-i freng ü rūs u şakālya)
220b/
[=2]
sākin: (Ar.) [نكاس] Kendi halinde.
s.+(sākin olmak) 212b/20, 215a/01,
216b/13
[=3]
şakla-: Kaybolmaması için gizli bir yere koymak.
s.-dı 215b/13
[=1]
şaklan-: Kendini saklamak.
s.-anlaruñ 214b/13
[=1]
sāl: (Far.) [لاس] Yıl.
s.+(māh u sāl) 209b/06

[=1]

şalâ: Namaza davet için çağırarak.

Minarede okunan salavat, dua.

s.+(şalâ-yı 'āmm etmek) 202a/06

[=1]

şalâh: (Ar.) 1 [صلح] Düzgünlük, yolunda gitme. 2. Barış.

s.+(şulh u şalâh etmek) 211b/07

s.+a (212a/17

s.+a (şulh u şalâh) 211b/22

[=3]

şalb: Asmak, arağacına çekmek, çarpiha germek.

s.+(şalb etmek) 215b/02

[=1]

sâle: (Far.) Yıllık, senelik.

s. 209a/03

[=1]

şalivir-: Bırakmak.

s.-di 215b/03

[=1]

şalīb: (Ar.) [بيلص] Haç.

s. 208b/25, 215a/18, 215b/12,

215b/16

s.+(zıkr-i zühür-ı şalīb) 215a/21

s.+leri 215b/06

[=6]

şālīh: (Ar.) [حلص] Dinin kurallarına uyan.

s. 206b/09

[=1]

şālīşen: (Ar.) [اثلاث] Üçüncüsü, üçüncü olarak.

s. 211a/12

[=1]

şālīşe (A.): Osmanlılarda askeri rütbelerden binbaşıya denk gelen askeri rütbe.

s. 203a/15

[=1]

salţanat: (Ar. is.) Hükümdarlık, sultanlık.

s. 206a/21

s.+(evliyā'-i salţanat-ı 'oşmāniyān)

206a/24

s.+(hazret-i salţanat-penāh) 203a/24

s.+(hümā-yı salţanat) 209a/20

s.+(müstekırr-ı serir-i salţanat)

211a/16

s.+(nevbet-i salţanat) 220a/04

s.+(salţanat-ı dīn ü dünyā) 208a/25

s.+(salţanat-ı zinde-gānī) 210a/10

s.+(salţanat etmek) 210b/17,

210b/17

s.+(salţanat eylemek) 213b/18

s.+(salţanat ü cihān-girlik) 207b/01

s.+(taht-ı salţanat) 209a/23

s.+(zevāl-i mülk ü salţanat) 210b/06

s.+a 208b/12

s.+a ('ırz-ı salţanat) 212a/07

s.+dan 213a/24

s.+ı 213b/22, 215a/17

s.+ında 208a/18

s.+uñ (müstekırr-ı serir-i salţanat)

220b/06

[=21]

salţanat-penāh: (Far.) (Ar. is.)

Hükümdarlık'a, sultanlığa sığınma.

s.+(hazret-i salţanat-penāh) 203a/24

[=1]

sāmī: (Ar.) [ىمانس] Yüce.

s.+siyle (**ism-isāmī**) 209a/12

s.+nüñ 206b/16

[=2]

şan-: Bir şeyin olma veya olmama ihtimalini kabul etmekle birlikte, olabileceğine daha çok inanmak, zannetmek.

s.-dı 214b/06

s.-up 217b/09

[=2]

sancāk: (Ar.) Bayrak, Osmanlı mülki teşkilatında vilayet ile kaza arasında yer alan ve bir mutasarrıf tarafından yönetilen idari bölüm.

s. 204a/01

s.+lar 203a/22

[=2]

sancāk-begi: Osmanlı mülki teşkilatında bir sancağı yöneten kimse, mutasarrıf.

s. 202b/24

[=1]

şānī: (Ar.) 1 [صانع] Yaratıcı, Tanrı.

2. Yapan.

s.+(**güftār-ı şānī**) 220b/16

s.+(**koştançin-i şānī**) 210b/12

[=2]

şarf: (Ar.) [فرص] Harcama.

s.+(**şarf etmek**) 216b/25

[=1]

şarīh: (Ar.) [شراس] Bulaşıcı.

s.+(**edā'-i şarīh**) 220b/04

s.+(**taqvıyet-i haqq-ı şarīh**) 220b/13

[=2]

sa't: (A.)Yükseklen, yücelen.

s.+(**sa't-i mülk ü kemāl-i kudret**)

212b/09

[=1]

şavāmi': Mabetler, tapınaklar.

s.+(**ebniye-i me'ābid ü şavāmi'**

üdeyr) 20

[=1]

şavt: (Ar.) [توص] Ses.

s.+(**şavt-ı 'ālī**) 205b/22

[=1]

sa'y: (Ar. is.) Çalışma, emek sarfetme.

s.+(**sa'y eylemek**) 203a/09, 203a/18

s.+leri 211a/04

[=3]

şayd: (Ar.) [ديص] Av.

s.+(**şayd u şikār etmek**) 216b/13

s.+(**şayd ü şikār etmek**) 216b/09

[=2]

sāye: (Far.) Gölge

s.+(**sāye-i 'adālet**) 209b/07

s.+si 204a/05

[=2]

şāyib: Efendi.

s.+(**melik-i şāyib-i tedbīr**) 209a/12

[=1]

sāyir: (Far.) Gölge.

s. 216b/24

s.+(**sāyir-i iālāt**) 203b/11, 216b/01

s.+(**sāyir-i bilād**) 219b/01

s.+(**sāyir-i keşiş**) 208b/11

s.+(**sāyir-i kevākib**) 218a/23

s.+(**sāyir-i kulle**) 218b/08

s.+(**sāyir-i menkūlāt ü maḳūlāt**)

202b/07

s.+(**sāyir-i tevārīḥ-i mıṣriyye**)
213a/12

s.+(**sāyir-i tevārīḥ-i mıṣriyye**)
s. 213a/12
[=10]

sāz: (Far.) Enstrüman, saz.
s.+(**sāz u selbin**) 203a/10
s.+(**sāz u selbin kuşanmak**) 203a/21
[=2]

se'âdet: Mutluluk, ongunluk, mut, kut.
s.+(**gâyet-i se'âdet ü devlet**) 214a/03
s.+(**se'âdet ü iclâl**) 209b/07
s.+e (âstâne 218b/25
s.+le 204a/11
[=4]

se'âdetlü: Mutlu.
s. 211a/24, 211b/08
[=2]

seb'a: (Ar.) Yedi. İslam öncesi Sami ve Arap kavimleri yedi sayısının kutsal bir nitelik taşıdığına inanırlardı, "yedi" sayısı.
s.+(**pādişāh-ı ekālīm-i seb'a**)
205a/25
[=1]

sebeb: (Ar.) Sebep, neden
s. 214a/07
s.+(**sebeb-i şoḥbet**) 208a/22
s.+i 210b/14
s. 214a/09
[=4]

sebil: (Ar.) Su dağıtım yeri, sebil.
s.+(**sebil-i münāvebe**) 209a/19
[=1]

sebük-destān: Hafif, yeğni.

s.+e 205a/11
[=1]

seby: Harpte esir alınma.
s.+(**seby ü gâret etmek**) 213b/10
[=1]

secde: Namaz kılariken alını, el ayaklarını, dizleri ve ayak parmaklarını yere getirerek alınan durum.
s.+(**secde-i şükr eylemek**) 204a/11
s.+(**secde etmek**) 218a/04
s.+(**secde eylemek**) 217b/25
[=3]

sedd: (Ar.) [دس] Set, engel.
s. 207b/22, s. 203a/08
s.+(**sedd-i sedīd**) 207b/21
s. 203a/08
[=3]

sedīd: (Ar.) [دادس] Tıkaç.
s.+dür (**sedd-i sedīd**) 207b/21
[=1]

sefer: (Ar.) 1. Yolculuk 2. Savaş
s.+(**sefer-i zafer-reh-ber**) 202a/10
s.+(**sefer etmek**) 210a/07
s.+de 215a/17
s.+leri 212a/17
[=4]

segirdiş-: Koşuşturmak.
s.-diler 203b/14
[=1]

seḥer: (Ar.) Sabahın gün doğmadan önceki zamanı, tan ağartısı.
s. 202b/18, 203a/20, 205a/25
[=3]

sekiz ay: Sekiz ay.

s. 213b/09
s.+dan 210a/02
[=2]
sekiz yüz elli yedi: Sekiz elli altı sayısından sonra gelen sayı.
s. 202a/23, 202b/20, 204b/10
[=3]
sekiz yüz elli yedinci: Sekiz yüz elli yedi sayısının sıra sıfatı.
s. 219a/16
[=1]
sekizinci: Sıra sayı sıfatı.
s. 210b/16
[=1]
selām: (Ar.) 1. İnsanların birbirleriyle karşılaştıklarında kullandıkları yakınlık dostluk, saygı ifade eden söz, yaptıkları işaret veya hareket. 2. Emniyet, huzur, selamet, esenlik, sağlık, sağlamlık.
s. 208b/21, 208b/21, 208b/21
[=3]
şelāşe: (Ar.) [هـ ل ث] Üç.
s. 203a/15
[=1]
selāṭīn: (Ar. is. sultan'ın c.) Sultanlar, padişahlar.
s.+(**menzil-i selāṭīni olmak**) 212b/03
s.+(**Selāṭīn-i Āl-i 'Osmān**)208b/17
s.+(**selāṭīn-iāl-i 'oşmān**) 211a/22
s.+(**selāṭīn-imāziyye**) 212a/13
s.+(**selāṭīn-i 'aşr**) 220b/23
s.+(**selāṭīn ü kayāşıra-i freng**)
213a/03

s.+(**temām-ı selāṭīn-i mesīhiyān**)
208b/11
s.+('uzamā'-i selāṭīn-i piş) 219a/10
s.+i 208a/14
[=9]
selāṭīne: Sultanlar.
s. 206a/23
[=1]
selb: (Ar.) Kapma, kendine çekme.
s.+(**selb ü raḥvet-i tekūr**) 205a/14
[=1]
selbin: (Ar.) Zorla.
s.+(**sāz u selbin**) 203a/10
s.+(**sāz u selbin kuşanmak**) 203a/21,
203a/21
[=3]
semā': (Ar.) Gökyüzü.
s.+(**semā'-i rābi'a**) 208b/22
[=1]
semāvāt: (Ar.) Gökler.
s. 205a/25
[=1]
sen: Teklik ikinci kişiyi gösteren zamir.
s. 214a/24, 217a/18
s.+a (saña) 215a/19
s.+den 203a/19, 214b/02
s.+e (saña) 203a/18, 214a/25,
214b/01
s.+ün 202b/06, 203a/19, 203a/19,
203a/19, 203a/19
[=13]
şenā: (Ar.) [انـث] Övgü.
s.+sında (**medḥ u şenā**) 210b/01
[=1]

senbūse: Hissetmek, algılamak, sezmek, farkında olmak, anlamak, duyarlı olmak.

s. 217a/20

[=1]

sene: (Ar.) Yıl.

s. 212b/07

s.+sinde 211b/05, 219a/16

[=3]

sepet: Saz, kamış veya ince dallardan örülerek yapılan, genellikle sapı olan, yiyecek ve eşya taşımak için kullanılan kap.

s. 203b/11

[=1]

ser: (Far.) Baş.

s.+(ser-i şimşir-i âteş-te 'şir) 203b/18

s.+(ser ü cān geçmek) 205a/11

[=2]

şerā: (Ar.) [ارث] Toprak.

s.+dan 204a/01

[=1]

şerāhū: Açma, ayırma.

s. 211b/01

s. 212a/09

[=2]

ser-ā-pā: (Far.) Bir uçtan bir uca. Baştan ayağa kadar.

s. 205a/14

[=1]

serāsime: (Far.) [هم یس ارس] Afallamış, sersemleşmiş.

s. 203a/07

[=1]

serāy: (Far.) Saray.

s.+y1 201a/02, 217a/04, 218b/08

s.+(serāy-ı cedid) 206a/16

s.+(serāy-ı dil-güşā) 216b/22

s.+(serāy-ı pür-sürür) 206a/16

s.+(serāy-ı 'ālī-bünyān) 209b/02

s.+ında 204b/22

s.+ını 217a/11

s.-ı 220a/09

[=10]

ser-dār: (Far.) Başkomutan.

s.+ı 203b/15

s.+lar 204a/02

[=2]

serf: Derebeylik toplum düzeninde toprakla birlikte alınıp satılan köle.

s. 208b/15

[=1]

ser-ḥadd: (Far. Ar. birl. is.) Hudut, sınır.

s.+(ser-ḥadd-i 'acem) 212b/11

[=1]

serir: (Ar.) Taht.

s.+(220b/06

s.+(müsteḳırr-ı serir-i saltanat)

211a/16

s.+(pāye-i serir-i a'lā) 211b/20

s.+(serir-i fermān-dihī) 209b/14

s.+(serir-i ḳayşarī) 210a/04

[=5]

ser-ver: (Far.) Reis, baş.

s. 204a/08

[=1]

se-şenbih: (Far.) Salı.

s. 202b/20

s.+(se-şenbih gün) 204b/07

[=2]

sev-: Sevgi ve bağlılık duymak.

s.-medügin 214b/07

s.-mez 214a/06

[=2]

sevād: (Ar.) [داوس] Karalık.

s.+1 215b/25

[=1]

sevāhil: (Ar.) Kıyılar.

s.+(**cezāyir ü sevāhil**) 219b/05

[=1]

seyāhat: (Ar.) Gezi.

s.+i 216b/16

[=1]

seyr: (Ar.) [ريس] Seyir.

s.+(**seyr etmek**) 205b/02, 219b/15

[=2]

seyühlekü: Helak olmak.

s. 211a/20

[=1]

seyyal: (Ar.) [لاييس] Akışkan.

s.+(**seyyāl ü revān olmak**) 207b/17

[=1]

şıdķ: (Ar.) [قدص] Doğruluk.

s.+ına 207b/12

[=1]

şıfat: (Ar.) [تفص] Özellik, vasıf.

s.+(**şıfat-ı heybet ü celāl**) 220b/03

[=1]

şıgār: (Ar.) [راغص] Küçükler.

s.+(**şıgār u kibār**) 204a/21

[=1]

şıhhat: (Ar.) [تححص] Sağlık.

s. 214b/01

s.+(**şıhhat bulmak**) 214b/03

[=2]

şınāyi': (Ar. sf.) Sanayi ile ilgili, zanaat veya sanatla ilgili.

s.+(**eşhāb-ı şınāyi** ' ü hıref) 206a/08

[=1]

şıyānet: Koruma veya korunma. Himaye veya muhafaza.

s.+(**şıyānet eylemek**) 210b/14

[=1]

sibā': Yabani hayvanlar, yırtıcılar.

s.+(**sibā** ' u **vu hūş**) 213a/02

[=1]

şıkāt: İnanılır kimseler, itimad edilen, kendilerine güvenilen kimseler.

s.+dan 201b/21

[=1]

sinān: (Ar.) Mızrak.

s.+(**sinān-ı cān-feşān**) 203b/07

[=1]

sīne: (Far.) Göğüs, sadr, kalb.

s.+sinden 203b/20

[=1]

sipāh: (Far.) 1. Ordu 2. Asker

s.+(**sipāh-ı 'acem**) 210a/03

s.+(**sipāh-ı 'azīm**) 208b/06

s.+(**şāh u sipāh**) 202b/02

s.+uñ 201b/23

[=4]

sipeh-sālār: Serasker.

s.+(**sipeh-sālār-ı freng**) 203b/20

[=1]

sipih: (Far.) [رهپس] Gökyüzü.

s.+(**hıfk-i sipih-ı bād-ı mesīre**) 205b

[=1]

sirruhü: Ruhu doymuş.
s. 204b/11
[=1]
şişār: Duyuş, düşünüş ve inanıştaki ayırıcı özellik, belgi.
s.+a 205b/02
[=1]
siyāk: Söz gelişi, ifâde tarzı; üslub, tarz, yol.
s.+(**siyāk-ı Eḥādīs-i Nebeviyye**)
201a/24
[=1]
siyaset: (Ar.) [تس ايس] Politika.
s.+i (**ḳahr u siyāset**) 220a/07
[=1]
şoḥbet: (Ar.) [ت ب حص] Konuşma.
s.+(**sebeb-i şoḥbet**) 208a/22
s.+(**şoḥbet-i fuḳarā**) 202a/25
[=2]
şolak: Eller kullanılarak yapılan işlerde daha çok sol elini kullanan.
s.+lar 205b/04
[=1]
şoñra: Daha ileri bir zamanda, müteakiben.
s. 204a/12, 205a/22, 205b/22,
206b/02, 206b/19, 208a/01, 208a/06,
208a/13, 208a/21,208b/01, 209a/15,
209b/16, 210a/02, 210a/04, 210a/10,
210b/08, 210b/11, 211a/11,213b/05,
214a/13, 214b/23, 215a/02, 215a/05,
215a/09, 215b/10, 217a/09,
217a/12,218a/15, 220b/01
s.+dan 207b/22, 213a/21, 215b/23,
216a/03

[=33]
şor-: Birine soru yönelterek herhangi bir konuda ondan bilgi istemek, sual etmek.
s.-dı 214b/04
[=1]
söyle-: Düşündüğünü veya bildiğini sözle anlatmak.
s.-di 214b/11
[=1]
söyündür-: Bir şeyi çekerek uzatmak, esnetmek.
s.-di 220a/21
s.-mediler 203a/06
[=2]
şu: Yaşam kaynağı.
s. 204a/22
s.+ya 207b/07, 218b/15
[=3]
su^ʔ: (Ar.) Kötü.
s.+(**su^ʔ-i zann etmek**) 201a/09
[=1]
su^ʔāl: (Ar.) Soru.
s.+(**su^ʔāl etmek**) 219a/01
s.+(**su^ʔāl eylemek**) 211b/18
s.+(**su^ʔāl olunmak**) 212a/11
[=3]
şubḥ: (Ar.) [ح ب ص] Sabah.
s.+(**şubḥ-ı firūzi**) 202b/19
s.+(**şubḥ-ı şādık**) 203b/02, 204a/15
[=3]
şuğra: (Ar.) [ر غ ص] [lüçük].
s.+(**engürüs ü rümiyye-i şuğra**)
[=1]
şulḥ: (Ar.) [B [ص ل ح]

s. 202a/16

s.+(ceng ü şulḥ) 202a/17

s.+(şulḥ u şalāḥ) 211b/22, 212a/17

s.+(şulḥ u şalāḥ etmek) 211b/07

s.+ı 212a/02

s.+uñ 212a/06

[=8]

sultān: (Ar.) [ناطلس] Hükümdar.

s. 201a/13, 214b/23

s.+(duḥūl-i ḥazret-i sultān) 205a/24

s.+(ḥişse-i sultān olmak) 202b/07

s.+(müimidd ümu 'in-i sultān olmak)

201a/15

s.+(sultān-ı cihān) 205b/17

s.+(sultān-ı firdevs-mekān) 218b/17

s.+(sultān-ı gāzī) 202b/03

s.+(sultān-ı mücāhidān) 202a/08,

205b/02, 206a/02, 206b/02

s.+(sultān-ı mücāhidān muḥammed

ḥān) 202b/14

s.+(sultān-ı 'azīmüṣ-şān) 214b/21

s.+a 202a/22, 202b/01

s.+ı 202a/15

[=17]

sultānī: Sultanlara yaraşan veya sultanlarla ilgili.

s.+(ceng-i sultānī olmak) 202b/09

[=1]

sūr: (Ar.) [روس] Hisar.

s.+(dāḥil-i sūr) 219a/20

[=1]

şūret: (Ar.) [تروص] Yüz.

s.+(şūret-i ḥāl) 215b/22

[=1]

şūret: Görünüş, biçim.

s.+ı 204a/10, 218a/18

s.+idür 211b/24

s.+in 203a/04

s.+inde 218a/19

s.+ine 218a/20

[=6]

şūrnā: (Far.) [انروس] Zurna.

s.+lar 203b/09

[=1]

şu 'ūd: (Ar.) Yukarı çıkma, yükselme.

s.+(şu 'ūd-etmek) 208b/22

[=1]

şuver: (Ar.) [روص] Yüzler.

s.+(şuver-i muḥtelife) 216a/24

[=1]

suy: (Far.) [عوس] Yön, taraf.

s.+ını 207b/03

[=1]

sü-başı: Şehirlerin güvenlik işlerine bakan görevlilerin başı.

s.+ısı 206a/06

s. 202b/23

s.+ıdan 206a/09

[=3]

sübḥānehū: Allah (C.C.)

s. 214a/06

[=1]

Sübḥānī: (Ar.) [عناحبس] Tanrısal.

s.+(ilḳā'-i ilhām-ı sübhānī) 201a/14

[=1]

südde: (Ar.) [سدس] Kapı.

s.+(südde-i murād-baḥş) 206a/10

[=1]

sükûn: Durgunluk, sâkin olmak, hareketsizlik; dinmek, kesilmek.
s.+(**mecma²-i sükûn olmak**) 212b/03
[=1]

sükûṭ: (Ar.) [توكس] Sessizlik.
s.+unuñ 201b/25
[=1]

şülüş: (Ar.) [ثلث] Üçte bir.
s.+(**şülüş-i ahîr**) 203a/10
s.+de (**yevm-i şülüş**) 204b/13
[=2]

sünnet: Hz.Muhammed'in Müslümanlarca uyulması gerekli sayılan davranışları ve herhangi bir konuda söylemiş olduğu söz.
s.+(**sünnet-i Ḥalîl**) 205b/20
[=1]

sür-: Yönetip yürütmek, sevk etmek.
s.-mek 203b/17
s.-üp ('ömr sürmek) 209b/07
[=2]

sür'at: (Ar.) Hız.
s.+(**ğâyet-i sür'at**) 207b/17
[=1]

şüreyyâ: (Ar.) [ریا ,reklÜ ,nivreP ث]
s.+ya 204a/02
[=1]

süril-: Sürülmek işine konu olmak veya sürmek işi yapılmak.
s.-enlere 214b/13
[=1]

sürü-: Devşirme suretiyle alınan Hristiyan çocuklarının yüzer, yüzellişer, ikiyüzer veya daha fazla kişilik kabileler halinde sevkedilmeleri.

s.-rler 215a/04
[=1]

süs: Süslemeye, süslenmeye yarayan şey, bezek.
s. 203a/08
[=1]

sütûn: (Far.) [نوتس] Direk.
s. 217a/01
s.+(**sütûn-ı ruḥam**) 219b/24
s.+lar 209b/10
s.+larından 216b/23
[=4]

süvâr: (Far.) [راوس] 1. Binmiş. 2. Binen.
s.+(**süvâr olmak**) 205a/03, 205b/01, 205b/02, 218a/19
[=4]

süver: (Far.) [راوس] Binmiş, binen.
s.+(**süver-i 'âlem-iğayb**) 202a/20
[=1]

şâd: (Far.) [دانش] Sevinçli.
ş.+(**ḥurrem ü şâd eylemek**) 205b/24
[=1]

şâdân: (Far.) [ن ادانش] Sevinçli.
ş.+(**mesrûr u şâdân**) 206a/25
[=1]

şâdîlık: Hz. Muhammed'in ölümünden sonra, damadı Ali'nin ilk halife ve imametinin ancak onun soyundan gelenlere ait olduğunu kabul edenlerin, Sünnilerden ayrılarak kurdukları mezhep.
ş.+lar 203a/04
[=1]

şâdmân: (Far.) [ن امدانش] Sevinçli.
ş.+(**şâdmân olmak**) 214a/22, 219a/02

[=2]
şāh: (Far.) 1. Padişah. 2. İran şahı.
ş.+(**şāh u sipāh**) 202b/02
[=1]
Şāmī: (Ar.) [شامی] Şamlı.
ş.+(rivāyet-i şāmī) 216a/15
[=1]
şān: (Ar.) [شانه] Şöhret, şan.
ş.+la (**’ulüvv-işān**) 214b/22
[=1]
şāpūr: (Far.) İran hükümdarlarından üç şahsın adıdır.
ş.+ı 213b/12
[=1]
Şarkī: Şark ile alâkalı. Ciheti şarka, doğuya doğru olan.
ş. 208b/01
ş.+(**teshīr-i memālik-i şarkī**)
[=2]
şāyi’: (Ar.) [عیاش] Yayılmış.
ş. 220a/02
ş.+dür 201b/23
[=2]
şe’āmet: Uğursuzluk, kötülük, bedbahtlık.
ş.+inden 217a/07
[=1]
şeb: (Far.) Gece
ş.+(**şeb ü rüz**) 202a/19
ş.+(**ṭarra-i ṭarr-ı sivād-ı şeb**)
[=2]
Şeddād: (Ar.) [دداس] Tıkaç.
ş.+dan 218b/15
ş. 219a/01
[=2]

şehen-şāh: (Far.) Şahlar şahı.
ş. 211b/19
[=1]
şehīd: (Ar.) [ديش] Kutsal bir ülkü veya inanç uğrunda ölen kimse
ş.+(**şehīd eylemek**) 205a/06
[=1]
şehr: (Far.) [رهش] Nüfusunun çoğu ticaret, sanayi, hizmet veya yönetimle ilgili işlerle uğraşan, genellikle tarımsal etkinliklerin olmadığı yerleşim alanı, kent.
ş. 204a/05, 213a/21, ş.+nden
213a/21,216b/21, 217a/13, 217a/18,
217a/19, 217b/14, 218a/09, 218a/12,
207a/05
ş. 207a/12, ş. 207a/12
ş.-ine 215a/06
ş.+(**bānī’-i evvel-i şehr-i**) 216a/19
ş.+(**şehr-i**) 209b/01
ş.+(**şehr-i koştanīniyye**) 207b/15
ş.+(**şehr-i koştanīniyye**) 211a/06,
211a/15, 213a/06, 219a/12
ş.+(**şehr-i maruf**) 212a/21
ş.+(**şehr-i meşhūr**) 201b/19,
207b/24, 219b/19
ş.+(**şehr-i mezbūr**) 213a/02,
216b/04, 217a/05, 217a/23, 217b/16,
217b/17, 217b/18, 218b/01
ş.+(**şehr-i mézkūr**) 206b/22
ş.+(**şehr-i nādiretūd-dehr**) 211a/10
ş.+(**şehr-i nādiretül-’aşr**) 218b/06
ş.+(**şehr-i rūmiyye-i kübrā**) 208b/07
ş.+(**şehr-i sitanbul**) 217b/16
ş.+(**şehr olmak**) 206b/23

ş.+(**şehir ü kişver-i ihtimām**) 212a/25
 ş.+(**şehir ü kaşır**) 216b/23
 ş.+(**şehir ü yevm**) 204b/10
 ş.+de 220b/07
 ş.+de (**derün-ı şehir**) 204b/05
 ş.+e 205b/05
 ş.+e (**miyān-ı şehir**) 204b/21
 ş.+i 204b/01, 208b/08, 209a/06,
 213b/08, 216a/08, 218a/13, 218a/15,
 218b/03, 219a/25, 219b/11, 219b/17
 ş.+i (ta'mir-i şehir) 206a/06
 ş.+inde 210a/08
 ş.+ine 216b/07
 ş.+ini 208b/04, 214b/18, 214b/19,
 219b/05
 ş.+iñ 204a/18
 ş.+ler 212b/19
 ş.+leri 214b/20
 ş.+üñ 206a/11, 207a/13, 218a/07
 [=70]
şehir-bend: Şehir seti.
 ş. 209a/08
 [=1]
şehir-istān: (Far.) Büyük şehir.
 ş. 211a/08
 ş.+(**şehir ü hişār**)
 ş. 201b/24
 [=2]
şekl: (Ar.) [لكش] Şekil.
 ş.+inde 215a/18, 215b/06, 217a/21
 ş.+üñe 215a/20
 [=4]
şem²: (Ar.) [عمش] Mum.
 ş.+lar 203a/05, 203a/05

[=2]
şemşir: (Far.) [ريشمش] Kılıç.
 ş.+(**darb-ı şemşir-i 'oşmāniyān**)
 219a/04
 ş.+(**şemşir-i cihād**) 204b/02
 ş.+(**şemşir ü ceng ü bī- 'asker**)
 ş.+(**tu'me-i şemşir**) 204a/16
 ş.+(**tu'me-i şemşir kılinmak**)
 205a/18
 ş.+i 218b/14, 218b/18
 [=7]
Şenbih gün: Cumartesi.
 ş.+i 217b/03
 [=1]
şenlik: Belli günlerde yapılan, coşku veren
 eğlendirici gösterilerin tümü, bayram.
 ş.+ler 203a/03
 [=1]
şer'an: (Ar.) [شعر] Şer'î olarak, şeriat
 hükümlerine göre.
 ş. 202b/06
 [=1]
şerāyi²: (Ar.) [عيارش] Şeriat hükümleri.
 ş. 219b/20
 ş.+(**naşb-ı a'lām-ı şerāyi**) 202b/16
 [=2]
şerh: Açma, genişletme.
 ş.+(**şerh olunmak**) 213a/04
 [=1]
şerif: (Ar.) [فیرش] Şerefli.
 ş.+(202b/24
 ş.+(**hatt-ı şerif**) 212a/04
 ş.+(**va'de-i şerif-i nebevī**) 211a/20
 ş.+de (**kuds-i şerif**) 217a/16

ş.+de (**şām-ı şerîf**) 210b/04
 ş.+dür 215b/24
 ş.+e (**kuds-i şerîf**) 215a/25
 ş.+esin 211b/01
 ş.+ine (**emr-i şerîf**) 203a/17
 ş.+leri (**murād-ı şerîf**) 206b/04
 ş.+lerinden (**cānib-i şerîf**) 212a/09
 ş.+üñ (**nāme-i şerîf**) 210b/03
 [=12]

şerîfe: Şerefli, mübarek.
 ş.+(**eḥādîş-i şerîfe**) 201a/17
 [=1]

şeşper: (Far.) [شششش] şopuz.
 ş. 203a/21
 [=1]

şevāhid: (Şâhid. C.) Şahitler, şehadet edenler.
 ş. 207b/12
 ş.+(**şevāhid ü 'alāmāt-ı fetḥ**)
 [=3]

şevket: (Ar.) [تڪوش] Ululuk.
 ş. 208b/06
 ş.+i 215b/21
 ş.+ini (**ferr u şevket**) 201a/01
 [=3]

şeyḥ: (Ar.) [خيش] Yaşlı, ihtiyar.
 ş. 202a/13, 202a/18
 [=2]

şeyḥul-islām: Osmanlı Devleti zamanında din işlerine bakan ve sadrazamdan sonra gelen en yüksek vazifeli şahıs. Âlimlerin reisi.
 ş. 202a/12
 [=1]

şeytân: İblis.
 ş.+(**şeytân-ı- 'aleyhil-la 'ne**) 218a/01
 [=1]

şifâ: (Ar.) [شف] Şifa, iyileşme.
 ş. 214b/16
 [=1]

şikâr: (Far.) [راکش] Av.
 ş.+(**şayd u şikâr etmek**) 216b/13
 ş.+(**şayd ü şikâr etmek**) 216b/09
 ş.+(**şikâr etmek**) 217b/05
 [=3]

şimal: (Ar.) [لامش] Kuzey.
 ş. 216b/11
 ş.+e (**deryâ-yı şimāl**) 207a/09
 ş.+isinde (**cānib-i şimāl**) 204b/21
 ş.+üñ (**deryâ'-i şimāl**) 207b/03
 ş. 208b/01
 ş.+dedür (**deryâ-yı şimālî**) 219a/25
 ş.+den (**cānib-i baḥr-i şimālî**)
 207b/16
 ş.+ye (**deryâ-yı şimālî**) 212b/15
 ş.+(**cānib-i ḡarbî-i şimālî**) 207b/16
 [=9]

şimden: Bundan sonra.
 ş. 213a/06, 219a/06
 [=2]

şimdi: Şu anda, içinde bulunduğumuz zamanda.
 ş. 207b/23, 209a/06, 215b/24,
 216a/23, 219b/15
 ş.+ki 207b/13
 ş. 211a/06
 [=7]

şol: Şu.

ş. 204a/18
[=1]
şöyle: Şunun gibi, şuna benzer.
ş. 202a/22, 202b/04, 207b/23,
212b/17
[=4]
şu: Bu kelimesine göre yerde, zamanda
veya söz zincirinde biraz uzak olanı
niteleyen söz.
ş.+ña 213b/16
[=1]
şu'le: (Ar.) [ملعش] Alev, şule.
ş. 203b/20
[=1]
şurū': Başlama. Mübaşeret etme.
ş. 204b/08
ş.+(şurū' eylemek) 208a/22,
212a/24, 216a/24
ş.+(şurū' olmak) 206b/15
[=5]
şübhe: (Ar.) [ههش] Şüphe.
ş. 214b/22
[=1]
şühür: (Ar.) [رهش] Aylar.
ş.+unda 204b/10
[=1]
şükr: (Ar.) [رهش] Şükür, teşekkür.
ş.+(secde-i şükr eylemek) 204a/11
ş.+(şükr-i firāvān etmek) 206a/03
[=2]
tā: Kat, kıvrım.kadar, beri, dek.
t. 202b/25, 207b/04, 209a/16,
210a/05, 210a/12, 210b/02, 211b/02,

212b/11, 213a/03,213a/21, 213b/16,
217b/02, 218b/03, 219b/09
[=14]
tā'at: Allah'ın buyruklarını yerine getirme,
ibadet etme.
t.+den 213b/06
[=1]
tā'at: İbadet etmek. Allah'ın (C.C.)
emirlerini yerine getirmek. İtaat etmek.
t.+ine (taht-ı tā'at) 215a/13
[=1]
tābe: (Far.) [ههات] "... e kadar anlamında
kelimelerin başına gelir.
t. 211b/01, 212a/09
[=2]
tābi': (Ar.) [عهاط] Kitap basan.
t. 208a/25
t.+(tābi'-i millet-i mesīhī) 220a/19
t.+(tābi' olmak) 207a/12
[=3]
tābīb: (Ar.) [بهههط] Doktor.
t.+(tābīb-i rūḥān ī) 208a/24
t.+ler 214a/11
[=2]
ta'bīr: İfade, anlatma.
t. 218b/07
[=1]
taḥl: (Ar.) [لههط] Davul.
t.+(taḥl u neḳḳāre) 203a/23, 203b/09
[=2]
tāc: (Ar.) [جهات] Taç.
t.+(tāc u kemer) 208b/12
t.+(kral-ı şāḥib-i tāc u taht)
[=2]

tacir: (Ar.) [رجالت] Tüccar, ticaret yapan.

t. 218b/22

t.+e 218b/23

[=2]

tafşil: Bir şeyi ayrıntılarıyla anlatma, açıklama.

t.+(**tafşil olunmak**) 210b/23

t.+i 210b/04, 211b/02

t. 207a/03

[=4]

tağ: Dağ.

t. 216b/05

t.+ı 219b/06

t.+lar 216b/03

t.+larda 212b/17

[=4]

tağıl-: Toplu durumda iken ayrılıp birbirinden uzaklaşmak.

t.-dı 218a/09

[=1]

tağyir: Zifte bulaştırmak.

t.+(**tağyir-i edyān ü milel**) 219a/18

[=1]

taḥfif: Hafifletme, yükünü azaltma.

t. 214b/25

[=1]

taḥkik: (Ar.) [قيقحت] Araştırma, gerçeği arama.

t.+(**taḥkik etmek**) 208a/24

t.+(**taḥkik eylemek**) 216a/14

[=2]

taḥliye: Boşaltmak.

t.+(**taḥliye olunmak**) 204b/05

[=1]

taḥrik: (Ar.) [كعرحت] Hareket ettirme, oynatma, kışkırtma.

t.+(**taḥrik ü taḥriş etmek**) 203b/10

[=1]

taḥrîr: (Ar.) [رعرحت] 1. Yazma. 2.

Yazılma.

t.+(**taḥrîr etmek**) 211a/23, 219a/06

t.+(**taḥrîr eylemek**) 204b/12,

206b/08, 213a/07

t.+(**taḥrîr ü taḥrîh eylemek**) 204b/14,

204b/14

t.+e 206b/14

t.+i 216a/18

t.+ine 219a/21

[=10]

taḥrîr-nāme: Yazma, kitabet.

t.+ye 211b/17

[=1]

taḥriş: Yayma, dağıtma, saçma

t.+(**taḥrik ü taḥriş etmek**) 203b/10

t.+(**taḥriş etmek**) 202a/12

[=2]

taḥt: Yağma, talan, soygun, çapul

t.-ı 209a/22

t. 216a/02, 217a/03

t. 216a/04

t+. (**kral-ı şāhib-i tāk u taḥt**)208b/13

t.+(**mütemekkin-i taḥt-ıḳayşarī**)

210b/08

t.+(**şāhib-i taḥt-ı ḳoştāntinos**)

211a/15

t.+(**taḥt-ı fermān**) 210a/23

t.+(**taḥt-ı mülk**) 210a/05

t.+(**taḥt-ı salṭanat**) 209a/23

t.+(**taḥt-1 süleymān**) 217a/07
t.+(**taḥt-1 tā'at**) 215a/13
t.+(**taḥt edinmek**) 208b/04
t.+a 206a/08
[=14]
taht: (Far.) [تخت] Saltanat makamı.
t.+(**taḥt-1 hükümet**) 206a/07
[=1]
taḥt-gāh: (Far.) [هاگتخت] Başkent.
t.+(**taḥt-gāh edinmek**) 213a/23,
215a/01, 219b/19
t.+1 213a/20, 213b/08
t.+(**taḥt-gāh-1 pādişāh ān**)
t.+(**taḥt-1 teşarruf**)
t. 208a/12
[=7]
tā'ife: (Ar.) [مفئاط] Zümre.
t.+(**tā'ife-i yūnāniyān**) 210a/18
t.+si 215b/03
t.+siniñ 201a/04
[=3]
tāḳat: (Ar.) [تقاط] Dayanma gücü.
t.+(**tāḳat ü cidāl**) 204a/04
[=1]
taḳdīr: (Ar.) [رىدقت] Değerlendirme.
t. 205a/04
t.+ce 201a/23, 202b/09
[=3]
taḳdīs: (Ar.) [سىدقت] Kutsama, ululama.
t.+(**temcīd ü taḳdīs**) 204a/01
[=1]
taḳrībēn: (Ar.) [ابىرقت] Yaklaşık olarak.
t. 206a/15, 207b/15
[=2]

taḳsīm: (Ar.) [مىسقت] Bölme.
t.+(**taḳsīm olunmak**) 201b/08
[=1]
taḳşīrāt: (Ar.) [تارىصقت] Kusurlar.
t.+(**taḳşīrāt etmek**) 210b/01
[=1]
taḳviyet: (Ar.) [تىوقت] Kuvvetlendirme.
t.+(**taḳviyet-i ḥaḳḳ-1 şarīḥ**) 220b/13
t.+(**taḳviyet ü imdād eylemek**)
220a/20
t.+(**temām-1 taḳviyet**) 219b/21
t.+in 220a/01
[=4]
t. 216a/10
ṭaleb: (Ar.) [بلىط] İsteme.
t.+(**ṭaleb ü recā**) 203a/19
[=1]
ta'līm: (Ar.) [مىلىعت] Öğretme.
t.+(**ta'līm etmek**) 218a/01
[=1]
ta'mīr: (Ar.) [رىمىعت] Onarım.
t.+(**ta'mīr-i şehir**) 206a/06
t.+(**ta'mīr etmek**) 209a/15, 216a/21,
218a/13
t.+(**ta'mīr eylemek**) 206a/19,
218a/15, 218b/06
t.+(**ta'mīr ü tecdīd olunmak**)
212b/25
t.+(**tecdīd ü ta'mīr olunmak**)
212b/02
[=10]
Tāmm: (Ar.) [مات] Tam, eksiksiz.
t.+(**ih̄timām-1 tāmm**) 209b/01
t.+si (**mehāret-i tāmm**) 210a/22

[=2]
ṭap-: İbadet etmek.
t.-anları 215a/07
t.-anların 213b/05
t.-ardı 217b/18
t.-mağa 213b/03, 218a/20
t.-mağın 214b/11
t.-up 217a/05
[=7]
tār: (Far.) [رات] Tel.
t. 205b/16
[=1]
tārāc: (Far.) [جارات] Yağma.
t.+(**kābil-i tārāc ü intikāl**) 202b/08
[=1]
ṭaraf: (Ar.) [فرط] Yön.
t. 204a/06
t.+(**ṭaraf-ı āḫar**) 212b/14
t.+(**ṭaraf-ı 'ālī**) 211b/09
t.+dan 201a/01, 203b/03, 204a/02,
204b/24
t.+ı 212b/14
t.+ın 217b/12
t.+ına 203b/01
t.+ında 201a/02, 207b/18
t.+ından 211a/01, 220a/15, 220a/19
t.+larda 201a/02
[=16]
Ṭarafeyn: (Ar.) [ن يفرط] iki taraf.
t.+den 211b/07, 220a/15
[=2]
ṭarag: Saçların, sakalın, hayvan tüylerinin

karışıklığını gidermeye veya
kadınların saçlarını tutturmaya
yarayan dişli araç

t. 204a/06

[=1]

ṭarḥ: (Ar.) [حرط] 1. Atma. 2. Düzenleme.

t.+(**ṭarḥ etmek**) 219b/05

t.+(**ṭarḥ olunmak**) 206a/15

t.+lar 209b/04

[=3]

ta'rīf: (Ar.) 1[تعريف] Anlatma.

2. Tanımlama, tanım.

t.+(**ta'rīf idüp**) 206b/18

t.+(**zıkr-i ta'rīf-i şehri-i istanbul**)

t.+ine 219a/07

[=3]

ta'rīḥ: Tarih.

t. 204b/18, 204b/20

t.+(**ta'rīḥ-i buldān**) 216b/17

t.+(**ta'rīḥ-i hicret**) 211b/15

t.+(**ta'rīḥ-i iskender-i** 213a/17

t.+(**ta'rīḥ-i 'ālem**) 219b/09

t.+den 208b/07, 216a/17

t.+inde 204b/09

t.+ine 219a/15

t.+lerde 206b/11

[=11]

tā'rīḥ: Hâdiseye vakit tayin etmek.

t.+(**tā'rīḥ-i 'ālem**)

t. 209a/02

[=1]

ta'rīḥi: Tarihi

t. 204b/17

[=1]

ṭarīk: (Ar.) 1 [قىرط] Yol. 2. Yöntem.

t.+la 201a/01, 216a/11

t. 213b/18

t.+(ṭarīk ü ṭār olmak) 205b/16

[=4]

ṭarr: Keskemek.

t.+(ṭarra-i ṭarr-ı sivād-ı ſeb)

ṭarra: Karanlık.

t.+(ṭarra-i ṭarr-ı sivād-ı ſeb)

t.+(ṭarriḳ ü-güyan:

t. 205b/04

[=2]

taṣṭir: (is.) (tasti: ri) Eskimiş.

t.+(taṣṭir-i müşārun) 216a/01

t.+(taṣṭir etmek) 211b/01

t.+(taṣṭir eylemek) 206b/10

[=3]

taṣṭire: Yapılarda malzeme taşımak için kullanılan, dört kollu ve iki kişinin taşıdığı tahta araç.

t. 213a/08

[=1]

taş: (Far.) [سات] Taş.

t.+(taş u toprak) 203a/24

t.+ları 217b/03

t.+ların 217a/23

t. 217b/09

[=4]

taşra: Bir ülkenin başkenti veya en önemli şehirleri dışındaki yerlerin hepsi, dışarlık

t. 203b/16, 214a/16, 214a/17

[=3]

taṭbīk: (Ar.) [قىبىطت] Uygulama.

t.+(taṭbīk olunmak) 216a/11

[=1]

ṭā'ün: Vebâ denen dehşetli bir bulaşıcı hastalık. Bu hastalıkta lenf bezlerinde hâsıl olan yumruların herbiri.

t. 218a/25, 218b/01

t.+(ṭā'ün-ı 'azīm) 213a/01

[=3]

ṭav'an: (Ar.) [اعوط] İsteyerek.

t. 219b/18

[=1]

ṭavīl: (Ar.) [لىوط] 1. Uzun. 2. Uzun süreli.

t.+de (yevm-i ṭavīl) 207a/01

[=1]

ṭāyife: Hususi bir sınıf meydana getiren insanlar. Kavim, kabile. Takım.

t. 216b/03

t.+(ṭāyife-i mezbūre) 218a/25

t.+dür 208a/02

[=3]

ta'yīn: (Ar.) [تعيين] Belirleme.

t.+(ta'yīn etmemek) 204b/10

t.+i 208b/12

[=2]

ṭayyibe: (Ar.) [بىط] İyi davranış.

t.+(belde-i ṭayyibe) 206a/09

[=1]

tāze: (Far.) [مرات] Körpe, taze.

t. 214a/13

t.+(revnaḳ-ı tāze) 210b/19

[=2]

ta'zīm: (Ar.) 1[عظيم] 1. Saygı gösterme. 2. Ululama, yüceltme.

t.+(ta'zīm olunmak) 211b/25

t.+den 212a/03

t.+leri 215b/11
[=3]
te'ālā: Namı büyük" mealinde olup. Cenab-ı Hakk'ın (C.C.) kudsiyet ve büyüklüğü için hürmeten söylenir.
t. 208b/17, 212a/02, 214a/06,
214b/15
[=4]
te'aşşub: Bir şeye veya bir kimseye taraflı olma.
t.+(te'aşşub-ı cāhiliyyet) 203b/16
[=1]
teb'ıyyet: Uyuma, tabi olma. İtaat, inkıyad ve imtisal etme.
t.+(teb'ıyyet etmek) 208b/11
[=1]
tebşir: (Ar.) [ري شبت] Müjdeleme.
t. 204b/12
t.+(tebşir eylemek) 202a/18
[=2]
tecdid: (Ar.) [دى دجت] Yenileme.
t.+(ta'mir ü tecdid olunmak)
t. 212b/25
[=1]
tecdid: (Ar.) [دى دجت] Yenileme.
t.+(tecdid etmek) 205b/20
t.+(tecdid ü ta'mir olunmak)
212b/02
[=2]
tecebbür: (Ar.) Kibirlenme, büyükleme.
t.+(tecebbür ü zulm) 213a/19
[=1]
tecelli: (Ar.) [دلجت] Görünme, ortaya çıkma.

t.+(tecelli etmek) 220b/04
[=1]
tedbir: (Ar.) [ري بدت] Çare, önlem.
t.+(melik-i şayib-i tedbir) 209a/12
t.+i 207b/05
t.+i (hüsn-i tedbir) 203a/06
t.+in 214a/12
t.+inde 202a/16
t.+ine 207a/21
[=6]
tedricat: Dereceler.
t.+(tedricat ü tekāvim) 207a/01
[=1]
tefe'ül: Uğur sayma, hayra yorma
t.+(tefe'ül eylemek) 219a/05
[=1]
tefevvuk: (Ar.) [قوفت] Üstünlük
t.+ı 210b/13
[=1]
tefviz: (Ar.) Birine bırakma.
t.+(tefviz etmek) 208b/05
t.+(tefviz eylemek) 206a/06
[=2]
tehaqquk: Gerçekleşme, yerine gelme.
t.+(tehaqquk-ı vukū') 207b/12
[=1]
te'hîr: (Ar.) [ري خأت] Geciktirme.
t.+(te'hîr-i feth) 202a/16
[=1]
tehlil: İslamiyetin tevhid akidesini hülasa eden, ancak bir İlah bulunduğunu, Onun da ancak ve ancak Allah (C.C.) olduğunu ifade eden "Lailahe illallah" sözünü tekrar etmek.
t.+(tekbir ü tehlil) 204a/01

[=1]
tekāhül: Dikkatsizlik, ihmal.
t.+(**ihmāl ü tekāsül ü iğmāz ü tekāhül iden**) 205a/20
[=1]
tekāsül: Üşenmek, gevşeklik.
t.+(**ihmāl ü tekāsül ü iğmāz ü tekāhül iden**)205a/20
[=1]
teḳāvīm: (Ar.) [مویقات] Takvimler.
t.+de (**tedrīcāt ü teḳāvīm**) 207a/01
[=1]
teḳayyüd: Bağlanma, bağlı olmak.
t.+i 202a/14
[=1]
tekbir: (Ar.) [ريبيكت] Allahuekber deme.
t.+(**tekbir ü tehlil**) 204a/01
[=1]
tekfür: Bizans İmparatorluğu zamanında vali düzeyinde olan yöneticilerle Anadolu ve Rumeli'deki Hıristiyan beylerine verilen genel ad.
t.+(**tekfür-ı maḳhūr**) 201a/02
[=1]
tekrar: (Ar.) [راركت] Yine.
t. 210a/06, 212b/25, 215a/13, 218a/17
[=4]
tekür: Bizans hükümdarı veya kale kumandanı.
t. 201b/08, 204b/25, t. 204b/21
t.+(**selb ü raḳvet-i tekür**) 205a/14
t.+(**tekür-ı küfür**) 204b/20

t.+(**tekür-ı maḳhūr**) 205a/07, 205b/12
t.+(**tekür-i maḳhūr**) 205a/17
t.+(**tekür-i meşhūr**) 211a/18
t.+a 201a/06
t.+ı 205a/10
t.+uñ 201a/05, 205a/12, 205a/12
[=14]
tekzīb: (Ar.) [بىذكت] Yalanlama.
t.+(**tekzīb eylemek**) 203b/02
[=1]
telaffü: Kötü bir etkiyi veya sonucu başka bir etki ile yok etme, karşılama, yerine koyma.
t.+(**telaffü etmek**) 216b/04
[=1]
temām: (Ar. is.) Tamam olma, eksiksiz olma.
t. 207b/18, 215b/18
t.+ı 219b/13
t.+(**iḳdām-ı temām**) 209b/01
t.+(**iḥmīnān-ı temām**) 202b/02
t.+(**meyl-i temām**) 205b/06, 219a/20
t.+(**temām-ı esbāb-ı ḥarb**) 203b/05
t.+(**temām-ı freng**) 219b/11
t.+(**temām-ı freng-i stān**) 208a/11
t.+(**temām-ı istilāetmek**) 219b/04
t.+(**temām-ı maḡrib-zemīn**) 210b/17
t.+(**temām-ı raḡbet**) 218b/13
t.+(**temām-ı rüm ü şām**) 210a/23
t.+(**temām-ı selāḫīn-i mesīḫiyān**) 208b/11
t.+(**temām-ı şevket**) 215b/21
t.+(**temām-ı taḳviyet**) 219b/21

t.+(**temām olmak**) 211a/21
[=18]

temāšā: (Far.) [اشامت] Seyretme.
t.+(**temāšā etmek**) 205b/01, 205b/05
t.+(**temāšā eylemek**) 217a/11
t.+sından 219a/14
[=4]

temcīd: (Ar.) [[تمتع] Ululama.
t.+(**temcīd ü takdīs**) 204a/01
[=1]

temel: En önemli, belli başlı, ana, esas, asıl,
baz.
t. 217b/01
t.+e 217b/10
t.+i 217a/24
[=3]

temellük: (Ar.) [كلمت] Mülk edinme.
t.+(**temellük eyleme**) 205b/25
[=1]

ten: (Far.) [نت] Vücut, beden.
t.+inden 205a/09
[=1]

teng-nā: (Fr. sf.) Dar, sıkıntılı.
t.+sındadır 207a/09
[=1]

terceme: (Ar.) [همجرت] Çeviri.
t.+(**terceme eylemek**) 213a/13
t.+(**terceme olunmak**) 206b/06,
216b/18
[=3]

terfih: Ferahlatma, rahat yaşamasını
sağlama, gönendirme.
t.+(**terfih-i ʿibād**) 209b/05
[=1]

terk: (Ar.) [كرت] 1. Bırakma.
2. Vazgeçme.
t.+(**terk etmek**) 201a/08, 209b/18,
213b/23, 214b/18
[=4]

tertīb: (Ar.) [بيترت] Hazırlama,
düzenleme.
t.+(**tertīb etmek**) 209b/02
t.+i 201b/25
[=2]

tervīc: (Ar.) [جورت] Yaygınlaştırma,
rayiç kılma.
t.+(**cihet-i tervīc-i dīn-i mesīh**)
220b/13
[=1]

teşārīf: Bir yeri onurlandırma,
şereflendirme.
t.+(**teşārīf-i edvār**) 209a/21
[=1]

teşarruf: Bir şeyi istediği gibi kullanma
yetkisi, kullanım
t.+(**teşarruf etmemek**) 202b/22
t.+ına 208a/12, 209a/22
[=3]

teshīr: 1. Gösterme. 2. Sergileme
t. 207b/05
t.+(**feth u teshīr**) 209a/07
t.+(**feth u teshīr olunmak**) 219a/06
[=3]

teshīr: (Ar.) [ريخست] Ele geçirme.
t.+(**teshīr olunmak**) 202a/24
t.+(**teshīr-i memālik-i şarkī vü**)
t.+i 208b/02
t.+ine 202b/14

t.+üñ (**ālet-i teşhîr**) 219a/02
[=5]
teşbih: (Ar.) [هـبـشـت] Benzetme.
t. 208b/24
[=1]
tetebbu': (Ar.) [عـبـتـت] Derinlemesine
araştırma, inceleme.
t.+(**tetebbu**'-ı **tevārîḥ-i ḥāzıra**)
207b/23
[=1]
tetik: Çabuk davranan, çevik, dikkatli,
uyanık.
t. 217b/07
[=1]
tevābi'i: Ar. is. Maiyyet, bir kimseye tâbi
olanlar, iman ve İslâmiyet veya herhangi
bir hususta birisine bağlı bulunanlar.
t. 204b/25, 205a/22, 205a/23,
216b/14
t.+dür 219b/01
[=5]
tevārîḥ: (Ar.) [خـیـرـاوت] Tarihler
t.+(**ekşer-i tevārîḥ-i mu'tebere**)
207a/19
t.+(**Ba' z-ı kütüb-i Tevārîḥ-i Rûm**)
212a/25
t.+(**kütüb-i tevārîḥ-i ḥukemā**'-i
Freng ü Rûm) 206b/06
t.+(**ma'rifet-i tevārîḥ**) 210a/22
t.+(**sāyir-i tevārîḥ-i mıṣriyye**)
213a/12
t.+(**tetebbu**'-ı **tevārîḥ-i ḥāzıra**)
207b/23
t.+(**tevārîḥ-i mıṣriyye**) 206b/09

[=7]
Tevārîḥ-i Mıṣriyye: Osmanlı tarihçisi
Celâl-Zâde Salih Efendi'nin eseridir.
t. 206b/09, 213a/12
tevaṭṭun: Bir yeri vatan edinmek. Bir yerde
yerleşmek.
t. 206a/09
[=1]
teveccüh: (Ar.) [هـجـوت] 1. Yönelme,
dönme. 2. İlgi gösterme.
t.+(**teveccüh-i ḥāliş**) 203a/12
t.+(**teveccüh buyurmak**) 206a/23
[=2]
tevfîk: Allah'ın yardımına kavuşma.
t. 203a/19
[=1]
tevsî': (Ar.) Genişletme.
t.+(**tevsî'uterfni**'-imebān ī) 209a/24
[=1]
te'yîd: (Ar.) [دـیـأت] Pekiştirme.
t.+(**te'yîd- i ḡayb ī**) 201a/15
[=1]
teżarru': Yakarma.
t.+lar 203a/20
[=1]
tezkire: Kelime anlamıyla "zikredilen, zikri
geçen" anlamına gelen tezkire, kişilerin
biyografisini çeşitli yönleriyle subjektif
veya objektif ele alan eserlerdir. Tezkireler
ilk kez İran edebiyatında ortaya
çıkmıştır. Bu eserler mensur yazılmakla
birlikte içinde manzum kısımların yer aldığı
tezkireler de vardır. Tezkireler bugünkü

edebiyat tarihlerinin ve şiir antolojilerin yerini tutmaktadır. Pusula.

t. 206a/10

[=1]

tîğ: (Far.) [غيٓت] Kılıç.

t. 205a/12

t.+(tîğ-ı âteş) 203b/19

[=2]

tîğ-zenlik: Kılıç sallamak, vurmak.

t.+ler 204a/16

[=1]

tîmâr: (Far.) 1 [رامٓيت] Bakım 2. Tımar.

t. 202b/23

[=1]

timsal: (Ar.) 1 [لاثمٓت] Resim.

t.+(timsâl-i ejder) 209b/10

[=1]

titre-: Küçük ve hızlı salınım hareketleri yapmak.

t.-yüp (ditreyüp) 205a/01

[=1]

toğ-: (Far.) 1. Dünyaya gelmek. 2.

(Güneş, Ay, yıldız) Ufuktan

yükselerek görünmek.

t.-duğundan 215b/10

t.-mış 208a/05, 208a/11, 208a/12

[=4]

toğsan beşinci: Doksan dört ile doksan altı arasındaki sayı.

t. 213a/18

[=1]

toğkun-: Nesnelere sıcaklık, soğukluk, sertlik, yumuşaklık vb. niteliklerini derinin

altındaki sinir uçları aracılığıyla duymak, değmek, el sürmek, temas etmek.

t.-dılar 217b/07

[=1]

toğlaş-: Gezmek, gezinmek.

t.-dı 203b/06

t.-up 217b/06

t.-ur 207a/01

[=3]

toğdur-: (Far.) Boş bir şeyi dolu hale getirmek, dolmasını sağlamak.

t.-alar 214a/14

[=1]

toğop: Gulesiyle etki eden tahrip gücü yüksek ağır bir silah.

t. 204a/09, 207a/18

t.+lar 202a/03, 203b/01, 203b/03

t.+laruñ 202a/06

[=6]

toğprağ: (is.) Toprak.

t.+ı (taş u toğprak) 203a/24

t.+ında 217a/21

[=2]

toğuç: (Eski Türkçe Tuç) Tunç kelimesinin eski metinlerde geçen asıl şekli.

t.+dan 209b/10

[=1]

toğfülüyyet: (Ar.) [تٓيلوفط] Çocukluk.

t.+de (hîn- i toğfülüyyet) 208b/21

[=1]

toğhaf: (Ar.) [فحت] İlginç.

t.+(toğhaf ü hedâyâ) 220b/22

[=1]

toğülen: (Ar. zf.) Boyuna, uzunluğuna.

t. 206a/13, 207a/11
[=2]
ṭūli: (Ar. is.) Uzunluk, zaman çokluğu.
t. 207a/02, 207a/15, 207b/15,
218b/16
[=4]
ṭu'me: (Ar.) [م ع ط] Yem.
t.+(ṭu'me-i şemşir) 204a/16, 205a/18
[=2]
ṭur-: Yapmakta olduğu
hareketi kesmek.
t.-dı 204a/08
[=1]
ṭurigel-: Ansızın durmak.
t.-di 215b/06
[=1]
ṭut-: tutmak.
t.-ar 217a/05
t.-dılar (dutdılar) 203b/22
t.-dı 213b/13
t.-dı (yüz tutmak) 218b/03
t.-sa 204a/23
t.-up 210b/19, 213b/10
t.-up (mesken tutmak) 213a/02
[=8]
ṭuyūr: (Ar.) [روي ط] Kuşlar.
t.+(ṭuyūr-ı vuḥūş) 216a/24
[=1]
Türk: Türk milleti.
t. 205a/08
t.+(hind ü türk ü deylem) 220b/21
[=2]
Türkî: Türkle ilgili.
t. 206b/11

[=1]
türkî-nüvis: Türkle ilgili yazan.
t. 216b/18
[=1]
u: Ve,vu, vü bağlaç.
u. 201a/01, 201a/04, 201a/04,
201a/04, 201a/13, 202a/01, 202a/07,
202b/05, 203a/03,203a/10,
201a/13203a/14,
203a/20, 203a/21, 203a/23, 203a/24,
203b/01, 203b/02, 203b/09,
203b/09, 203b/14, 204a/17, 204a/21,
204b/08, 205b/21, 207a/07, 207a/12,
207b/09, 207b/11, 207b/18,208a/15,
208b/13, 209a/07, 209a/17, 209a/24,
209b/08, 210a/17, 210a/19, 210a/21,
210a/25, 210b/01, 210b/10,
210b/25, 211a/21, 211b/07,
211b/11, 212a/17, 212a/23, 213a/24,
214a/04, 214a/04, 214b/07, 215a/25,
216b/13, 218a/05, 218a/23, 218b/15,
219a/06, 219a/19, 219a/22, 219b/03,
220a/08, 220b/18, 220b/21
[=63]
‘ubūdiyyet-nāme: Kulluk, kölelik, aşırı
bağlılık, itaat.
‘u. 208b/19
[=1]
‘ubūr: (Ar.) [روع] Geçiş.
‘u.+(‘ubūr etmek) 218b/14
[=1]
uc: Uç nokta.
u.+undan 218b/19
[=1]

uç-: Uçmak.

u.-dı 209a/21

[=1]

‘**udül:** (Ar.) [لودع] Vazgeçme.

‘u.+(‘**udül etmek**) 208b/15

[=1]

ufted:*

u.+201a/11

uğraş-: Çaba, gayret.

u.-dı 213b/12

u.-mağa 215a/11

u.-sa 214a/04

[=3]

uğur: Hedef, amaç,

gaye.

u.+dan 217b/08

[=1]

uğurlu: (sf.) Uğuru olan, iyilik getirdiğine inanılan, kutlu, tekin, kademli, meymenetli, mübarek.

u. 214a/03

[=1]

‘**uqalā:** (Ar. is.) (‘aқıl’ın c.) Akıllılar, akıllı olanlar.

‘u.+(‘**uqalā vü ‘ulemā vü ümerā vü**

vuż)

[=1]

‘**uqūl:** (Ar.) [وقع] Akıllar.

‘u.+(‘**uqūl-ı ‘uqalā**) 21

[=1]

ūlā: (Ar.) [اولوا] İlk, birinci.

u.+da (**cum’a-i ūlā**) 206a/04

[=1]

ulaş-: Ulaşmak, varmak.

u.-dı 203b/05

[=1]

ulaşdır-: Ulaşmasını sağlamak.

u.-duğıdur 207b/03

[=1]

‘**ulemā:** (Ar.) [املع] Bilginler.

‘u.+nuñ (**fuzalā’-i ‘ulemā**) 213a/11

‘u.+(‘**ulemā’-i şām**) 206b/10,

216a/16

‘u.+(‘**uqalā vü ‘ulemā vü ümerā vü vüz**)

[=4]

ulu: (sf.) Çok üstün niteliklere sahip, büyük.

u. 214b/04

u.+larını 215a/06

[=2]

‘**ulüvv:** (Ar.) [املع] Bilginler.

‘u.+(‘**ulüvv-i himmet**) 205b/09

‘u.+(‘**ulüvv-i işān**) 214b/22

[=2]

‘**ummān:** (Ar.) [املع] Okyanus.

‘u.+dur (bağır) 201a/25

[=1]

‘**unveten:** (Ar. zf.) Zorla, cebirle.

‘u. 205b/24

[=1]

ur-: (Far.) Vurmak.

u.-up (**na’ra urmak**) 203b/01

u.-urlarsa 217b/03

[=2]

urın-: Giyinmek, örtünmek.

u.-up 208b/12

[=1]

‘urūc: (Ar.) [رُجِعَ] yükselme, göklere ağma.

‘u.+(‘urūc etmek) 204a/03
[=1]

uyan-: Uyku durumundan çıkmak.

u.-duğı 215a/20
u.-duğda 220b/09
u.-up 214b/04
[=3]

uyğu: Uyku.

u.+dan 220b/09
u.+dan (uyğudan) 215a/20
[=2]

‘uzamā’: (Ar. sf.) (azım’in c.) Büyükler,

‘u.+(‘uzamā’-i selāṭin-i piṣī)
219a/10
[=1]

ü: Ve, vu, vü bağlaç.

ü. 201a/15, 201a/22, 201b/05,
201b/09, 201b/17, 201b/25,
202a/06, 202a/11, 202a/11, 202a/15,
202a/17, 202a/19, 202b/04, 202b/06,
202b/06, 202b/07, 202b/08,
203a/01, 203a/13, 203a/15, 203a/15,
203a/19, 203a/25, 203b/05, 203b/13,
203b/19, 204a/01, 204a/01, 204a/07,
204a/17, 204a/19, 204a/19, 204a/19,
204b/01, 204b/02, 204b/06,
204b/06, 204b/14, 205a/07, 205a/10,
205a/11, 205a/13, 205a/14, 205a/14,
205a/17,205b/03, 205b/03, 205b/05,
205b/10, 205b/16, 205b/18,
205b/24, 205b/25, 206a/01,206a/04,
206a/08, 206a/20, 206a/20, 206a/20,

206a/22, 206a/22, 206a/25, 206b/02,
206b/06, 206b/06, 207a/01, 207a/03,
207a/04, 207a/23, 207a/23, 207a/25,
207b/01,207b/06, 207b/06, 207b/11,
207b/17, 208a/16, 208a/20, 208a/25,
208b/13, 208b/20,209a/09, 209a/21,
209b/03, 209b/04, 209b/07,
209b/17, 210a/16, 210b/06, 211a/02,
211a/02, 211a/04, 212a/06, 212a/16,
212a/25, 212b/02, 212b/04,
212b/09, 212b/10,212b/12, 212b/25,
212b/25, 213a/03, 213a/03, 213a/19,
213b/10, 214a/03, 214b/09, 215a/07,
216a/20, 216a/21, 216b/09, 217a/10,
219a/10, 219a/18, 219a/24,
219b/13,219b/17, 219b/20, 220a/06,
220a/12, 220a/13, 220a/14, 220a/20,
220b/03, 220b/10,220b/11, 220b/14,
220b/16, 220b/18, 220b/18,
220b/19, 220b/21, 220b/21,
220b/22,
ü. 212b/10, 212b/10
[=137]

üç biñ: İki bin dokuz yüz doksan dokuz ile üç bin bir arasındaki sayı.

ü. 206a/13, 212b/19
[=2]

üç yüz altmış: İki üç yüz elli dokuz ile üç yüz altmış bir arasındaki sayı.

ü. 217b/13, 218a/03
[=2]

üç yüz yigirmi sekiz: Üç yüz yirmi sekiz ile üç yüz yirmi dokuz arasındaki sayı.

ü. 215b/10

[=1]
üç: Üç, sayı sıfatı.
 ü. 202b/05, 204a/25, 204a/25,
 206b/24, 215b/06, 215b/12,
 218b/16, 218b/19
 [=8]
üçünci: Üç sayısının sıra sıfatı.
 ü. 215b/06
 [=1]
ümem: (Ar.) [امة] Ümmetler.
 ü.+(**ümem-i kadîme**) 216b/03
 [=1]
ümera: (Ar.) [امة] Emirler.
 ü.+(**uḳalā vü ulemā vü ümerā vü
 vuzz**)
 ü.+(**ümerā³-i kirām ü huddām-ı**)
 ü.+sıyla 204b/22
 [=1]
ümmet: (Ar.) [امت] Ümmet, bir peygambere
 bağlı olanlar.
 ü.+(**ümmet-i Muhammed**)
 ü. 212a/21
 [=1]
ümmîd: (Far.) [ديم] Ümit.
 ü.+(**ḳaṭ³-ı ümmîd eylemek**) 201a/01
 [=1]
ümmîd-vār: (Fr. sf.) Ümitli.
 ü.+(**ümmîd-vār olmak**) 201a/12
 [=1]
ümür: (is.) 1. Yaşam 2. Çok hoş giden şey.
 ü.+(**ümür-ı ma³nevî**) 201a/15
 [=1]
üñ: (isim) Herkesçe bilinme, tanınma
 durumu, san, şöhret, şan.

ü. 208b/25
 [=1]
ünvân: (is.) San.
 ü. 214b/21
 ü.+(**ünvân-ı inşâ³-i bünyânî**)
 209a/10
 [=2]
ürk-: Bir şeyden korkup sıçramak, tevahhuş
 etmek
 ü.-üp 205a/10
 [=1]
üst: (is.) Bir şeyin yukarıya, göğe doğru
 bakan kısmı.
 ü.+üne 204a/18, 215a/11, 217b/01
 [=3]
üstādân: (Far.) [من اداتسا] Ustaca.
 ü. 220b/24
 [=1]
üsturlâb: Güneş ve yıldızların gözerimi
 yüksekliklerini ölçüp buradan
 zaman hesabı yapmayı sağlayan eski
 bir gözlem aracı
 ü.+ların 217b/04
 [=1]
üstüvâr: (Far.) [راوتسا] Sağlam.
 ü.+(**hişâr-ı üstüvâr**) 209a/10
 ü.+(**hişâr-ı üstüvârı**) 209a/15
 [=2]
üş-: Çokça gelip toplanmak, üşüşmek.
 ü.-üp 205a/06
 [=1]
üzer: (is.) 1. Bir şeyin yukarı, göğe doğru
 olan yanı 2. Bir şeyin dış yüzü, yüzey
 ü.+inde 217b/24

ü.+lerine 205a/06, 213a/25, 213b/16
ü.+lerine 203b/12
ü.+nde 204a/08, 215b/15
ü.+ne 203a/05, 204a/01, ü.
213a/20, 213b/15, 214b/17,
215b/02, 215b/06, 216b/13,
218a/17, 219a/01
[=17]

üzre: (takı) 1. Üzere kelimesinin konuşmadaki şeklidir, niyet, amaç bildirir. 2. Şart bildirir, şartıyla. 3. Gibi, olduğu biçimde.

ü. 202a/16, 204b/06, 206a/12,
206a/21, 206b/14, 207a/07, 207a/21,
207a/22, 209a/09, 210a/24, 211b/13,
212a/01, 212a/05, 212a/20, 212a/21,
213b/05, 214a/05, 214a/21, 216a/21,
219a/06, 220a/05, 220b/03, 220b/20
[=23]

va'd: Söz verme.

v.+(**'ahd ü va'd eylemek**) 202b/04
[=1]

va'de: Bir işin yapılması veya bir borcun ödenmesi için tanınan süre, mühlet, mehil

v.+(**va'de-i şerif-i nebevî**) 211a/19
[=1]

vâfi: Sözünde duran, sözünün eri.

v.+(**hazz-ı vâfi**) 220b/06
[=1]

vaḥdāniyyet: (Ar.) [تينادحو] Tanrı'nın tekliği.

v.+iñe 203a/14
[=1]

vaḳā: (Ar.) [وءءء] Olay.

v.+yi' 218a/21

[=1]

vaḳf: (Ar.) [فءء] Durma, duruş.

v.+(vaḳf etmek) 206a/01

[=1]

vāḳı': Olan, olmuş.

v. 207a/16

v.+(vāḳı' olmak) 207a/11, 207b/08,
208a/01, 212b/08, 218a/05, 218b/01,
219a/12, 220a/12

v.+(vāḳı' olmak) 201a/02

v.+dur (**beyān-ı vāḳı'**) 201b/24

[=11]

vāḳı'a: (Ar.) [وءءء] Olay.

v.+sında 214b/09, 216a/20, 220b/02

[=3]

vāḳı'āt: (Ar.) [تاءءءء] Olaylar.

v.+(**ilḳā'-i ilhāmāt ü beşāyir-i vāḳı'āt**) [=1]

vaḳt: (Ar.) [تءء] Vakit.

v. 216a/23

v.+(**vaḳt-i ğurūb**) 204a/15

v.+(**vaḳt-i hūbūṭ-ı ebul-beşer**)

v.+(**vaḳt-i mübāreke**) 203a/11

v.+ine 203a/20

v. (**vaḳt-i hūbūṭ-ı ebul-beşer ādem**)

219b/01

[=6]

vālī': Bir ilde devleti temsil eden en yetkili yönetim görevlisi, ilbay

v.+si 209a/14

v.+(**vālī'-i istanbul**) 211a/18

v.+(**vālī'-i müstekıl olmak**) 209a/18

[=3]

vālid: (Ar.) [دل او] .Yol açan, doğuran.

v.+(vālid-i mācid) 211a/25

[=1]

valide: (Ar.) [دل او] Anne, ana.

v.+si 208a/04, 215a/22

[=2]

vallāhu: "Tanrı'yı tanık tutarım, Tanrı hakkı için" anlamında bir yemin sözü, billahi, tallahi.

v. 216a/14

[=1]

var: (Far.) [راو] Gibi, benzer.

v. 201b/22, 203a/25, 204b/22,
208a/19, 210b/13, 212b/20, 214a/11,
215b/01, 215b/22, 217a/01, 217a/06,
217a/15, 217b/22, 218b/13

v.+dur 206b/24, 208b/24, 214b/02

[=17]

var-: Varmak, ulaşmak.

v.-an 207b/09, 214b/07

v.-dı 215a/25

v.-duğı 215a/12

v.-duğda 214b/05

v.-ınca 212b/11, 213a/23

v.-up 201a/06, 204a/12, 214b/19,

215a/16, 215a/23, 218b/21

[=13]

vārid: (Ar.) [در او] 1. Gelen, ulaşan. 2. Söz konusu.

v.+(vārid olmak) 201a/18, 212a/09

[=2]

varṭa: (Ar.) [طرو] Tehlike.

v.+(varṭa-i zevāl) 210b/14

[=1]

vāşıl: (Ar.) [لص او] Ulaşan, kavuşan, gelen.

v.+(vāşıl olmak) 201a/08, 210b/03,

210b/04, 212b/15

[=4]

vāsi': Geniş, engin.

v.+(gāyet-i vāsi') 206b/23

[=1]

vaşiyet: (Ar.) [ثي صو] Vasiyet.

v.+(vaşiyet eylemek) 220a/01

[=1]

vaşiyet-nāme: Bir kimsenin vasiyetini yazmış olduğu belge

v.+lerin 203a/02

[=1]

va'z: Konma, konulma

v.+(va'z eylemek) 215b/04

[=1]

važ': (Ar.) [ع ض و] 1. Koyma, konulma.

2. Bırakma.

v.+(važ'-ı müşellesi) 207a/07

v.+(važ' etmek) 205b/20

v.+(važ' eylemek) 203a/05,

206a/01, 218a/18

v.+(važ' olunmak) 217b/07

v.+(važ' olunmak) 208b/23

[=7]

ve: Ve bağlacı.

v. 201a/01, 201a/05, 201a/10,

201a/12, 201a/13, 201a/14, 201a/16,

201a/18, 201a/19, 201a/20, 201a/22,

201a/25, 201a/25, 201b/02, 201b/02,

201b/08, 201b/10, 201b/19, 01b/21,

201b/23, 201b/24, 202a/02, 202a/02,

202a/04, 202a/06, 202a/08,
202a/09,202a/10, 202a/11, 202a/15,
202a/15, 202a/15, 202a/25, 202b/03,
202b/04, 202b/13, 202b/13, 02b/13,
202b/14, 202b/16, 202b/23, 02b/24,
202b/25, 203a/04, 203a/05,203a/05,
203a/05, 203a/07, 203a/15, 203a/17,
203a/20, 203a/25, 203a/25,
203b/05,203b/09, 203b/09, 203b/11,
203b/11, 203b/13, 203b/16,
203b/24, 204a/01, 204a/02,204a/02,
204a/08, 204a/10, 204a/14, 204a/15,
204a/17, 204a/17, 204a/19, 204a/22,
204b/02, 204b/04, 204b/11,
204b/25, 205a/01, 205a/15, 205a/18,
205a/19, 205a/20, 205a/21, 205a/22,
205a/23, 205b/03, 205b/03,
205b/04, 205b/09, 205b/09,
205b/10, 205b/14, 205b/20,
205b/24, 205b/25, 206a/01, 206a/04,
206a/05, 206a/07, 206a/09,206a/11,
206a/12, 206a/13, 206a/14, 206a/14,
206a/15, 206a/18, 206a/19,
206a/23,206a/25, 206b/08, 206b/10,
206b/11, 206b/13, 206b/16,
206b/20, 206b/20, 206b/24,
206b/25, 207a/02, 207a/02, 207a/02,
207a/05, 207a/05, 207a/08, 207a/10,
207a/11, 207a/11, 207a/13, 207a/14,
207a/15, 207a/15, 207a/16, 207a/18,
207a/20, 207a/21,207b/04, 207b/08,
207b/08, 207b/08, 207b/09,
207b/11, 207b/12, 207b/13,
207b/15, 207b/15, 207b/17,

207b/18, 207b/24, 208a/01, 208a/02,
208a/11, 208a/12, 208a/14, 208a/15,
208a/17, 208a/19, 208a/20, 208a/22,
208a/23, 208a/23, 208a/24, 208a/25,
208a/25, 208b/01, 208b/02,
208b/03, 208b/04, 208b/06,
208b/06, 208b/11, 208b/11,
208b/11, 208b/14, 208b/14, 08b/14,
208b/14, 208b/15, 208b/15, 08b/15,
208b/15, 208b/15, 208b/15, 08b/15,
208b/15, 208b/15, 208b/15, 08b/15,
208b/19, 208b/19, 208b/22, 08b/24,
209a/05, 209a/06, 209a/08, 209a/10,
209a/12, 209a/12, 209a/16, 209a/18,
209a/21, 209a/24, 209b/01, 209b/03,
209b/03, 209b/05, 209b/05, 09b/06,
209b/07, 209b/08, 209b/08, 09b/09,
209b/11, 209b/19, 210a/02, 210a/08,
210a/17, 210a/19, 210a/20, 210a/22,
210a/22, 210a/22, 210a/23, 210a/23,
210b/01, 210b/01, 210b/06, 10b/10,
210b/17, 210b/17, 211a/01, 211a/08,
211a/12, 211a/15, 211a/17, 211a/19,
211a/20, 211a/23, 211a/24, 211b/19,
212a/09, 212b/02, 212b/03,
12b/06,212b/07, 212b/08, 212b/10,
212b/11, 212b/17, 212b/19,
212b/19, 212b/22, 213a/12,213a/21,
213a/23, 213b/03, 213b/03,
213b/06, 213b/09, 213b/10,
213b/13, 213b/13, 213b/13,
213b/14, 213b/17, 213b/24,
213b/24, 213b/25, 213b/25,
214a/06, 214a/09, 214a/20, 214a/22,

214a/24, 214b/04, 214b/09,
214b/09, 214b/11, 214b/12,
214b/13, 214b/20, 214b/21,
214b/23, 215a/01, 215a/02, 215a/03,
215a/04, 215a/06, 215a/07, 215a/07,
215a/09, 215a/20, 215a/24, 215a/25,
215b/03, 215b/11, 215b/13,
215b/17, 215b/21, 215b/22,
215b/25, 216a/24, 216a/25, 216a/25,
216a/25, 216b/01, 216b/02,
216b/05, 216b/06, 216b/14,
216b/15, 216b/15, 216b/17,
216b/19, 216b/21, 216b/24,
217a/01, 217a/01, 217b/11, 217b/12,
217b/13, 217b/13, 217b/14,
217b/15, 218a/06, 218a/06, 218a/12,
218a/17, 218a/19, 218a/23, 218b/06,
218b/08, 218b/08, 218b/10,
218b/12, 218b/16, 219a/07, 219a/10,
219a/24, 219a/25, 219a/25, 219b/04,
219b/05, 219b/06, 219b/11,
219b/13, 219b/15, 219b/18,
219b/20, 219b/21, 219b/24,
220a/02, 220a/08, 220a/10, 220a/11,
220a/14, 220a/24, 220b/04, 220b/07,
220b/11, 220b/13, 220b/18, 220b/20,
220b/21, 220b/24, 220b/25, 220b/25
v.+(**ħor ve ħakīr eylemek**) 215a/07
v.+(**ħudūd-ı bulġār ve rūs**) 212b/09,
212b/10
v.+(**ħulūl ve duħūl eylemek**)
209a/05, 209a/06
v.+(**mübālaġa ve isrāf eylemek**)
213b/04

[=372]

vech: (Ar.) [وچ] 1. Yüz. 2. Sebep, ilgi,
münasebet, vasıta.

v.+(**vech-i meşrūh**) 211b/13,

212a/20

v.+ledür 211b/23

v. 204a/20, 206b/09, 216b/19,

218b/07

v. 213a/02

[=8]

vefat: (Ar.) [تافو] Ölüm.

v.+(**vefāt etmek**) 215b/19, 219b/25

[=2]

vefret: Çokluk, bolluk.

v.+(**vefret-i māl ü 'asker**) 219b/13

[=1]

veladet: (Ar.) [ولادت] Doğum.

v.+i 208a/04

v.+inden 218a/22

[=2]

ve'l-ħakk: Hak yol.

v. 205a/15

[=1]

ve'l-müslimîn: Müslümanlara.

v. 202a/12

[=1]

ver-: Vermek.

v.-diler (virdiler) (**icāzet vermek**)

206a/21

v.-ürlerdi (virürlerdi) 203b/10

[=2]

vesaʔ: Bozukluk.

v.+ında 206a/11, 219a/25

v.+ında 207a/02

[=3]

vezir: (Ar.) [[وزیر] Eskiden bakanlık görevini üstlenen kişi.

v. 216b/14

v. 217a/17

v.+(vezir) 202a/14

v.+(vezir-i āşaf-tedbîr) 212a/04

v.+(vezir-i a'zam) 211b/05, 211b/16

v.+(vezir-i a'zam eylemek) 205a/24

v.+(vezir-i müşâr) 212a/17

v.+i 205a/17, 217a/15

[=10]

vilâyet: İl .

v.+(vilâyet-i mışr) 213b/08

v.+i 213b/15

v.+inden 220b/25

[=4]

vir-: Vermek.

v.-di 203b/20, 215a/07, 219b/21

v.-di (icâzet vermek) 209b/20

v.-di (şadâ vermek) 217b/07

v.-mege 210b/13

v.-mekle 217a/19

v.-mezdi 204b/25

v.-miş 216a/06

v.-üñ 214a/20

v.-üp 218b/23

v.-ürdi 201a/13

v.-ürler 212b/12

[=13]

vîrân: (Far.) [[نارو] Yıkık, harap olmuş.

v.+(vîrân olmak) 218a/12

[=1]

virane: (Far.) [[نارو] Yıkıntı alan, harap yer, harap bina.

v.+(ba'z-ı vîrâne) 219b/24

[=1]

viril-: Verilmek.

v.-e 202b/23

v.-üp (rızâ verilmek) 211b/12

[=2]

vuḥūş: (Ar.) [[تروحو] Vahşiler.

v.+(sibâ' u vuḥūş) 213a/02

v.+(tuyūr-ı vuḥūş) 216a/24

[=2]

vuḳū': (Ar.) [[وقو] Meydana gelme, cereyan etme.

v.+(vuḳū'-ı feth) 202a/18

v.+(vuḳū' bulmak) 210b/25

v.+ına (teḥakkuk-ı vuḳū') 207b/12

[=3]

vuşûl: (Ar.) [[لوصو] Ulaşma, gelme.

v. 201b/06

v.+(vuşûl bulmak) 218b/25

[=2]

vü: Ve, vü, u, ü bağlaç.

v. 202a/09, 202a/20, 202b/08,

204a/18, 205a/13, 208a/17, 208a/19,

209b/08, 209b/12, 210b/19,

219b/14, 220a/17, 220b/12,

220b/12, 220b/12

[=15]

vücüd: (Ar.) [[دوجو] Varlık.

v.+ın (ḳayd-ı vücüd) 205a/23

[=1]

vüfūd: (Ar.) [[دوفو] Elçiler.

v.+(vüfūd-ı ecnād-ı cihād) 202b/16

[=1]
vükela': (Ar.) [الكو] Vekiller.
v.+sıyla 211b/06
v.+(**vükela'-i kıral**) 211b/08
[=2]
vüs'at: (Ar.) [ات عسو] Genişlik..
v.+(**vüs'at-i mülk**) 219b/12
[=1]
vüzerā': (Ar.) [ارزو] vezirler.
v. 217b/11
v.+sıyla 217a/12
v.+(**vüzerā'-i 'izām**) 205b/02
[=3]
yağ-: Birçok kişinin zor kullanarak ele geçirdikleri malı alıp kaçması, çapul, talan
y.-mā 203a/25
y.-māya 202b/05
[=2]
yağmā: (Far.) [امغى] Talan, çapul.
y.+sında 204a/23
y.+(**yağmā eylemek**) 204b/01
[=2]
yağ-: Yakma eylemi
y.-dı 213b/14
y.-dılar 203a/06
y.-up 203a/05
[=3]
yağa: Kıyı, kenar, taraf.
y.+sına 207a/17
y.+sından 207a/17
[=2]
yağın: (Ar.) [نيقى] Kesin bilgi.
y. 215a/12
[=1]

yalçığ: Balçık.
y.+ı 218b/16
[=1]
yan: Bir şeyin ön, arka, alt ve üst dışında kalan bölümü.
y.+ına 215a/06
y.+ındağı 218a/08
[=2]
yan-: Yanma eylemi.
y.-ar 203b/12
[=1]
yanınca: Yandığı zaman, yandığında.
y. 218a/03
[=1]
ya'nī: "Demek, şu demek ki" anlamlarında bir söz.
y. 220b/15
[=1]
yap-: yapma eylemi.
y.-dı 209b/06, 215b/14, 216a/10, 219b/06
y.-dılar 217b/13
y.-mağdur 216a/10
y.-mışdur 213b/25
y.-up 215a/05
y. 212b/13
[=9]
yapdur-: Yaptırma eylemi.
y.-dı 218a/17
y.-up 217b/18, 218a/19
[=3]
yapıl-: Yapılma eylemi.
y.-dı 206a/15
y.-mağdur 216a/09

y.-miş 216a/12
y.-mişdur 215b/15
y.-up 204b/06
[=5]
yar-: Yarma eylemi.
y.-mişlar 208a/04
[=1]
yarag: Silah.
y.+(yat u yarag) 215a/25
y.+a 215a/23
y.+ı (**yat u yarak**) 203a/24
y. 215a/15
y.+dan 202a/15
[=5]
yarakla-: Silahlanmak.
y.-nmiş 215a/11
[=1]
yarıl-: yarılmak.
y.-up 208a/06
[=1]
yaşıl-: Yayın kirişinin gevşetilmesi.
y.-dı 204b/03
[=1]
yaş: Doğuştan veya kuruluştan beri geçen
ve yıl birimi ile ölçülen zaman.
y.+ında 217b/22
[=1]
yat: Kalkan, zırh vb. korunma aracı.
y.+(yat u yarag) 215a/25
y.+(yat u yarak) 203a/24
[=2]
yatur-: Yatırmak fiili.
y.-ken 213b/20
[=1]

yay: Ok atmaya yarayan, iki ucu arasına
kiriş gerilmiş, eğri ağaç veya metal çubuk.
y.+lar 204b/03
[=1]
yaya: Yürüyerek giden kimse.
y. 206a/18
[=1]
yayan: Yaya yürüyen.
y. 205b/05
[=1]
yaz-: Yazmak.
y.-duğı 216a/07
y.-miş 204b/11
y.-mişlar 206b/11, 207a/03
y.-mişlardır 206b/12
[=5]
yazdır-: Yazdırma eylemi.
y.-mağdan 211b/18
y.-mişlar 212a/16
y.-up 203a/02
[=3]
yazıl-: Yazılmak eylemi.
y.-duğda 211b/08
y.-maduğından 212a/02
y.-mağ 211b/22
y.-masını 212a/14
y.-mayup 211b/10
y.-miş 212a/16
y.-mişidi 212a/19
y.-sun 211b/10, 212a/01, 212a/02
y.-up 211b/13
y.-ur 212a/20
y.-ursa 211b/21, 212a/05, 212a/06
[=15]

yazılugel-: Yazılagelmek.

y.-dügi 212a/01, 212a/05

[=2]

yedi: Yedi.

y. 207a/07, 216b/03, 216b/04,
219b/06

[=4]

yedinci: Yedinci sıra sıfatı.

y.+(**cemāziş-şāni.nūñ yigirmi yedinci
gün**) 204b/12

[=1]

yeg: Hırsız.

y.+dür 214a/21, 214a/25

[=2]

yehūd: Yahudi, Hz. Ya'kub'un oğlu yahuda
soyundan gelenler, israiloğulları.

y. 208a/14

y.+(**aḥbār**) 206b/05

y.+lara 209b/20

y.+215b/03

[=4]

yehūdū: Yahudi.

y. 206b/05, 206b/05, 206b/06

y. 215b/03

[=4]

yek-ciĥet: Tek yön, tek yan, tek taraf.

y.+(**yek-dil ü yek-ciĥet olmak**)

203a/01

[=1]

yek-dil: Tek dil.

y.+(**yek-dil ü yek-ciĥet olmak**)

203a/01

[=1]

yemīn: (isim) Ant.

y.+(**yemīn ü yesār**) 203b/13

[=1]

yeñi-çerī: (isim) Kapı kulu teşkilatının
piyade sınıfı.

y.+(**cünūd-ı yeñi-çerī**) 203b/14

[=1]

yer yer: (zf.) Zaman zaman.

y. 203a/05

[=1]

yer yüzü: Dünya.

y.+inde 213b/16

[=1]

yer: (is.) Mekan, mahal.

y.+de 212b/17, 214a/03, 219b/06

y.+den 219b/12

y.+dür 207a/16

y.+e 205a/10, 212b/25, 213b/04,
214a/11, 214b/20, 214b/22

y.+i 218a/07

y.+idür 216b/12

y.+inde 202b/07

y.+inden 203a/10

y.+ine 204b/04, 205a/24, 208b/10,
210b/12, 215a/08, 215b/19, 220a/01

y.+ini 215b/02, 215b/03

y.+lere 216b/24, 217a/02

y.+leri 207a/18

y.+lerin 206a/19

y.+lerinde 207a/17

y.+lerine 213b/25, 214a/22

[=31]

yerleş-: Bir yerde yaşamaya başlamak.

y.-diler 218a/12

[=1]

yerlü: (sıfat) Taşınamayan, başka yere götürülemeyen.

y. 214a/22

[=1]

yesār: (Ar.) [راسى] Sol, sol taraf.

y.+ında (**yemîn ü yesār**) 203b/13

[=1]

yetmiş biñ: Yetmiş bin.

y. 201b/22, 217b/18, 218a/11

[=3]

yetmiş yıl: Yetmiş yıl.

y. 209a/15

[=1]

yetmiş: Yetmiş.

y. 217b/14

[=1]

yevm: (Ar.) [حوى] gün.

y.+(**şehr ü yevm**) 204b/10

y.+(**yevm-i mu'ayyen**) 212b/24

y.+(**Yevm-i şülüş**) 204b/13

y.+(**yevm-i tavîl**) 207a/01

[=4]

yevmen: Günler.

y. 210b/19, 219b/13

[=2]

Yevm-i Şülüş: Nişāncı Tāc-zāde Ca' fer

Çelebî'nin eseridir.

y. 204b/13

yık-: (f.) Devirmek.

y.-miş 213b/25

[=1]

yıkık: (sıfat) Yıkılmış olan, harap, viran.

y. 218a/08

[=1]

yıkıl-: Yıkma işi yapılmak veya yıkma işine konu olmak.

y.-dı 218a/05

y.-mışdı 218a/17

y.-up 218a/07, 218a/10

[=4]

yıl: (is.) Sene.

y. 206a/16, 210a/02, 212b/06,

212b/08, 213b/22, 215b/10,

217b/22, 219b/02, 220a/03

y.+a 219b/09

y. 213a/24

y.+lardan 206a/01

y.+uñ 213a/18

[=13]

yılan: (is.) Hayvan bilimi Sürüngenlerden,

ayaksız, ince ve uzun olanların genel adı,

verdegezen, uzun hayvan.

y. 217b/06

y.+lar 218a/12

[=2]

yırtıcı: (sf.) Beslenmek için başka

hayvanları parçalayarak yiyen hayvan.

y. 218a/12

[=1]

yigirmi beş: yirmi beş

y. 206a/16

[=1]

yigirmi dört: yirmi dört

y. 217b/12, 217b/14

[=2]

yigirmi yedinci: yirmi yedi sayısının sıra sıfatı

y. 202a/23

[=1]

yigirmi yıl: yirmi yıl

y. 213b/18, 215b/18

y.+a 211b/07

[=3]

yigirmi: (is.) Yirmi.

y.+(**cemāzīs-sānī.nūñ yigirmi yedinci gün**) 204b/11

yigirminci gün: Yirminci gün.

y.+i 202b/20

[=1]

yigirminci yıl: Yirminci yıl.

y.+da 215a/18

[=1]

yigirminci: Yirmi sayısının sıra sıfatı.

y.+(**cemāzil-āhīr yigirminci gün**)

204b/09

[=1]

yine: (zf.) Bir daha, tekrar.

y. 206a/04, 212a/23, 213a/02,
213a/04, 215a/12, 215b/16, 215b/19,
218a/15

[=8]

yok: (is.) Bulunmayan, mevcut olmayan şey.

y. 214b/22

y.+dur 212a/01

[=2]

yol: (is.) Bir yerden bir yere gitmek amacıyla içinden veya üzerinden geçilen yer, tarik.

y. 212b/13

y.+a 207a/11

y.+ına 213b/18

y.+ını 204a/22

y.+larına 201a/09

[=5]

yoldāş: Yol

y.+larından 205a/05

[=1]

yukāru: Bir şeyin üst bölümü, fevk, aşığı karşıtı.

y.+dan 203b/06

y.+ya 217b/10

[=2]

Yūnān: özel, isim Yunanistan'da yaşayan veya Yunanistan halkından olan kimse,

Yunanistanlı, palikarya

y. 208a/07

y.+dan (**ḳayāşıra-i yūnān**) 210a/20

[=2]

Yūnānī: Yunanistan halkından olan kimse

y. 213a/17, 213a/17, 213a/17,
219a/24, 219a/24

y.+(**ḳayāşıra-i mézküre-i yūnānī**)
211a/14

y.+de (**cezāyir-i yūnānī**) 219a/24

y.+den (**ta 'riḥ-i iskender-i yūnānī**)
213a/17

y.+lerde 210a/13

y.+ye (**ḳayāşıra-i yūnānī**) 210a/12

[=10]

Yūnāniyān: Yunanlılar.

y.+(**āḥur-i ḳayāşıra-i yūnāniyān**)
211a/18

y.+(**der-beyān-ı ḳayşar-ı yūnāniyān**)

y.+dan (**ṭā 'ife-i yūnāniyān**) 210a/18

y.+dur 208a/02

[=4]

Yūnāniyye: Yunanlılar ile ilgili.

y. 206b/19, 206b/19

y.+yi (**ḳayāşıra-i Yūnāniyye**)

206b/19

[=3]

yuva: Genellikle ailenin oturduğu ev.

y.+dan 209a/20

[=1]

yürek: (is.) Kalp.

y.+i (yüregi) (**yürek oynamak**)

205a/02

[=1]

yürüş gün: (is.) Yürüyüş günü.

y.+in 203a/01

[=1]

yürüş-: Yürüyüş.

y.-dür 202b/21

[=1]

yürü-: 1. Adım atarak ilerlemek, gitmek.

2. Karada veya suda, herhangi bir yöne

doğru sürekli olarak yer değiştirmek.

y.-di 215a/11

y.-diler 203b/03

y.-ler 208b/19

y.-ye 203a/24

[=4]

yüz biñ: Yüz bin.

y. 217a/23

[=1]

yüz seksen: yüz seksen.

y. 220a/03

[=1]

yüz yıl: Yüzyıllık süre, asır.

y. 217b/18

[=1]

yüz: 1. (is.) Doksan dokuzdan sonra gelen

sayının adı 2. (is.) Başta, alın, göz, burun,

ağız, yanak ve çenenin bulunduğu ön

bölüm, sima, çehre, surat

y. 203b/13, 218b/08

y.+(**yüz tutmak**) 203b/22, 218b/03

[=4]

zabt: (Ar.) [طبض] 1. Tutma.

2. Ele geçirme.

z.+(**kemāl-i zabt u 'aql**) 208a/13

z.+ı 219b/05

z.+ına 205a/20

[=3]

zafer: (Ar.) [رفظ] Üstünlük kazanma.

z. 215a/19

z.+(**feth u zafer**) 203b/09, 204b/08

[=3]

zafer-yāb: (sıfat ve isim f.) Zafere erişen

anlamındadır.

z.+(**leşker-i zafer-yāb**) 204a/16

[=1]

za'fi: Zayıflığa ait.

z. 210a/15

[=1]

zāhib: (Ar.) [ب ه ا ذ] giden.

z.+(**zāhib olmak**) 206b/21

[=1]

zāhir: (Ar.) [ر ه ا ظ] 1. Ortaya çıkan, görünen,

zuhur eden. 2. Belli, açık, aşikâr.

z. 201b/17

z.+(**zāhir olmak**) 214a/23, 219a/02

z.+de 216a/12

[=4]

zaḥm: (Far.) [مخز] Yara.
z.+(ḥanāzīr-i zaḥm-ı ḥūrde) 205a/05
[=1]

zaḥm-dār: (Far.) [رادمخز] Yaralı.
z.+(zaḥm-dār olmak) 205a/09
[=1]

za'im: Zeametli
z. 202b/23
[=1]

zālik: Giden, gidici.
z. 201b/19
[=1]

zālim: (Ar.) [ملاظ] Zulüm eden.
z.+lerdür 203a/16
[=1]

zamm: (Ar.) [مض] Ekleme, arttırma.
z.+(zamm eylemek) 218b/24
[=1]

zann: (Ar.) [نظ] Zan, sanı.
z.+(su'-i zann etmek) 201a/09
[=1]

zarf: (Ar.) [فرظ] Kap.
z. 215b/16
z.+1 201b/05, 201b/07
[=3]

zarūret: (Ar.) [ترورض] Zorunluluk.
z. 212b/22
[=1]

zarūrī: (Ar.) [درورض] Zorunlu.
z. 215a/12
[=1]

zāt: (Ar.) [تاذ] Kişi.
z.+(zāt-ı muḳaddes) 203a/14
[=1]

zāyi: (Ar.) [عىاض] Kaybolan
z.+(zāyil olmak) 215a/05
[=1]

zebān: (Far.) [نابز] Dil.
z.+(zebān-ı ḥāl) 202a/05
[=1]

zebān-dırāzlık: [(birleşik sıfat (f.)] Dili
uzun, haddini aşan, atıp tutan kimse.
z.+(zebān-dırāzlık etmek)
z. 203b/07
[=1]

zebāniyye: Cehennem bekçisi.
z.+(zebāniyye-yi cehennem)
203b/19
[=1]

zeberced: (Ar.) [يدچربز] fıstık yeşili.
z.+. (zeberced-i serīr-i ḳal'a-i nüh)
[=1]

zehādet: (Ar. is.) Dünyadan, yani nefsanî,
fani ve fena Geylelerden çekinmek, zâhitlik,
sıkı sıkıya dine bağlılık.
z. 208a/20
[=1]

zelāzil: (Ar.) [دزلزل] Zelenler.
z.+den 217b/16
[=1]

zelīl: (Ar.) Aşağılama.
z.+(zelīl ü fakīr eylemek) 215a/07
[=1]

zelzele: (Ar.) [دزلزل] Deprem.
z.+(zelzele-i 'aẓīme) 212b/23,
218a/05
[=2]

zemān: (Ar.) [نامز] 1. Zaman. 2. Çağ.

3. Süre.

z. 205b/17, 215a/14, 216b/10,
220a/23
z.+(gerden-keşân-ı zemân) 220a/06
z.+(ʿābid-i zemân) 212b/24
z.+(zemân-ı devlet) 210a/20
z.+(zemân-ı fetret-i kıtırân) 211b/11
z.+(zemân-ı hulefâʿ-ı emeviyye)
202b/12
z.+(zemân-ı mezbûr) 219a/17
z.+(zemân-ı nuşret-i kıtırân) 210a/16
z.+(zemân-ı zuhûr-ı islâm) 219a/09
z.+(zemân-ı hurûc-ı kıştanţîn)
z.+a 210b/02, 213a/03
z.+da 208b/22, 209b/19, 213b/12,
214a/08, 215b/01, 216a/04, 216b/08,
217a/06, 217b/18
z.+dan 212b/08, 220b/01
z.+ı (edvâr-ı zemân) 219b/01
z.+ında 207b/01, 208a/07, 208a/11,
210b/10, 210b/10, 210b/22,
211a/13, 212a/13, 212b/22, 213b/06,
214b/12, 214b/12, 215b/21, 218b/06
z.+ından 215a/02, 215a/17, 216a/08,
216a/12, 217b/21
z.+ınıñ 217a/18
z.+inâ 211a/08
z.+larında 218b/12
z.+uñ 208a/14
[=50]

zemâne: (Ar.) [من امز] Devir.

z.+sinüñ 208a/17
[=1]

zemîn: (Far.) [نيمز] Yer.

z. 202a/04

z.+de (rû-yı zemîn) 215b/25

z.+i (ʿarşa-i zemîn) 206a/13

[=3]

zen: (Far.) [زن] Kadın.

z.+(zen ü ferzend) 203a/15

[=1]

zencîr: (Far.) [ري چنز] Zincir.

z.+(beste-i zencîr) 204a/17

[=1]

zerrîn: (Far.) [نىرز] Altından.

z. 203a/21

[=1]

zevâl: (Ar.) [لاوز] 1. Yok olma, yok oluş.

2. Batma.

z.+(zevâl-i mülk ü salţanat) 210b/06

z.+(zevâl bulmak) 210a/11

z.+(zıll-i zevâl) 215b/25

z.+den (varţa-i zevâl) 210b/14

z.+i 210a/01

[=5]

zıll: Gölge.

z.+(zıll-i zevâl) 215b/25

[=1]

zıllullâh: Cenab-ı Hakk'ın namına
yeryüzünde tasarrufta bulunan insan, halife.
İlâhî kanunu tatbikçi çalışan halife ve
pâdişahın nâmı.

z.+(pâdişâh-ı zıllullâh) 211a/24

[=1]

zîb: (Ar.) [بىذ] Kurt.

z.+(zîb ü zînet-i mālâ-kelâm)

209b/02

[=1]

zī-cāh : (A.)Önüne geldiği kelimelere “sahip,li “ anlamı katar. Cah, Arapça yüksek mevki makam anlamıyla birleşip kelime “yüksek makamlı” anlamında kullanılmıştır.

z.+(pādişāh-ı zī-cāh) 220b/17
[=1]

zīkr: (Ar.) [زكّر] Zikir, anma.

z. 208b/17
z.+(215a/21
z.+(zīkr-inā-bedīd-ima ’nevī)
201a/16
z.+(zīkr-i taqyāns-ı kayşar) 213a/14
z. (zīkr-i ta ’rīf-i şehir-i istanbul)
z.+(zīkr eylemek) 213a/13, 216a/02
z.+(zīkr olunmak) 206a/16, 206b/17,
207b/23, 210b/05, 211b/24,
215b/12, 216a/04,216a/07, 216a/15,
216b/17, 217a/14
z.+i 208b/25
z.+inde 206b/20, 209b/13, 210b/23
z.+(zīkr-i zūhūr-ı şalīb)
z. 215a/21
[=23]

zīkrü’şī’ār: Benimsemek, ilke olarak kabul etmek.

z. 201b/24
[=1]

zinde: (Far.) [زنده] Diri, canlı z.
205a/14
[=1]

zinde-gānī: (Far.) [ین آگدنز] Yaşam.
z.+(zinde-gānī etmek) 217b/18

z.+den (salṭanat-ı zinde-gānī)
210a/10
[=2]

zīnet: (Ar.) [زينى] Ziyinet, süs.
z.+(zīb ü zīnet-i mālā-kelām)
209b/02
[=1]

zīr: (Far.) [ریز] Alt, aşağı.
z.+(zīr-i dīvār) 203b/18
[=1]

zīrā: (Far.) [ارىز] Çünkü
z. 205b/09, 206a/13, 207b/14,
214a/08, 214b/06, 218a/18, 220a/02
[=7]

ziyāde: (Ar.) [هداىز] Fazla, çok.
z. 202b/23, 203a/09, 205b/12,
207a/16, 209a/09, 214a/10, 214b/09,
217b/11
z.+(ziyāde olmak) 219b/14
[=9]

ziyāfet: (Ar.) [تفایض] Şölen, ziyafet.
z.+(ziyāfet eylemek) 220a/10
[=1]

ziyāret:(is.) Birini görmeye, biriyle görüşmeye gitme, görüşme
z.+(ziyāret etmek) 217b/22
z.+(ziyāret eylemek) 218a/03
z.+ine 220b/08
[=3]

zūhūr: (Ar.) [روظ] Ortaya çıkma, görünme.

z.+(zemān-ı zūhūr-ı islām) 219a/09
z.+(zūhūr-ı dīn-i müslimānī) 210a/20
z.+(zūhūr-ı iskender-i rūmī) 212b/05

z.+(**zühür-ı kayāşıra**) 209a/13
z.+(**zühür etmek**) 215b/23, 217a/10
z.+(**zıkr-i zühür-ı şalīb**) 215a/21
z.+1 216b/10
z.+ına 210a/25
z.+ından 208a/01, 212b/03
z.+ınıñ 208b/25
[=12]

zūlm: (Ar.) [مَلْظ] Cefa, eziyet.

z.+(**tecebbür ü zūlm**) 213a/19
[=1]

zūlmet: (Ar.) [تَمَلْظ] Karanlık.

z. 203b/03
z.+(**zūlmet-i dūd**) 203b/04
z.+(**zūlmet-i dūd u duḥān**) 203b/01
[=3]

zu'm: (Ar.) [مَعَز] Sanı.

z.+(**zu'm etmek**) 211b/04
z. 215b/01, 215b/06, 215b/14
[=4]

zūkūr: (Ar.) [روكذ] Erkekler.

z.+ın 204a/16
[=1]

zūl-ḳarneyn: (Arapça: نينيرقل اوذ), İslam dininin kutsal kitabı Kur'an'ın Kehf Suresi'nde geçen bir kişi. Peygamber olup olmadığı tartışmalıdır. Kendisiyle ilgili anlatı Ye'cüc ve Me'cüc'ü de içerir ki bu bağlamda benzeri anlatılar Tanah'ta da bulunur. Kur'an'daki anlatıda kim veya ne oldukları açıklanmayan Yecüc ve Mecüc'ü engellemek için bir set inşa ettiğinden söz edilir. Hangi çağda yaşadığı belirtilmemiştir.

z.+(zūl-ḳarneyn) 207a/19

[=1]

zümre: (Ar.) [ذرمز] Grup, topluluk.

z.+(**zümre-i ekābir-i ehlullāh**)
202a/10
z.+sinden 203a/17
[=2]

İŞİ ADLARI SÖZLÜĞÜ

‘ **Abdül-Melik Bin Mervân:** Ebü’l-Velîd Abdülmelik b. Mervân b. el-Hakem (ö. 86/705) Emevî halifesi (685-705). Kaynakların büyük bir kısmına göre 26 (646-47) yılında doğdu. Babası Mervân b. Hakem, annesi Âişe bint Muâviye b. Mugire’dir. On yaşında iken Hz. Osman’ın evine yapılan saldırıya şahit oldu. On altı yaşında da Halife Muâviye tarafından Medine divanı reisliğine tayin edildi ve Medineliler birliğinin başında Bizans’a karşı yapılan bir sefere iştirak etti (42/662-63). Bu tarihten sonra Medine’de babasının yanında kaldı ve hemen hiçbir askerî harekâta katılmadı. Ancak Muâviye’nin ölümünden sonraki iktidar mücadelelerine şahit oldu. Hz. Hüseyin’in Kerbelâ’da şehid edilmesinin ardından Medineliler’in Yezîd’i hal’etmeleri üzerine, Medine’de bulunan 1000 kadar Ümeyyeli Mervân b. Hakem’in evinde toplanarak müdafaaya çekildiler ve Dımaşk’a haber göndererek yardım istediler. Yezîd, Müslim b. Ukbe el-Mürri kumandasında 12.000 kişilik bir orduyu Medine’ye gönderdi. Ancak bu sırada Medine’deki Ümeyyeliler serbest bırakılmışlardı. Abdülmelik’in de içinde bulunduğu bu grup yolda Müslim’e rastladı. Müslim, Medine’nin kuzeydoğusunda yer alan Harre’de karargâh kurmuştu. 27 Zilhicce 63 (27 Ağustos 683) tarihinde yapılan savaşta Medineliler mağlûp oldular. Harre Savaşı’na katılan Abdülmelik,

muhtemelen Mekke’nin neticesiz kalan muhasarasına da iştirak etmiştir. Mervân b. Hakem’in 65 Ramazanında (685) ölümü üzerine veliaht Abdülmelik Dımaşk’ta hilâfet makamına geçti. Ancak halifeliğini yalnız Suriye ve Mısır eyaletleri tanıdı. Hicaz ve Irak Abdullah b. Zübeyr’in idaresi altında bulunuyordu. Mısır’a kadar bütün Kuzey Afrika İslâm devletinden kopmuş, bu parçalanmadan faydalanmak isteyen Bizans, Suriye’ye karşı akınlara başlamıştı. Halifenin rakibi Abdullah b. Zübeyr de zor durumda idi. Mekke kuşatmasında Abdullah’ı destekleyen Hâricîler, muhasaranın kaldırılmasından sonra ona karşı cephe almışlar, Necd ve Basra bölgelerinde tehlikeli isyanlar başlatmışlardı.

a’. 211a/13

a’.+a 210b/21

[=2]

Ağtoş: Frenk kayserlerinin ilki Arapların Kayser Augustas dedikleri Augustoş’tur. Kayser lakabını alan ilk Frenk hükümdarı budur. Doğumu esnasında annesinin ölmesi üzerine karnı yarılarak alınmış ve bundan dolayı kendi dillerinde yarılp çıkarılmış manasına gelen kaysar lakabı verilmiştir. Ondan sonraki Roma ve daha sonraki Hristiyan hükümdarlara kaysar unvanı verilmeye başlamıştır.

a.+uñ 208a/11

[=1]

Ağustös-1 Kayşar: Kostantiniye şehrinin adıyla da anıldığı dört tane Kostantin isimli Kayser vardır. İlk Kostantin Augustus neslinden gelen ve zamanımızda hala ayakta olan Kostantiniye şehrinin banisi olan Kostantin-i Frengi'dir.

- a. 211a/08, 211a/08
a.+(**ağustös-1 kayşar**) 212b/04
a.+(**ağustös-1 kayşar**) 216a/01
a.+dan (**nesl-i kayşar**) 211a/08
a.+(**ağustös-1 kayşar**) 208a/03
a.+dandur 208a/10
a.+dur 208a/03
[=8]

Ahmedî: XHata! Yer işareti tanımlanmamış.Hata! Yer işareti tanımlanmamış..yüzyılın en büyük divan şairi

- a.+(**zemzeme-i miḥ-i nevbet-i Ahmedî**) 204b/04
[=1]

Akşemsüd-dîn: (ö. 863/1459) Fâtih'in hocası, mutasavvıf, âlim-tabip ve şair. Asıl adı Şemseddin Muhammed b. Hamza'dır. Ancak Akşemseddin veya kısaca Akşeyh adıyla şöhret bulmuştur. 792 (1390) yılında Şam'da doğdu.

- a. 202a/13
[=1]

‘**Angor:** Tarihte yaşadığı düşünülen bir padişah metinde kızı Şemse Banu ile birlikte geçmektedir. Metinde; Tarihler, Davud oğlu Süleyman (a.s.)'ın Angor adlı padişahı öldürüp kızı Şemse Banu'yu esir

ettiğini, Aydıncıkta bu kız için devlere muhteşem bir şehir ve saray inşa ettirdiğini ve kızı bu sarayda alıkoyduğunu yazmaktadır. Bu şehir ve kasrın kalıntıları hala ayakta, şeklinde geçmektedir.

- a'. 216b/20
[=1]

Aşaf: (Ar.) [أصاف] İslâm dünyasında vezir karşılığı veya vezirin sıfatı olarak kullanılan bir terim. İbrânîce'den Arapça'ya geçmiş olan bu kelime, Hz. Süleyman'ın hikmet ve tedbirleriyle tanınan veziri Âsaf b.

Berahyâ'nın adından gelmektedir. Osmanlılar'da vezir ve özellikle

vezîriâzamlar için kullanılmıştır. Çeşitli kelimelerle birleşerek “vezire ait” mânasına âsafî, sadrazam konağı ve Bâbîâli için Bâb-ı Âsafî, itibar ve haysiyet sahibi kişiler için âsaf-câh, ileri görüşlü kimseler için âsaf-rey ve âsaf-nazîr vb. terkipler ortaya çıkmıştır. Lutfî Paşa da (ö. 1564) Osmanlı devlet idaresine dair tanınmış eserine Âsafnâme* adını vermiştir. Edebiyatta ise vezirlerden bahsederken veya sadrazamlara yazılan kasidelerde övgü için kullanılmıştır. Âsaf kelimesine Türk-İslâm toplumlarında erkek adı olarak da rastlanmaktadır.

- a. 216b/14
a.+ü (vezîr-i âşaf-tedbîr) 212a/04
a.+ye (cenâb-ı âşafi) 211b/18
[=3]

‘**Aşık Pâşâ:** (ö. 733/1332) Mutasavvıf-şair, Garibnâme adlı tasavvufî eserin müellifi. 670'te (1272) Kırşehir'de

dünyaya geldi. Asıl adı Ali, mahlası Âşık'tır. "Paşa", "beşe" veya "başağa" diye adının sonuna eklenen lakap, babasının ilk oğlu olduğuna işaret etmektedir. Hayatı hakkındaki bilgiler, oğlu Elvan Çelebi'nin kaleme aldığı Menâkıbü'l-kudsiyye fî menâsıbi'l-ünsiyye'de anlatılanlara dayanmaktadır. Buna göre dedesi Ebü'l-Bekâ Şeyh Baba İlyas b. Ali, XIII. yüzyılda Horasan'dan Anadolu'ya gelerek Amasya'ya yerleşmiştir. Ebü'l-Vefâ Hârizmî'nin tarikatına bağlı bir şeyh olup müridlerine Babaî denmektedir. Halifesi Baba İshak'la beraber tarihlerde Baba Resul İsyanı olarak anılan ayaklanmayı başlatmıştır. Elvan Çelebi'nin Menâkıb'ına göre Baba İlyas bu isyanda yakalanıp Amasya Kalesi'ne kapatılmış,

'a. 204b/06

[=1]

A'zam Halil Pâşâ: Çandarlı İkinci Halil Paşa - Çandarlı Kara Halil Hayrettin Paşa'nın torunu ve 1438-1453 arasında II. Murat ve Fatih Sultan Mehmet'in başveziri.

a. 202a/14

[=1]

Bâyezid : (ö. 918/1512)

Osmanlı padişahı (1481-1512). 1448'de Dimetoka'da doğdu. Fâtih Sultan Mehmed'in Gülbahar Hatun'dan doğan büyük oğludur. Yedi yaşında iken Amasya sancak beyliğine gönderildi. 1457 baharında da kardeşi Mustafa ile birlikte Edirne'de sünnet edildi.

Amasya'daki sancak beyliği sırasında, bölgede cereyan eden başlıca siyasî olaylar, Dulkadıroğlu Alâüddeve'nin Osmanlılar'a sığınması, Yûsufca Mirza kumandasındaki Akkoyunlu kuvvetlerinin Tokat'ı tahrip etmesi (1472) olmuştu. Otlukbeli Savaşı'nda Kazova'da orduya katılan Bayezid sağ kolda yer aldı. İran'dan gelen tüccarların mallarının yağmalanması üzerine gönderdiği kuvvetler 1479'da Torul ve yöresini Osmanlı topraklarına kattı. Muarrifzâde'den okuyan Bayezid Şeyh Hamdullah'tan hat dersleri almış, Çandarlı İbrâhim ve Yahyâ Paşa gibi tecrübeli devlet adamları da kendisine lala tayin edilmiştir. Afyon kullandığı için bir ara babası ile arası açılmış, ancak Fâtih oğlunu buna sürükleyen Hızır Paşazâde Mahmud ile Müeyyedzâde Abdurrahman'ın öldürülmelerini emretmişse de Bayezid musâhiblerini korumuş ve babasına zayıflamak için aldığı bazı "müferrihât"tan vazgeçtiğini bildirerek af dilemiştir. Bunun dışında Bayezid'in mülklere ve vakıflara getirilen kısıtlamaları uygulamada ağır davranması ve İstanbul'a gönderilmesi istenen bir tüccarı teslim etmemesi gibi birkaç küçük olay yüzünden de babası ile münasebetleri bozuldu. Fâtih Sultan Mehmed'in 3 Mayıs 1481'de ölümü, Bayezid ile Karaman sancak beyi olan kardeşi Cem'i tahta geçme konusunda karşı karşıya getirdi. Fâtih'in düzenlediği kanunnâmede padişah olacaklara "nizâm-ı

âlem” için kardeşlerini öldürme hakkı tanınması, şehzadeler arasındaki saltanat mücadelesine yaşamak arzusu gibi bir mahiyet de vermişti.

b.+(**der-gâh-ı bâyezîd-i hânî**)

218b/24

[=1]

Bidlîsî: İdrîs-i Bitlîsî' veya Bitlisli İdrîs (ö. 926/1520)

Heşt Bihişt adlı eseriyle tanınan müellif, münşî, şair, hattat ve siyaset adamı.

i. 212a/23

i.+(**mevlânâ idrîs-i bidlîsî**) 206b/08

i.+(**rivâyet-i idrîs**) 206b/17

[=3]

b.+(**mevlânâ idrîs-i bidlîsî**) 206b/08

b.+(**rivâyât-ı bidlîsî**) 206b/14

m. 219a/06

m.+üñ 213a/07

m. 204b/09, m. 206b/10

m.+(**mevlânâ-yı müşârun**) 206b/18

m.+(**mevlânâ idrîs-i bidlîsî**) 206b/08

m. 206b/10

[=8]

Bolastînâns: Yunan neslinden on beşinci kayser.

b. 210a/06

b.+(210a/05

[=2]

Bozançîn: Yanço Bin Madyan'ın oğlu (Efsaneye göre Bizanstan çok daha önce yaşamış ve İstanbul'u kurmuştur.)

b. 218a/13, 218a/13, 218b/02,

218b/05, 218b/14

[=5]

Bûrînî: Ebü'z-Ziyâ Bedrüddîn Hasen b.

Muhammed es-Saffûrî el-Bûrînî (ö.

1024/1615)

Dımaşklı tarihçi, fakih ve şair.

963'te (1556) Filistin'in Saffûriye şehrinde doğdu. Babası -bir rivayete göre kendisi-

Nablus'a bağlı Bûrîn'de doğduğu için

Bûrînî nisbesini almıştır. Babasıyla birlikte

Dımaşk'a gitti (1565) ve Sâlihiye'deki

Ömeriyye Medresesi'nde okudu. 1567'de

kıtlık yüzünden tahsiline dört yıl ara verdi

ve Dımaşk'tan ayrılıp Kudüs'e gitti.

1580'de Dımaşk'a döndü, Emeviye

Camii'nde Şâfiî fikhî okutmaya ve birçok

medresede ders vermeye başladı.

Derslerindeki metodu ve güzel

konusmasıyla büyük bir şöhret kazandı,

talebelerinin sayısı hızla çoğaldı. Çağdaşı

Necmeddin el-Gazzî onun için, “Bulunduğu meclislerin bülbülü idi” demektedir.

1611'de Suriyeliler'in hac kafilesinde kadı

olarak görev yaptı. Farsça ve Türkçe de

bilen Bûrînî çok zeki ve kabiliyetli bir kişi

olup lugat, nahiv, siyer, megâzî, fıkıh,

riyâziyyât ve mantık sahalarında devrin

önde gelen âlimlerindendi. 13

Cemâziyelevvel 1024'te (10 Haziran 1615)

Dımaşk'ta öldü ve Bâbülferrâdis'te

defnedildi.

b.+(**hasen-i bûrînî**) 216a/16

b.+ye (**Mevlânâ Hasen-i Bûrînî**)

206b/10

[=2]

Çāsār: Viyana'da oturan Alman

imparatoruna verilen unvan

ç. 211b/03, 211b/18, 211b/19,
211b/22, 212a/01, 212a/02, 212a/06,
212a/11, 212a/12, 212a/14, 212a/14,
212a/22
ç.+1 211b/14
[=15]

Celâl-Zāde: (ö. 975/1567)

Osmanlı tarihçisi, nişancı.

“Koca Nişancı” lakabı ile şöhret bulmuştur.

Meslek hayatı Rumeli'nin çeşitli

kazalarında geçen Tosyalı Kadı

Celâleddin'in (ö. 935/1528) üç oğlunun en

büyüğüdür. Doğum tarihi kesin olarak

bilinmemekle beraber kendisi Selimnâme

adlı eserinde, 964'te (1557) nişancılıktan

emekli olduğunda yaşının yetmiş

yaklaştığını belirttiğine göre 895-896

(1490-1491) yıllarında doğduğu kabul

edilebilir. Medrese tahsilini Sahn-ı Semân

dânişmendliğine kadar sürdüren Celâlzāde

Mustafa, 922'de (1516) Vezir Pîrî Mehmed

Paşa ile nişancı Seydi Bey'in himayesiyle

Dîvân-ı Hümâyün kâtipliğine tayin edilerek

devlet hizmetine girdi. Yavuz Sultan

Selim'in vezirlerden gizli tutmak istediği

işlere ait yazıları kaleme aldırıldığı Mustafa

Çelebi, padişahın bizzat yazdırdığı

fermanlarda usule aykırı gördüğü ifadelerin

düzeltilmesini arzetmekten çekinmezdi.

Aynı zamanda Pîrî Paşa'nın altı yıl süreyle

tezkireciliğini de yaptı. Pîrî Paşa'nın

1523'te emekliye ayrılmasıyla

vezîriâzamlığa devlet işlerinde hiç tecrübesi

olmaksızın doğrudan doğruya saraydan terfi

ettirilen İbrâhim Paşa, Celâlzāde'yi geniş

bilgi ve becerisi sebebiyle aynı hizmette

kullandı. 1524'te İbrâhim Paşa, Hâin

Ahmed Paşa'nın isyanından sonra

incelemeler ve yeni düzenlemeler yapmak

üzere Mısır'a gönderildiğinde Celâlzāde

Mustafa'yı da beraberinde götürdü. Bu

çalışmaların sonucunda çıkarılan yeni Mısır

kanunnâmesinin düzenlenmesinde Mustafa

Çelebi önemli bir rol oynamış olmalıdır.

c. 216a/01

c.+(**celâl-zāde**) 206b/08

[=2]

Dıkladyānōs: O dönemde halk arasında

Takyanos olarak bilinen Dıklidyanos'dur. O

dönemde Kayser unvanıyla anılan Rum

hükümdarlarından biridir.

d. 213b/06, 213b/09

d.+a 213b/14

d.+dur 213a/15

[=4]

Ebul-feth Sultān Muhammed Hân: II.

Mehmed veya Fatih Sultan Mehmed,

yedinci Osmanlı Padişahı. Divan

edebiyatında Avnî mahlasını kullanmıştır.

Sultan II. Murad ve Hüma Hatun'un

oğludur. Sultān Muhammed

s. f. 201b/21204b/19, 210a/12,

212b/07

s.+(**sultān muḥammed-i cennet-**

mekān) 201b/

s.+(sultân muhammed-i merhûm)

211a/16

e. 219a/19

[=6]

Engürüs: Macar demektir.

e. 208b/14, 217b/15, 218a/14

e.+(diyâr-ı engürüs) 219a/05

e.+e 218b/20

e.+üñ (diyâr-ı engürüs) 219a/03

[=6]

Eston Bano: İstanbul şehrinin

hükümdarlarından. Metinde geçtiği

bölümde: ” Zamanının bütün asilerini

kendine itaat ettirip güzellikler ile

kötülükleri bir araya topladı. Bir gün din

adamları reislerini ve zaman kervanının

önderlerini kin ve intikam için davet edip

hassa sarayı olan Atmeydanı'nda büyük bir

ziyafet verdi. Ucu bucağı görünmeyen

sofraları hadsiz nimet ve içeceklerle

doldurttu. Herkesi durumuna göre gözetip

hilatler giydirdi. Ziyafet esnasında ileri

gelenler ve halk arasında din bahsi açıldı.

Cahiller ve mutaassıpların adeti olduğu

üzere laf atmakla başlayan tartışma giderek

kavgaya dönüştü. O anda ateşperestler

fitneyi alevlendirip taraflar arasında büyük

bir kıyıma sebep oldular. Hasıl-ı kelam

binlerce insan orada helak oldu.”

Bahsedilmektedir.

e. 220a/04, 220b/17, 220b/23

e. 220a/19, 220a/24, 220b/01,

220b/09,b. 220a/19, 220b/09

b.+nuñ 220a/24

b.+ya 220b/01

[=11]

Evzâ'i: Ebû Amr Abdurrahmân b. Amr b.

Yuhmid el-Evzâi (ö. 157/774)

Evzâiyye mezhebinin kurucusu, fıkıh ve hadis âlimi.

88 (707) yılında Ba'lebekte doğdu. Evzâi nisbesinin menşei hakkında çeşitli görüşler

ileri sürülmüşse de ataları Himyerîler'den Benî Seybân kabilesine mensup olmakla

birlikte ailesi Dımaşk (Şam) yakınlarındaki Evzâ' mevkiinde ikamet ettiği için bu yere

nisbetle tanınmış olduğu görüşü ağırlık

kazanmaktadır. Nitekim Evzâi daha sonra

divanda resmî görev aldığı zaman babasının

doğum yeri olan Evzâ'a yerleşmiştir.

Küçük yaşta babasını kaybeden Evzâi

annesinin yanında büyüdü. İlk derslerini

Ba'lebek'teki hocalardan aldı. Daha sonra

Dımaşk'a giderek Nümeyr b. Evs el-

Eş'arî'den ders okumaya başladı. Ardından

Mekhûl b. Ebû Müslim başta olmak üzere

Dımaşk'ın önde gelen fakihleriyle görüştü.

Evzâi uzun süre Mekhûl'ün derslerine

devam ettiği ve ondan rivayette bulunduğu

için Mekhûl daha çok “Evzâi'nin hocası”

diye meşhur olmuştur. Bu arada Dahhâk b.

Abdurrahman'dan da bazı dersler okudu.

Evzâi gençlik çağına geldiğinde ilimde

oldukça ileri bir seviyeye ulaşmıştı. Ebû

İshak eş-Şîrâzî, daha on üç yaşında iken ona

fetva sorulduğunu belirtmektedir. Aynı

zamanda Arap nesir edebiyatında da üstün

bir yetenek sahibi olduğunu gösterdiğinden

kendisine Dîvânü'r-resâil'de görev verilmişti. Bu görevde iken Yemâme'ye gönderilen Evzâî o yörenin meşhur âlimleriyle tanışma imkânı bulmuştur. Yemâme âlimlerinden en çok Yahyâ b. Ebû Kesîr'i takdir etmiş, hatta görevini bırakarak bir süre onun yanında kalmıştır. Evzâî ondan yaptığı rivayetleri çeşitli kitaplarda toplamışsa da daha sonra bu kitapların hepsi yanmıştır.

e. 218a/24

[=1]

Halîl Pâşâ: Çandarlı Halil Hayreddin Paşa'nın torunlarından olup Ali Paşa'nın oğludur. Babası gibi kazasker olup 832'de (1428-29) sadrazam olmuştur. 857'de (1453) İstanbul'un fethinin ardından gazaba uğrayarak hapsedilip katledildi.

h.+nuñ (**vezîr-i a'zam halîl pâşâ**) 202a/14

h.+y1 205a/22

[=2]

Helena: Roma İmparatoru Konstantius Chlorus'un eşi ve I. Konstantin'in annesi

h. 215b/05, 215b/12, 215b/15

h.+y1 215a/21, 215a/22

h. 213b/25

[=6]

Hrakl: eski Yunan mitolojisinde kahraman, tanrı Zeus'un Alkemenadan olan oğludur.

h.+(**herakl-i 'zîmur-rûm**) 210a/19

h. 210a/18

h.+(**ibn-i heraklis-i 'azîm-irûm**) 211

h.+üñ 211a/11

[=4]

Hurrem: Süleyman'ın (Kanuni) kadını olup Şehzade Mehmed'in annesidir. 965'te (1558) vefat etmiştir. Haseki Camii, İmaret, mektep ve darüşşifası hayır eserleridir.

h.+(**hurrem ü şâd eylemek**) 205b/24

[=1]

'**İsâ**': Kur'an'da adı geçen ve kendisine kutsal kitap İncil verilen peygamber. Hz. İsâ Kur'an-ı Kerîm'de İsâ, İbn Meryem ve Mesîh şeklinde zikredilen, kendisine İncil'in verildiği, Hz. Muhammed'i müjdelediği bildirilen, "Allah'tan bir ruh ve kelime" olarak tavsif edilen, ancak kul olduğu vurgulanan peygamberdir. Hıristiyanlık'ta ise İsâ Mesîh Tanrı'nın oğlu, dolayısıyla tanrı kabul edilmektedir.

'i. 213b/05

'i.+(**meb 'aş-i 'isâ**) 212b/06

'i.+(**beşâret-i hâzret-i 'isâ**) 210a/25

'i.+(**dîn-i 'isâ**) 214a/08

'i.+(**hâzret 'isâ**) 218a/21

'i.+(**hâzret-i 'isâ**) 214a/07, 215a/05, 215b/06, 216b/15

'i.+(**hâzret-i 'isâ 'aleyhi's-selâm**) 208b/21

'i.+(**hâzret-i 'isâ 'aleyhi's-selâm**) 208a/10

'i.+(**rûhâniyyet-i hâzreti 'isâ rûhullâh**) 220b/05

'i.+nuñ (**dîn-i hâzret-i 'isâ**) 218b/13

'i.+nuñ (**dîn-i 'isâ**) 215b/21

'i.+nuñ (**hâzret-i 'isâ**) 214b/10

'i.+nuñ (**hâzret-i 'isâ**) 215a/23

'i.+ya (**dîn-i 'isâ**) 214b/14

‘i.+ya (**hazret-i ‘isā**) 215b/04

‘i.+y1 (**hakikat-i millet-i ‘isā**)

208a/24

‘i.+y1 (**hazret-i ‘isā**) 215b/02

[=20]

İskender: . Kur’ân-ı Kerîm’de geçen Zülkarneyn ile (el-Kehf 18/83-99) maceraları ve yaşadıkları bölge bakımından aralarında benzerlik bulunan İskender’in hayatı İslâmî edebiyatlarda destanî-efsanevî tarzda yer almış, onu ve maceralarını konu edinen müstakil kitaplar yazılmıştır.

Genelde tarihî eserlerle tefsirlerde Zülkarneyn’in İskender-i Kebîr, İskender-i Ekber, İskender-i Himyerî; Makedonyalı İskender’in ise (Alexandre the Great) İskender-i Rûmî ve İskender-i Yunânî diye anılmasına rağmen edebî eserlerde bu adlandırmalar tamamen birbirine karışıp Zülkarneyn’in kişiliği İskender’in hayatına kuvvetli biçimde sindirilmiş ve “İskendernâme” adı verilen tür içinde de İskender neredeyse tamamen Zülkarneyn kimliğine bürünmüştür. i. 207a/21

i.+(**iskender-i aşgar**) 207b/01

i.+(**iskender-i rûmî**) 207a/19,

218b/03

i.+(**ta’rîh-i İskender**) 213a/17

i.+(**zuhûr-ı iskender-i rûmî**) 212b/05

i.+dür 207a/22

i.+ûñ 207b/20, 207b/25

[=9]

Koştançin (e): Roma İmparatoru ve Bizans

İmparatorlarının birincisidir. Aynı zamanda ünvanıdır. Metinde, şehri kurduktan sonra dillerince kendi adına nispetle Kostantiniye adını verdi. Arapçada da Kostantiniye denmiş ve hafifletilmiş olarak Kostantine adı da kullanılmıştır.

k. 209a/22

k. 214b/25

[=2]

v. 208a/10, 208a/10

v.+(**koştançins ibn-i velernos**)

209a/04

v.+dur (**İbn-i Velernös**) 208a/10

v.+dur. (**hâtime-i ibn-i velernos**)

209a/01

k.+(**şâhib-i taht-ı koştançinos**)

211a/15

k. 210b/08

k.+(**koştançins-ı sâbık**) 210b/15

k.+(**koştançins ibn-i velernos**)

209a/03

[=11]

Maḥmūd Pāşā: Osmanlı vezîriâzamı.

Menşei hakkında Osmanlı ve Bizans kaynaklarında çeşitli rivayetler yer alır.

XVI. yüzyıl tezkirelerinde onun

Sırbistan’da Alacahisarlı olduğu bildirilirse de bu bilginin doğruluğu şüphelidir. Bizans

kaynaklarının bir kısmında Rum, bir kısmında Sırp ve Bulgar asıllı olduğu

belirtilir. Menâkıbnâme’inde babasının kasap, kendisinin rahip olduğundan söz

edilir. Ancak burada tanımlanan şahıs

genellikle kendisiyle karıştırılan Kasabzâde

Mahmud Bey'dir. Babasının Novo Brdo'dan Michael Angelus olduğu ve ailenin Teselya'nın Sırp despotlarından Angeliler'e mensup bulunduğu üzerinde durulur. Kendisine ait 1463 tarihli bir pençede adı Mahmûd İbn Abdülhay şeklinde geçer. Kardeşi Michael Angelovic, Sırp despotunun önde gelen adamlarından biri olarak kaynaklarda zikredilir. Ayrıca Trabzon Rum İmparatoru David'in başmâbeyincisi, filozof Georgios Amiroutzes ile teyze çocukları olduğu bilinmektedir. Saraya ne zaman ve nasıl getirildiği konusunda kesin bir bilgi yoksa da bazı kaynaklarda, annesiyle birlikte memleketi olan Novo Brdo'dan Semendire'ye giderken Osmanlı beylerinden Mehmed Ağa tarafından esir alındığı ve bunun da 1427 yılı dolayında meydana geldiği belirtilir. Buradan hareketle Mehmed Ağa'nın himayesinde eğitim aldığı ve saraya sunulduğu ifade edilir.

Edirne Sarayı'nda bir süre tahsil ve terbiye gördükten sonra II. Mehmed'in tahta çıkışının ardından ocak ağalığı rütbesine nâil oldu ve İstanbul kuşatması sırasında padişahın yanında bulundu. Kuşatmada Anadolu Beylerbeyi İshak Paşa ile birlikte surların Edirnekapı bölgesinden Yedikule'ye uzanan kesiminde görev aldı. Onun fetih esnasında hangi vazifede olduğu bilinmemektedir. Muhtemelen 858'de

(1454) Zağanos Mehmed Paşa'nın azledilmesinden sonra vezirlik makamına getirilmiştir. 1455'te Dukas, Midilli hâkiminin haraç teslimatı dolayısıyla İstanbul'a gittiğinde görüştüğü Mahmud Paşa'yı vezir unvanıyla anar. 860'ta (1456) Belgrad kuşatması sırasında şehid düşen Dayı Karaca Bey'in yerine Rumeli beylerbeyiliğini de üstlenen Mahmud Paşa bu arada vezîriâzam oldu. Her iki görevi de bir arada yürütmeye başladı. 862'de (1458) Sırp meselesinin halledilmesiyle görevlendirildi. Kendi parasıyla techiz ettiği Rumeli askerine Anadolu askerini ve padişahın yolladığı 1000 yeniçeriye katarak Sırbistan harekâtına girişti. Reseva ve Kuruca gibi kaleleri aldı. Semendire'yi ele geçiremediyse de Ostrovice ve Rudnik'i zaptetti, Güvercinlik (Golubac) Kalesi'ni alıp (Ramazan 862 / Temmuz 1458) Macaristan'a akıncılar gönderdi ve ardından Üsküp'te bulunan padişahın yanına döndü.

m.+yı 205a/24

[=1]

Mağaryos: O dönemde yaşamış bir papaz. Metinde; papaz Hıristiyanların Hazret-i İsa'yı üzerine astıklarını zannettikleri ağacın yerini Helena'ya bildirdi. Ayrıca Yahudilerin Hazret-i İsa'ya yaptıkları işkenceleri bir bir Helena'ya anlattı. Daha sonra Helena gösterilen ağacın dibinin kazılmasını emretti. Kazılan yerden bir mezar ve üç parça haç şeklinde ağaçlar çıktı” biçiminde geçmektedir.

m. 215b/01

[=1]

Makrîzî: Ebû Muhammed (Ebü'l-Abbâs) Takıyyüddîn Ahmed b. Alî b. Abdilkâdir b. Muhammed el-Makrîzî (ö. 845/1442) Mısırlı tarihçi.

m.+(**hıta-ı makrîzî**) 213a/12

[=1]

Mesleme: Ebû Saîd (Ebü'l-Asbağ) Mesleme b. Abdilmelik b. Mervân b. el-Hakem el-Ümevî (ö. 121/739 [?]) Emevî valisi.

63'te (682) Medine'de doğdu. Emevî Halifesi Abdülmelik b. Mervân'ın oğludur.

m.+ye 210b/23

m.+yi 210b/21

[=2]

Mevlânâ Celâl-zâde Sâlih Efendi:

(ö. 973/1565)

Kanûnî Sultan Süleyman devrinin tanınmış âlimi.

Nişancı Celâlzâde Mustafa Çelebi'nin kardeşidir. Babasının kadılığı sırasında 900 (1494-95) yılı civarında Vulçitrin'de doğdu. Tahsilini tamamladıktan sonra Kemalpaşazâde'ye intisap ederek derslerine devam etti. Ayrıca Hattat Şeyh Hamdullah'tan hat dersleri aldı; Kemalpaşazâde'nin tarihe ve fıkha dair bazı eserlerini temize çekti.

m. 213a/11

[=1]

Mişel Bestra: O dönemde yaşamış Hıristiyanların büyük ve değerli bir ruhbanlarından. Metinde; İman ehlerinden Mişelbestra adlı bir kimse vardır. Bu adam senden korkup gizlenmiştir. Bir adam yollayıp onu yanına getirt ve her dediğini yap ki sıhhat bulasın dedi. Kostantin korkuyla uyanıp hemen Mişelbestra'yı sordu. Meğer Mişelbestra Hıristiyanların büyük ve değerli bir ruhbanymış. Gecikmeden gelsin diye adam gönderdi. Kostantin'in adamı yanına varınca ruhban korktu. Hıristiyanları sevmediğinden kendisini öldürtmek için istediğini düşündü. Hükümdar emridir diye ister istemez gönderdiği adamla huzuruna vardı. Kostantin onu gördüğü gibi hüsn-i kabulle karşıladı. Fazlasıyla hürmet ve izzette bulunup rüyasında gördüğünü ona anlattı. O da Kostantin'e Nasara dinini bir bir anlattı." şeklinde geçmektedir.

m.+i 214b/04

m. 214b/01

[=2]

Muhammed (SAV): Son peygamber.

m.+e (**ümmet-i Muhammed**) 212a/21

m. 219a/20

m.+(**sultân-ı mücâhidân**

Muhammedhân)

[=3]

Murâd Pâşâ (ö. 1020/1611)

Osmanlı vezîriâzâmı.

m.+nuñ 211b/05

[=1]

Naşûh Pâşâ: (ö. 1023/1614)

Osmanlı sadrazamı.

n. 211b/15

[=1]

Nev'î Efendi Osmanlılar zamanında yetişen, asrının allâmesi ve reîs-üş-şu'arası (Şâirler reîsi) sayılan fazilet ve hikmet sahibi âlimlerden. Şakâyık-ı Nu'mâniyye zeyli'nin müellifi olan Atâî Efendi'nin babasıdır. İsmi Yahyâ'dır. Nev'î diye şöhret bulmuştur. Babası Halvetiyye yolunun ileri gelenlerinden Pîr Ali'dir. Yahyâ bin Ali Nev'î'nin dedesi Nasûh Efendi, Ankara'dan gelip Malkara'ya yerleşen, Hoca Kemâl isminde bir zâtın oğludur. 940 (m. 1533) senesinde bugünkü Tekirdağ iline bağlı Malkara'da doğdu. 1007 (m. 1599) senesinde İstanbul'da vefât etti. Kabri, İstanbul'da Şeyh Vefâ Câmii bahçesinde, Şeyh Şa'bân Efendi'nin kabrinin yanındadır.

n. 204b/14

[=1]

Nişancı Tâc-Zâde Ca'fer: Tac Bey'in oğludur. Babası sayesinde ilim tahsil eyledi. Mahmud Paşa medresisi müderrisi iken nişancı olmuştur.

n. 204b/13

[=1]

[=3]

Römâlî Çäsârı: Romalı askerî ve politik lider. Aynı zamanda iyi bir hatip ve güçlü bir yazar olan Sezar, dünya tarihinin etkili insanlarından birisi olarak kabul

edilir. Eylemleriyle Roma

Cumhuriyeti'nin Roma İmparatorluğu'na dönüşmesinde kritik bir rol oynamıştır.

r.+1 211b/10

[=1]

Şâlih Çelebi: Osmanlı Devleti zamânında Anadolu'da yetişen Hanefî mezhebi fıkıh âlimi ve devlet adamı. İsmi Molla Sâlih bin Celâl er-Rûmî olup, meşhûr kâdıllardan Tosyalı Celâl'in oğludur. 1493 (H.899) senesinde Volçitrin'de doğdu. Doğduğu zaman, babası Volçitrin kâdısı idi. 1563 (H.973) senesi Rebûlevvel ayında vefât etti.

s. 206b/08, 206b/09

[=2]

Sultân Ahmed Hân: (25 Şubat 1643 - 6 Şubat 1695), 21. Osmanlı padişahı ve 100. İslam halifesidir.

s. 211b/01

s.+(sultân-ı 'azîmüş-şân)

s. 214b/21

s.+dur 211b/25

[=4]

Sultân Bâyezîd Hân:

Sekizinci Osmanlı padişahıdır. Babası Fatih Sultan Mehmed annesi Gülbahar Hatun'dur. Yavuz Sultan Selim'in de babasıdır.

s. 218b/17, 219a/02

s. 218b/20

[=3]

Sultân İbrâhîm Hân: 1. Ahmed'in oğludur.

s. 211a/24

[=1]

Sultān Süleymān: (ö. 974/1566)

Osmanlı padişahı (1520-1566).

s. 217a/02, 217a/04, 217a/08,
217a/16, 217a/16

s.+(**taht-ı süleymān**) 217a/07

s.+ısın 217a/18

s.+(**sultān süleymān-ı firdevs-mekan**)

212a/08 212a/09

[=9]

Süleymān Beg: Fatih Sultan Mehmet

İstanbul'u fethedince onu subaşı yaparak

şehrin tamiriyle görevlendirilmiştir.

s. 206a/06

[=1]

Süleymān bin Dāvūd: Hadis âlimi. dünyâya

kıymet vermeyen faziletler sahibi bir zât.

İsmi, Süleymān bin Dāvūd el-İtkî el-Basrî olup, künyesi, Ebû Rebî' ez-Zührânî'dir.

Basra'da 140 (m. 757)'de doğmuştur. Daha sonra Bağdâd'a yerleşmiş ve orada 234 (m. 849)'da Ramazan ayında vefât etmiştir.

s. 216b/19

[=1]

Süleymān Nebî: Kral Davut'un oğlu

ve İsrail Krallığı'nın üçüncü

kralı. Kudüs kentindeki büyük tapınağı inşa

etmiştir. Kuran'da nebi (peygamber) olarak

zikredilir. Hıristiyan inancında yasa koyucu

ve kral olarak saygı görür.

s. 216b/06, 217a/09

s. 217a/02, 217a/04, 217a/08,
217a/16, 217a/16

s.+(**taht-ı süleymān**) 217a/07

s.+ısın 217a/18

[=9]

Şemse-Bānū: Angor adlı padişahın kızıdır.

Metinde; Tarihler, Davud oğlu Süleyman

(a.s.)'ın Angor adlı padişahı öldürüp kızı

Şemse Banu'yu esir ettiğini, Aydıncıkta bu

kız için devlere muhteşem bir şehir ve saray

inşa ettirdiğini ve kızı bu sarayda

alıkoyduğunu yazmaktadır. Bu şehir ve

kasrın kalıntıları hala ayaktadır." şeklinde

geçmektedir.

ş. 217a/03

ş.+nuñ 217b/25

ş.+yı 216b/20

ş.+nuñ 217a/11

[=4]

Şeyh Akşemsüd-dîn: (d. 1389, Şam - ö.

1459, Göynük) asıl adı ile Mehmet

Şemseddin, çok yönlü İslam alimi ve bilim

insanıdır. Akşemseddin'in asıl ünü, II.

Murat'ın emir ve isteğiyle II. Mehmed'in

hocalığına tayin edilişiyle başlamıştır.

Akşemseddin, II. Mehmed'e danışmanlık

yapıp İstanbul'un fethine katkıda

bulunmuştur. Akşemseddin çocukları,

öğrencileri ve müritleriyle birlikte fetih

ordusuna katılmışlardır

ş. 204b/11

[=1]

Takyānos: Kayser halk arasında Takyanos

olarak tanınan Diklidyanos'dur. Eski

zamanda Kayser unvanıyla anılan Rum

hükümdarlarından biridir.

t. 214b/12

t.+(**taḳyāns-ı ḳayşar**) 213a/15

t.+(**zıkr-i taḳyāns-ı ḳayşar**) 213a/14

[=3]

Verendo: Metne göre, Hazret-i Âdem (a.s.)'in cennetten çıkarılışının beş bin elli ikinci yılında bu ülkede **Verendo** adlı ihtişamlı bir padişah ortaya çıkmış ve Rum ile Frenk ülkelerinin tamamını istila etmişti. Stratejisi gereği denizleri, adaları, sahil ve karayı zapt etmek için tam bu yerde İstanbul'u kurdu. İki denizin birleştiği ve yedi dağın barındığı bu yerde bir kale inşa ettirdi. İnşa ettirdiği bu muhkem kale yüzyıllarca dünyanın çeşitli kralları tarafından ele geçirilmeye çalışıldı. Verendo'nun ölümünden sonra burada on iki kişi hüküm sürdü.

v. 209a/11, 219b/03

v.+(**evlād ü a'ḳāb-ı verendo**)

219b/17

[=3]

Vezir Alī Pāşā: (d.? - ö.18 Aralık 1406, Ankara) 22 Ocak 1387'de babası Çandarlı Kara Halil Hayrettin Paşa'nın ölümü üzerine yerine geçerek, 18 Aralık 1406 tarihinde vefatına kadar, I. Murat ve Yıldırım Bayezid için Ankara Savaşı'na kadar 15 yıl 6 ay ve Fetret Devri döneminde Süleyman Çelebi'nin yanında 4 yıl 4 kusur ay vezir-i azamlık yapmış ve Osmanlı Devleti'nin kuruluş sürecinde önemli rol oynamış bir Osmanlı devlet adamıdır.

v. 211b/06

[=1]

Yanḳo Bin Madyan: Efsaneye göre Bizanstan çok daha önce yaşamış ve İstanbul'u kurmuştur. Metinde geçtiği bölümde “Şehrin Zelzeleden Harap Olması Şehrin o zamanki ismi Yanko Madyan idi. Yanko b. Madya İstanbul kalesinin içinde kendi adına büyük bir mabed inşa ettirdi. İçinde yetmiş bin ruhban puta tapardı. Yüz yıl burada şirk ile ibadet ettiler. Bir Nevruz günü tüm ordu bu tapınakta toplandı. Tapınakta Hüd Peygamber (a.s.) zamanından kalma bin beş yüz yaşında bir keşiş vardı. Her yıl gelip onu ziyaret ederlerdi. Yanko Madyan da gelip kendisi için yaptırdığı ejderha başlı bir binekte oturdu ve putunu eline alıp güneşe secde etti. O put Şemse Banu'nun gömdürdüğü altın put idi. Şeytan onun içine girip çok sapkınlıklar öğretti. Yanko bineğinden inip yanındaki üç yüz altmış putperest beyiyle yaşlı keşişi ziyaret etti. Kadir ve Kahhar olan yüce Allah onların bu sapkınlıklarından dolayı gazaba geldi ve büyük bir zelzele vaki oldu” geçmektedir.

y. 217b/17

y. 217a/10, 217b/20, 217b/23,

218a/06

y. 217a/19, 218a/02

y.+nuñ 218a/13

[=8]

YER ADLARI SÖZLÜĞÜ

Akdeñiz: Atlas Okyanusu'na bağlı, kuzeyinde Avrupa, güneyinde Afrika, doğusunda Asya kıtaları bulunan deniz

a. 207a/15, 212b/16

a.+dür 207b/10

a.+e 217a/20

[=4]

Anaṭolı: (is.) Asya kıtasının güneybatı ucunda yer alan, tamamı Türkiye'de bulunan yarımada.

a. 207a/17

[=1]

Anṭākiyye Şehri: Hatay ilinin merkez ilçesidir. Akdeniz Bölgesindedir ve Türkiye'nin en güneydeki il merkezidir. Ortasından Asi Nehri geçen şehrin rakımı 85 metredir.

a.+ine 210a/08

a.+ni 213a/22

[=2]

At Meydāni: İstanbul'un en önemli meydanlarından biridir. Bizans devrinde Hipodrom olarak bilinirdi.

a.+ı 219b/22

a. 216b/15

a.+nda 209b/09

a. 220a/09

[=4]

Ayaşofya: Bizans devrinde İstanbul'un en büyük kilisesi iken fetihten sonra şehrin baş camii haline getirilen ve etrafında zamanla bir külliye teşekkül eden mâbed.a. 205b/05,

206b/13, 206b/20, 215b/22, 216b/14,

219a/12ç209b/12

a.+(**Ayaşofya-i-nādiretül-akrān**)

206b/03

a.+(**ma'bed-i Ayaşofya**) 213a/07,

220a/23

a.+nuñ 206b/14, 218a/08

a.+da 204b/16

a.+ni 218b/12

[=14]

Aydıncık: Aydıncık, Mersin ilinin bir ilçesidir.

a.+a 217a/11

a.+da 216b/21

[=2]

Bâbil: Asurlular devrinde Irak'ta kurulan şehirlerden biri. Bağdat'ın aşağı tarafında bulunan ve büyüclüğünden dolayı, eski edebiyatımızda "Çeh-i Bâbil" olarak yer alan ve birçok dillerin meydana gelmesi bakımından da adı geçen "Bâbil Kulesi"nin bulunduğu ilkçağdan kalma bir şehir.

b. 213a/21

[=1]

Bahreyn: Asya'da, Basra Körfezi'nde yer alan bir ada ülkesidir

b.+de (**maḥall-i meracü'l-Bahreyn**)

207a/10

[=1]

Barnaṭıye: İstanbulun eski adı.

b. 216a/04, 216a/12, 218a/16

[=3]

Beğādos: Yer adı.

b.+ı 205a/21

[=1]

Beglerbegi: (birl. is.) Osmanlı devletinde eyaletlerin başında bulunan mülki ve askeri en büyük amir.

b. 202b/24

[=1]

Boğdān: Boğdan bugünkü Moldova'ya ve Romanya'nın Moldova'ya komşu olan bazı bölümlerine Osmanlılar tarafından verilen isimdi. Bu bölgenin halkı öteden beri Moldova ismini kullandıkları halde Osmanlılar bölgeyi 1359-1365 yılları arasında yöneten Voyvoda I. Bogdan'dan dolayı Boğdan ismini kullanmışlardır

b. 208b/15

[=1]

Cezāyir: Kuzey Afrika'da ülke, Afrika'nın en büyük ülkesi.

c.+(**Cezāyir-i Yūnānī**'de 219a/24

c.+(**cezāyir ü Sevāhīl**) 219b/05

[=2]

Céziretül-arab: Arab Yarımadası

c. 201a/25

[=1]

Dārul-ḫilāfe: (Ar.) [**دَارُ الْخِلَافَةِ**] İstanbul, Halifelik merkezi.

d.+(**dārul-ḫilāfe eylemek**) 206a/16

[=1]

Dārul-mülk: (Ar.) [**دَارُ الْمُلْكِ**] Başkent.

d. 201a/23, 201b/01, 212b/01,

219b/01, 219b/11

d.+(**dārul-mülk-i ḫoṣṭanḫīn**) 211a/10

d.+(**dārul-mülk-i rūmiyye**) 208b/23

d.+(**dārul-mülk eylemek**) 211a/17

d.+i 201b/07, 208b/05

d.+idür 219b/16

[=11]

Dārus-saltāna: (Ar.) [**دَارُ السَّلْطَنَةِ**] İstanbul.

d.+(**dārus-saltāna-i Edirne**) 206a/22

d.+da 219b/08

[=2]

Dārül-mülk: (Ar.) [**دَارُ الْمُلْكِ**] Başkent.

d.+(**dārül-mülk-i ḫoṣṭanḫīn**)

d. 213a/04

d.+ünden 208b/03

[=2]

Dımışkār: Ṭamaşvār şehrinin eski adı.

d. 216b/08

[=1]

Dicle: Türkiye topraklarından doğup Irak'ta denize ulaşan akarsu.

d. 210a/02

[=1]

Edirne kapu: İstanbul'un en tanınan semtlerinden biridir. Fatih İlçesi sınırları içerisinde. İstanbul'un sur kapılarından birini oluşturur. Kanuni Sultan Süleyman'ın kızı Mihrimah Sultan'ın isteğiyle Mimar Sinan tarafından yapılan Mihrimah Sultan Camii burada yer alır.

e.+sinuñ 201a/02, 204b/21

[=2]

Edirne: Türkiye'nin Marmara Bölgesi'nde yer alan illerinden biri

e. 202a/03

e.+(edirne 203b/24

e.+ye (**dārus-saltāna-i Edirne**)

206a/22

[=3]

Eflāk: Romanya'nın tarihî ve coğrafi bölgelerinden biridir. Tuna Nehri'nin kuzeyi ile Güney Karpatlar'ın güneyinin arasında bulunmaktadır.

e. 208b/15

e.+e (**ḳubbe-i eflāk**) 215b/25

e. 208b/15

[=3]

Françe: Fransa

f. 208b/15

[=1]

f. 201a/04, 201a/10, 210a/23

Freng-istān: Avrupa, garb âlemi, batı memleketleri.

f.+(**temām-ı freng-istān**) 208a/11

[=1]

Gaybî: Konya ili, Ereğli ilçesi, merkez bucağına bağlı bir yerleşim birimi.

g.+(**beşâret-i gaybî**) 202b/01

g.+(**mü'eyyedât-ı gaybî**) 202a/08

g.+(**te'yîd-i** 201a/15

[=3]

Gürcistān: Kısaca Gürcistan SSC olarak da bilinir, eski Sovyetler Birliği cumhuriyetlerinden biriydi. 25 Şubat 1921'de, Kızıl Ordu'nun Demokratik Gürcistan Cumhuriyeti'ni işgal etmesinin ardından Gürcistan SSC adıyla kuruldu.

g. 207b/08, 207b/08

[=2]

İngiltere: Birleşik Krallığı meydana getiren dört ülkeden en büyük ve merkezî olanı.

i. 208b/15

[=1]

İselâçika: Yunanistan'ın ikinci büyük kenti ve Yunan Makedonyası bölgesinin yönetim merkezidir.

i. 202b/13, 202b/14

[=2]

İspanya: Avrupa'nın güneybatısında, İber Yarımadası'nda yer alan bir Akdeniz ülkesidir.

i. 208b/15

i. 208a/12, 208b/03

[=3]

İskenderiyye: Mısır'ın Akdeniz kıyısında bulunan, ikinci büyük şehridir.

i. 213b/08

i.+(**Mısr u İskenderiyye**) 213a/24

i.+ye 213b/09

i. 213b/08

i.+(**Mısr u İskenderiyye**) 213a/24

i.+ye 213b/09

[=6]

İstanbul: Marmara bölgesinde Türkiye'nin en büyük şehri ve aynı adı taşıyan küçük bir ilin merkezi.

s. 214b/23

s.+(**müyesser-güşten-i feth-i sitanbul**)

s.+uñ (**şehr-i sitanbul**) 217b/16

[=3]

i. 201b/08, 204a/23, 204a/24,

206a/06, 206b/23, 216a/08, 216a/12,

217a/21, 218b/03,

219b/05

i. 202a/24, 202a/24, 216a/19,
216a/19, 216a/19, 216a/19
i.+a 212b/16, 215b/16
i.+a (**feth-i istanbul**) 204b/19
i.+da 205b/12, 215b/18
i.+da (**feth-i istanbul**) 201b/21
i.+dan 215a/10
i.+ı 210a/13, 216a/04, 216a/09
i.+uñ 216a/04, 216a/12
i.+(**vālī**³-i **istanbul**) 211a/18
i.+(**bānī**³-ievvel-işehr-i 216a/19
i.+(**duhūl-iḥazret-isultān** 205a/24
i.+(**hişār**-ı 202a/24
i.+(**medīne-i istanbul**) 216a/22
[=32]

Kađıręa Limanı:

İstanbul ilinin Fatih ilçesinde bulunan eskiden kağırgaların barındığı büyük bir liman olan Kađıręa Meydanı'nı da içinde bulunduran bir semt.

k.+ında 205a/03
[=1]

Kađıkūyi: İstanbul'un Anadolu Yakası'nda yer alan ilçesidir.

k. 216a/23
[=1]

Karacabeg: Bursa'nın batısında yer alan Bursa'ya bağlı bir ilçedir.

k. 205a/21
[=1]

Karadeñiz: 8 bin 350 kilometre kıyı şeridine sahip, 461.000 km² alan kaplayan (Azak Denizi dahil, Marmara Denizi hariç), en geniş yeri doğudan batıya 1.175 km, en

derin noktası 2.210 m olan, Marmara Denizi vasıtasıyla Ege Denizi'ne bağlanan, batıdan doğuya böbrek formunda bir denizdir.

k. 217a/20
k. 207b/07
k.+uñ 207a/15, 212b/16
[=4]

Kırım: Karadeniz'de Azak deniziyle çevrili, 9 km. genişliğinde 20 km. uzunluğunda bir berzahla karaya bağlayan Kırım yarımadası 26.140 km. karelik bir alana sahiptir.

k. 207b/08
[=1]

Koştantıniyye: Roma İmparatorluğu (330-395), Bizans İmparatorluğu (395-1204 ve 1261-1453), Latin İmparatorluğu (1204-1261) ve Osmanlı İmparatorluklarına (1453-1922) başkentlik yapmış bir şehirdir.

k. 206b/18, 206b/18
k.+(**feth-i koştantıniyye**) 202b/12, 206b/02
k.+den 207b/09
k.+dür 201a/23
k.+nüñ 201b/01, 201b/02
k.+nüñ (**hişār**-ı **koştantıniyye**) 208a/09
k.+nüñ (**şehr-i koştantıniyye**) 207b/16
k.+ye 201b/19
k.+ye (**feth-i koştantıniyye**) 201a/17
k.+yi (**kişver-i koştantıniyye**) 206b/18
k.+de 210b/17

k. 209a/06, 214b/19, 214b/24,
216a/06, 216b/01, 216b/09, 219a/25,
219b/16
k.+(**feth-i kořantđiniyye**) 219a/15
k.+(**şehr-i kořantđiniyye**) 211a/06,
211a/15, 213a/06
k.+de (**derŭn-ı kořantđiniyye**)
219b/21
k.+de (**şehr-i kořantđiniyye**) 219a/12
k.+den 215a/25
k.+dŭr 214b/25
k.+ye 216b/16
k.+yi 210b/22
k.+yi (**ķayřar-ı kořantđiniyye**)
215a/04
[=35]

ķumberĝŭs: İstanbul ili, Bŭyŭkçekmece
ilçesi, merkez bucaĝına baĝlı bir yerleşim
birimi.

k.+ı 205a/21
[=1]

Medine: Hz. Peygamber'in mescidiyle
kabrinin bulunduĝu hicret yurdu, İslâm'da
iki Harem bölgesinden biri, Resŭl-i Ekrem
ve Hulefâ-yi Râşidîn döneminin başşehri.

m.+(**medine-i istanbul**) 216a/22
[=1]

Mışr: Kuzey Afrika'nın nŭfusu en bŭyŭk
olan ŭlkesidir. Nŭfusun bŭyŭk bir
bŭlŭmŭ Nil Nehri boyunca
yerleşmiştir. Akdeniz ve Kızıldeniz'e kıyısı
bulunan Mışr'ın, batısında Libya,
gŭneyinde ise Sudan yer almaktadır.
Mışr, Asya kıtasında yer alan kısmı Sina

Yarımadası ŭzerinden Filistin ve İsrail ile
komşudur. Mışr'dan geçen Nil Nehri,
sularını Akdeniz'e boşaltmaktadır.
Medeniyetin beřiĝi olan Ortadoĝu'da
bulunan bir ŭlkedir.

m. 207b/09, 210b/10, 213b/06
m.+(mışru iskenderiyye) 213a/24
m.+da 213a/12
m.+ı (arż-ı mıřr) 213b/10
m.+ı (bilâd-ı şâm u mışr) 213a/23
m.+uñ (vilâyet-i mışr) 213b/08
[=8]

Nederlande: Hollanda

n. 208b/15
[=1]

Rŭmâli şehri: İtalya'nın ve Lazio bölgesinin
başkentidir. Tiber ve Aniane nehirleri
arasında ve Akdeniz'e yakındır.

r. 213a/20
r.+i 213a/20
r.+inde 213a/22
[=3]

Ruhâ şehri: Tŭrkiye'nin Gŭneydoĝu
Anadolu Bŭlgesinde yer alan,
doĝuda Mardin, batıda Gaziantep, kuzeyde
Adıyaman, kuzeybatıda Diyarbakır illeri ve
gŭneyde Suriye sınırı ile çevrelenmiş
bir sınır ilidir.

r.+inden 214a/01
[=1]

Rŭma: Roma

Cumhuriyeti'nin Augustus liderliĝinde MŖ
1. yŭzyılda yeniden Ŗrgŭtlenmesiyle
kurulan Antik Romadevletidir. Uzun

yıllar Akdeniz çevresinde hüküm süren Roma imparatorluğu, 375 yılındaki Kavimler Göçü'yle başlayan karışıklıklardan sonra 395 tarihinde doğu ve batı olmak üzere ikiye ayrıldı. İmparatorluğun batıdaki kısmı olan Batı Roma İmparatorluğu Kavimler Göçü'yle Avrupa'ya gelen Cermen kavimlerinin saldırıları sonucu 476 yılında yıkılmış, doğu kısmı da varlığını Doğu Roma İmparatorluğu veya Bizans İmparatorluğu olarak 1453'te Osmanlı İmparatorluğu'nun yedinci Padişahı II. Mehmet'in İstanbul'u fethine kadar sürdürmüştür.

r. 213b/15, 213b/22, 214b/17, 214b/18, 215a/07, 215a/11, 215a/13
r.+da 215a/08
r.+dan 215a/16, 216a/04
r.+ya 215a/02, 215a/12
[=12]

Rüm ili: Osmanlı

İmparatorluğu döneminde 15. yüzyıldan itibaren Balkanlar'ın güneyine verilen addır.

r.+i 204b/22, 207a/17, 219b/16
r.+inden (**memālik-i rüm ili**)207a/11
r. 217a/21
r.+dür (**mense³ ü mevled-i rüm ili**)
207a/25
[=6]

Rüm: Roma, Bizans, Rumlar ve

Anadolu'yu ifade eden bir isim.

r. 201a/10, 201a/23, 201b/01, 207b/08, 208a/07, 213a/17, 213a/18, 213b/04, 217b/15
r. 206b/06, 206b/06, 206b/06, 206b/06, 206b/06
r.+(**deryā**)207a/08
r.+(**ibn-i heraklis-i 'azim-irüm**)
211a/10
r.+(**kaşarī-i rüm**) 210a/13
r.+(**mālik-i freng ü rüm**) 211a/14
r.+(**memālik-i rüm u freng**) 219b/03
r.+(**mülük-i rüm**) 218a/22
r.+(**temām-ı rüm u şām**) 210a/23
r.+a (**memālik-i rüm**) 215b/18
r.+da (**cānib-i cenüb u maşriķ u rüm**)
210b/25
r.+dan 213b/06
r.+dan (**kaşāşıra-i rüm**) 213b/23
r.+dur (**diyār-ı rüm**) 208b/02
r.+ı 208a/12
r.+uñ (**deryā-yı aḫzar-ı rüm**) 207a/06
r.+(**kütüb-i tevāriḫ-i ḫukemā³**)
r.+(**evvel-i rümiyye-i kübrā**)
216a/02, 216a/03
r.+(**engürüs ü rümiyye-i şügra ve kuż**)
r.+(**nevāḫi³-i rümiyye-i kübrā**)
219b/10
r.+(**rümiyye-i kübrā**) 208b/04
r.+(**şehir-i rümiyye-i kübrā**) 208b/08
r.+de (**dārul-mülk-i rümiyye**)
208b/23

[=34]

Sarpencik: Bolu ili, Mudurnu ilçesi.

s. 214a/13

[=1]

Seflenders: Flandra, kuzeybatı Avrupa'da bir bölge.

s. 208a/18, 208a/21, 208b/05

[=3]

Silivri hişār: Silivri kalesidir.

s.+ına 205a/19

[=1]

Silivri: Marmara Bölgesi'nde

bulunan İstanbul iline bağlı bir ilçedir.

s. 205a/20

[=1]

Süleymāniyye: İstanbul'un Süleymaniye semtine adını veren, XVI. yüzyıla ait en büyük cami ve külliye.

s.+dür 216b/05

[=1]

Şām: İslām dünyasının önemli tarihî şehirlerinden biri, günümüzde Suriye'nin başşehri.

ş. 207b/09, 210b/10

ş.+(bilād-ı şām u mışr) 213a/23

ş.+(şām-ı şerif) 210b/04

ş.+dan ('ulemā') 206b/10

ş.+dan ('ulemā'-i şām) 216a/16

[=6]

Şirvān: (Farsça) İran'da bir kent adı.

ş.+da (memleket-i şirvān) 207b/21

[=1]

Tekūr Serāy: Tekfurun sarayı.

t.+ı 204b/22

[=1]

Tamaşvār: Romanya'da tarihî bir şehir.

t. 216b/07

[=1]

Tuna: Avrupa'yı batıdan doğuya doğru aşarak Karadeniz'e dökülen nehir.

t. 218b/14, 218b/18

[=2]

Venedik: (İtalyanca: Venezia /ve'net.tsia/), Kuzey İtalya'nın doğusundaAdriyatik Denizi'nin kuzey kıyılarında, İtalya'ya bağlı ada şehirdir

v. 208b/15

[=1]

Yemen: Arap yarımadasının güneybatısında ülke.

y.+(mā-beyn-i deryā-yı yemen)

y. 201a/25

[=1]

AYET, HADİS-İ ŞERİF VE BEYİTLER DİZİNİ

Beyt: Çü der-leşker-i düşmen âfted hılâf /

Tü şemşir-i kîn dâyim yamân der-ğılâf:

Vezni: Fe' ülün Fe' ülün Fe' ülün Fe' ul

201a/11

Lâ yaħrucu'l-melħamete fetħu

ĶoştanĶınıyye:

Hadîs-i Şerîf: 201a/18

“El-melħametü'l-‘uzmâ fetħu

ĶoştanĶınıyye:

Hadîs-i Şerîf: 201a/19

Şümme yefteħu le-kümü'r-Rüm (20) fe-
seyekfi-ke-hümu'llâh:

Hadîs-i Şerîf: 201a/19-20

“Teğuzzüne Cezîrätü'l-‘Arab fe-yüveffıka-
he'llâhü (21) şümme Fârise fe-yefteħa-hâ
şümme teğuzzüne'r-Rüme fe-yefteħa-
he'llâhu:

Hadîs-i Şerîf: 201a/20-21

Mâ kezebe'l-fu'âdü (21) mâ ra'â: Kur'ân-ı
Kerîm, Necm Sûresi, 11. Âyet-i Kerîmesi:
“Gözün gördüğünü kalb tekzib etmedi.”

201a/20-21

Heleke Kısra fe-lâ yeküne Kısra ba' dehü
(4) ve Ķayşara le-yühlekenne. Şümme lâ
yeküne Ķayşar ba' dehü ve le-yağsimenne
künüze-hümâ fi sebîli'llâhi.” (5) ŞadeĶa
Rasûlu'llâh:

Hadîs-i Şerîf: 201b/3-4-5

(11) ‘An Ebî Hüreyrete “radıyallâhü ‘anhü”
Ķâle: Ķâle Rasûlu'llâhi “şalla'llâhü ‘aleyhi
ve sellem” (12) ‘Hel semi' tüm bi-
Medînetin cânibün min-hâ fi'l-berri ve

cânibün min-hâ fi'l-baħri?’ Ķâlû: Ne' am yâ
Rasûle'llâh. (13) Ķâle: ‘Lâ teĶümü's-sâ' atü
ħattâ teğuzzü-hâ seb'üne elfen min Benî-
İşhâĶa. Fe-izâ (14) câ'ü-hâ nezelü fe-lem
yuĶâtilü bi-silâħın. Ve lem termü bi-
sehmin. İllâ Ķâlû Lâ ilâhe illa'llâhu (15)
vallâhu ekber. Fe-tesĶuĶu eħadü cânibi-
he'llezi fi'l-baħri. Şümme yeĶülü's-
şâniyyete Lâ ilâhe illa'llâhu (16) vallâhu
ekber, fe-tesĶuĶu eħadü cânibi-he'llezi fi'l-
baħri. Şümme yeĶülü's-şâlişetü Lâ ilâhe
illa'llâhu vallâhu ekber (17) fe-yefraħu le-
hum, fe-yedħulü.” El-Ķadîs: Hadîs-i Şerîf:
Ebü Hüreyre “radıyallahu anh” anlatıyor:
“Resulullah “aleyhissalâtu vesselâm)” [bir
gün]: "Bir tarafı karada bir tarafı da denizde
olan bir şehir işittiniz mi?" diye sordular.
Oradakiler: "Evet!" deyince, şöyle
buyurdular: "İshakoğullarından yetmiş bin
kişi bu şehre sefer tertiplemedikçe kıyamet
kopmaz. Askerler şehre gelince konaklarlar.
Ancak silahla savaşmazlar, tek bir ok dahi
atmazlar. "Lâ ilahe illallahu vallahu ekber!"
derler. Bunun üzerine şehrin deniz tarafı
düşer. Sonra askerleri ikinci kere, "Lâ ilahe
illallahu vallahu ekber" derler, şehrin diğer
tarafı da düşer. Sonra tekrar "Lâ ilahe
illallahu vallahu ekber!" derler. Bu sefer
onlara (kapılar) açılır. Oradan şehre girerler
ve şehrin ganimetini toplarlar..."

201b/ 11-12-13-14-15-16-17

(22) Sulţân Muħammed-i cennet-mekân ile
yetmiş biñ 'asker var imiş. “En-nâsu 'alâ
dîni mülûke-hüm: Hadîs-i Şerîf: “İnsânlar,

meliklerinin [devlet reislerinin] dîni üzerinedir.

201b/22

Ve ol sipāhuñ (24) zıkr ü şî'ârı, lafz-ı "Lā ilāhe illa'llāh:

Hadîs-i Şerîf. 201b/23-24

En-nāsu 'alā dîni mülûke-hüm: Hadîs-i Şerîf: "İnsânlar, meliklerinin [devlet reislerinin] dîni üzerinedir.201b/23

Udhulû-hâ bi-selâmin: Kur'ân-ı Kerîm, Hıcr Sûresi, 46. Âyet-i Kerîmesi: "Oraya [emînler olarak] selâmetle giriveriniz!"

202a/5

Şaddekte'r-ru'yâ: Kur'ân-ı Kerîm, Saffât Sûresi, 105. Âyet-i Kerîmesi'nin ortaları: "...Gerçekten rüyana sadâkat gösterdin..."

202a/21

Beyt: (10) "Berādâst sultân-ı kîfî-fürüz / Sipeh-râ âyin-i dü-şenbih rüz / Ber-ân sūr u iklîm (11) deryâ-şükûh / Hişârî zed ezmevc-i leşker çü kûh Vezni: Fe'ülün Fe'ülün Fe'ül 202b/10-11

Beyt: "Şehen-şâh u penâh-ı Dîn-i Aḥmed / Ebu'l-Feth-i zemân Sultân Muḥammed": Ahmed'in "sallallâhü aleyhi ve sellem" dîninin hâmîsi zamânın fetihlerinin babası Fâtih Sultân Mehmed Hân'dır." Vezni: Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün "202b/19

Şâlişü şelâşe: Kur'ân-ı Kerîm, Mâ'ide Sûresi, 73. Âyet-i Kerîmesi'nin başları: "...üçün üçüncüsü..." 203a/15

Qatilü'llezîne lâ yû'minüne (17) bi'llāhi: Kur'ân-ı Kerîm, Tevbe [Berâ'et] Sûresi, 29. Âyet-i Kerîmesi'nin başı: "[O kendilerine

kitab verilenlerden oldukları halde ne] Allaha [ne Âhîret gününe] inanmıyan, [Allâhın ve Resûlünün harâm ettiğini haram tanımıyan, ve hak dinini dîn edinmeyen kimselere küçülmüş oldukları hâlde elden cizye verecekleri hâle kadar] harbedin!" 203a/16-17

Ve cāhidū fi'llāhi ḥaḫḫa cihādihi: Kur'ân-ı Kerîm, Hacc Sûresi, 78. Âyet-i Kerîmesi'nin başları: "Allâh uğrunda gerektiği gibi cihād edin!..." 203a/17

Beldetün (18) tayyibetün: Kur'ân-ı Kerîm, Sebe' Sûresi, 15. Âyet-i Kerîmesi'nin sonları: "...ne güzel, hoş bir şehir..." 205a/17-18

Zâlike faḫlu'llāhi yû'ti-hi men yeşâ'ü: Kur'ân-ı Kerîm, Cum'a Sûresi, 4. Âyet-i Kerîmesi'nin başları: "Bu, Allâhü Te'âlâ'nın fazlıdır..." 205a/17

Beyt: (19) "Perde-dâri mî-küned ber-tâḫ-ı Qayşar 'ankebût / Büm nevbet mî-zined ber-günbed-i Āfrâs-yâb: Ma'nâsi:

"Örümcek, Kayser'in câmindâ perde-dârlık yapıyor. / Baykuş, Āfrâsyâb'ın künbedinde bekliyor." Vezni: Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün205b/18-19

Seyühlekü qayşar. Ve lâ qayşara ba'de-hü: Hadîs-i Şerîf: "Kayser, helâk olacaktır. Ve ondan sonra kayser yoktur." 211a/21

Çün ġaraż kışşa vü ḥikâyetdür/Bu daḫî başqa bir rivâyetdür: Vezni: Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün: 213a/9-10

Beyt: "Bilâd-ı 'âlem-i (22) ekvân eger kim / Geleydi bir yere imkân olaydı / 'Ulüvv-i

şānla yok şübhe bunda (23) / Sitanbul
anlara sulţān olaydı:

Vezni: Mefā' ilün Mefā' ilün Fe' ulün
214b/21-22-23

Bu rivāyet çü buldı itmāmı / Zıkr olunsun
rivāyet-i Şāmī: Vezni: Fā' ilātün Mefā' ilün
Fa' lün

216a/15

Beyt: (23) “Çünin güft ān sūhan-gū-yı
kühen-zād / Ki būd'eş dāstān-hā'-i kühen
yād:

Vezni: Mefā' ilün Mefā' ilün Fe' ulün
219a/23

Beyt: “Sitize-be-cānī resāne sūhan / Ki
vīrān (18) küned hānedān kühen:

Vezni: Fe' ulün Fe' ulün Fe' ulün Fe' ul
220a/17

7. TIPKIBASIM

ن. 201 a

و تو سوتگنی کو دجان حیاندن قطع امید ایله یار برطون بقیه ایکی طرفدن
 دوکوب ادرنه قوسندن غرب طرفنده اولان دیوارده کدکلر ایلدی
 ناور مهورک سوانی دچی اول طرفورده واقع اولمقله اول کدکلرک
 حفظ و حراستی فونک طایفه سنک نامدار لورینه اصغر تندی آنار دچی
 درونی خدمت ایله ایله ایضا فونک اول خواس و مقرب ایله حسیله
 5 تکروره واروب خطر ناک اولان محل ایله بیگانه اولان فونک ایضا
 جان کدکلر اول کدکلر فدی مقرر کیده بکلر فونک کدکلر بوخیر
 فونکلر و اصل اولدقده بیژها نامازی تولک ایروب باشی و جانازی
 بولورینه فداندر ایکن خدمت منته بکجا بوب بیژدن سو طلق ایله بورد
 10 و جمده خاطر اولدیبار و روم ایله فونک مابینه اختلاف دوشدی
 بیت چو درلشکو دشمن افسد خالفه توشم بولکن دایمان بمان درین
 و هله ابره بولک انشا دندن عسکر حضرت شما دخیجه امید وار اولدی
 و سلطان دچی جانب بز و بورد اولان لشکوره استماله و بوردی
 و هر چند القاب الهام سیمانی ایله فتح حصاره مستوق ایله اما اول فتح
 15 مبین ده ایکی کوند تا بید غیبی حید و مبین سلطان اولمشیدی بری امور
 محایون دن بری اسباب عایدین ایله ذکر تا بید غیبی اول
 اول ایلیکه فتح قسطنطنیه موعود اولدوغنه اهادیت شریفه
 وار اولمشیدی اول آخر و حج المحیة فتح قسطنطنیه و حدیث
 المحیة المطیة فتح قسطنطنیه و حدیث اخذده ثم فتح لکر الروم
 20 فسیکفیکهم الله و حدیث اخذده تغزولن حوز برة العرب فیضها الله
 ثم فارس فیضها ثم تغزولن الروم فیضها الله انانایان
 فواعده معانی و بیان و اسالیب کلام بالاعت ذنایه فوننده میاندک
 روم اول کتولون مصیبات عالی درکه اول قسطنطنیه در برتسید
 سیاق اهادیت بویه دن معلوم اولورکه معطوف علیها اولان فارس که
 25 حالان عجز و حذیبه العرب که مابین دریای بن و بحر کان در منفتح ایله

فیضها الله
 حیا به سنایه

مصطفى اولان روم دني مفتوح اولوب دارالملكى اولان قسطنطينه نيك
 دني البته فتح اولندي قاعده: خفيفه و مجازدن بيرون اولماز و تصطبيله
 فتحه بوجوب صحيح دني مؤيد دركه هلك كسري فلا يكون كسري بعدله
 و تيمر ليحلكن ثم لا يكون قيصر بعده و ليقتصر كوزها في سبل الله
 صدق رسول الله عادت جاريه حيله مادامكه خزائن و كنوزك ظرفي اولان
 مكانك باي مفتوح اوليه كنوزه وصول مبرود دكلار اول كنوز مبرودك
 ظرفي قيصرك دارالملكى اولان قسطنطينه ايدي كه فتح او تمقله اهل اسلامه
 نقيب اولوب ما بناورنده نصيب اولندي و تكود استاجول قياص: سابقه نيك
 نسلدن اولوب ملكوي اللوردن كلكه قيصرا في حقيقه به عالم دن حان زور
 اولندر و بوجوم جاهدان دين بوهديت بنارت نصيب الله دني كامين
 5
 10
 15
 20
 25

بشاري

کتایوی خلاف معناد و معهود قرری جانندن میان خلیجه کتورمشاور در
 وحصارک خربنی که اول جاننده ایدی مسخر ایستاد در وحصار جانندن
 آدرنه بوسنک غری سنده اولان دیوار حصار عظیم طوبوا ایلد و کتور
 زمین ها موند هو اوز کور عتیدی و اول حالنده اول رخنه لور کوبا اغز
 5 آجوب زمان حالله حصارک کتوره لوی اهل اسلامه اوظواها بسلام دیو
 صلاهی عام ایدردی و طوبولت بلند و موجب صد لوریدن کفارک طوبونه
 رعب و هراس منوی اولنیدی ذکورتا ایدی معنوی: دوم
 سلطان مجاهدان موفق اولدی و بی موبدات غیبی و بنارات لایبی ناک
 بری دخی مبترات اولیا و مکاشفان و رویا بیتی بنیان عالم بالایی
 10 و بوسفر طفر ره برده زحره اکابر اهل الله دن همراه اولنوا و ایما آواز
 دعا نصرت اقتضا و القای الهامات و بنا بر منامات و واقعات ایلد
 بو عزاید بخریض ایدر لور ایدی اول جمله دن بری شیخ الاسلام و المابین
 شیخ آق شمس الدین روح الله روحه فی اعلاهی علیین ایدی که مدت
 محاصر امتداد بولوب حضور صا و ذبرا عظیم خلیل با شانه مسالحه به نقیدی
 15 و لشکول قلن معائن و بر اقدن بخیر لوی و قوت و قدرت معائن ایلد
 تا خواجه مایل ایشلور ایدی دستور سابق اوز در صلح نده برنده ایدمیلر
 با دنا و دوشن دل حنک و صلح با بنده منارا الیه حضرتان دن استمال عالم
 بر در قدس شیخ اگر چه مفک لوات ایلد و توقع فخری بنشورا ایشلور ایدی
 بود فقه بر قاج سبب و روز خاوندده ربا ضت ایدوب اینه: بصیرتین
 20 خور عالم غیب معا بنده مجتبی و مصطفی قلوب حکم حکیم ما کذب الخواد
 ما رای بنارت نامه: صدقت التوریا به مجید را عالم مسنادن ابروی
 سلطانیه پیام کوندردیکه مهنیان کتور عیندن سؤیله نوید اوشدی
 ساکونوز الی ایدی مجا ذی الاخر سنک بکری بدخی حمار شنبه کونده
 حصار استانبول انصار سلطان دینی محمدیان و سبی ایلد تسخیر اولد
 25 و اول کسکه که درون حصار دده کلیمان محمدی ایلد و رو بنای صحت

نفران اولوب اذان اوقيه ددي چون بوشارت عبي سلطانده ابرشي
 كوي شاه و سپاه اول نويد جديد دن فتح مقرر ساوب اطمينان تمام ايله اخرا
 ايلدار و سلطان غازي اصحاب مخازي بي حضور هما بونده كور و هر بونه
 كونا كون دلدار لهار ايلدي و سويله عهد و وعده ايله بلكه آفرخ ميتر اولو
 اوج كونه و لك يقايد اجازت اولوب نفور و افاضل سائمه اولوب
 همان اصل رقيات آب و زمين و همين سنك و كل كه شرعا منعمان مصالح
 سلطان ايجو ندر حصه : سلطان اولوب بونده قاله ساير منقولان و منقولان
 خان باده مسلم اولا آتوكچون كه اراضي و عمارات قابل مارج و انتقال كوله
 بوندر برجه بر روز فتر و زده جنگ سلطان اولون زمان ايلدي بيت
 بر اوست سلطان يعني خروزه سبه را اين دو شنبه روزه بران سرور اوليم
 در باشكوه و حصار ي زد از موج لشكر چو كوه در دكوميدان حصار
 فتح قسطنطينيه حروف الخلفاء و السلاطين اولوب زمان خلفا اوتور
 و دولت عثمانيا ننده بالذات حاضر اولوب و خلفا عيا سبه و دولت
 سال حقه و غير ياره مقدر اولما منيا كن سلطان مجاهدان حجازان حجاز
 متوجه اولدوني روز فتر و زده بصبايه الملك التبرج متوجه اولوب
 و خود اجناد جهاد داخل اولدبار و نصب اعالم شرايع اعالم ايلدبار
بشير كتن فتح سببا نول
 بر سحر كه كه سلطان خاور قشير حصار نه توي كردون ايجون عيرت
 بيت شهنشاه و بناء دين احمد ابا الفتح زمان سلطان قندهار دني اولم
 فانه زبده كه مسكوتون ذالحي بودي حجازي الاخر سنك باقون كوني شنبه
 حصارده بونديش در و بوا ايرايوب آردوي هما بونده سنا و ياوند ايلدي
 هر كيم مقدم كدوكه چيشه اكر دولت تصرف ايتاسن ايمه عالي هم اولوب
 زياده دولت و بيله و اكونتار اري ايمه سوباشي اولان زعيم ايمه
 سببا شي اولان ايمه بكار كي اولان و المدهم شريف صده اولان
 تانسلي منعمان اولمجه دولت عثمانيه ده مرعي و منعم اولان كونا نول زهار
 بران

5

10

15

25

و هر يك از شنبه براي خروج قشون حجاز
 سلطان

ابتدا: همان طویار رعده او نمره او و روب دشن طوفانه جهیم ابزاری خلت دود
 و دخان صبح صادق تکلیب ابواب غده: غوا: روزی طوره بطرساده شب بچده
 مبدل فلای اول ظلت ایچنده غازیار دخی هر طرفدن طویار عقیده بروردن
 برخطه ده که ظلت دود مرتفع اولوب کوز کوزی کوردی سلطان اوصار بجاد
 و کافور نام اسباب حرب ایله کد کلاوه حاضر بولند یار جنگ و آشوب اولانندی
 5
 آشفه دن یوقا رودن از در لکی حربیه لور بر برینه طولانندی هر کوشه دن
 او قار اولوب سنان جانفنا ناور زبان دازلق ایدرک جانیدن غرغافوردی
 قیلچلور او تاپه کپروب میانی اولدیله که فصل حضورت ایدله لو ماده نوزاخ
 منتفع اوله صورنا لور فح و ظنرا ایچون نالشاو ایدوب و طبل و نقاره و کوس بولد
 10
 آواز ایله سلطانی جهاده تحریک و تحریص ایدوب مرکبیه قون قلب و بروردی
 اگرچه قلعه خلقی قیویه لور و نسبت ایله نطق لور سایر الان ایله نماز اولد
 اوز لوبینه دود لور و لور آتش قاتنا ناور ایدر لور دی کئی دلاور لور یار اوده
 کیروب بود و نذر فر ایدی خصصا نوقه: ما زمان یمن و یسارنده و خبر
 کپری دلاور لور بود فقه ده خندق عینی و حصار رفیعه سگورنده بولور
 15
 ایدر لور که رخنه لور دن داخل اولالور سا بقا مذکور اولان فوکلر سردی
 نصب جاهلیت ایله جرأت ایدوب حصار بزرگدن طوره کلیدی و غازیاری
 حصار بجه دن سورمان ایچون کنا کنا صد دنده ایکن ناکاه عار بارودن
 سر شایر آتش تا یوزی زور دیوار دن مشقت بسیار ایله بالای حصار ده
 اول زبانیه جهنمه حاله ایلدی قدرت حکیم تدبیر ایله اول جاهل لور
 20
 آتشی اول کافورک سینه سندن نخله و بروری سها لاد فونک اول سا عتده
 مرغ کروه خورده کی کورو مکر دهنک میاننده خاک هالکه دوشدی
 بقیه آتشی اولان کفا فونک بویضا نه ایله نوره یوز دویلو لاجدرم
 به حالنده غازیار دخی کمد لور کد کلاوه ایشدروب فی الحال اجسام کتیبه
 کافور اندن کشته اولانور دن پشته لور سید و هویدا اولدی حاصل کلیم اوردن
 25
 قوی جاننده اولان کد کده نال ایدن غازیار دن بشی اون غازی دیوار

او زرينه چنوب سبجان د بگد يار نيليو و خليل و محمد و تعديس او ازې نزل
 نو ما يه ايرندي آني كوروب هر طرف ندين بگلو رسو و رلو و عامه
 لشكرو بوجه عروج ايدوب حصار ايجه دوكلد يار ابروق كفا هله
 متا و متد طاف و جلاله مجال فالدي رعب و هراس مستوي اولوب مستطاب
 سايد سي كوزلر نه آدم كورنوب غاز يار شهر ايجه باول باوك اولوب كاور
 5 كوره كوره اوكلونه براغب طرف طرف قهر منغه باشلا و يار عوف
 و اوغلان قاچوب كليسا لوه قويلد يار بادشاه غايه مقدار اولقدر ات
 او ذرتده قرار ايدوب طور و يكه بايش كسان سو و رلو و وري كا
 كتورن دلا و رلو كلوب كسان باشاري آيا غي او كنه طوب كمي غلطان
 ايلد يار و بشو او زراسيو چيقا رمنغه باشلا يار بو صورتي كوريجات
 10 قلبي مطين اولوب دولت و سعادت له آندن ايتوب سجده به شاك
 ايلد يار آند نضكوه او تاغ هايون نريند و اروب بو طيفه آرام
 ايلد يار اول كون كفا هله روز عرصات اولوب قونداش قوندا
 با چوب با با او غلدن و اوغل با بادن بيزاد اولوب هر كني به
 15 حاني و باشي قيوبي دوشدي اول كون صبح صادق دن وقت غروب
 دكين لشكرو ظفوياب شيخ زن ككار ايدوب دكورين طهره بنتمبو
 و انان بن بستنه زنجير و اطفال و اولاد بن كوفتار و اسپا ايدوب
 شهرن آلتين او سته دونه در يار سولد كلو جواري و غلمان
 و اولفدو اولني زرين و سمين و جواهر و نفود فراوان آله
 20 كه دي كه حساب الله تعالى يار و وي عزاده بو لنانا لوه بو حله
 غنا كلد يكه صفار و كباد ما نند جو بار عمر لري اولد يجه آنچه
 و آلتوني صوب كي خرج ايدور لر و بي حني بر كنه بطل و اسواف بولني
 طوتنه استا سول يفا سنده سلاه بي ايدك دي بولر ايدني بني اناس
 ضرب مثل اولندي بو كونه غنما را اولوب استا سول دا و كفا اي
 25 مسكن اهل اسلام اولدي حصلا اوج كون اوج كچه غاز يار

بنام خداوند
 عز و جلال
 حمد

شهری بیجا ایلد یار بیده قران عاتیق ایلد جا و شایر صیب و غارتده مستعمل
اولان مجاهدی منیع ایدوب غبار کبر و دار باصلدی و شمشیر حیرت
بام عرشده اصلدی اوقار اولوب یا یلر یاصلدی ناقوس کاوران
یرینه کلیمانل محیدی و زمزمه یمنح نوبت احمدی علیه السلام بدل اولدی
درون سهرده اولان کتب لراضام ضیبه دن تخلیه اولوب هر یوبه حیرت
و منورلر یا یلوب مساجد و جماع اولدی عاشق باشار و اینی اوزده بو
عظیمه شنبه کونی اولدی که محاربه نل الی برنجی کونی ایدی کن
جنگه شروع ربيع الاول نضفنده اولمده و بی فتح و ظفر جادی الی
یا کومنجی کوننده اولتی روایتی دخی مولانا فخری تاریخده مذکوردر
مناره ادرین شهر و یوم قییم ایجابوب همان سکنوز الی ایدی شهر
دیو با زینش و شیخ آن غنی الدین قدس سره جادی التانی نل کونی
بدی کونی چهارشنبه کوننده فتح اولور دوتین شهر ایدوکنی محیر
ایندد مرحوم نتاجی ناج زاده جعفر علی دخی یوم نلت ده فتح اولدی
تجربو تصریح ایمن اما جادی الاوی دد مرحوم نوجی ایدی بناج
الفنون ده الی کون جنگ اولوب الی برنجی کون چهارشنبه کونی
فتح اولدی جمعه کونی ایا صوفیه ده جمعه غازی قلیدی دیو ایست
ایستور الهده علی التواتر بلده و خربوره نل احسن تاریخی بلده
طیبه در بو تاریخ دخی السنه و ناسده مذکوردر و بیت
فتح استانبوله فرصت بولمده یار اولون حج ایدوب سلطان محمد
دیدی ماریخ اخرون عاقبت حال تکور کور حصار دن میان
شهره دخول اتنا سنده تکور مکور ادرنه قیوستلک جانب کالبد
اولان سوانیده ایدی که تکور سوانی ده کلر بدر وار قوتی با ذوبه
کوروب دوم ایلی اصل سبله مقابله ده ایدی جانب جنوبی ده اول
دیوار لک کدکایوی فو تکاوره اصله اول طرف دن امین ایدی
احتمالی و بر مریدی انصافی قضا نازل کنی غازی یار اولور تکور و نوجی

5 اختلاف روایات

10

15

تاریخ فتح استانبول

20

25

قلعه

قلعه نك فتحه نك غامل ايديار استند كلوي كمي اللوي و ايا قايوي دنو بروب
 بودكي اوينا دي مسا ومنه مجالي اولوبوب في الحال بر فاج خواهي ايله
 سوار اولوب نزار ايلدي نادر غه ليمانده لمباو حاضرا نشيدي مرادي
 نتي به خلاص اولون ايدى نعد برايله بر كو خفه ده بر فاج عدليه دست
 5 كلمه كه بولدان نازندن ابر بابو اخذ غنا يه مفيد لوانيش خنا ديز خمر خورده
 اول غاز يايي كورد كلاري كيمي اوزر لونه اوشوب شهيد ايلديار انفا قنا
 غاز يلودن بيم كتمه خاك و خونه غلطيه ايكن تاكور منور كورد كه
 ديني روي بدنده درباري بندي بر ترك قتل اتمش اولام ديو
 ديلدي كه با نتي نيندن جدا ايله زحدران اولان نغور نا توان نين
 10 و مدافعت ايجون حركت ايلد كده آتني اور كوب نكوري حالي
 عرب مجروح كه سر و جانندن كچني ايدى سنان دستانه ايا غه
 قانلوب تا كورك با نتي بدندن نينغ ايله جدا ايلدي تا كورك خذلي
 هواسان براكنده و برينان اولديار عنانت محي ايله اولي بيم مرده
 زنده اولوب سلب و زخوف تا كور ايله كه سر با جواهر ولاي ايله
 15 مرض ايدى مالك اولوب ديني و غنيمت ديني فايز اولدي و الحق
 و بده عقل سبب الاسبابك بو عطا ياي خضيه سني كورد كده مدد
 و حيو اندر ذلك فضل الله يؤتيه من يشاء نكورد مهورك و زيري
 كورفا اسير اولوب حبس بوردلدي و بورد و زمه بو لوب طبعه و شاعر
 اطلدي و كچي به بغرب فرار ايدن خاك كادلو سيل بوي حصا و بيه كوي
 20 منضاحي در و ولنه كوندروب عرض انصيار ايلديار سلا بوي خضيه طرف
 جوابي نخته قوه جه بان مامورا اولغين تهم بر غوسي و بغا دوي فتح
 ايلدي و خليل ياشاي تو ابي ايله حبس بوروب بر اذهبي كلكه
 مدد و جودن اطلاق و عيظ مغربون اظهار ايلديار تو ابي از اوله
 برينه محمد ياشاي وزير اعظم ايلديار دخول حضرت سلطان بهر ايشاي
 25 بر سحر كه كه بادشاه اقايم سبع سوات زرحه سر قلعه نه قله بزداد

درست حكم مطهر كسانه

قله و وزه و نينغ سپيلوروك
 و قوم بر غوسي و بو عا دوس
 و حبس و قتل ايلديار

برج افلاک مستدیری، تا شا اینک قصه چنان سپهر یاد سپرد سوار اولوب
 اولدی سلطان مجاهدان دخی حصاره کوروب سیر انجمن سوار اولوب ووزار
 عظام و امرای کرام و خدام انجمن اشام چسبه وداست وخطب و تقدیم دن بازش
 احاطه ایدوب جا و شایطرتی کویان و ایلوز متفردی کوینده حیرت افلاک
 پایان روانه اولدی یو بو کوز و فواله سهره کوروب تا شا ایدره ک ایاصوفیه
 معبدینه کلوب میل تام ایله اول مقامه داخل اولدی اول دیور ورسال نیک
 درینه ایشدکده اول بنا، عالی اساسک دفعنه چشم اعتبار ایله نظر ایدوب
 اول اول قبه، عوش فرسانک ارکانک عقیقته ن بانی اولان پادشاه
 علوهت و خالص نیت و صفای عقیدتینه استدلال ایلدی زیر امر در ایام
 و دهو ایله مندرس و مهردوم اولوب بقایا بر رسم و اطال اولان معلوم
 اولان عادات معجزه اضعاف مضاعفه موجود اولان اینده بصره
 زیاده ایدی استانبولده تکرر منهورک بوکشنده روزگار اولوب
 سابقه بدولت ایل اولخله مقصد خربورده عبادت اولمقدن قلوب
 و عکوی مابینده اتفاق اولوب نفاق و اهلال دن خانی اولخله
 در و دیو ری آشیان عکله یون ایله مالی اولوب خفا شو فر اشیان ایله
 جامه یون قوشوسمه کفار خاکارک با ملو حایل اولخله نادان دنار
 ایشیدی سلطان جهان بر زمان دیده، عبوت بین نگران اولوب سنا
 حال و مقام لیان دد با رینه بر نیت ایدار جاری اولدی که بیت
 برده وار یی سیکند بر طاق قیصر عکله یون حاجوم فوت میوزند بوکشنده
 و فی الحال سنت خلیلی تجدید ایدوب کوز، فخره نیک مقصد خربورده
 اندک لوی اصنام متعده ده بی قهر و کسرا ایدوب بت کلکلت فاعده بن اجزا
 اندکد نکره بالذات اول عالی مقامن بامنه چسویب صوف عالی ایله
 علی روس الا شهاد اذان اوقوب کلکلتک مجدی ایله قلوب عباد
 عباد فی ایدی خرم و شاد ایلدی و درون حصا رده عنوة فتح ایدوب
 ملک ایلدی وکی اکثر اراضی و رفیات دکاکین و محلاتی اول معبد مسان

دین سهرن ایاصوفیه را

10

15

20

25

سهرن مجاهدان ایاصوفیه حیرت افلاک
 علی روس الا شهاد اذان اوقوب کلکلتک
 مجدی ایله قلوب عباد

انجام

سند ن با برید و بی زمانند مشهور
آنجا که بو زبان لاجی بر ابر لبوب آنی
بوزبان لاجی زو ابوی خزینه و قضا
مخزون اولد رعین خلا ادوین محرم
المجدد الملک العالم

تختین صوبایی

مطهر
بیا و ایچ سرای

انجامه وقت ایدوب و منبر و حوران وضع ایله یلیجه بللوردی بود
 در کتبا و پیام ایکن معبد اهل ایمان اولدی سلطان مجاهدان
 بویله فتح عظیم ایله کاران اولد و غنه شکر فراوان ایدوب دین
 و اقبال ایله بند لاوتاغ هیا بوناوینده و جمعه ایوی ده اول مقام مبارک
 5 عجمه غاری قلوب نام ناما بونینده خطبه محمدیه اولدی و قوشدران
 سلیمان بان نام قولتی استانبول سویا شیبی ایدوب نهموشهری اکان توفیق
 ایله دی و حکام اطرافده احکام کوندروب فزان اندیکه تحت حکم ظاهر
 اصحاب ضایع و حرمی عیالی ایله اول پای تخمه ارسال ایله لیس
 و هرکیم که بوبله طینه ده توطن مراد ایله مزبور سویا شیدن استبداد
 10 او ایچون نکر الوب سده بهرلر دینجه کلوب ملک نامه به هیا یون صد
 اولنده و مذکورده احرار ایله بیکه شهرک و سطنده اسکی سرایک بنا سنه
 مباشرت ایله فزان اولند و بی اوزره ارفع اماکن و اوسع مسکن
 بر محله که عرصه زمینی طه لا و عرضاً اوج بیک ذراع ایدی
 اطرافده دیوار منین و استوار چکلوب میان فضا سنده و کتا و پادشاهانه
 15 نشانی بنیاد اولوب باغچه لوطح اولدی و دیوارخانه لوریا بلوی نقر
 یاکوی بنی بل مقناری اول سرای بر سر و مسکن سلطان مغفور اولوب
 دارالخلافه ایچن ایدی بعد سرای جدید بنا اولدی باغی محله ذکر
 اولور و با یا بکلونده احو اولدی که خند قاری بان ایدوب حصار
 خراب اولان بولوب نهم ایله لو و انشا بحار به ده خدمتده بولنا لاره
 20 رعایا و اولوب اجمال و تساهل و انماض و تکاهل ایدنار خنده مقضای
 سلطنت اوزده عمل اولوب عسکر اسلامه اجازت و بود یلو کند و لری
 حرفه البال دولت و اقبال و قوت قوادی ایله دارالسلطنه ادر زنده
 توجه بیوردی و اطراف و اکنافده اولان سلطنته فتح نامه لوراسه
 ایله بار بوفخ جبلک اخباری انتشاری ایله اولیا سلطنت غنایان
 25 مسرور و شادان و اعلا دین و دولت غنایه و کویان اولدی بار

تا با وجوب ما را ای اهل دهر **بسیار** بیاضیه اللذات
 سلطان مجاهدان فتح قسطنطنیه ایله کاسیاب و کاکران اولدوقده
 اول شهر عظیم الشانک و دروننده اولان ایاصوفیه، نادر اولدوقده
 یانی و عاکرینک اجمال احوال معاروم ایدنک سرلر شریفی ایله
 5 امرا بلدیورکد نقول معتبره که ازمنه سابقه ده آخبار ره
 و نصارادن منقول اولا کتب تواریح حکما، قهرمان و رومدن
 اولنه قران عالیوئی مترجم اولان روابی هنت هنت منقول
 اولان مولانا ادریس بدلیسی تحریرا ایشار و فضائل جلال زاده
 صالح افندیکن تواریح مصریهدن اخراج ایلدوکی کتابنده
 10 تظیر ایشار و علماء شامدن مولانا حنفی بوریجی بدمنوب اولان
 اخبار الدوله فی الاول نام کتابده بومندا رما زشار و ترکی تارخوردو که
 فضلاء مذکوریندن مقدم با زشار جلدی مطالعه اولوب
 روایات با شند بیان اولوب بعد ایاصوفیه نیاسی و ابیسی
 روایت بدلیسی اوزره تحریره بومقدردخی ایاصوفیه بدین
 15 اولان عجایب ابنه سی بیان شروع اولدی جمله دن قصه دن
 حصه دره بره فخر حقیقک دخی مرادی جو جانده ایله اوقا ناولد
 خیرود عاسنه منظر اولمقدردان ثنا الله تعالی ذکر اولنون روایت
 مولانا میثا رالیه اولاکتور قسطنطنیه بی قریف ایدوب بعد
 قیاصه به نکیته بی آذن صکوه قیاصه به یونانیته بی بیان ایشار
 و ایاصوفیه ذکرنده دوقضا را خیار ایشار و نهذا اول ایزه
 20 ذاهب اولدی | ذکر قریف شهر استانبول
 شهر مذکورک نامی صحائف ایشارده قسطنطنیه دیومطور اولوب کاهی
 السنه با سنده استانبول نامبله مذکوردد غایت واسع شهر اولوب
 اوچ قات حصاری وارد بر برینی احاطه ایلند و دیواری
 25 رفیم اولوب خند فی عمیق در و دانه سنه بیاده آدم حرکت
 متوسط ایدورم

تقیه

؟

شهر مذکورک نامی صحائف ایشارده

بر بزم طيله ايجي طولاستور ريجات و تقاويم ده افليم خامس
 و سادس و سطنده اولوب طولي فرق بر درجه و عرضي فرق نيش
 درجه فرق دوت دقيقه در عبري و جبرله دخی با زمانو تمبلی کتب
 هیت و هندسه دن معلوم اولور مراد ایدنلو کتب زبوره مطالقه
 5 حواله ابلدک و بالجله شهر مذکور منشآت قیاسم و قدیم و تحکیم
 پادشاهان حکیم در حصن حصینی دریای اخضر رومن ساحله
 وضع منلی اوزره اولوب بدی کوه و هامونی مشتمل در
 اول حصارک درونی جمله سمیر و مسکو بندر دریای روم
 و نرندون دریای شماله خنده اولان خلیجک تنگنا سنده درکه
 10 مجمع البحرین در جانب غربی و شمالی دریای و محل مرج البحرین
 واقع اولمشدر و طولاً و عرضاً حالک روم ایلندن بر این بوله
 قریب بلاد و بقاع سموره اول شهره تابع اولوب بواجی دریای
 فارسند دخی محل غراب مضوعات ربع مسکوندن اولوب و نوزک
 سموره بی انواع مبابی و غربیه و اوضاع عجیبه ابله مشهورند
 15 و بوجع البحرین که آن دکو ابله قره دکو ک ملتقا سید و طولی
 دوت فرسخه قریب بر درکه دبل کبی واقع اولمشدر و زیاده
 ایلو دکلر اکثر بولونده انا طولی یقاسندن روم ایلی یقاسنه
 طوب دانه سی ابرینور بعضی بولوی دخی ایناوجه در و اکثر
 تواریخ مشهوره ده بوجع البحرین ذوالقرنین اصفک اغنی اسکند
 20 رومی نک انا رندن اولوب و اول خلیجک احدانی آنک
 تدبیرتیه منسوب اولقی اوزره کورلمشدر و بواسکندر
 اول اسکندر که بمضارک رابی اوزره بیجه بود و دیو لیر
 اما اتفاق کئی ابله صاحب حکمت و حکومت و ناموس
 بر پادشاه عظیم الشان دکند نسل فیلسوس در منشور
 25 و مولدی روم ایلی در که دیار ماکدون و کله معر

و اون بش دقیقه

درکه

بجست القاب البحرین بر این کتب و غیره

مذکور اسکندر آصفردن سلطنت و جهانگیر کی زمانه ربع
 مسکونده ایکی آنر عظیم منقول در بر می بود ایکی در بانک
 بری بر بنه او لاشدر و وعیدر که دریا به شمالک صوبی درت
 فرسخ کو کلرک و بنه لورک میانده تا ساحل دریای فونکه دکن
 5 آفند و عیدر بو قد بری تیدانه ناک عالکینی فخر ایچون المذکر
 بی نصب شمشیر و حنک و بی عسکو و فو هنک خصنی هالاک ایدوب
 مملکتی بری صوبه غرق ابلند در بای فره دکنزد دکلر بجز در که
 مالک کوچنان و کفه و قرم و روم آنورک کنار لرنده واقع اولد
 در بای فونک قسطنطنیه دن اوقه مصر شام و مغرب زمین اولد
 10 آن دکندر اگر چه بو بر او عظیم در که اندازده بشیردن صب
 و بیرون و مقدار استطاعت و قدرت بادشاها دن افزون در
 لیکن بو مقدار صدقه شواهد و بو حالک تحقیق و وقوعه علاش
 سجد کی حالده رای عین شهود و بو عملک بقایا به آناری
 موجود در زیر اول محل که اسکندر بخا زی دیکلده مشهور در
 15 طوبی و امتدادی درت فرسخ و عرضی تقریباً ربع فرسخ که شهر
 قسطنطنیه ناک فروشنده آب در بای جانب بحر شمالی دن غایت
 سرعت ایله سیال و روان اولد و بی نمایاندر و کشتی لورک
 آفندی به فروش کیدر این کشتی بانلورک خطه تمام واضطراب
 کدز اندکلوی عیاندر و اول بغارک ایکی طرفنده اسمان نظر اولد
 20 بعضی علامات احوال انسانی کور بزر اسکندرک احوالین بری دخی
 اول سند بد در که باب الاوابده بنا ایدوب هنوز مملکت شروایده
 بو حایدر صکره دن نوشروان عادل آنورک فروشنده بو سد دی بنا آفند
 دکر اولتون شردی قسطنطنیه تیغ تواریخ فاصردن سوله معلوم
 اولور که قسطنطنیه نام که بو شهر مشهورک منسوب الیهی در صحیفه فیاض
 25 سطر در دوت قسطنطنیه سند قهری ده مغز اولددر جمله سی اسکندرک

ظهور من

سبب تسمیه قیصر

والدهی نوزاد

بانی اول استانبول

ایضاً عیسوی شون قیصر

ظهور ندن صکره واقع اولندور و قیصر که قیصرک جمعی در ایلی قیصر
 و ایلی طایفه در دکه بری نیکیان بنده یونانیان در خصاص بود که
 سنندی اغطوشدور که عرب آکا اغطش قیصر بر لور ابتدا قیصر لیبی ایلی
 ملعت اولان بو ایلی مکر و لادنی جینده اناسنک کارن یا دشان
 5 آن آندن طوغشیدی آریکون بو که قیصر دیولقب قومش بو ایلی که
 دالوچید معنایی یا ریوب چیقا و لسن دیران اولور بوندن صکره اولد
 نصاری یا دنا هلوسته که زمانده روم یا دنا هلوینه قیصر دیان
 آندن قالدور یونان یا دنا هلوینه بطالسه د دکاوی کی آناه گی
 قیصر دیولر ایلی بی بو حصار قطنطینه نل اول باغی قطنطین
 10 این ولور نوس در که نوزندان اغطوس دندو حضرت عیسی علیه السلام
 بو اغطشک زمانده طوغشیدی و مذکور قطنطیان با باسی تمام نوزندان
 و روی تحت تصرفه کنور مشیدی اسپانید بوالهک بوزندن طوغش
 یا با سدن صکره کمال صط و عقل ایله مسند قیصر ده میکان اولیدی
 و اول زمانک سلاطینی سیاننده که بچو و دینده ایله بوردند
 15 و جهاندارین ایله مطاع و متمیق اولشیدی افضای عالم کون
 و ضاد دق انکا مرضی بوض عارض اولوب ایکی آبی مقداری اول
 عارضه استداد بولدی و زمانه سنک حکما و اطباء عیسی علیه السلام
 عاجزا اولدیله مذکورک ایام سلطنتده مسطینه روس نام بوز
 وار ایلی سی و چاردم خطیفه و قائم مقام حضرت عیسی علیه السلام
 20 علم و حکمتده منفرد و ذهادت و کرامتله متوخده کنه ایلی
 عجز اطباء د نصکره قیصرک مرضنک انزاله سنه مذکور مسطینه روس
 شروع ایلیوب اولبا بدله اظهار اعجاز عیسوی ایلی و سبب صحبت
 و برکت معالجه ایله قیصر اول مرضدن خلاص اولدی و اول حکیم
 ربانی و طیب روحانی ختبت مدن عیسی ختقی ایچکله قیصر منفرد دین
 25 صحیح اولوب تابع و حوید یا بخر بور اولدی و سلطنت دین و دنیا ده

ذکر بریم باب

استقلال بود که نیکو در پاره بود که اولان سماجی و شرقی بلاد
 غریبی و اعیه سنده اولدی که دیار روم در و بونیت ایلد کندی و نیک
 دار الملکدن رایت غریبی افر اخته قلدی چونکه افرنج و اسپانیا
 و غریبی دیار لولک فتحی کندی و یه مقصد اولدی رومیته و کبوی شهر بی تخت
 ابدندی بعد اول دار الملکی بملند روس پایه تمویض ایدوب اول
 ملکان دار الفی اکام مقدر قلدی و کندی و سبباً عظیم و شریک ایلد
 جانب مالک ما کدی و نه غریب ایلدی اول تاریخدن ایل الان شهر
 رومیته و کبوی ده که الیوم دیم یا یا شهری دیکله معروضدر باب اول
 حکومت ایدر کلید در بر نوزعله که باب سابق خرد اولسد کشتن اولد
 آنوک برینه استحقاقی اولان مسند حکومتمنده جانینی اولوب
 و سایر کشتار و ذهابانوا کابینه ایدر لر و تمام سلاطین میسبان
 تاج و کوی آندن اور بون سلطنته آنوک یعنی ایلد متصرف اولور
 حالاکه قوم نصارادن اوز بنی قوال صاحب تاج و تخت و اقبال
 دست نشان باب مذکور در بیج و انکروس و چینه لیه و مسق
 و اسپانیه و فرانجه و انگلند و وندیان و نند لاند و بوستانه
 و سرف و افلاق و مقدان و لاس و غیره با بک اموندن عدل
 انمولو جلالت تعالی ذکر اولان قوال اولدی آنوی سلاطین ان عثمانیه
 بنده نزل اولمشلور دکنی کبیر و با بک امرینه مجالعت ایدر بر جینی
 با بان انی برس ایدوب و دکابند بیارده یوردلو و الایعوزت ناچ
 کوندر و بر حال اکام مباحث و مباحث ایدر لر خدمت اولور و دیم
 حضرت عیسی علیه السلامان حین طفولینده اینجده ایلن مسکلم اولور
 قنک و حاج که حضرت مسیح سما به رابعه صعود اندوکی زمانه
 وضع اولمشلور دبر لر دار الملک رومیته ده باب اعظاک الله در
 و آنده بر مصید لری وارد که مسیح اولد قنده بله تشبیه ایلدی
 کی مخوم و ماکوم در نه کم ضلعین ظهور زمان ذکر اولنا حضرت شاهانه

5

10

15

20

25

کتاب

خامنه بر ابن ولونوس در

چون نادرخ عالم ابوالنشر حضرت آدم عليه السلامك هبوط
 بنس ملك بدي يوزا التي ساله اين شدي قسطنطينوس ابن
 ولونوس ساني الذكركيناش عرصه برخواستن افزون
 5 عسكري اندازه و حفت بي قياس ايله ملكت ماكدونده اول
 و دخول ايلدي و اول محل كه شدي قسطنطينيه شهري آنده
 نغ و شجر عزيمتي ايله نزول ايلدي اول محله بر حصن حصين
 و قلعه بر ميان بولدي اكوچه شهر بند مخصري ايلدي اما
 نيات مرتبه ده استحكام و منانت از زده اولوب زياده
 10 صعب حصار استوار ايلدي عنوان انشا بنياني و كتابه
 سباني باركاني ابواني و رند و نام بر پادشاه نامدار
 و بر ملك صاب ند بهر و صاحب اقتدارك اسم ساي سياه
 سرخ اولوب پادشاه مذکور ظهور قياصرون اول اول
 دبارك والبي ايلدي هبوط آدم عليه السلامك بنس ملك
 15 بنس بل صكوه اول حصار استواري محل موجوده نيم ايلدي
 قرارگاه ايشيدي و تا زمان خروج قسطنطين مذكوره
 شاه ايهلك اولاد و اعتقادن لاون اكي فزوكسته
 اول ملكه و ابي منتقل اولتار ايلدي و اول ما بينده
 علي التواني برسيل منا و به پادشاهان ايلتار ايلدي چون
 20 اول جماعتك دولتي منقضي اولوب هامي سلطنت اول نوه
 لاوچدي و نصاريف اوار ايله آنلوك عطيه بر عرو و اولدي
 استرا بولدي قسطنطين بن ولونوس اول ملكي تحت تصرفه
 كوروب كند و به تحت سلطنت ايدندي اول حصن حصين
 و اول حصار متينك توسيع و ترفيع مباني سنده اهتمام

نام و اقدام تمام کوسنوب اول شهر نادره المعطره در
 بسرای عالی بنیان ترتیب ایدوب زیب و زینت مایه
 ایله تمام ایلدی و نیجه عمارات خیر و ابنیه به معابد و صومع
 و دیوار ایجاد ایلوب کونا کون طرحا احداث ایلدی
 و بودار العدل بنا ایلوب عدل و داد و توفیه عباد ایلدی 5
 عالی دیوانخانه لریا ایلدی و نیجه ماه و سال دولت و اقبال
 و سعادت و اجلال ایله عمر سوروت سایه و عدالت و رعایا
 و برابری و خواص و عوام آسوده حال اولدی و اول ابنیه
 عالی قبایک آناری هنوز باقید و حال آن میدانده اولان
 عالی سنو نلر ایله توچدن منی اولان شمال اذدر اول
 پادشاه عدل کسرتک اترلر ندر در و منقولدر و بعضی سانی
 و معابد که اول قیصر مالک سدارک آنار اقتدار ندر در ایا صوره
 ذکونده مذکور اولاجی دانسانده سان اولنا جقدر از نادر
 المولی چون قطنطین قیصر او نوریل سیر فرمانده ایلدی
 اولدی فوت اولدقه او غلی اولان قطنطین جانتین پدر اولدی 15
 اولداجی اون بنی بل پادشاه اولوب انتضا عمرندن صکره قطنطین
 اکبرک بنیره سی مالک مالک قیصری اولدی کنی دین و ملت جده و پدری
 ملت عبوی ایلدی ترک ایدوب بعضی بدکیشلرک اصلا بی ایله کنی
 بت برستی بی اختیار ایلوب جاه ضلالتنه دوشدی و اول زاده
 بیت المقدس مدرس ایلدی چو د لوره عاری ایچن اجازت ووردی 20
 دین

در خزان آت میانی

10

15

20

دس حمدن دو بدی انوک و اچی ملان دولتنان روالی مقور اولدی ایکی
 بل سز آید نصاره لکون فوا انله و حله کناننده دیار کوه کلدی و کسری
 عجم ایله مصاف ایدوب اول جنگله سیاه عجمدن یونان انله دوشوب
 هلاک اولدی اند نصاره نسل قسطنطیندن اون بنی کسنه سر بر قهر فیده
 5 مکان اولوب تا قیصر بولطینا نوس که اون بنی قیصر ایدی تخت مکرده
 مستقل اید بار مد کور بولطینا نوس انتقام ایچون نکوار دیار عجمه
 سفر ایدوب نوشیروانک با باسی قباد ایله دیار کوه قریب اولان
 زها شهرنده مصاف ایلدی اول سرکه ده قباد شهرم اولوب
 نوار ایلدی بر قاج کسنه ایله انطاکیه شهرینه دوشدی اول
 10 انکارد سلطنت زنده کایدن مغزول اولوب اند نصاره دولت
 قیصر یونان با کلبه زوال بولوب پادشاهی زوال اولان حاله
 ملان قیصر یونکی قیصر یونانی پیدار زانی قلدی تا سلطان
 جنت مکان استانبولی فتح ایدمجه دکن قهری روم یونان اولدی

عود قیصره خانات

ایدی در میان قیصر یونانان

15 حوت دین اسلامدن انوک دچی دولتان یونان ضعیفی بر مرتبه یه ایددی
 سلطان محمد خان زمان نصرت ایتواناننده با کلبه نام و نشان ایدی
 نابود و نابید اولدی و اول قیصر که معاصر نصرت هورالین علیه السلام
 ایدی طایفه یونانیا نندن اولوب نامند هر قلیس دیولور ایلی
 و اهل اسلام میاننده هر قل عظیم الروم دیکلام مذکور و معاصوم در
 20 قیصر یونان نندن در دچی قیصر ایلدی و زمان دولتی ظهور دین
 اسلامی پد قریب اولوب بر پادشاه صاحب جاه و عالی قدر
 و حکیم دانان ایدی و معرفت نوارنج و علم نجوم ده محارفت نامه
 اولوب تمام روم و شام و فونان تخت فرما منده ایدی و دین
 مسیح اوزره اولوب دایما حضرت رسالت منزلتک صلی الله علیه و آله
 25 ظهورنده نشارت حضرت عیسی عم من حجه متوقف و منتظر ایدی

و مجالس و محافلده سلج و ناسنده و اعظام و اگر اسنده نصیرات
 اینجور ایدی تا اول زمانه دیک که رسول اکرم صلی الله علیه و سلم نامه را
 کند و بیه و اصل اولوب دینه دعوت ایتندی نامه شریفان مصر فی
 قصه شام شریفده و اصل اولدی تفضلی حضرت رسول ارسالی بخنده
 دیک اولمندی قیصر بورد اسلامی حضورده اخلاف اولوب بعضی
 دو اینده مسلمان اولوب کاین زوال ملکه و سلطنت و مقبول اولدی چو
 اخفا ایتندی دینار الهدیه علی تراوی و مع
 مذکور دن صوره اوغلی قطنظیوس ستمانی تخت قیصری اولوب بودی
 خصال حمیده ابله آراسته اولوب امیر المؤمنین عمو بن الخطاب
 خالفتی زمانده قیصر اول ایدی حر بورد زمانده مصر و شام و
 نصیب آهل اسلام اولمندی او تو اول قیصر اولدوقده صوره اولوب
 برینه قطنظیوس ثانی قیصر اولدی اما بونک معرفت و حکمتده اسلامده
 نفی و وار ایدی عقل کاملی اولغله آهل اسلامه جریه و بر مکه خیزد
 اولوب بو حسن مسافرت سببی ابله ملک و مالنی ورطه و زوالدن صیات
 ایدی بونک ذبی اولادی قیصر اولوب قطنظیوس سابق اولاد
 سکرخی حربده ده قطنظین نام بر پادشاه عظیم انسان قیصر مسندینه
 جالس اولدی و کندوسی قطنظینه ده طفت ایدوب اوغلی افرنجیده
 سلطنت ایدردی اما چون عساکر اسلام تمام مغرب زمین و حدود
 خطا و چینی طوب بوما دین اسلام زونق ثانی بولور اولدی
 قیصر اسلام عساکر ندن غایت هر اسان ایدی بونک حکومت اسلامی
 عبدا لملک بن مروانده ابرند کده اوغلی مسکه بی عساکر اسلام ابله
 بونک زمانده کوندروب قطنظیوی محاصر ایدر مشدی نده کم
 بی امینه ده دکننده تفصیل اولمندی چو که مسلمه به فتح مین اولوب
 مصالحه اولمندی کاین قطنظین مذکور ابله آهل اسلام مسانده
 هانت هانت و مشرقی و روم ده مفا تلاف کتوره وقوع بولمندی

5

10

15

20

25

حکومت اسلام در زمان قیصر

در

و همچنان قسطنطین را و علی افرنجی طرفین جانب مغربده دفعت
 و کرات ایله لشکر اسلام قتال و جدال ایلندی افرنجی افرنجی
 مشرف اهل اسلام اولدی اما کفار دن بسیار مقبول اولوب
 اسلامیان سببای مکتور و مقبول اولدی بیت مجاهدان
 5 ذریه دین بقدر قوت خویش خوده سعی ولی سببای بین ازین
 سببکی حالده اول قسطنطین که شهر قسطنطینیه انون اسمی ایلد مذکور
 قسطنطین نام درت لغویا دشا هار دن اول قسطنطینیه اول قسطنطین
 نسل اعطوسدن سطرود و بوشهرستان که فی زماننا باقی در
 باقی هم اول قسطنطین ترکی در لکن چون ابتدا ظهور اسلام ده
 10 بوشهر نادره اذهر دار الملک قسطنطین ابن هرقلین عظیم القوم ایدی
 آید نصیره اولان هرقلین در دخی بنده سی اولان قسطنطین
 حضرت عثمان رضی الله عنه معاصر اولان قسطنطین و تالمش
 عبدالملک بن حران زمانده اولان قسطنطین نامی الیون ایدی
 قیاص و مذکورده یونانی اولاد دن ایدی مالک قرنک و روم
 15 و صاحب تخت قسطنطین ایدی هر ایینه بوشهر قسطنطینیه اسمی ایلد
 استار بولوب هیفته مستقر سر بقیاص ایدی سلطان محمد حرم
 دخی فتح ایلد که دار الملک ایلد و در عجم الله تعالی و همین فرجه
 والی استانبول اولان تکو در مشهور آخر قیاص بوشهر نایان اولوب
 نامی ایدی لشکر اسلامان ایلد که نام اولدی و وعده
 20 شریف نبوی که سیهلت قیصر و لا قیصر بعده بوشهر متدر انقض
 و انقضای قیصر روم تمام اولدی بو محله بو حکایت ایلد لم
 بعده راه فراده لیده لم چونکه سالطین آل عثمان انار الله
 برهان آساقین و عز نصر الباقیان حضرت شان سابق علیه لوبن حرم
 ایلد بوز سما دنلو و عدالتو پادشا ظل الله سلطان ابراهیم خان
 25 ایلد الله ملکه الی آخر الدوران هم بوشهر و الدما هدی خستگان

سلطان احمد خان طاب تره حضرت ابوبکر لومسقبه به شریعه سنی دینی مطهر
 ایکی مناسب کوردنک تا که استماع ایدناو خیر دعا لوالیده لوتصلی
 بودر که کفره به مجور خف لرم الله بیج قوالنه جاسار دیکن مراد
 قیصر دیکنر دیو زعم ایدوب هجده نبویه علیه افضل التخبه ناله
 5 بیان اولی بنجی سند سنده وزیر اعظم اولان مرحوم مراد پاشا ناله
 دامادی وزیر علی پاشا زنبوره بغازی نام محله بیج قوالنه و کلام
 صلح و صلاح ایدوب طرفیندن یگویی بله دلین موقت عهد نامه لور
 یازلد قده و کلام ایکی نازده ناله مضمونده سعادت ناله اولان
 پادشاهی خف لری طرف عالیونندن بیج قوالنه نامه بهما یون
 10 ارسال اولند قده قوال یازلیوب رومانی جاساری یازسون
 دیو ابرام و الحاح اولدکلر نده اول زمان فتوت اقاوانده
 مدارات اقتضا ایکنه کفارک بو استعدعالونده رضا و بریلوب
 عهد نامه بهما یونده وجه مشروح او زره یازلیوب حتی بر قاج
 قطعه نامه بهما یونده رومانی جاساری دیو خطاب مورتنش
 15 تاریخ هجرت بیان یگویی ایکی بد ایرتدکده مرحوم نضوح پاشا
 وزیر اعظم بولنوب بو حقیق بر نصیر حسین الفقیه رئیس الکتابان
 خدمتده بولمظله تحریق نامه به مامور اولمظله بو حقیق حساب
 آصفی به اعلام اولند قده کتارک جاسار یازلد مقصد مراد لری ندر
 20 ایلدیلو بر حقیق خیر اولمستدم جاسار قیصرک غلطی درو نصیر پاشا دستدم
 استعمال اولور دیم فی الحال باید بر سر بر اعلا به عرض ایدوب اگر
 قوال یازلیور سه عهد نامه بهما یونده مطا بودر دیو جا بر که منضوب
 اولالو صلح و صلح خلیل کلام جاسار یازلیق دینی مناسب دکلر اولان
 قران عالی لری نوجمله دردیو بلدر دکلر نده صادر اولان خطها یون
 سعادت مشور و یونان مورته دکده کور اولور موقوف خطها یون
 25 سلطان احمد خاندر بر دینی باطل کافره بویله تعظیم اولند و عنده

رضای

رضای ها بوم بو قدر قدیدن یا زیباو کلدوکی او زده باز لئون چاسار
 باز لئون اکو چاسار یا زلاد و غندن او توری صلیحی بوزار اید خونغا
 کوم در دین اسلامه معین در برکا فوجی دینه فغظیدن اید جنات
 ایجان اولی در بو خط شریف وزیر آصف ندبیرک منظوری اولد فده
 5 متخیر اولد یار قدیدن یا زیباو کلدوکی او زده بیج قوایی دیو یا زیبور
 قبل و قال اولوب صلحان بوز لاسی مقودر اکو چاسار یا زیبور سه فرما
 معابر اولد و غندن غیای عرض سلطنته دو شمر آخر الامر قانون
 نامه ها بوند مراجع اولدی مرحوم سلطان سلیمان خود و سون کا
 و سلطان سلیم بن سلیمان خان طاب تراها جانب تر بیفایوندن و ادد اولد
 10 بر فاج عهد نامه لوده نیجه ایبورا دوری دیو خطیب بیور متلو ایبورا دور
 مناسی اهلندن سوال اولد فده اولدانی چاسار مناسنه
 بر لفظ مهمل اینی اما نیجه لسانجه اینی چاسار اینی مجاز لند
 متعل اینی سلطان ما ضمه زمانده دخی کند و هم دینلور ناک
 میانده اعنا رایچون چاسار یا ز لاسنی مراد اید متلو اما چاسار
 15 لفظ ناک فیض لفظنه مناسنی اولفله مساعده اولنایوب ایبورا دور
 یا ز در مشایخو که لفظ ایبورا دور نامه لوده باز لسن مجرد قبل و قال
 دفع اولوب عجم سغولوی اتنا سنده صلح و صلاحه اختلال اید
 اولماسون دیو زیور متار الیه مناس قریه رکاب ها بوند عرض ایچله
 نامه لوبک القابنده نیجه ایبورا دوری دیو یا ز لندی ای الان
 20 وجه مندوح او زده یا زیبور اولدی هرچو در که مشهور اولدی
 او زده قول الماد دکاری شهر معروف دخی امت مجده مینر اولوب
 غلط مشهور اولان چاسار نامی دخی صحیفه بر عالمدن با اکتلیه
 نا بود و نا بیبا اولا آمین الف آمینا بیه ادرین کلامینه
 رجوع ایلیم لم بعدده غایبی روا یانده شروع ایلیم لم
 25 بعضی کتب تواریخ روم ده هر قومدر که بو شهر و کشور ایتقام

همایون

دور

مطمن اکثر ابله دار الملک اولوزون پینتو ایلی نوبت خراب
 و غیور مسکون اولوب دیکو یاره تجدید و تهنیر اولوب منور
 سلطان و جمع سکون اولمشیدی اولاقیاضه فونلید ظهور ندن
 مقدم که انوک میدانی آغوش قیصر در عاخر و یانبی بانقوس
 5 مادیان نام پادشاه عالیشان ایدی ظهور اسلندر روی دن
 در نیوزینش بل مقدم ایدی و مبعث عینی علیه السلام مدین بل
 یوزنگری سنه اول ایدی سلطان مجد جومک فتح ایلدوکی
 زماندن ایکی بیان سکون بل مقدم واقع اولمشیدی و اول تاد
 باقی صف ملک و محال قدر نده بر مرتبه ده ایدی که حدود بلغاد
 10 و روسدن اقصای فونک و مغریه و جمع مالک متعالیه و روم
 وارمن با سرحد سجده و ارنجه انوک محکومی ایدی و اول تاد
 پادشاهلری اکامال و لشکر و بر لر ایدی بو محله برکتور
 سمور یا ایدی که اول سموره نل حصار ی بش التي کونلک بول ایدی
 اول حصارک بر طربی در یای فونکه متصل اولوب طرف آخری
 15 در یای سالی به و اصل اولمشیدی بو کونلده اول حصارک
 بقایاسی آق دکیو ایلده قوه د کونک ما بنده استانبوله قویب
 بورد طاعنورد و صحوالر ده جوق محله مشاهده و نمایاندر
 دیوار ندن بعض اناری عیاندر شوبله منقولدر که بو جکلان
 حصارک ارا سنده اوج بیل سمور شهر لرو قصه لرو و فویده لرو
 20 و ارا بنس بوندن مقصود حواص عسکری مواضع خر بوردده
 اولوب استدی کی اوقانده حاضر و محیا بولمق ایچون ایمنی که
 حین محله ضرورت چکلیمه حضور رینه کله لرو و مذکور بقونلک زمان
 بوز لوله بخطیمه حادث اولمش اول حالنده که پادشاه
 بیجه بیلن عابد زمان ایلد بر یوم ممین ده صفاده ایکن ناکا
 25 محله سی بورد کجوب هلالک اولمشا و نکوار تهنیر و تجدید اولدند
 طاعون

طاعون عظیم حادث اولوب خان بیتماد اول با ایله هلاک ایلدی
 شهرت بود بنده خراب اولدی بروجله که سباع و وحوش مکان طوب
 هوام و خترات پیدا اولدی با اول زمانه دکن کد سالطین و صا
 نرنک نینه اول محلی دارالملک قسطنطین اولدی ننه کم شرح اولمخدر
 بیت اربن کوردنده کنده های بی تورما بجز عیوت چه شاید دیدن
 زدوره سمد نکیر و شهر قسطنطینده خفته منظور عمو اولان روانی
 بیان ایدوب بعدد مولانا ادرین مقید ایا صوفیه خفته محراب
 ایلدوکی نظیره نیت اولدی ان شا الله تعالی جل جلاله

5

چون عرض قصه و حکایت در
 بودی با نغده بر رواستدر

10

وصلا: عثمانک ارجندی مولانا جلال زاده صالح افندی حرم
 مصر و قاضی ایکن خطیب مغربی و سابق تواریخ مصریه دن
 ترجمه ایلدوکی مجمع ده ذکرا ایلدوکی قیصر در که سان اولان

ذکر قیصر اوس قصه

قصه کورد ایلد یا اوس در که عوام لسانده قیصر اوس
 دیگله مشهور در قدیم الزمانده قیصر دیگله معروف اولان
 روم پادشا هاروندن بریدر تاریخ اسکندر یونانیدن نیوز
 ثقتان بنی بلک او اسطنده پادشا اولدی اصلده روم
 پادشا هاروی نسلدن دکلیدی پادشا اولدوکی کی مجبور و ظلم
 اوزرینه اولدی تحکاهی اصلده رومه شهری ایدی رومه
 شهرندن تا بحملکنه و بابل اقلیمه حکم ایدر ایدی صاوه دن
 او غلبی رومه شهرنده قویوب کندوسی کلدی انطاکیه شهری
 تحکاه ایدندی و بلاد شام و مصری اقصای مغربه و ارجه
 کندونک ایدندی سلطنتدن اون طغوزنجی بیله مصر اسکندریه
 اهلی آکا عاصی اولدیا اوزر لوبنه عسکو کوندردی آنلردن

15

20

25

حوق گسند مثل اندردي گندوسي بت بوست ابدي نصاراني بيه
 امراندي قانلورن صباح ابدي کيسا لورن نعلندي دين نصارادن
 خاني منع ابدي بناره طيفغه امر ابدي وندابنلوري قيرمقلده وناحق
 يره قانلورن دوککده مبالغه واسراف ابدي روم قيرلورن بيه
 5 طيلورک اخركيسي ابدي اندنصکوره قضا وناوهب عيني ملتي اورده
 او زره نصارايو ابدي باري بوديقلد يانوس زمانده رومدن بيه
 کيمه لوري نجوب انلوطاغدن جغوب مصر ولايتنه طلوي و اول غيره
 ولايت مصرک تحکا هي اسکندريه شهري ابدي اول ايمه نل ادي
 اجله ابدي و ديفلد يانوس اولک اردنجه اسکندريه بيه طلوي سوي
 10 محاصر ابدي آخر اجله بي طوق ابولدردي و عامه ارض مصري
 سبي و غارت ابدي آندن ديار عجمه عکوا امله بر عظيم بلن کوردن
 اول زمانده عجم باوشاهي اولان مشا بورا ايله اوغرا سدي ساپوري
 بصوب عکربنک اکوزين قيردي و خانو جي و قورن ساري طودي و
 باقدي و بجه کيمه لوري اسير ايدوب ديفلد يانوسه کوردن آندن
 15 کورتوري رومه ولايتي اوزرينه حواله اولدي محصل اول بل
 عکوي اوزر لورينه حواله اولدي تا سکه قصد اغندي برونه
 ملت نصارادن برفورد قوميده و نصاري ديني عالمدن کورتوريله
 بو طر يقه يابوي بل سلطنت ابدي آخر اول قانلور اولک يولنه
 کلوب دنياده دنجي جراسين بولدي بوضب مرضه متلا اولوب
 20 دنجي خسته يتورکن دندان اتلوي چور بدي ديشلوي ديدن
 دوکلدي بو عدايله اولدي اردنجه براوغلي بادشاه اولدي
 براکي بل کچرين اولداجي اولدي رومه سلطنتي قشطنينه استمال
 ابدي که قباغه رومدن عبادت اونايي ترک ايدوب ابتدا
 اول نصاري اولمشدر و جمله بنلوي قيرمتن و هيجکلوي قيرمتن
 25 عقت و بولرينه کيسالو و معيد لويچنده بر اناسي هالانده اولور حالي
 اخلار

اصلده زهانه زدن ایدی کوجان ایکن اناسی ابله آنده ببله ایدی
 رهاوه بویمیدی آنده علم او قمتی هر علقه کامل اولمیدی غایب
 سعادت و دولت انی او غورلو پادشاه ایدی هر بروه منور
 و مظفر اولوردی هر کیکله او غواشسه آگه غلبه ایدرخ و لغز
 بولوردی اول امر نده جوس دینی او زده ایدی بوده اصلا نصرت
 سوم انلک دینارین استوردی ایکا دکن که حق سبحانه و تعالی
 ایکا هدایت ایدوب بوسب ابله حضرت عینی دینه کوردی سلم
 اولدی زبرا اول زمانده هورودین عینی منوخ دککل ایدی
 و سبی دخی بواولدی که اتفاق حاشامن آنا مین جدام ضنه
 منزه اولوب زیاده عنان اولدی مملکتده هر قدر حادف
 طیار وار ایسه جمع ایلدی جمله سی بر بوه کلوب آنک مرضی صند
 اتفاقده بعض ادریه ندر برین ایلدی بار اما بونی استعمال
 اندک نصابه لارند که بر صر بچاک ایچی هور بوغورنن نازده امرجه
 اوغلا بختار فانیله طولدره لو ایجا قله ایجه کیره سز دبدیلو ایدی
 ایشا دیدکوی کی خلقک نیجه امرجه اوغلا بختارین جمع ایدوب کور
 آنلری انحصار اندکاری کی کند و ده طنره جفدی که بوآموره حاکم
 همان اوغلا بختار بوغورنوب فانیله آلندوی کی ایجمله ایجه
 کیره اتفاق طنره جیفدی کی فاپوسنده اول کورد و کلوی اوغلا
 آنالوینک فریادی آوازن استدی آنوره رحم ایدوب هر اوغلا بختاری
 آنالو آنالوینه و بیک دیو امر ایدی و بو نیجه ناحق فانی دوککلان
 بودر ده قتلحق بکدر دیدی امری او زده اول اوغلا بختاری
 آنالوی آلوب بولو بولوبینه دوندیلو و هر بری شادمان اولدی
 اختتام اولیجی قسطنطین دوشنده کوردی که بو بیوظا هر اولوب
 ایکا چون سن اوغلا بختار و آنالوینه رحم اندک بودر دی بکلان
 بکه آنلوی اولدر مکدن بکدر دبدک حق سبحانه و تعالی دخی کاکا

زخم اندي مرضگدن سکا صحت بملنگدي ايمان اهلگدن مثلتت و اولو
 برکسته واردر آگه آدم کوندر سندن قورقوب کبولنگد و آني بول
 کتور هر نه دبرسه ايشله که صحت بولده سن دندی قطنطنین قورقوب
 او یا نوب شکلت تری صورتی مکر نصاراندن بو اولو عالی و معتبر
 5 ره بانی ایدي بی تراچی کلون دنو آکا آدم کوندر دی آدی و اولو
 ره بانی قورقوبی کند و بی اولدر من ایچون استوصان دی زبوا نصاری
 سومد و کن باوردی نهر حال باد شاه اموندر خواه و ناخواه واران
 آدم ایله حضور رسیده کلدی قطنطنین آنی کورد و کی کبی قورقوبی
 و زیاده حیرت و عورت اندی و واقعیه سنده کورد و کن آگه حکما
 10 ایلدی اولده آکا نصاری دینی بر بر بیان ایلدی حضرت عیسانیم
 حق بیجه اولدوغنی و بنده طمخک صلا لنتی سولدی عیسان ایلدی
 قطنطنین دخی کند و زماننده و تقیایوس زماننده آساقفه نصار
 ملنگدن سور بلناره و قجوب قورقوب سندن صفکنارک جمله سنه آدم اولو
 کوندر و ب کوی کبی استمالو ایلدی کدوده و بن عیایه کپروب
 15 نصاری اولمه عهد ایلدی اولدم حق تعالی آگه خدام مرضندن
 شفا اوزانی بوردی بو آساده بت پرستلگدن دوندی دبو
 رومه خلیق آنوک اوز رینه هجم ایروب اطاله ایلدی اولده
 آناره قندی جیقوب ایچارندن کندی رومه شهر بی باکلده سن
 تولد اندی واروب قطنطنینه شهر بی بنا اندی که کون کبی شهر عالم
 20 و کالئاری العالم در دنیا شهر لری بر بیره جمع اوله اول اول آناره
 عنوان و ایچارنده کویا سلطان عظیم الشاندر بیت بلاه عالم
 آکوان آکوکم کلیدی بر بیره امکان اولیدی عاقوشانله یوق شهید بوند
 سنبول آناره سلطان اولیدی وانی بنیاد اندکد نصاره و الزنجیه
 کند و آدینه نیت ایروب آگه قطنطنینه دبو آد قودی که عرب
 25 اسانجه آنک نسبی قطنطنینه دو تخفیف ایچون قطنطنینه دخی

وانی

۴۱۶
 وانی تختگاه ایدوب اینجده سائن اولدی نیرون اولوب پادشاه
 زماندن کده حواریونی اول اولدردی و آندنکاره دخی رومه بیه
 پادشاه اولنار متصل فضا دادن بولدقارینا کینی اولدرلو و کینی
 عکدن سررلو و کینی جس ایدرلو ایدرلو ایدی قسطنطنیه فیصله
 5 یا یوب اینجه کپو دکدنکاره اول حاجی زایل اولدی حضرت عیسی
 دیننده اولنای هب شهرینه کوردی و اولولربی یاسنه آلدی ناره
 ککله ووردی و بنه طباوی خود و خیر و ذلیل و فقیر اولدی رو
 آهله بو غایتله کوچ کلدی آکه اطاعتدن چیقدی یوریه رومه
 آخوی پادشاه اندیلر آنلر ایله بیجه غوغا و غلبه دن صکاره
 10 عاقبت عظیم عسکر جمع ایدوب استانبولدن چیقدی بی امان
 رومه اوسته بورودی آنوکلده اوغرا نیغه برافتمش این
 رومه بیه یقین وارد و نگی کبی قادرا اولوب ضروری بنه آکا
 باش اندر دیار تکرار تحت طاعتنه کپو دیار رومه اینجه کپو
 کاکان بر زمان آنده اقامت ایدی آکا دکی که حرم پادشاهیه
 15 حن ایچون براق کوردی عسکر جمع ایدوب جین عظیم ایله
 رومه دن چیقوب دیار عجمه منوجه اولدی واروب دیار عجمه
 آلدی بلکه اول سوره آکمالک اکامتخ اولدی سلطنتی نایب
 یگرمی بلده دوشنده کوردیکه آسمانه صلیب سکلده بر عالم قالدرد
 بر کیمه اکا خطاب ایدوب اکورسک مخالف اولنه طفر بولین دیرک
 20 جمله لیاکته و سکلده بو عالمی ایت دیدی اوچون او با ندی کبی
 اناسی هالنه بی بیت المقدسه کوردی ذکر نهور صلیب
 مذکور قسطنطنیه والده بی مذکوره هالنه قدس مبارک کوندرمان
 ایچون بر آغه مشغول اولوب آخو ایله بکه واروب حضرت عیسی
 بعض آثارین بولد کندی بیه کتوره و کینا لوبنا ایله آر کچدن محکم
 25 بات و براغ و اموال فرا والاد قسطنطنیه دن چیقوب قدس شهرینه وارد

اول زمانده قدسده متقار بوس آردو بر پاپاس وار ابدی نصاری
 حضرت عیالی اولک او ورنه صلب ابدیله دبدو کلوی اغاجک بر بی اول
 یاوردی هلاکده اول اغاج بر بی صالی و بر دی و بر دی طافندی
 حضرت عیسی به اندکلوی اذای آکا بر بر حکایت ابدی و بر دی بر دی
 ابدی هلاکده دخی آو ابدی اول اغاجک دسی فادریلو ایچنده
 بر قیو ایله صلیبای سکلمده اوج پاره اغاج جیفدی نصاری
 اول اغاجلوی بر دی بر دی اول قیو ایچنده اولان میت او ورنه بر دی
 اوجی اغاجی بر اقد قیوی کی اول میت دبر یلوب طوری کلوی اول کوی
 ایولک دردی کونیدی نصاری بیام ایدندیلر بوما جری حضرت عیسی
 علیه السلام طوغد و غندن او چو دیکوی سکر بل صکوه ایضا
 حاج بیانی دبدکلوی اولدر و حاجا بینه تطییری دخی بوندن فاند
 یاری هلاکده ذکر اولنان صلیب ایضا جابینه که اوج یار ابدی
 آتوندن بر عیالی ابدروب آناری جانی کی صفدی و بر بی
 حالاً قیامده دبدکلوی کینایی یا ابدی که نصاری زنجینه بو کینایی
 حضرت عیالیان قبری او ورنده یا ایلمشدر دبر لر بعده هلاکده قدسده
 جیفوب بینه استانبوله کلوی آتون طرف ایچنده اول صلیب اغاجلوی
 حضرت عیالیان آتارندندردیو او غلنه ارمغان کتوری و قیظین
 تمام یاکوی دردی بل مالک رومده حکم ابدی استانبوله پادشاهان
 ابدی بعده وفات ایدوب برینه بینه کند و آدی ایله سنی قیظین
 آردو او غلی پادشاه اولدی بوکا قیظین اصغر اناسنده قیظین
 آکر دبر لر ابدی بونا زمانده دین عیالیانک تمام سوکئی و کوما کوم
 جیفقی وار ابدی که ایاطوفیه بناسی آکه دال و اول بوردت
 حاله منال در صکاره دن دین اسلام ظهور ابدی بجهشته نعلانی
 نهدی درون و بیرونی بیج نوبت کلپانان مجری ایله شرف بر جامع
 سوادی روی زمینده حال و قیمة انالا که ظل زوال کی دوستند

بیلر

۴۱۶
 قطنین سوادیه جلالت زاویه بور و ایندن مقدم اغسوس
 قهری ذکر ایلدوکی حکایه ده مناسبت ایلد قیاصتک تختی اول
 رومیه بکوی ایدی اما صکره دن ایچلوندن قطنین قهر
 ذکر اولسه کولک رومیه دن فالقوب استانبولی تخت ایدن
 اصلده اول زمانده استانبولک آدی بو نطیه ایدی اما
 قطنین قهر اکا کندو سنی ایلد قطنین دیو آدورمش ایدی
 دیش بودغه بیان اولنان روایتی یازدوغی مجلد ساقا ذکر
 اولنان روایتدن آکلنان استانبول شهر قطنین زماندن
 اول یا بقدر بور و ایندن آکلنان استانبولی قطنین قهر
 یا بقدر غالباً بوراده قطنین یا ایدی دینک مرادی قهر ایدی
 دیکدر بو طریقه اولجی روایتین مابینی نطق اولسه اولور
 ظاهوره بودرکه استانبول قطنین زماندن اول یا بقدر
 ننه که اولکی روایتده استانبولک اول آدی بو نطیه ایدی
 دیردکی اکه دلالت ایدر و الله اعلم دیو تحقیق این روایت
 15
 بور و اینت جو بولدی ایمانی ده ذکر اولسون روایت سانی یا
 علاه شامدن سابق الذکر حسن بوری نام فاضل مالاکلامه قهر
 اولان اخبار الدول فی الاول ایلد سنی اولان عربی نارخندن
 همان یکی روایت تحریری اخبار اولوز ما عداسی مآثور اولغناه
 اخضار اولدی بویسی اولدرکه باقی ی اول شهر اصقول اولان
 نام پادشاهه واقعه سنده غایت حصانت
 20
 واستحکام اوزره بر حصر قهر ایلد اشارت اولدقده اکا بو
 و خانی ایلد مشوره ایدوب مدینه استانبول مقابلی اولان
 موضعی اخبار ایلدیوکه سیدی فاضلی کوی دیکلوی قهره در نطق
 بناسنه شروع ایلدیو صحر مختلفه ایلد طپور و خوش و آناه یوز
 حیوانات کلدر بو سائولک آلاقی و غله نل قازمه و کولک ترکولنان
 25

و سایر الاقن تا پوب الوب در بای لچوب حالا قسط طینه اولان کجا
 براقدیلو و اول موضع غایت لطیف محل اولوب منت انتکل بوخزیره
 ام قدیمه قنارنده بدی طاعنر دیکله معروفه ایدی هر طایفه کندو
 لساناری ایله تلفظ ایدر لر ایدی حقیقته شهر زبور ده بدی کوجان
 طاع اولدو چی نایاندر مثال بری سلطان محمد جامی بری و چی سلیمان
 5 و قس علی هذا بری داعی روایتل بودر بعض اخبار ده سلیمان بی عم
 سحر کما یغزوا ایدوب کوز و بزوره نل مفرطو مناری اولان طلو ایدوب
 متوجه اولدقه کده اول زمانده اکا دیشمار دوبرل ایدی بعض آیام ده
 صید و سکار ایدرک قسط طینه اولدو چی مکانی کور دیکله آبی بحر احاطه
 10 این اول زمان بشار فسللی ولوب انواع سانا تا بن ظوری حکامی ایدی
 امر ایدی کولکه نکل ایچون مشرف ایله شمال مابنده کده حالا اولان
 دارا نعا ده نل بری در بولطیف عربین بنا ایله یلو اول منزله
 مراد او زرنه صید و سکار ایدوب اول کجه عربین زبورده ساکن اولد
 و وزیر آصف و چی توابعی ایله ایا صوفیه اولدو چی مکانی ایضاً
 15 و باقی عسکری ات سیدانی دیکله معروف مکانده نوبدیلر و حضرت
 علیه السلام و چی سیاحتی ناسنده قسط طینه به داخل اولوب برکت ایله
 دعا ایله و کی تاریخ بلدان ده مذکور در ذکر اولکان روایتل و عربی و فارسی
 کتابلردن ترجمه اولمیشدر سدی نویس اولان قدامای مورخین قنارنده
 جمله دن بودر وایت اشردر و بو وجهله محدردر کده سلیمان بن داود
 20 علیها السلام عکاور نام پادشاهی نقل ایدوب قیزی شمه بانوی
 اولوب آیدمکن ده اول دختر ایچون دیولوه بر شهر و قصر عالی بنا
 بنا ایدوب اول قیزی اول سواری و لکناده آلیقه مندی هنوز
 اول شهر و قصر آتاری باقی اولوب ایچنده اولان ستونلردن
 و سایر جزیرلردن حد و حصردن افزون کراسته سنی آخن برلوه نقل
 25 ایدوب اینه و عالیه صرف ایشلر این کبر و حد دن بیرون کونا کون

سوزن

ستون و در دو دور و دو ماهون و ستمس الواح و اربین پادشاهان
 مراد ایدنه لوطیه ایله آخر پرلوه نقل ایتمک مکن دخل ایش حیجان
 علیه السلام یعنی آند موجود در دیو صغولدر غر پوره شمه بانو
 اول سوانی بکما یوب سلمان بیجه ایله بیت المقدسه کبدر مکر اول
 5 دختوبد اخیر پته طایوب کبزلودین طونار یعنی شهر مزبور دن کده
 زمانده بر آلتون بونی و او ایمن اول محله دقن اتش بعدده
 مزبورده ناک بت بر سنگی شامدن تحت سلمان صغره یعنی آله
 کبواب بعدده سلمان علیه السلام مدینه میر اولد قده اول قیزی
 قتل ایلدو کی حکایت مشهوره در سلمان نبی آخرتیه انتقالد نصاره
 10 مذکور یا تقوما دیان ظهور ایدوب عالی کنت و کدار ایدره
 بر کون ایدنجه کلوب شمه بانو ناک سرانی کاشا ایلدی اول
 مد فون اولان بنی بولوب چیقارد قد نصاره و ذواسله ساق
 ایدوب بیوردی بورالده بر مساب محله بر شهر بنیاد ایلست
 قیامتده دکن نامزد کور اولمغه باعث اولسه دیو فرمان ایلد
 15 بر وزیر و ارایدی آدینه قتا نور در بر ایدی عکاور جنگنده
 سلمان علیه السلام ایله موجود ایدی سلمان نبی ناک قدس
 بناندو کی مسجدی کور مشیدی اول وزیر پادشاهه دعا لرا اید
 سندایی زمانکن سلجانی سن پسند اندو کل محله بر شهر بنیاد
 انک غایت مناسب در دیو جراب و بو مکه یا تقو شهر بنیاد
 20 بی نهاد ایدنوب قوه دکور آق دکور ملتی اولدو بی محله شهر ساه
 سکلنده روم اربی طبر اعنده بر مناسب محل کوردی استانبول
 شهر بی محل مزبورده بنا ایتمکی مقور ایدوب خند قلوبن فاقدوب
 طاشایین کور تندی قوق کوه بوز یان عکرا ایله شهر مزبور دن
 بناسنه مبانشوت ایدوب میخاکو قوی ایله علی قولغه بر بعد
 25 ساعت اختیار اولندی که اول ساعت اوتوز ایله بو کوردی

عمر و عمر در زمانه استانبول

اولا فادلان عمل خند قلوبان ايچنده منار لور ايدروب اوسته چاكار
 آصد يار تاكم اول ساعت كچيكن اول چاكاروي چال لوجي لشكراول سنا
 ايچنده طنابوي دو كوب قلعه يه بنيا د اوره لوسه منينه كوفي مزيج
 ساعتي كچيكن منجه لور اسطر لاپورن اللويند آلوب منظر لور ايكين هفتور اول
 ساعت كهادين اتفاق بولقون بوماري سكار سكار ايدوب ايشيانينه
 كيدو ايكين بيلان كچيكن بويننه حولا لاسوب جان احمدي ايله دو كوسور
 اول چاكاره طوقند يار في الحان چاكاره صدق و پردي تينان ايله وضع اذوق
 ايدوي برسي اوتوب حركت ايدوي حمله چاكاره براوخوردن چاكاره
 لشكروي ساعت مهورده في كلوي صانوب اللورنه اولان طابوي
 حمله دو كديار بنا خيلي بو قارويه چيفدي پادشاه اول ساعت
 كلوي ديو فوياد ايدوب زباده ماول اولوي وزرا و كاسبله
 ايدوب اولان اولوي دويار و يازوي دوق كونده قورودن
 يا ايدوب و اوچوز اتقى بوغوس ايدوي و هو بوخوردن ايدوب
 يازوي دوق بدين ايدوي و تينن قورويوب شهر ك ايجده كنيا لونا
 ايدوي انكوس و روم ايلدن حور ايله في حد اولوب كورويوب
 شهر بوردو اسكان ايدوي دلازلدن حراب اولدو عبيد شهر شاي
 مدكور يا نفوس ما ديان شهر بورك حصار ايجده كندوي ايجون
 بو عظيم كنيا يا ايدوب ايجده تينن بلك رهبان بته طبا اذوي
 بو زيل آنده كغرا ايله زندقا في ايدوب اول زمانده شهر بورت
 ناي يا نفوما ديان ايدوي بوكون نوز اولوي جمع لشكرانده
 جمع اولديار اول كلباده هو ديسه بر عليه تلام زماندن فالنن
 بلك بشپوز يا شنده بوكتين وار ايدوي آني حويل كلوب زيادت
 ايدوب ايدوي يا نفوما ديان دهي كلوب كندوي ايجون بنا ايدوب
 اذوها باشوب بربلك او زنده او توروي بو تني ايله آلوب
 كونه سجده ايلدي اول بنت شمه مانويل و فن اندوكي آلون

5 حكايت تعلق و ما كده شهر بورت
 حمله

10

15

20

25

بت ایدی سلطان علیه اللعنه اجدید کبیر و بیجه کبیر بای کبیر
 ایدردی هرنگه یا نتر اول میلان آشفه انوب کیش پیری
 زیارت ایلدی یا بنجه او جویز آتین کافو بکری دخی باه اولدی
 حمله سی بنه سجده ایدرلو ایدی اول قادر و قهار پادشاه آتله
 ختم و غضب انوب برز لاله و غنیمه واقع اولدی اول کلبا بیله
 و اجدیده اولان بکل و دهبا نارا بله ما تقوما دیان کلبانک قیده سی
 آشفه قلوب هلاک اولدی ابر شهرک دخی آت بوی بیلوب خراب
 اولدی ایا صوفیه نان یا نده بی یمنی کلبا لو آنوک آتاریدر
 جویکم بو حال بریله اولدی حاتم طاهلدی شهر ایسوز فالدی
 قضیه آتفا قیده دن اول سب الممهس دخی بیلوب اجدیدت برب
 یعنی بیان رهبان هلاک اولدی دیور وایت اولور قوق سیل
 اول شهر ویران اولوب اجدیده یازما و برنجی جا اولور بولند ماومده
 بوردن طای کلدی آتدی شهر کجایر یا بقونک اوغلی بر بوردن طای
 اول مملکده ده بولما بوی خلاص اولندی آنکروس دیار زنده جا
 ایدی فرق بیلد نکاره عسکرها وان ایله بنه کلوب اول شهری کجایر
 ایلدی بو دفعه ناسی کیدوبه منسوب ایدوب بوفضیه قوی
 و اول میل که یغلتدی نکرا ری ایدردی اما بو کور اوزرنده قیل
 صورتی وضع ایلدی زبرا کدوسی جهنده لو اولمظه ات کجایر
 ضله سوار اولور دی رکند و صوره زنده بنار یا ایدر بولمعی کدوند
 صوره زنده طبعه امرا ایلدی هرکیم فرمانده مطیع اولماسه اول میلان
 آشفه آتوب هلاک ایدردی بر و قانع حضرت عینی عبید آتاس
 ولادتدن مقدم در اول دمه دله مالوک رزم صابنده دن ایدر
 آمان و سایر کوا کبه عبادت ایدر لودی مذکور دعایت فنن و ضار
 مشغول کافر ایدی حق سبحانه و تعالی عبور پادشاه در بوا و
 کونور مهرب طابعه بحر نوره ید طاعون ایله عذاب ایلدی بوعظیم

5

10

15

20

25

طاعون واقع اولوب شهر بوزورک حایلی هلاک اولوب عشر غنبری
 قالمادی آنلور دخی اطرافه پراکنده و بویستان اولدیله بوزورنظین دخی
 هلاک اولوب استانبول شهری باکلییه خرابه بوزورنظین تا که اسکندر
 روی نان بیک آلتی بوزیکوی بوند که هجرت بویه دعلیه السلام
 5 ایکی بووا آتیشل مقدم اییدی بوزور بوزورنظین اولادندن قططین
 ابن هلافه کلوب اول شهر نادره المری توپو اییدی وزمانده
 بوجهرله مهور اولدی که تمایزه قابل دکلدر جمله دن عبدالری اولدی
 آیام ده ییدی قله بی و سرایی قوننده اولان قله لری دیبا لریله
 و قمری قدیمه لری ایله اورنوب سا بر قله لری قمری بوزچله
 چوقه ایله المیاس ایدر لری و بنات قیاصم دن بویان ضقیه
 10 نام قیزی آلوب بعده خرموره فوت اولدقده اولک مالی ایله
 ایاجو فیله جامعی بنا ایتمیدی اولک و او علی قططین اصله زایل
 دی حضرت عیسانک علیه اقدام تمام و عینی وار اییدی من ماتوا المعاول
 سابق الذکر بوزورنظین طونه مهورندن عبور ایدر اکی شمشیری
 15 صویه دوشوب هو چدرخت و جو ایله دیلو بولجیدی اول تلج ندان
 انتقال ایتمیدی طولی اون بنش قبضه و بالچی اوج قارش ایدی
 عاقبت سلطان فردوس مکان سلطان با بوردخان علیه الفغان
 عهدنده طونه بالچی باری اول غنبری بولوب بریا زرکانه بیج
 ایله دیلو اوچندن اوج قارش مقداری باس اکل ایلان اول ایلان
 20 اصلاح اندرمن اییدی سلطان با بوردخان بزم بوم چون ایلو
 ایچی واروب اول تلجک اوصافی ایلمک سمی ایچی ایلو کوروب استدی
 اتمک دیلیدی تاجر فالدن حوز ایلوب بعد اقدام ایصبات
 ایچی فالدن استیدان ایلیدی قوال دخی بها سین تاجر و بروب
 دزکاه با بوردخان بیله اهدا اندو کی هدر یا بیدضم ایلیدی استانه
 25 سعادت و صول بولجی لغاب قدیمه سین نظارقه دن اول سع

یعنی شیخ شادای کات بولجی
 مظل

اورز

۴۱۹

او در بنه رسم اولان خطان مشهور می سوال ایندیایو سندی ایدو کی
 ظاهرا و لحن سلطان بایزید خان شادمان اولوب بو آنق تخیل
 اول دیارون کلوب قبضه یا اقتدار مره کبودو کی دیار ابرو سنا
 ضرب ستمی عثمان ایلده مفتوح اولماسنه اشارتدر بو بنایت
 اولدوغنده نفال ایلدیبار محمدانه تعالی اول فال راست کلوب دیار ابرو
 فتح و تخیل اولدی سندی کلبر و مولانا ادریس بخور ایدو کی اوز
 ایاصوفیه بناسنک و یا بنسنگ توفیقه میا سرت اولدی و بترم ناخبر

در بیان بانیان حصن وان در بر حصن

اینه به سعادت قدیم هفت اقلیم دن که زمان ظهور اسلامون معبد
 بنا اولوب بو آیه دکن ثابت و برقرار اولمق اولاد عظیم سالار
 پنین دن برسی اگا مانند عمارت بناسنه دست قدرتی ابرو شیه
 ایاصوفیه معبدینک بنا سیدر که شهر قسطنطنیه ده واقع اولمندر
 حقا برنادر که قبه سنک ارتقاچی اوج فلک اعلا به افزاشه اولور
 اول معبد عظیمک اوضا عنک تماشا سنک عقول عمال احارته
 قالور ابتدا به بنا سنک فتح قسطنطنیه تارخینده دکن که هجرت
 بیویه علیه افضل التحیه بان سکر بود الی یدعی سنه سنه سنه
 اولمندر بک ایلکوز سال هرور ایدوب زمان هرورده با وجود
 تخیل اریان و میل اول معبد محفل اولابوب عباد محمد بن
 محمدی اولق ایچون برقرار و پایدار اولمندی اوانق سلطان
 محمدخان داخل سور اولدقده میل تمام ایلله اول مقامه خرام ایلر
 انشا یقنده بیان اولمندی بو مجلده کفتار اربعه نان تخریرینه
 اقدام و اهتمام اولدی کفتار اول ^{بسم الله}
 جنبی کفت آن سخن کوی کهن زاوه که بودش داستانه کهن یاد
 که قضای مالک روی و جزایر یونانی ده که میان و کنار
 جلیج نونک و دریای شمالی ده در قسطنطنیه مجله نان و ^{سطحه}

دارالملک اولوب سا بریلا و نوابی در چون ادوار زمانی وقت هبوط
 ابوالتر آدم علیه السلام دن بشن بیان الله اکبر بل مجتهدی اول کور
 و رند و نام بر یاد شاه صاحب احقاص پیدا اولوب مالک روم و نوبله
 تمام استیلا امجدی مصالح ملکی اقتضا سببه دیار بری و بحری
 و جزایر و سواحل ضعیفی اجلیون بر مخلده استانبول شهری طرح ادوب
 5 مجمع البحرین ده بدی طایفی مشتمل بر بلند پرده بر حصا را با بدی و بنجه
 مدت بوجین حصین استظاری ایله محمود سالطین روی زمین بل
 بعد الوقات اعتقادن اول ای کسسه بودار السلطنه ده بادشاهان
 ایلدیار تا تاریخ عالم هبوط آدم دن بشن بیان بدیوز ایلی سببه
 10 ابرشد کده (آفاقا نوابی رومنه و کبر اولن که قدیم الایام دن
 ابی الان دارالملک تمام فونکدر و آلوم انکاریم پاپ شهری دیولر
 اول بر دن قسطنطنین نام بر یاد شاه خدوج ایلدی که وسعت ملک
 و قوت مال و عسکرده تمام استطاعتی اولوب یوما قوما حکومتی
 زیاده اولغله اول جانیدن تخیر مالک شرفی و سخالی داعیه سببه
 15 لخصت ایلدی دور و سیر ایدرک ما کدون ملکنده کلیدی که سدی
 روم ایلی دیکله مشهور اولوب قسطنطنیه آنرا دارالملکی در لاکیم
 اول شهری فتح ایتک مراد ایدندی اولاد و اعقاب و رند و قسطنطنین ایله
 مقارمنه قدر تباری اولغین با نضره ره طومنا و کوها اول کوزی
 حفظ ائلدن آل چلدیار قسطنطنین خربور اول شهر شهری تحکام ایدر
 20 عدل و داد ایله روزگار کجور و ب شرایع و احکام دین عیبی یه ام
 تمام تقویت و پروری و آنرا که متما ندی درون قسطنطنیه
 هوز باقی قالمندر جمله دن آن میدان ای اول یاد شاه عالینا تک
 دیوانخانه ندی اولوب مرور روزگار ایله بنیانه آسیب ابروب
 بوناج ستون زخام نمونه قالمندر و بعضی ویرانه دیولر دی اول
 25 اناردندرجون قسطنطنین مده کور او توزیل یاد شاهان ایدوب وفات
 اولده

اندکده بریند او علی النیا نوشی نص ایدوب دین سبیل تعویض و صفت
 ایلدی زیرا که هنوز کیش آتش برستی عالمده شایع ایدی و دین
 عینی ده اولناره مانع جوق ایدی یوز کسان یل مسند قیصری
 اولادی میانده مستر اولوب نوبت سلطنت ازلده استون با
 نام بادشاهه انتقال ایلدکده ابا و اجدادی عادی اوزرد
 عدلی و داد ایلله مقصد اولوب جمله کوردن کشان زمان مطیع
 قومانی اولوب حسن خلق ایلله قهر و سیاستی جمع ایدوب کونلارده
 برکون بینوایان دین و سرخیلان سپاه روز انعام و کین ایچون
 دعوت عام ایدوب سرای خاصی اولان آت میداننده ببط
 خوران نعمت و تشریاط عنرت آمر ایدوب عظیم ضیافت ایلدی
 و هر که ها لیجه رعایت ایدوب خلفه امان ایلدی اتفاقا
 اول حجت خواص و عوام سیاننده مباحنه بر دین و ملت واقع اولدی
 عادت نفوس جاهلان و متعصبان منقضا لیجه قبل و قال
 و کیدرک جنک و جداله منجر اولوب فی الحال آتش برستلر
 طوفدن فتنه اشتعال ایدوب طرفیندن عظیم قتال ایلدی
 محصل کلام نیجه بیلت آدم خاک هلاکده دوشوب گورده اینزه
 پایمال اولدیار بیت سبیزه بحالی رسانده سخن فاکه بران
 کده خاندان کهن اما چون انارده بر مواد فتنه و فساد
 آتش برستلر طرفدن استون با نودخی تابع ملت سخی
 دین عبادده اولناره تقویت و امداد ایلوب بقایا ایلدکن
 آتش برستانی آب تیغ خونفشان ایلله سویند روی جمله سن مال
 اعتماد با طلای ایلله نازیمه کوفتار ایدوب گونیدردی
 اول زمان آلاک مصیبه ایاصوفیه اولان محل و مکان
 خویشنه هینده بر مملی و معظم دیو آتش برستان ایدی
 استون با نونک قومانی ایلله اول دیو مجوسیا فک نبیانی

5

10

15

20

25

بلع و قمع اولمختدي بنجه زماندن جاوه بر كجه استون بانويه
 واقعه سنده روزن بامدين بر بيكر ملك منظر عرض جمال ايلدي
 كبرجه صاحب حسن جمال ايلدي اما صفت هيت و جلال او زره
 نجلي ايدوب لسان خصص و ادا اصرح ايله خطاب ايدوب اكو
 روحانيت حضرت عيسى روح الله بركايله جان و دلگه حفظ
 5 و اتني ديوار ايلك نيت خالصه ايله مستقر سر بر سلطان اولان
 نهرده بر عبا و تخانه بنيا ننه فرمان ايله سن و بر معبد بنا
 ايله سنده اقصابي مالك عاملدن زيادته كلاه لوديو امر ايلدي
 استون بانوا و بخودن او ياندوده بواشارت بر نشانده
 10 محظوظ اولوب بر عبا و تخانه بنيا ديند نيت و عديت ايلدي
 و بو يابده اعيان دولت و اركان سلطنتي ايله متاوره ايلدي
 بعد ايشاوره جمله عملا و عملا و امرا و وزرا سندن راي ايله حريت
 ترويج و دين مسيح و تقويت حق صريح ايجون بر معبد جنت مثال
 ناسنه ميا نيت ايله حيا اولدي كه رفعت بنيان و مناسف
 15 اركاننده بنا و حضرت سليمان عليه السلام دن يعني بيت المقدس
 اقدم و اعظم اوله كفتار نالي
 بنار ايله استون بانو بر باد شاه ذي جاه ايلدي كه جمله عباد
 يونان و روس و صفاليه و انكرويس و روميه و صغري و كبري
 حكم و فرماننده اولوب او امر و نواهي سنده اطاعت و انقياد
 20 او زره ايديار و نسل قسطنطين اولمغله اكنوسالاهي عرب
 و عجم و هند و ترك و دييلم دني اظهار و متابعت ايدوب
 هر كس همت و قدر ننده كوره تحف و هدايا كوند ركي جانلونه
 منت بيلور لور ايلدي اول اجلدن استون بانو دني ساطين
 عص و اساطين و هرك بفضايل و نيك ملكه لور دن استادان
 25 و معادان و مهندسان كور دوب و بمضايريك و لايتندن

مصارع

8. KAYNAKÇA

- AYVERDİ, İlhan, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, Kubbealtı, 1-3. Cilt, İstanbul, 2008.
- DEVELİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca Türkçe Lügat*, Aydın Kitabevi, Ankara 1993.
- ERGİN, Muharrem, *Türk Dil Bilgisi*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1983.
- KORKMAZ, Zeynep, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, TDK, Ankara, 2009.
- ÖZCAN, Abdülkadir, “Koca Hüseyin”, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XXVI. Cilt, Sayfa 130-131, Ankara, 2002.
- İSLAM ANSİKLOPEDİSİ, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt, 1-44. 2013.
- SÜREYYA, Mehmed, *Sicill-i Osmani*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1-6. Cilt, İstanbul, 1996.
- ŞEMSEDDİN SAMİ, *Kamus-ı Türkî*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2004.
- TÜRK ANSİKLOPEDİSİ*, “Koca Hüseyin Efendi”, XIX. Cilt, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1971.
- UNAT, Faik Reşit, “*Hüseyin: Bedâyi ül-Vekayi*”, *TTK Belleten*, Cilt XXVII Say. 105-108, TTK Basımevi, Ankara, 1963.
- ALP, Ömrüm, *Bedâyiü'l-Vekâyi 483a-517b* Metin, Dizin ve İnceleme Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010.
- ATMACA, Muhittin, *Bedâyiü'l-Vekâyi 411a-445a* Metin, Dizin ve İnceleme Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010.
- ÇALIŞKAN, Hacı İbrahim, *Bedâyiü'l-Vekâyi 46a-90b*, Metin, Dizin ve İnceleme Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006.
- GÜNERLİ, Sinem, *Bedâyiü'l-Vekâyi 346a-375a* Metin, Dizin ve İnceleme Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010.
- KAPLAN, Savaş, *Bedâyiü'l-Vekâyi 305a-345b* Metin, Dizin ve İnceleme Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010.
- SAYAR, Ülkü, *Bedâyiü'l-Vekâyi 375b-410b* Metin, Dizin ve İnceleme Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010.
- TURP, Duygu, *Bedâyiü'l-Vekâyi 446a-482b* Metin, Dizin ve İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011.
- ÖZALTUN, Hüsnü, *Bedâyiü'l-Vekâyi 01a-45b* Metin, Dizin ve İnceleme Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006.
- ZORLU, Özkan, Hoca Hüseyin'in *Bedâyiü'l-Vekâyi*'i, 221a-265b, Metin, İndeksli Sözlük, Özel Adlar Sözlüğü,

YILDIZ UYGAR, *Bedâyiü'l-Vekâyi* 265a-305a, Dizin, İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010.

9. ÖZGEÇMİŞ

25.06.1976 Karaman'da doğdum. İlk öğrenimimi, Karaman 19 Mayıs İlkokulunda, Orta Okulu Karaman Ticaret Ortaokulu, lise tahsilimi Karaman Ticaret Lisesinde tamamladım.

1996 yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliğine yerleştim. 2005 yılında Marmara Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalında Yüksek Lisans öğrenimine başladım. Tayin sebebiyle ara verdiğim Yüksek Lisansa 2011 yılında tekrar kayıtlı oldum. Yüksek Lisans çalışmamı Prof. Dr. Emine GÜRSOY NASKALİ yönetiminde tamamladım.

15 yıldır Milli Eğitim Bakanlığına bağlı çeşitli okullarda yönetici ve öğretmen pozisyonlarında çalıştım. Halen Yalova Merkez ŞOA Anadolu Lisesinde Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak görev yapmaktayım. Evli ve iki çocuk babasıyım.